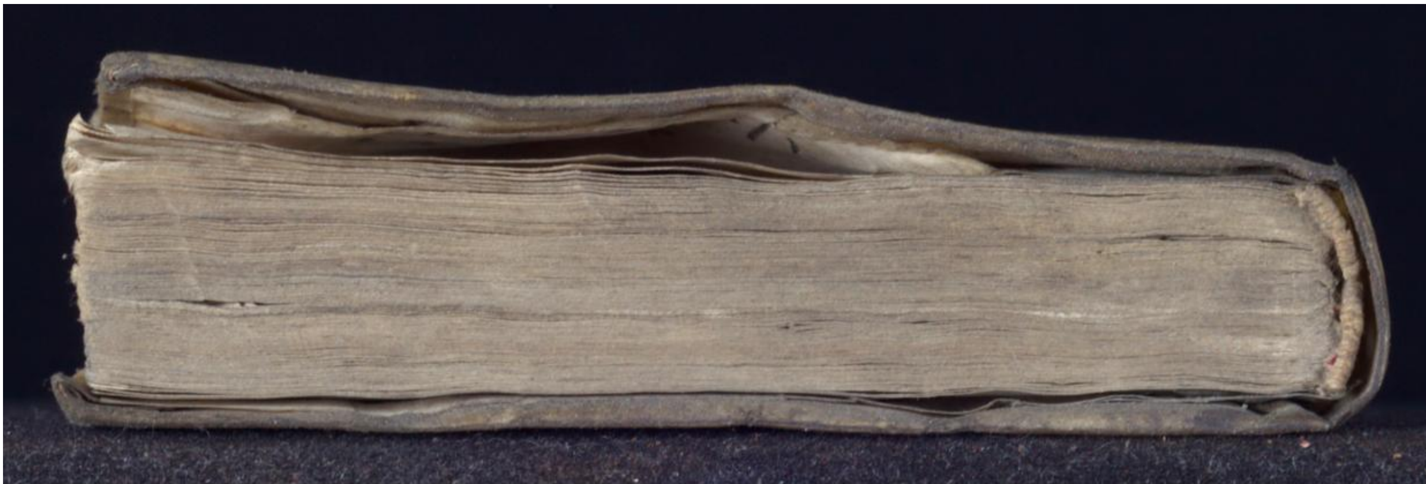
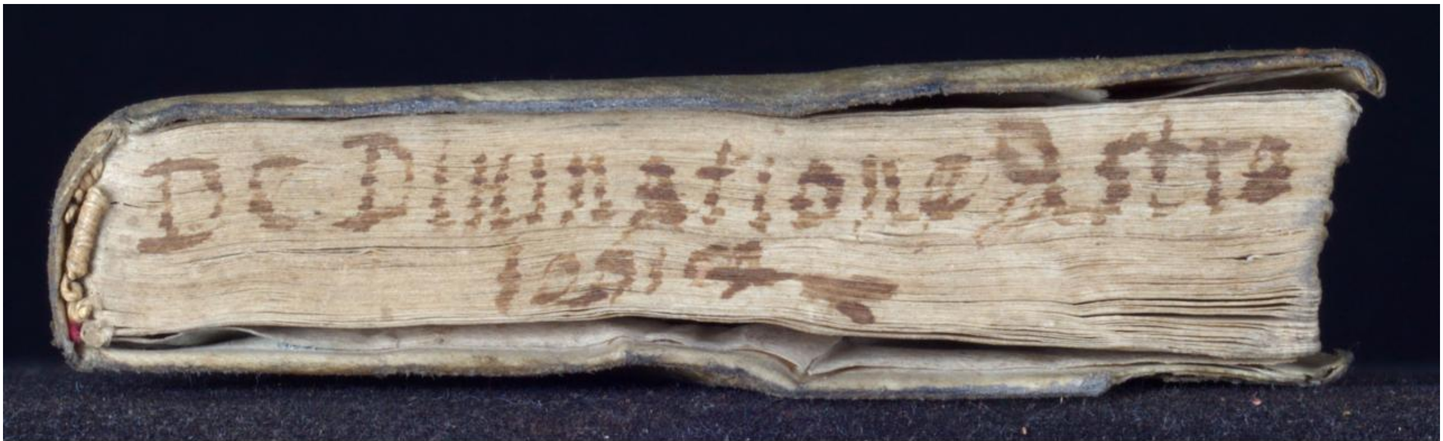

1592
Benedicti Pererii

De Diuinatione

Eredità Capotti
Francesco Palmieri
e Fratelli

BENEDICTI PERERII VALENTINI

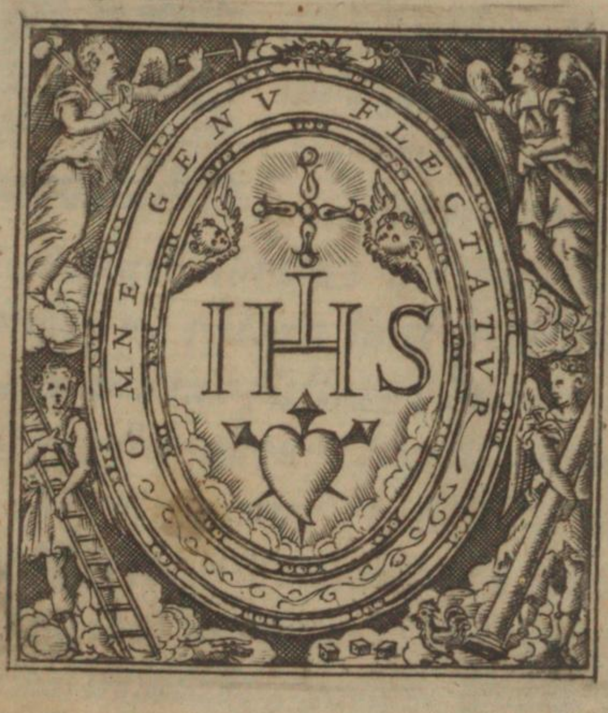
E Societate IESV.

ADVERSVS FALLACES & superstitiosas artes,

IDEST,

DE MAGIA, DE OBSERVATIONE Somniorum, & de Diuinatione Astrologica.

LIBRI TRES.

VENETIIS, MDXCII.

Apud Ioan. Baptistam Ciottum, Senensem.
Sub signo Mineruæ.

CAMILLO CAETANO

PARTRIARCHÆ ALEXANDRINO.

Benedictus Pererius S. D.

TRIA sunt genera rerum, CAMILLE Patriarcha Illustrissime, in quarum studio & obseruatione mortalium animi vesana quadam libidine vel potius rabie noscendi quæ futura sunt, fœdis & noxijs illuduntur fallacijs atque impijs erroribus illigantur: Somnia, & natalitia Astrologorum Prædicta, atque Artes Magicæ. Neque verò earum rerum pestilens vis, priuatos tantum aut singulos homines, verum etiam Prin-

Tacitus historiarũ lib. 1.

cipes ac Reges ipsasq; ciuitates & Respublicas inuasit, infecit, ac perdidit. Ac licet has generis humani pestes omnibus ferè sæculis tum sapientes viri firmißimis rationibus profligare, tum prudentes Rerum publicarum rectores ac principes seuerißimis damnatas edictis & atrocißimis pœnis addictas, è societate hominum exterminare flagrantißimè cupiuerunt, obnixeq; contenderunt: perparum tamen adhuc profectum est. Adeo enim malum hoc in animis hominum hæret infixum, vt penitus extrahi vix queat, nec eius sanandi potens atque efficax vllum iam remedium inueniri posse credatur. Itaque hic vsu venit quod de Mathematicis scite quidam vereq; dixit: Genus hominum, inquit, potentibus infidum, sperantibus fallax: quod in ciuitate nostra & vetabitur semper, & retinebitur. Sed nihilominùs tamen mihi quidem valde vtiliter ac salutariter fecisse visi sunt, qui doctis aduersus eas artes editis

Tacitus historiarũ lib. 1.

tis

tis libris, vanam & fallacem ac perniciosam eße hominum generi, nimis curiosam & superstitiosam earum rerum obseruationem, apertè demonstrarunt. Quorum ego prudens consilium, piumq́ studium, atque vtilem conatum æmulatus, tres aduersus eas artes libros confeci, vnum de Magia; alterum de Obseruatione somniorum; tertium de Diuinatione Astrologica. Ac primus quidem liber planè nouus est fœtus, nunc primum lucem aspiciens: quæ reliquis autem duobus libris disputantur, ea ferè sunt in Commentarijs nostris partim in Danielem, partim in Genesim explicata. Sed quia non pauci eos Commentarios non legent, aut quod eos propter studiorum diuersitatem non iuuat legere, aut quia non vacat propter occupationes, putaui me pergratum pluribus facturum, si, quo latius horum librorum pateat vtilitas, separatim eas disputationes, atque vnum in volumen, idq́ modicum inclusas, typis excuden-

das curarem: ratus scilicet fore, vt eas ipsas disputationes, tum propter exquisitam multisq; optatam eiusmodi rerum cognitionem, tum etiam propter paruitatem commoditatemque voluminis, & plures, & auidius atque vtilius legant. Has ego lucubratiunculas apparere volui sub tuo nomine CAMILLE Præsul ornatissime: quem omnes qui norunt, non possunt non amare propter singularem ingenij ac morum suauitatem; & quod vera animi bona cum amplissimis naturæ ac fortunæ bonis adæquasti, admirari & obseruare coguntur. Video sanè perexiguum esse munus, nec dignum tuæ nobilitatis ac dignitatis amplitudine: sed est tamen amoris & obseruantiæ plenissimum; & quanti ego te faciam, quantumque Caetanam familiam colat Societas nostra, certissimum testimonium.

BENE-

BENEDICTI PERERII,

LIBER PRIMVS, qui eſt

DE MAGIA.

DVPLICEM eſſe Magiam hic liber oſtendit alteram quidẽ Naturalem & veram,ex occultis rerum naturis & virtutibus profectam, intimamq; ac præſtantiſſimam Philoſophiæ partem,& admirandorum effectricem operum, ab omniq; aliena ſuperſtitione, & à Dęmonũ artificio ac maleficio puram;ſed pauciſſimis tamen mortaliũ exploratè perceptam: Alterã verò (quæ vulgo iactatur & celebratur)ab omni rõne ac veritate vacuam,fallacem item & noxiam, Dęmonumq; fraudibus & maleficijs implicatam, ob idq; meritò infamem & abominabilem,& è ſocietate hominum exterminandam. Hinc præterea cognoſcet lector,quatenus vtraque Magia progredi,& qualia quantavè opera poſſit facere,& an mirã quæ videtur facere poſterior Magia, verè talia ſint,qualia ſpectantibus videntur an verò præſtricta oculorum acie, ſpectantium fallant exiſtimationem, nec veram habeant earum rerum quas repræſentant vim & naturam,

ſed nudas tantum atque inanes earum rerum ſimilitudines & imagines ferant: Denique quæ videntur & vulgo creduntur Magorum miracula, quibus rebus differant à veris miraculis, quibuſue notis & ſignis facile diiudicari & internoſci queant. Libuit autem ante ipſum operis veſtibulum, velut in conſpectu lectoris ponere generales ſententias & capita diſputationum quæ hic tractantur, quò ſcilicet cupidius ille, huius libri lectionem adeat, & ex ipſa lectione eam capiat vtilitatem, cuius ei afferendæ vtilitatis flagrans deſiderium, nec dubia ſpes ad huius nos voluminis ſcriptionem impulit.

INDEX CAPITVM ET DISPVTATIONVM LIBRI PRIMI,

Qui eſt de Magia.

VII. Quas

CAPVT PRIMVM.

AN QVAE A MAGIS FACTA esse vel sermonibus vulgi feruntur, vel à scriptoribus mandata sunt litteris, omnia sint fabulosa, ficta, & falsa; an verò aliqua fuerint, vti narrantur, verè ab illis gesta.

NON est dubium quin eorum quæ de Magis aut dicuntur aut scribuntur, quamplurima sint ficta & falsa: nam plerique hominum nimis sunt creduli & superstitiosi, & rebus admirandis facile capiuntur; cum etiam docti viri & Philosophi, vt inquit Aristoteles, quoniam fabula cōtinet aliquid nouum & mirabile, fabulis oblectentur. Quis enim non videt, quæ Ouidius narrat in libris Metamorphoseos, omnia ficta esse à Poetis, sicut illa de Circe & Medea; & de socijs Diomedis in aues conuersis, quæ lōgo post tēpore circa templum Diomedis volitabant; de socijs Vlyssis, quos Circe mutauit in bestias; de Arcadibus qui traiecto quodam stagno vertebantur in lupos; de socero Medeæ, quem illa à senectute ad iuuentutē reuocauit, de draconibus, quibus simul iunctis Medea volauit per aera, & de alijs id genus fabulis, quas Poetæ cum ad oblectationem legentium, tum ad mysticam hominum eruditionem adinuenerunt? Negari tamen non potest multa miratu dignissima verè à Magis esse facta. Nam scriptura in Exodo commemorat opera Magorum Pharaonis, & 1. Reg. cap. 28. scribitur de Pithonissa quæ suscitauit Samue-

Arist lib. 1. Metaphys.

Exod. 7.

Samuelem,& Psalmo 57.de venefico incantante sapienter aspidem, ob id obturantem aures suas: & Matth. 24. *Surgent, inquit Dominus, pseudoprophetæ, & dabunt signa & prodigia,* non vtique alia arte quàm magica. Ex historijs Ecclesiasticis notum est, quæ opera admiranda Simon Magus ediderit magicis incantationib. quàobrem (vt fertur) à Romanis publicam statuam meruit hac inscriptione: Simoni Deo Sancto: vt narrat Iustinus martyr in Apologetico, Irenæus libro primo contra Valentinum, Tertullianus in Apologetico, Eusebius libro secundo historiæ Ecclesiasticæ. Propter quę prodigia idem Simon tanta in admiratione fuit apud Samaritas, vt quemadmodum Lucas scribit in Actis Apostolorum capite octauo, de illo diceretur: *Hæc est virtus Dei quæ vocatur magna.* Narrat B.Hieronymus in vita Hilarionis, cum quidam iuuenis virginem Deo sacram ad turpes amores illicere nulla ratione potuisset; eū ad magicas artes conuersum, quas apud Memphin Aegypti didicerat, adeo illis profecisse, vt virgo insano illius iuuenis amore fureret. Porrò quæ de Strigib. vulgo circumferuntur, non sunt in totum falsa, sed multa illis admiranda accidere, qui ea compererunt, viri fide digni, sicut Syluester in opere suo de Strigibus, & Alphonsus de Castro in eo quod scripsit de punitione hęreticorum, non illi quidem tanquam dubia & incerta, sed tanquam sibi notissima & exploratissima tradiderunt.

Iustinus martyr. Iræneus. Tertullian. Eusebius.

MIRA sunt quæ Philostratus in libris De vita Apol-

Mira opera Magorum ex

Philostrato. ta Apollonij memorat vel Brachmanas Indorum. vel Gymnosophistas Aethiopū, vel ipsum Appollonium gessisse. Tale est illud quod is narrat libro tertio & capite tertio, vidisse Apollonium apud Indos gemina dolia, vnum imbriū, alterum ventorum; illud, cum nimia siccitate India præmebatur, apertum, nebulas emittebat vniuersam illam terram humectantes: nimios autem imbres occlusum cohibebat: alterum adapertum, efflabat ventos regionem perflantes, quò salubrius esset cœlum. Tale etiam est illud quod ab eodem proditur libro tertio, capite octauo, cum Apollonius cum Iarcha & alijs Brachmanis mensæ accubuisset, tripodes lapideos sua sponte fuisse motos, & ab æreis pincernis calices in gyrum circumlatos esse certa mensura vinum & aquam miscentes & cyathos proferentes. Nec sileri debet quod Philostratus libro quarto, capite decimosexto scribit de puella, quæ tanquam mortua portabatur ad sepulchrum: cuius funeri occurrens in via Apollonius, tanquam secreto quædam illi admurmurans & insusurrans, ad vitam & integram valetudinem reuocauit. Nec minus mirabile est qđ idem auctor narrat libro sexto, capite tertio de statua Memnonis, quam cùm radius solis circa eius exortum attingebat, & ad os eius perueniebat, statua more hominum loquebatur. His adde quod ab eodem memoratur eiusdem libri sexti capite quinto, iussu Vespesionis, qui princeps erat Gymnosophistarum apud Aethiopes, vlmum quandam uoce quidē clara & distincta sed tenui admodum & quasi fœminea salutasse

Apollonium. Sed illud miratu dignissimum, quod Philostratus tradit capite secundo, libri octaui, Apollonium cum esset in prætorio Domitiani Imperatoris, vt putabatur, ab eo cōdemnandus, repente ex omnium oculis euanuisse. Quamobrem tanto in honore fuit Apollonius apud posteros, vt eum Hierocles cum Christo Domino nostro conferre ausus fuerit. Sed eius audaciam fregit, insaniamque coarguit Eusebius Cęsariensis: Alexāder aut Mammeas Imperator Romanorum, in suo Larario imagines Christi, Abrahæ & Apollonij habebat, quòd hos tres maximè omnium miraretur & coleret.

Eusebius in lib. contra Hieroclem.

VERVM, sicut à principio dixi, eorum quæ Magi fecisse dicuntur, quamplurima falsa sunt, vel ab ipsis vel ab alijs conficta, & superstitiosis nimiumque credulis hominib. persuasa. Quis enim vera concedat quæ Maga illa apud Virgilium libro quarto Aeneidos promisisse dicitur:

Hæc se carminibus promisit soluere mentes
Quas velit; ast alijs duras imittere curas,
Sistere aquā fluuijs, & uertere sidera retro,
Nocturnosq. ciere manes, mugire videbis
Sub pedib. terrā, et descēdere mōtib. ornos.

Quocirca Plinius nullam esse putauit Magiæ vim atque potestatem, & quæ de Magis feruntur, omnia esse vana falsaque: totamque Magiā reijcit & damnat. Nam libro 30. capite 2. Immensum, inquit, & indubitatum exemplum est falsæ artis quam dereliquit Nero. Non enim ad eam discendam Neroni defuit vel ingenium,

Plinio nulla est magia.

vel

vel diligentia, vel quelibet facultas, nec studiũ cum eius discendæ auidissimus esset: quin etiam ad eam docendam Tyridates Armeniorum rex nobilissimos Magos secum ducens venit ad eum, cænisque magicis eum initiauit: sed is regnũ quidem à Nerone accepit; Magiam aũt quæ nulla est, docere eum nõ potuit. Proinde ita persuasum sit, intestabilem, irritam, inanem esse, habentem tamen quasdam veritatis, vmbras, sed in his veneficas artes pollere, non magicas. Hęc Plinius. Cui vt concedo plurima Magorum esse vana & falsa; ita esse talia omnia non assentior. Esse autem pleraque Magorum promissa non solum inania & falsa, sed etiam incredibilia & ridicula, demonstrat Plinius lib. 26. cap. 4. his exẽplis; Magi aiunt Aethiopide herba amnes ac stagna siccari: coniectu, tactu, clausa omnia aperiri: Achimenide coniecta in aciem hostium, trepidare agmina, ac terga vertere: Latacem dari solitam à Persarum Rege Legatis, vt quocunque venissent, omnium rerũ copia abundarẽt. Apud Democritum inuenitur compositio medicamẽti, quo pulchri, bonique & fortunati gignantur liberi. Et lib. 25. c. 9. Circa herbam, inquit, quam nostri Verbenacam vocant, Magi mire insaniũt: hac perunctos impetrare quæ velint, febres abigere, amicitias conciliare, nullique non morbo mederi. Lege apud Aul. Gellium lib. 10. c. 12. & apud Plinium lib. 28. c. 1. quæ fabulantur Magi de Chameleonte tradita à Democrito magicæ artis principe, qui, quo tẽpore Hippocrates medicinam, eodem magicas artes in Græcia celebrauit, hoc est, circa bellum Peloponesiacum,

Figmẽta Magorũ Plinio.

Aul. Gellius.

Plinius.

anno

anno post Romam conditam trecentesimo: vt auctor est Plinius lib. 30. cap. 1.

CAPVT II.

AN OMNES EFFECTVS MAGIAE sint simulati & tantum apparentes, hoc est, non tales reuera quales videntur; an verò sint aliqui eius effectus etiam veri, & naturales nempe tales reuera quales vidētur.

NONNVLLOS effectus Magorum naturales & veros esse, tum ex sacris literis, tum ex alijs probatis historijs compertum est. Nam opera Magorum Pharaonis vera fuisse, satis indicat scriptura c. 7. Exodi; itaque sentiunt Origenes & Augustinus. Id quoque declarat Samuel à Pithonissa suscitatus; quem fuisse verum Samuelem, licet nonnulli in dubium verterint, tamen auctor libri Ecclesiastici c. 46. nos dubitare non sinit. Ad hæc Dominus noster ait venturos pseudoprophetas tempore Antichristi, qui faciant prodigia & portēta magna: quæ S. Paulus vocat mendacia, non quod omnia per se & sua natura sint futura falsa; sed quòd fient ad persuadendum falsum, & ad decipiendos homines, & quòd putabūtur esse vera miracula, hoc est, supernaturalia opera, cum non sint talia. Nonne Deus Deuteronom. 13. denunciat venturos pseudoprophetas prædicētes futurum aliquod portentum, quod ita veniet, vt ab illis fuerat

Matth. 24.

2. Thess. 2.

prædictum? Dœmones item naturali ſolertia, quæ ſumma illis eſt, & ſcientia cunctarum rerum naturalium quam propter peccatum non amiſerunt; denique longiſſimi tẽporis experientia qua pollent, occultas & admirandas rerum facultates & virtutes, ipſarumque rerum inter ſe vel ſympathiam vel antipathiam, & quemadmodum inuicem applicari & temperari debeant, quò mirabiles & inuſitatos effectus producant, optimè norunt, & per Magos miniſtros ſuos præſtare poſſunt. Atque hæc eſt doctrina B. Auguſtini in lib. 3. de Trinitate, c. 7. & 8. in libro Octogintatrium quęſtionum, q. 79. & in quæſtione 2. in Exodum, à Chriſtianis Philoſophis iuxta & Scholaſticis Theologis recepta. Neque poſſumus negare, (ſunt enim multis Romanæ hiſtoriæ ſcriptoribus prodita) duarum Romanarum mulierum duo facta perquam memorabilia. Cum enim Mater deorum ex Peſſimunte Phrygiæ, naui adueheretur Romam, ita dicitur hæſiſſe in Tiberi, vt non hominum, non boum vi moueri loco poſſet. Q. Claudia veſtalis quò ſuam caſtitatem probaret, diſcinxit ſe, zonamque naui alligans, eam quo volebat, deduxit. Thucia quoque veſtalis quò ſuam etiam probaret pudicitiam, aquam Tiberi hauſtam cribro tulit vſque ad Capitolium, anno vrbis conditæ ſexcenteſimonono, vt tradit Plinius lib. 28. cap. 2. Nec poſſumus inficiari, opera Magorum homines fœminaſuè inflammari ad libidines, & ad amores antè exoſos; cuius rei exemplum affert S. Hieronymus in vita Hilarionis à nobis ſupra commemoratum. Quanquã duo illa quæ

virgi-

virgines illas uestales egisse diximus, putat S. Thomas in Quæstionib. de potentia, quæst. 6. art. 5. etiam ministerio bonorum Angelorum, Deo sic volente, castitatis uirtutem & præstantiam commendare & probare hominibus, fieri potuisse.

Notabilis sententia B. Thom.

CETERVM plurima Magorũ opera esse simulata, fallentia oculos spectantiũ, nudamq; tantum eorum quæ repræsentant imaginem, non autem ueram naturam habentia, multi tradiderunt atq; compererunt; & ego facile credo. Tales fuerunt (si tamen fuerunt) àdmirãdæ metamorphoses, quas à Varrone proditas commemorat B. Augustinus lib. 15. de Ciuitate Dei, c. 17. & 18. de socijs Vlyssis à Circe mutatis in varias bestias, de socijs Diomedis in aues conuersis, de Arcadibus traiecto quodam stagno transformatis in Lupos, de stabularijs quibusdã mulieribus, quas narrat B. Augustinus suo tempore in Italia viatores quibus caseum dabant veneficijs imbutum, mutare solitas in iumenta, eorumq; opera ad portanda onera aliquamdiu vsas, rursus in pristinas hominum figuras reformasse.

Tale quoque fuit quod Philostratus lib. 4. capite 5. tradit accidisse Apollonio: erat enim quædam lamia quæ speciem gerẽs pulchræ mulieris, simulabat se captam amore cuiusdã Menippi iuuenis formosi, eiq. uelle nubere. Die igitur nuptijs dicato, mulier illa conuiuium apparauit lautissimum, maxima auri, argenti, ornamẽtorum, omnis generis uini & dapum copia instructissimum, quo cum ingressus esset Apol-

Lamiarũ ingenium et libido.

lonius, ad eos qui aderant conuersus, inquit: Tantali hortos videtis, qui sicut Homerus scribit, apparebant esse aliquid, cum nihil tamẽ essent: talem enim esse hunc omnem apparatum existimare debetis: neque enim quæ apparet materia, ulla subest, sed materiæ duntaxat simulachrum est & imago. Hæc autem sponsa, una est è numero lamiarum, quas aliqui laruas, aliqui lemures appellant. Sunt autem ad amorem & venerem pronæ, & humanas carnes vehementer expetunt, venereorum cupidine allicientes eos quos cupiunt postea deuorare. Atque his dictis totus ille apparatus ex oculis omniũ euanuit: & illa mulier sese Lamiam esse confessa est, & voluisse Menippum voluptatibus explere, vt eius postea corpus deuoraret: consueuisse enim pulchrorum iuuenum corporibus vesci, ubi ad summam sanguinis abundantiam peruenissent. Non sunt admodum dissimilia quæ 26. quæst. 5. cap. Episcopi, de nõnullis strygibus narrantur, quas dæmones delusa earum imaginatione credere faciebant, longa terrarum spatia per aëra equitando cõficere, & cum Diana & Herodiade in amœnissimis locis iucundissimè epulari & ludere; cum neque verè transferrentur, neque personis, quibus credebant, adessent, sed tantum imaginationum ludificatione.

Hoc etiam euidentissimis rationibus probari potest. Magi enim promittunt se ex lapidibus uel lignis leones vel lupos subito producere posse; & nõnunquam in spectaculis ex terra faciunt subitò existere leones vel lupos: cõstat

autem eiusmodi animalia perfecta citra supernaturalem Dei potentiam nulla ratione gigni posse nisi ex semine; nec ad iustam magnitudinem, nisi statis tẽporum interuallis peruenire posse. Dicuntur etiam mortui à Magis reuocari ad vitam, sicut traditum est de puella illa quam Apollonius reuiuiscere fecit, & de Alceste quõdam ab Hercule ad vitã restituta. Plin. etiã lib. 7. c. 37. narrat Asclepiadem celeberrimũ tempore Pompeij Magni medicũ, quendã hominẽ mortuũ è funere retulisse & seruasse. Non posse aũt Magos verè mortuos ad vitam reuocare, ita cõcluditur: Si animus hominis est mortalis, non potest semel extinctus idem numero reuiuiscere; sin autem est, uti uere est, immortalis, nõ potest vllis hominum vel dęmonum artificijs, uel vllis naturalium agẽtium viribus rursus ad corpus suum animandum viuificandumq; reuocari: nam cum sit immaterialis & incorporeus, est supra omnis naturæ corporeæ facultates; nec ullius rei creatæ potestati subiacet. Necesse est igitur, resurrectiones mortuorum quæ a Magis factæ narrantur, uel esse fabulosas, vel fuisse simulatas, & tantum in speciem factas.

Nulla vi & arte magica posse mortuos reuiuiscere.

CAPVT III.

AN SIT ALIQVA MAGIA *naturalis*.

LICET iam vsus obtinuerit vt nomen Magię ferè in malã partem accipiatur, pro ea nimirum arte quæ opera, & adminiculo dęmonum res mirabiles uel facit, vel facere simulat;

& Magi vulgo dicantur qui ex cōmercio quod habent cum dœmonibus, res stupendas efficiāt: veluti sunt præstigiatores, incantatores, necromantici, & alij malefici homines; attamen nec nomen Magiæ absolutè & præcise sumptum hoc significat, nec à principio sic fuit vsurpatum, sed vniuersè pro quadam facultate, per quam homines efficiebant res inusitatas & admirandas ratione quadam occulta, & alijs hominibus incognita. Sic generaliter sumpta Magia, dupliciter diuidi potest: altera enim est naturalis, altera non naturalis. Naturalem voco, quę cognitione & applicatione quarundam singularium virtutum, quæ sunt in rebus naturalibus, quæq; latent ferè mortales, agentia & patientia suo loco & tempore, & sicut opus est inuicem componendo & temperando, effectus quosdam inusitatos & admirandos, & quornm ratio videtur incomprehensibilis, moliuntur. Magia autem non naturalis dicitur, quæ etiam mira efficit, verumtamen non vtens uiribus agétium naturalium, sed sola dœmonum opera & ope. Naturalis autem Magia rursum triplex tradi potest: alia enim dici potest humana, quia humano studio & diligentia comparatur, altera Diuina, quæ per reuelationem uel à Deo, uel ab Angelis bonis percipitur; Tertia, Dœmoniaca quam dœmones tradunt ijs hominibus, qui se illis impia societate & fœdere deuinxerunt.

Triplex Magia naturalis.

ESSE autem Magiā quandam naturalem, quæ est secretior quædam & abstrusior sapientiæ pars, & quæ occulta quadam cognitione & vsu quarundam rerum naturalium mira perficit,

Esse naturalē quādam Magiam.

cit,

cit, nullo modo viris doctis dubitandum est. Quis enim vel tinctus duntaxat literis philosophicis, nescit esse multas virtutes rerum naturalium occultas, mirabiliũ rerũ effectrices, quas si quis benè nosset, & ad vsum accommodare sciret, haud dubie mira posset efficere. Multa sunt naturæ miracula incompertę adhuc rationis, & (vt Plinij verbis vtar) in naturæ maiestate penitus abdita: hæc si quis hominum illis rebus naturalibus occultè vtens, faceret, Magus vulgo diceretur, & non nisi auxilio dæmonum talia facere crederetur; cum tamẽ opera illa essent naturalia, & naturaliter à causis naturalibus profecta. De miraculis naturæ integrum librum scripsit Aristoteles, qui inscribitur, De admirandis auditionibus; quanquam eum nonnulli adscribunt Theopraito. Plinius cum aliis libris multa, tum plurima secundo libro Naturalis historiæ prodidit, & Proclus in lib. De Sacrificio, & Magia, & B. Augustinus lib. 21. De Ciuitate Dei, cap. 4. & 5. Albertus Magnus lib. 2. Mineralium, Tractatu 2. c. 1. 11. & 17. & Fracastorius in lib. De Sympathia, & Ficinus libro 4. Theologiæ Platonis, c. 2. multaque eius generis sparsa leguntur in libris Cardani de subtilitate & varietate rerum; quorum hic nonnulla ex Plinio recensebo lib. 2. cap. 96. Iuxta Harpasa oppidum Asiæ, cautes stat horrenda vno digito mobilis, eadem, si toto corpore impellatur, resistens. Duo sunt montes iuxta flumẽ Indum, alteri natura est, vt ferrum omne trahat, alteri, vt respuat; Itaque si sint claui in calciamẽto, in altero auelli non posse, in altero sisti. Et

Miracula naturæ.

cap.105. Hæc eſt natura Naphtæ circa Babyloniam profluens bituminis liquidi modo, vt in eam vndecunq; viſam protinus tranſiliat ignis. Ita ferunt à Medea pellicem crematã, poſtquã ſacrificatura ad aras acceſſerat, corona igne rapta, & cap.107. In Nymphęo exit è petra flamma quæ pluuijs accẽditur, & c.103. In Dodone Iouis fons cùm ſit gelidus, & immerſas faces extinguat; ſi extinctæ admoueantur, accendit. In Illyrijs ſupra fontem frigidũ expanſæ veſtes accenduntur. Idem Plinius libro vltimo, cap.4. Adamas (ſic Græcè dictus, quòd nec ferro, nec igne dometur) hircino tamen rumpitur ſanguine: & cum magnete lapide in tantum diſſidet, vt iuxta poſitus ferrum non patiatur abſtrahi; aut ſi admotus magnes apprehenderit, rapiat atq; auferat. Verùm nihil eſſet mirabilius magnete, ſi vis eius nõ adeo nobis eſſet nota & explorata. Nam rationẽ cur ferrum ad ſe trahat, & acum nauticam ſua vi tactã eatenus agitet, quoad illa directo Septentriones ſpectet, quis nobilium philoſophorum non diligentiſſimè inueſtigauit? quis autem adhuc comperit aut ſatis explicauit? Sed omnia excedit miracula Echneis piſciculus quem Latini vocant Remoram, cuius meminit Ariſtoteles lib.2. De Hiſtoria animalium c. 14. ſed Plinius lib.32.cap.1. non ſolum ab antiquis de eo prodita, ſed etiam ſibi ſuiq; tẽporis hominibus planè cognita & explorata tradens, ait eum ſemipedalẽ eſſe, limaci magnæ ſimilem, adhærentemq; nauigijs, licet ea ſint ingentia curſuq; incitatiſſimo ferantur, eorum tamen ita frenare impetum, vt ſtare

Remora piſcis.

cogat,

cogat, non labore vllo, nec renitendo, nec aliter quàm adhærendo. Fertur Actiaco bello tenuisse Prætoriam nauim Antonij properantis circumire, & exhortari suos, donec iret in aliã. Ideoq; Cæsariana classis impetu maiore proti nus venit. Tenuit etiã eius memoria Caij principis ab Astura Antium remigantis quinquiremem quadringentorum remigum viribus propulsam, eiusq adhærens gubernaculo: feruntq; Cæsarem peculiariter miratum quomodo adhærens tenuisset, nec idem polleret in nauigiũ receptus. Hactenus ex Plinio. Nec modo quæ ratione carent, sed etiam homines mira edere & non cernentibus incredibilia cùm alij testificati sunt, tum haud dubium reliquit S. Augustinus multis certisq; eius rei positis exẽplis. Nouimus, inquit, lib. 14. de ciuitate Dei, c. 23. hominum quorundam naturas multum cæteris dispares, & ipsa raritate mirabiles, quædam vt volũt de corpore suo facientium, quæ alij nullo modo possunt; & audita vix credunt. Sunt enim qui aures mouent, vel singulas, vel ambas simul. Sunt qui totam cęsariem, capite immoto quantum capilli occupant, deponunt ad frontem, reuocantq; cùm volunt. Sunt qui eorum quæ deuorauerũt, incredibiliter plurima & varia, paululum pręcordijs cõtrectatis, quod placuerit, integerrimum proferunt. Nonnulli ab imò sine pædore vllo, ita numerosos pro arbitrio sonitus edunt, vt ex illa etiam parte cãtare videantur. Ipse sum expertus sudare hominem solere cum vellet, notum est quosdã flere cùm volunt, atque vb ertim lachrymas fundere.

Presbyter fuit quidam nomine Restitutus in parœcia Calamensis Ecclesiæ, qui quibuscunque volebat, ita se auferebat à sensibus & iacebat simillimus mortuo, vt non solum vellicantes & pungentes minime sentiret, sed aliquando etiam igne vreretur admoto, sine vllo doloris sensu: nec in eo vllus inueniebatur anhelitus. Hæc ibi Augustinus.

Sphæra Archimedis.

IAM verò Sphærā illam quam tradit Cicero primo libro Tusculanarum disputationum, & secundo libro de Natura deorum ab Archimede primùm, & deinde à Possidonio factam, omnes cœlestiū orbium conuersiones suis motibus clarissime perfectissimeq; representantem, quis humanum ac non potius diuinū aut dæmoniacum inuentum & opus credidisset? Huc etiam referri potest quod Albertus capite tertio libri sui De moribus Animalium cōmemorat, duos in Germania natos esse pueros, quorum altero iuxta domorum ostia incedente, omnia ostia versus sinistrum illius aperiebantur, tametsi clausa essent: idemq; contingebat alteri puero illius fratri, versus latus eius dextrum; & hoc dicit vidisse multos, negatq; id referri posse aliò; quàm in proprietatem occultam quæ vtriq. in eorum ortu indita est à cęlo: quanquam ego vereor ne illud non fuerit verum: aut si fuit, non puto id naturaliter sine interuentu & opera dæmonum fieri potuisse.

Quales Magi Persarum.

SI igitur tā mira sunt naturæ opera; cur nō sapiens reconditiori naturalium rerum cognitione vsuq. pręditus similia facere posset? Atq hæc est Magia naturalis. Tales erāt apud Persas

Magi(ait Philo in libro, Quod omnis prob. sit liber)naturæ scrutatores, præ veritatis cognoscendæ studio, qui per otium diuinas virtutes contemplantur clarius, & alios ij sdem initiant mysterijs. Et in libro De specialibus legib. Veram, inquit, Magiam, hoc est, Perspectiuam scientiam, per quam Naturæ opera cernuntur clarius, vt honestam expetendamq. non plebeij solum testantur, sed etiam Reges regum maximi, præsertim Persici, tam curiosi harum artiũ, vt regnare non liceat nisi familiariter cum Magis versato. B. Hieronymus exponens secundũ Danielis caput: Magi, inquit, sunt, qui de singulis philosophantur, nec malefici sunt, sed Philosophi Chaldæorum, & ad artis huius scientiam reges quoque & principes eiusdem gẽtis omnia faciunt. Vnde & Magi in Saluatoris nostri natiuitate primi, ortum eius intellexerunt, Huius artis excellenti peritia, censet Philostratus Apollonium Tyaneum mira quæ de eo narrantur, effecisse, idemq. sensit de illo Iustinus martyr in Quæstionibus ad Orthodoxos, quæstione vigesimaquarta ita scribẽs: Apollonius, vt vir naturalium potentiarum & dissensionũ atque consensionũ earum peritus, ex hac scientia mira faciebat, non auctoritate diuina. Hanc ob rem in omnibus indiguit assumptione idonearum materiarũ, quæ eum adiuuarent ad id perficiendum quod efficiebatur. Et Apollonij quidem opera quoniam facta sunt ex scientia rerum naturalium ad corporalem actionẽ hominum, non euertit Deus. Sic ibi Iustinus. Huius Magiæ naturalis fiducia ausus est Archi-

Matth. 2.

Iustini martyris testimonium de Magia Apollonij Tyanei.

medes admirandum illud theorema ponerè. QVANTVMLIBET onus quibuslibet viribus mouere: nec posuit modo, sed & apertissimè demonstrauit: & quia id regi Hieroni incredibile videbatur, speculationẽ illam ad praxim traduxit, ingentem nauem onerariã quam ingens hominũ turba, vix maximo labore mouere poterat, hominibus multis ponderibusq; impositis, procul assidens, quieta impellens manu, vi quadam multifidæ machinæ, tranquillo quasi mari prolaberetur, ad se adduxit. Cumq; Marcellus maximo exercitu terra mariq; Syracusas obsideret; Archimedes ad vrbis propugnationem, mirabiles terribilesq; omnis generis machinas telaq; huius Magiæ naturalis sciẽtia adinuenit, quibus tãtas hostium strages passim edebat, vt Romani incredibili admiratione terroreq; perculsi, dicerent se nõ contra homines, sed contra Deos pugnare. Quid dicam de stupendo illo Architæ Pythagorici commento? à quo plerique nobiliũ Græcorum tradunt, & apud Aul. Gellium lib. 10. cap. 12. Phauorinus Philosopus pro certo confirmat, simulachrum columbæ è ligno ratione quadam mechanica factum, volasse: ita erat scilicet libramentis suspensum, & aura spiritus inclusa atque occulta concitum. Hac etiam arte ferunt Albertum Magnum, caput ęneum, quod maxima spectantiũ admiratione loqueretur, fabricasse. Seuerinum etiam Boetium, in epistola quadam siue a Cassiodoro, siue à Theodorico ad eum scripta, dicitur, huius artis vi, miracula fecisse, hoc est, vt metalla mugirent, ęneus anguis sibilaret,

Archimedis scientiæ potentia.

Plutarchus in Marcello.

Columba lignea volans.

Caput æneum loquens.

Mira opera Boetij.

aues ſimulatæ dulciſsimè canerent, homines æreï in aere buccinarentur. Verùm de his ſatis, illudq; ratum & indubitatum ſit, eſſe quandam Magiam naturalem, quam qui tenent (pauciſſimi autem benè tenēt) poſſunt mira facere, quę rude vulgus putat opera & auxilio dæmonum fieri: tum quia opera illa ſunt inuſitata; tum quod ſecreta quadam ratione & alijs occulta fiant. Quamobrem plerique putant eiuſmodi homines habere conſortium cum dęmonibus, & nō niſi eorum ope illa præſtare. Talem de ſe fuiſſe hominum opinionē, quodam loco ſcribit Galenus: & Boetius lib. 1. de conſolatione, proſa quarta, queritur ſe, propter reconditioris Philoſophiæ cognitionem, & quarundam rerum mirabilium effectionem, tanquam magicis & maleficis artibus imbutum, fuiſſe, accuſatum, & damnatum.

Naturalis Magia Salomonis. 3. Reg. 2.

MAGIAE autem naturalis, non humano ſtudio partæ, ſed à Deo vel Angelis bonis acceptæ, manifeſtum eſt argumentum perfectiſſima rerum omnium naturalium ſcientia diuinitus infuſa Salomoni: per quam veriſimile eſt, eum mira effeciſſe, aut certe ſi voluiſſet facere potuiſſet. Ioſephus certè lib. octauo de Iudaicis antiquitatibus ait, Salomonem inſtituiſſe occulta quædam remedia ad pellendos morbos & fugandos dæmones. Incantationes, inquit, compoſuit quibus morbi pelluntur, & coniurationum modos reliquit ſcriptos, quibus ita fugantur dæmones, vt deinceps nūquam reuerti audeant: atq; id ſanationis genus etiam ſuo tempore apud Iudæos in vſu eſſe; & ſe vidiſſe Elea-

zarum

zarum Iudæum, præsente Vespasiano alijsque Principibus, multos à dęmonibus vexatos, hac ratione liberasse. Modus curationis erat hic: admoto naribus dæmoniaci annulo, sub cuius sigillo inclusa erat species cuiusdam radicis à Salomone indicatæ, ad eius olfactum, per nasum contrahebatur dæmoniũ, & collapso mox homine, adiurabatur dæmonium ne amplius rediret, Salomonis mentione facta, & incantationibus eius recitatis. Discessus autem dæmonis ab homine, illud erat indicium, quod iussu Eleazari egrediẽs, vas plenum aqua ibi positũ, inuisibiliter euertebatur. Hæc ex Iosepho. Sed profecto illa ratio eijciendi dæmonem, non ex Magia naturali, sed ex superstitiosa & Diaboli artificio, composita proficiscebatur; nec eam credibile est institutã esse à Salomone, nisi forte postquam is Dei gratiam perdidit, in cultũ idololatriæ prolapsus. Iuuenis etiã Tobias, mirabilem vim eius piscis quem in Tigri ceperat, Angelo Raphaele docente, cognouit. nam sic Tobię dixit Raphael (vt legitur. c. 7. illius libri) *Cordis eius particula si super carbones ponas, fumus eius extricat omne genus dęmoniorũ, siue à viro, siue à muliere, ita vt vltra nõ accedat ad eos: fel autem eius, valet ad vngendos oculos, in quibus fuerit albugo, et sanabũtur.* Simili remedio piscis, Gregorius Turonensis Episcopus, cũ puer esset, diuinitus admonitus, patrem suum à grauissimo morbo liberauit.

3. Reg. 11

NONNVNQVAM etiam Magiã naturalem discũt homines à dæmonibus. Sic enim Magos

Pha-

Pharaonis eam didicisse, certū est. Immo ferè, qui hanc Magiam tenent, cum sint homines minime probi, & Philosophiæ aliarumq; liberarū doctrinarū rudes, & imperiti, non dubiū est, quin uel ipsi eam artem à dœmonibus didicerint, uel ab his quibus eam dœmones tradiderunt. Vix enim vlli mortalium, aut certè paucissimis, nec nisi ijs qui acerrimo fuerint ingenio, & longinqui temporis diligenti obseruatione usi, talis Magia naturalis contingere potest.

CAPVT IIII.

AN SIT ALIQVA MAGIA non naturalis, hoc est, qua non ad naturam, sed ad dęmones necessariò referri debeat.

MVLTA faciūt Magi, quæ nullo modo effici possunt per causas naturales, sed ea necessariò referri debēt ad aliquas substātias incorporeas, quæ occultè cum ipsis Magis & per ipsas operantur. Magi enim nonnunquam faciunt statuas è ligno uel alia materia factas, nullo extrinsecus impellente, moueri ex se motu progressiuo & humano, quinēt loqui & respondere ad quæstiones de varijs rebus propositas: si id fieret naturaliter, cum natura nunquam det operationem aliquam, nisi dando formam, ex qua illa operatio procedit, supradictæ vero actiones, sint tantummodo animalium perfectorum, & quædam propriæ hominis, oporteret in illa statua productam fuisse animam sentientē perfectam, & animam rationalem. At nec hu-

iusmodi

iusmodi animæ possunt esse subiectiuè in tali materia, qualem habent illæ statuæ, quippe quę carét uita & sensu; nec animalia perfecta possunt generari nisi ex semine à sui similib. nec potest natura simul & generare animal perfectum, & perfectam illi magnitudinem dare: Necesse igitur est, prædictas operationes statuarum, non à natura, sed ab aliquo dæmone, qui intra illam statuam latet, proficisci. Deinde, Magi quædam manifestant occultissima; & quæ ratione humana nota eis esse non potuerant, veluti furta clam facta, thesauros alicubi reconditos, res quæ in remotissimis regionibus geruntur, quæ quisq; olim uel dixit uel fecit, deniq; prædicunt quædam futura: hæc autem opera sunt mentis, & quidem sublimioris atque præstantioris, quam est humana. Præterea Magi cũ volunt mira illa facere, certis quibusdam uestibus induuntur, ducunt quasdam lineas, describunt figuras, pingunt characteres, & alia quædam adhibent, quæ per se nec uim habent naturalem producendi illos effectus, nec præparandi materiam ad illos producendos, aut accipiẽdos: non igitur Magi opera illa faciunt per causas naturales.

AD HAEC, supra omnis naturæ corporeæ potestatem est, illud quod nonnunquam faciũt Magi, ut ad eorum præsentiam, & fores & alia loca quæ clausa sunt, repentè patefiant, interdum etiam se vel alios repente ex hominũ conspectu subducunt, quod de Apollonio Tyaneo memoriæ proditum est: is enim cum sisteretur in Prætorio ante Domitianum Imperatorem.

repentè

repente ex oculis omnium euanuisse dicitur. His accedit quod Magi non faciũt hęc, nisi pronunciando certas quasdam voces & uerba, in quibus totam illi, uel maximam uim artis Magicæ ponunt: voces autem & verba, cum ex se non habeant aliam uim quàm significandi, uel quodammodo afficiendi auditum, nõ possunt esse causa ut aliquid fiat, nisi dupliciter; uel ratione rerum quæ illis uerbis dicuntur, quæ res intellectæ ab audientibus, eos uariè afficiũt & mouent, præsertim adiuncta decenti conueniẽtiq; actionis & pronuntiationis ratione; & hoc modo oratorum & concionatorum uerba, mouere solent audiẽtes, sed hic modus mouendi, non nisi ad audiẽtes qui intelligunt, pertinere potest. Vel mouent uerba, propter suauitatem modi, quo modulatè & artificiosè cum suauitate & dulcedine auditum afficiunt; qua ratione non solum homines, sed etiam animalia vocibus musicis uariè affici & permoueri cernimus: neutrum autem horum reperitur in uocibus Magorum, non igitur per illas uoces, tanquam per causas naturales, illos suos effectus producunt. Iam uerò, cum Magi ad faciendum quod uolũt, adhibeant quasdam inuocationes, obtestationes, comminationes, sacrificia, prostrationes corporum, & alia eiusdem generis; quis non liquido cernit hæc non posse referri ad naturam corpoream, ratione & intelligentia carentem, sed ea naturæ alicui incorporeæ & intelligenti, cuius Magi opem implorant, & sine cuius concursu, quod intendunt efficere non possunt, exhiberi?

Quomodo voces possunt esse causa efficientes aliquarũ rerum.

Postre-

Poſtremò, ne quis uel ambigendi, uel cauillandi reliquus ſit locus, illud meo iudicio omnem tollit dubitationem, quod non ſolum Magi mirãda illa opera per ſeipſos faciũt, ſed quaſi quædam dictata tradentes alijs, eadem per illos perficiunt: quin etiam vſu venit quoſdam planè ignorãtes, an illa eſſent uel à dęmone tradita, uel magicis prauitatibus infecta, fidem tamen habentes illis ſibi dictatis, eiſq; utẽtes, mira etiam feciſſe, quod apertè demonſtrat, facultatem eiuſmodi res perficiendi non eſſe naturalem. Non me fugit, Petrum Apponenſem, Cardanum, maximè verò Pomponatium in libro De Incantationibus, eiuſmodi opera Magorũ, excluſis dæmonibus, ad ſolas cauſas naturales conatos eſſe referre; ſed fruſtra & infeliciter. Verum eorum opinionem infrà explicabimus & refellemus. Sciendum autem eſt, hanc noſtram ſententiam quam hic docuimus & confirmauimus, ab omnibus Platonicis fuiſſe probatam & literis traditam, hoc enim ſenſit Plotinus, Porphyrius, Iamblicus, Proclus: hæc etiam fuit & Pythagoreorum doctrina, immò ante hos omnes idem in Primandro, ſenſit & docuit Mercurius Triſmegiſtus.

CAPVT

CAPVT V.

AN SPIRITVS ILLI QVOrum opera & auxilio Magi mira faciunt, sint boni, vel an mali.

SVBSTANTIAS incorporeas quæ fauēt Magis, eosq. iuuant, ad illa opera faciē da, quæ non fiunt per causas naturales, sed excedūt naturæ corporeæ potestatem, non esse bonos Angelos, sed malos, quos trito iam vocabulo Dæmones appellamus, multis sanè firmis manifestisq; argumentis ostendi & concludi pōt. Primo, eiusmodi spiritus iubent se à Magis adorari tanquam deos, sibiq; sacrificia fieri, hoc autē est proprium dœmonum, qui honorem diuinitatis, quem à principio affectantes assequi non potuerunt, decipiendis hominibus, aliquo modo obtinere cupiunt. Boni autem Angeli, eiusmodi honores non solum non optant, sed etiā vehementer auersantur. Vnde legimus in Apocalypsi, Angelum quendam prohibuisse ne Ioannes ipsum adoraret, dixisseq; : *Vide ne feceris; cōseruus enim tuus sum, &c. Deū adora.* Deinde Magi sunt homines flagitiosissimi, & artibus magicis abutuntur ad inferendū exitium alijs, hoc est, ad patranda adulteria, furta, homicidia, atque adeo infanticidia: boni autem Angeli, nec maleficis hominibus fauent, & ab eiusmodi sceleribus abhorrent. Posthæc, Magi multa miscent mendacia multasq; fallacias, quibus homines circumueniunt, & decipiunt: ad quod Angeli boni cooperari non possunt. Præterea,

Apoc.19.

Magi inuocando eos quorum abutūtur opera, minantur illis quædam impoſſibilia niſi venerint:& cum venerunt;imperant illis, & cogunt ne inde diſcedant ; hoc autem imperium non poſſunt habere homines in Angelos bonos: habent autem in Dæmones, vel quia ſuperior dæmon,cum quo Magi habent ſocietatem,& fœdus fecerunt,cogit inferiores dœmones parere iuſſis Magorum,uel ſimulant dœmones ſe cogi à Magis,cum tamen id voluntarie faciant , nec ab illis cogi queant,quò facilius decipiant homines, tantam vim & auctoritatem Magorum admirantes,& illis fidem adhibentes.Quod autem Dominus noſter argumentatur, ſe non eijcere dœmones poteſtate principis dœmonum quia non poteſt Satanas Satanam eijcere, alioqui regnum eius diuideretur,nec diu ſtare poſſet;intelligendum eſt de perfecta eiectione dęmonis ab homine,hoc eſt,tam ex corpore eius quàm ex animo;vel de eiectione quæ proficiſcitur ex odio dęmonis,& deſiderio euertendi imperium quod habet in homines.His adde, quia vt benè,inquit Euſebius lib.5.De pręparatione Euangelica c. 7. vnde potuerunt Magi diſcere verba illa & cæremonias quibus dæmones aduocant, eosq; vel loco,uel annulo,vel vaſi, uel ſtatuæ uel alijs rebus adeſſe cogunt. Vnde ſcire quibus ſacrificijs,libamentis aut ſuffimentis dęmones auertantur & fugentur , uel oblectentur & alliciantur ? & alij quidem dœmones alijs rebus,vnde , inquam homines hæc diſcere potuiſſent,niſi ab ipſis dæmonibus?

Quomodo Magi Dęmonibus imperent.

Matt. 12. Luc. 11.

QVID qđ non eſt credibile, hominem poſſe imperare Angelis bonis, eosq. uel reluctãtes cogere & compellere ad aliquid faciendum, quod tamen Magos facere diſertiſsimis uerbis declarauit Porphyrius Phyloſophus in epiſtola ad Anebonum AEgyptium, quã Euſebius lib. 5. De pręparatione Euangelica capite ſexto ſcriptis ſuis inſeruit, ex ea verò nonnulla quæ ad rem præſentem maximè pertinent, hic adſcribam. Proponit autem in ea epiſtola Porphyrius nonnullas dubitationes circa ea quæ Magi faciũt Dęmones inuocando. Prima dubitatio eſt, Quomodo Magi inuocant & obſecrant dœmones tanquam ſuperiores, & eiſdem tamen tanquam inferioribus imperant, & quod volunt, facere eos cogunt. Secunda: Cur Dij Magorum iubent homines eſse iuſtos, ipſi autem à Magis iuſſi, multa patrant iniqua, & flagitioſa. Tertia: Nolunt illi exaudire Magũ, qui nõ multis diebus ante ſe abſtinuerit à Venere, ipſi tamen iuſſu Magorum illiciunt & incitant homines ad turpes & nefandas libidines. Quarta: Volunt Magum inuocaturum ipſos, ante ab eſu carniũ abſtinere, cum ipſi tamen nidore ac ſanguine cæſorum animaliũ maximè oblectentur. Quinta: ei qui mortuum tetigit, ad operatiónes magicas accedere nõ licet, cum tamen mortuis & cadaueribus animalium res magicæ ferè peragantur. Sexta: Magi minantur Soli & Lunæ & Dijs cęleſtibus, dicentes ſe conciſuros cælũ & arcana Iſidis educturos, & Oſiridos mẽbra Typhoni tradituros, niſi Dij aduenianc & reſpondeant ipſis: abſurdũ tamẽ uidetur, Deos quaſi

Dubitationes nouem Porphyrij de ijs quæ faciũt aut dicũt Magi inuocãdo Dęmones.

infantes,eiusmodi fictis minis & terroribus cõmoueri.Moueri autem eos istis minis , Cheremõ sacer scriba testatur,& hæc esse illa inquit, quibus Dœmones maxime coguntur.Septima: preces autem & orationes,quibus vtuntur Magi inuocantes suos Deos, inanes & ridiculæ videntur,sic enim eos compellant:Tu , inquiunt, qui è limo emersisti,qui sedes in loco,qui nauigio nauigas,qui singulis horis formam commutas , & in singulis Zodiaci signis commutaris. Atq; his precationibus & adiurationibus aiunt Deum se hominis visui subijcere.Octaua;Quid sibi volunt verba illa barbara,& nihil planè significantia , quibus Magi vtunur ad deos suos aduocandos? nam si ad verborum significationem Dij respiciunt,quacumq; voce eadem res significetur , mouebuntur : non enim dij sunt Aegyptij vel Scythæ,vel illis linguis vtũtur,aut illas tantum norunt. Nona : cùm dæmones sint supra ordinem rerum sensibilium , quomodo possunt rebus sensibilibus vel allici , vel etiam cogi?quare aut Magorum malignitate hæc omnia sunt excogitata , qui nostras passiones Deo attribuere ausi sunt:aut aliter homines de Deo cogitant , quàm rei veritas habeat. Hæc in illa epistola Porphyrius. Iamblicus autem , quem Simplicius & alij ob magnam peritiam rerum diuinarum,cum incredibili studio & religione coniunctam,diuum pręnominare solent , in libro,quem De Mysterijs Aegiptiorum scripsit , ad supradictas omnes Porphyrij dubitationes respondere conatur : sed eiusmodi sunt omnia eius responsa , vt mihi quidem videantur esse

magis

magis incredibilia & absurda, maioribusq. implicata difficultatibus, quàm illæ ipsæ, quæ propositæ sunt dubitationes.

SED quæret aliquis, cur Dœmones non nisi sub certis quibusdam cœli constellationib. & nō nisi certis quibusdam, vel lapidibus, vel herbis, vel figuris, aut alijs signis adhibitis, aduocētur a Magis, nec aliter opera magica fiant? Respondeo, id quidem facere dœmones varias ob causas. Primo vt inducant homines in eum errorem, vt credant esse aliquod numen & diuinitatem in stellis, easq. pro Deo adorent & colant. Deinde, vt simulādo per stellas multa maleficia, multaq. incommoda & detrimenta inferri hominib. infament eas, & exosas reddant hominibus. Præterea, quia dæmones, cum non nisi per causas naturales operētur, animaduertunt, secundum certas aliquas constellationes, materiam circa quam operari volunt, magis affici & præparari ad effectus illos accipiendos. Hinc fit, ut nonnunquam dæmones secundum incrementa Lunæ, maximè quosdam vexent, qui propterea vocantur Lunatici, quos Dominus sanasse dicitur in Euāgelio Matthęi cap. 4. & 13 cum enim cerebrum hominis, auctore Aristotele, sit omnium corporis partium humidissimū, ideoque maxime subijciatur potestati Lunæ, quæ magnam habet potentiā & vim commouendi humores, in cerebro autem perficiantur actiones interiorū sensuum, hinc fit, ut dœmones secundum incrementa Lunæ, maxime perturbent phantasiam hominis, quia uident tūc cerebrum eius ad id esse magis præparatū.

Notabilis dubitatio.

Porro dæmones, ſicut dixit beatus Auguſtinus 21. De ciuitate Dei, cap. 6. alliciuntur herbis, lapidibus, animalibus, carminib. alijsq; ceremonijs, non tãquam animalia cibis, ſed vt ſpiritus ſignis, ea ratione, ut hæc illis exhibentur in ſignum diuini honoris, cuius illi ſunt cupidiſſimi. De hoc vide S. Thomam prima parte, quæſt. 115. art. 5

CAPVT VI.

QVAE OPERA ADMIRANda poſſint facere Dæmones vel per ſeipſos, vel per Magos.

DVO ſunt hic ponẽda ex ſacris literis ſatis manifeſta, vnũ eſt, Dœmones per ſe ex vno loco in alium moueri, & quidem maxima celeritate. Legimus enim in libro Iob, Satan Deo interroganti vnde veniret, reſpondiſſe: *Circuiui terram & perambulaui eam*, & Dominus in Euãgelio ait quendã ſpiritũ nequã egreſsum ab homine quem tenebat, perambulaſſe per loca arida & inaquoſa, & iterũ aſſumptis alijs ſeptem ſpiritibus nequioribus ſe, ad eundẽ illum hominem reuertiſſe: & Petrus admonet fideles vt ſobrij ſint & vigilent, quoniã aduerſarius eorum diabolus, tanquam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret. Alterum quod hoc loco ponimus eſt, dęmonem non ſolum poſſe mouere ſeipſum, ſed etiam alia corpora, ex vno loco in alium transferendo. Id quoque ex ſacris literis certum eſt: Dęmones enim per peccatum non perdiderunt dona naturalia:

Iob. 1. & 2.

Mat. 12.

1. *Pet.* 5.

turalia: ſicut igitur Angeli naturali vi mouent orbes cæleſtes, ſic Dœmones poſsunt mouere alia corpora:& ſicut Angelus ille Prophetã Habacuch capillo capitis apprehenſum, ex Iudæa. Babylonem vſq; tranſportauit, indeq; reportauit in Iudæam, ita poſset dæmon idem facere; quinimò id eum feciſse certum eſt: legimus enim diabolum, Dominum noſtrum tuliſſe in pinnaculum templi,& in montẽ excelſum. Nec hoc loco diſputandum eſt, an talis virtus motiua dæmonis, ſit diſtincta ab intellectu & voluntate eius: nam diſtinctam eſse equidẽ arbitror, licet pleriq; negent. Verùm eius quæſtionis tractatio aliena eſt huic loco. Nec definio nunc quãta ſit virtus motiua dæmonis, uel quot corpora aut quanta mouere queat,& nõ amplius, id enim incognitum mortalibus puto?exiſtimo tamen in dęmonibus ſuperioribus maiorem eſſe hanc vim motiuam, inferioribus verò minorem: ſicut enim eorum naturæ ſunt vel perfectiores uel imperfectiores, ita quoq. eorum potentię ſunt vel fortiores vel imbecilliores. Nam quia Angelus eſt terminatæ ſpeciei & definitæ naturæ & perfectionis, ideo nec poteſt eſse ubique locorum, neq; poteſt quantacunque velocitate quantumlibet corpus mouere. Præterea ſciendum eſt, duplicem eſse dœmonum actionem, quæ à Philoſophis uocatur tranſiens, alteram immediatam quæ immediatè proficiſcitur à dœmone,& hęc eſt motus localis quo mouet corpora, nam ſicut intelligentiæ non per aliqua media inſtrumenta, ſed immediatè mouent orbes cœleſtes, ſic dœmones immediatè poſsunt

Dan. 14.

Matt. 4.

Duplex actio dæmonum tranſiens.

mouere corpora ſecundùm locum. Altera eorum operatio tranſiens, eſt mediata, nempe quæ motionem localem ab ipſis factã conſequitur: dęmones enim afferendo ex varijs locis & inuicem applicando cauſas naturales & agentia inuicem & patientia componendo, varios producunt effectus, qui effectus immediatè quidẽ exiſtunt ex cauſis naturalibus, mediate verò à dœmonibus qui illas cauſas præſentes fecerũt, & materijs quæ ab illis aptæ ſunt pati accommodarunt. His poſitis, quæ nam opera mira dœmones poſſint facere, demonſtremus.

Opera q̃ poſsũt Dęmones facere.

PRINCIPIO, per motum localem multa poſſunt dœmones facere, quæ fidem excedere videantur, quorum nonnulla hic ſubijciam exempla. Primo poſſunt ignem ex ſuperiore aëris parte demittere, quo multa conſumant & perdãt: poſſunt ét immittere vehementes & turbulẽtos ventos, qui magna diruant ædificia, ſicut feciſſe legitur dœmon aduerſus Iob: *Cecidit (inquit ſcriptura) ignis de cęlo & tactas oues puerosq; cõſumpſit: et repẽtè uẽtus irruit a regione deſerti, & cõcuſſit quatuor angulos domus, q̃ corruẽs oppreſſit liberos, et mortui sũt.*

Iob. 1.

Põt dœmõ grauiſſimas tẽpeſtates & ꝓcellas in mari excitare, vel aquas maris ab imo cõmouẽdo, uel per concitatiſſimos ventos. Poteſt terrã magnis motibus concutere, uel immittẽdo vehementem aliquem ſpiritum in cauernas terrę, vel in illis incluſum vehementiſſime agitando. Sic fortaſſe fieri potuit, quod narrat Philoſtratus de duob. dolijs, quæ vidit Apollonius apud

Indos,

Indos,quæ aperta,imbres & ventos emittebāt; clauſa uerò eadem cohibebant atq. compeſcebant.Secundo poteſt transferre ex uno loco in alium quantumuis remotum, vel homines, vel animalia,vel quæuis alia corpora. Sic Diabolus Christum tulit in pinnacula templi,& in montem excelſum, & hiſtoria Eccleſiaſtica narrat, Simonem Magum à Dœmonibus per aëra euectum eſſe in cœlum.In hiſtorijs etiam Gentiliū traditum eſt, nonnunquā viſos eſse ſerpentes, dracones, & homines per aëra uolantes,quin etiam Albertus tradit nonnunquam boues ſeu vitulos pluiſse: quod hac ratione factum eſse exiſtimandum eſt. Tertio poteſt dœmon ſubitò res præſentes è conſpectu hominum ſubtrahere,atque ita reddere inuiſibiles, ſicut Apollonius cum eſset in conſpectu Domitiani Imperatoris,repente ex oculis omniū exceſſit,& niſi volumus fabulam fuiſse id, quod de Gyge memorāt Plato & Cicero,hac etiam ratione dicemus, Gygem cum volebat,potuiſse latere oculos præſentium & ſpectantium, idq. feciſse,nō vi & poteſtate eius annuli quē geſtabat, ut illi tradunt,ſed potius Dœmonum artificio.Quarto poteſt facere, vt ſtatuæ vel aliæ res inanimatę ambulent & incedant more hominum,Dœmone illas mouente, & motum moderante: ſic factum eſt quod ex Philoſtrato ſupra commemorauimus, de tripodibus lapideis, & pincernis æreis,qui apud Iarchā præſente Apollonio,in conuiuio per ſe mouebantur,& more famulorum miniſtrantium menſis,& pocula & fercula conuiuis ſuo loco & tēpore prębebāt.Quinto:

Matt. 4.

Plato in 2. de rep. Cic. li. 3. de offic.

Statuæ p ſe incedētes.

Statuæ loquentes more humano.

possunt facere, vt statuæ, arbores, animalia loquantur more humano, qua ratione fieri potuit, quod narrat Valerius Maximus lib. 1. cap. vlt. de simulachro Iunonis Monetæ, quod Romani Veijs Romam transferre religionis ergo cupiebant. Cùm enim quidam militum per iocum interrogaret illud simulachrũ an Romam migrare vellet; velle se respondit: qua voce audita, lusas in admirationem & religionem versus est. Simulachrum etiam Fortunæ muliebris, à matronis Romanis cum æde sua consecratũ, bis locutum esse, idem Valerius auctor est, his verbis: Ritè me matronæ vidistis, ritè me consecrastis. Et Caio Volumnio & Seruio Sulpitio Coss. dicitur, bos humano sermone locutus; bello etiam Punico secundo, fertur Cneo Domitio, bouem dixisse: Caue tibi Roma. Huc quoque pertinet quod narrat Philostratus, cum Apollonius esset cum Gymnosophistis AEthiopum, quorum princeps erat Trespecion, eius tacito iussu, arborem vlmum humana voce Apollonium salutauisse. Nec putandum est vel leones, vel arbores, vel alias res inanimas modo hominũ loqui posse, sed Dæmonẽ esse qui sermones illos articulatos & humanis similes in aëre formet, iuxta, uel intra illa corpora: Sic Angelus qui occurrit Balaam ei mortem intentãs, fecit vt eius asina loqueretur: nam etiam videmus esse quosdã qui per organa vel alia instrumẽta musica, tanto artificio modificare ac temperare possint statim quo illa pulsantur & resonant, vt voces & cantus hominũ ęmulari & reddere videãtur. Sexto: possunt facere vt animalia

Num. 22.

mirabili

mirabili quadam ratione se ipsa moueant, & quædam agant, quæ sine intelligentia & ratiocinatione, nec ea quidem vulgari, sed admodum solerti & prudenti minimè fieri posse videantur: tale est quod narrat Valerius lib. 1.cap.8 quod est de Miraculis, de serpēte illo AEsculapij, quē Romani quasi volentem & intelligentē, & quędam rationis ac religionis, nec non diuinitatis cuiusdam signa dātem, Epidauro Romam aduexerunt. huius etiam generis est quod narrat Philostratus lib.5. c.15. de Leone quodam mansuetissimo, qui loro, veluti canis, in AEgypto per vrbes ducebatur, contrectantib. se nō modo non nocens, sed etiam blandiens; qui ad genua Apollonij modo supplicantium hominum humiliter se abiecit: quem aspiciens Apollonius, ad eos qui aderant, Hic, inquit, leo me rogat vt vos doceam hominis animam illum habere: fuit enim hic quondā Amasis AEgypti rex, quæ simul atque dixit Apollonius, leo miserabiliter fremens, lachrymabilem rugitum edidit, tum dentibus infrendens, cum plorare videretur, vbertim lachrymas fundebat. Hunc, inquit Apollonius Leonem, censeo Leontopolim mittendum, & in templo collocandum: regem enim in regiam belluam conuersum, tanquam egenum mendicare indignum iudico. Hæc ille, quæ omnia arte magica Apollonij & opera Dæmonum facta sunt, quò facilius error Pythagoricus de transmigratione animarum humanarum in varia bestiarum genera, hominibus persuaderetur. Septimo: quod in historijs Romanorum legitur, & à nobis supra est commemoratum,

Fabula Leonis, Apollonij.

ratum, Claudiam mulierem Vestalem, quò suã pudicitiam probaret, nauim ita hærentem in Tiberi, ut multi eam homines loco mouere nõ possent, Zona sua quo volebat, nullo labore traxisse: Et Tucciam item Vestalem, aquam Tiberi haustam, ad Capitolium vsque cribro tulisse; hæc inquam, facta sunt opera Dœmonis, qui & nauim occultè promouebat, & aquam ne per cribrum dilaberetur, suspensam tenebat. Octauo: põt facere, ut subitò globus aliquis igneus uel flamma appareat, uel circum aliquem fulgeat, sicut Plinius lib. 2. cap. 107. Seruio Tullio dormienti, ex capite flammam emicuisse, & L. Martio in Hispania interemptis Scipionibus cõcionanti, & milites ad vltionem exhortanti, arsisse simili modo. Nono: potest aquas fluminũ dirimere & eas retro pellere, ita vt flumina retro fluere uideantur: quod Plinius suo tempore accidisse scribit, lib. 2. cap. 203. his verbis: Amnes retro fluere, & nostra vidit ætas Neronis principis annis supremis, sicut in rebus eius retulimus. Decimo: potest Dœmon varia corpora variè formata assumere, eaque mouere, ita vt homo vel Angelus, vel leo, aut aliud quoduis animal videatur, idq; facit vel ad exterrendos, vel ad decipiendos homines. Legimus enim B. Antonio dęmones in uarijs animalium formis, & quidem horribilibus ac terrificis, ad eũ perterrefaciendum & à sancto proposito remouẽdum apparuisse. Sic accipiendum est quod scribit Valerius Maximus lib. 1. cap. 8. Romanis apud lacum Rheginum pugnantibus cum acie Tusculanorum, Castorem & Pollucem Roma-

Amnes retro fluentes.

narum

narum partium propugnatores, visos hostiles copias penitus fudisse:& Publ. Vatinio noctu vrbem petẽti, obuios esse factos duos iuuenes, excellenti forma, albis equis insidentes, nunciã tes illo ipso die Persen regem à Paulo fuisse captum. quod ita euenisse postea compertum est. Vndecimo: potest Dœmon representare varias figuras cuiuslibet rei, vel auri, vel gemmarum, vel dapum, vel hominum. Nam sicut fictores sculptoresue ex materijs sibi subiectis, varias formas & figuras rerum effingunt, & interdum tales, vt veræ ac naturales videantur, sicut traditur de illis vuis à Zeuxide pictis, adeo perfecte naturales vuas reddentibus, vt eas ab auibus appetitas esse dicatur. Sic Dęmon ex aere condensato vel alia quauis materia, cuiuslibet rei figuram effingere potest: cuius rei supra ex Philostrato exemplum posuimus, lamiæ cuiusdam, quæ Menippo quem decipere uolebat, maximas opes, pretiosa ornamenta, magnam copiam vini & epularum ostentabat, quæ Apollonius ostendit esse tantum inania simulachra, & imagines earum rerum quæ videbantur. Duodecimo: possunt concitare & conturbare humores, vel spiritus qui sunt in corpore humano, disiungere etiam atque distrahere partium compages & connexiones, qua re grauissimos morbos & acerbissimos cruciatus efficiunt; sicut in ijs qui à Dœmonibus torquentur, cernere licet. Decimotertio: possunt etiam spiritus animales, qui interiorũ sensuum functionibus peragendis inseruiunt, ita mouere & conformare, vt res quasdam uel præteritas, uel præsentes,

Plinius libro 35. cap. 10.

vel

vel futuras repræsentent: possunt etiam eosdē spiritus, quibus insunt species rerum sensibilium, extrinsecus per sensus exteriores impressæ, usq; ad ipsos sensus exteriores deuoluere, ita ut etiam qui vigilant, uideantur sibi aliquid videre, & audire facere quod reuera non est: hoc enim videmus accidere phreneticis: quod igitur homini vi alicuius morbi contingit, dubitandum non est etiam id dæmonum artificio in homine effici posse. Decimoquarto: possunt dormientium phantasmata mouere & conformare ad repræsentandum aliqua futura quæ dęmones cognoscunt esse futura, ut ita decipiant homines fidem habentes somniis, & ex ipsis actiones humanas uel suas, uel aliorū cognoscere & dirigere velint: atq; hinc quidem ortū duxit diuinatio per somnia, cuius diuinationis exempla sunt quamplurima apud Valerium Maximum lib. 1. & apud Ciceronem in libris de Diuinatione. Simili Dęmonum artificio, fidem & veritatem inuenit apud Gentiles Augurū & Aruspicum disciplina, per volatū uel garritum auium diuinans, uel per inspectionem extorum animalium cæsorum, vel per electionē sortiū: eiusmodi enim rebus Dœmon se ingerit & immiscet, quō mentes hominum superstitionibus imbuat, & uarijs errorib. implicet. Nam quod in Romanis historijs traditur, in Victimæ opimæ quam Iulius Cæsar immolauerat, extis non esse inuentum cor, & in alijs uel iecur, vel principem aliam partem corporis nō esse repertā, nō alia ratione quàm Dæmonis occulta vi, partes illas ablatas esse credendum est. Decimoquinto:

quinto: possunt Dœmones sensus exteriores immutare & seducere dupliciter, Primo extrinsecus, obijciendo sensibus uaria sensibilia non vera, hoc est, non talia qualia videtur, sed solas eorum imagines & simulachra; vel intrinsecus commouendo spiritus & humores, quorũ commotione etiam sensus exteriores variè afficiuntur & turbantur, vt non rectè iudicent de suis obiectis; id quod cernimus sensibus exterioribus phreneticorum accidere. Decimosextò: posśũt varias passiones uel amoris uel odij, uel timoris vehementer excitare in homine, idq; facere dupliciter, vel obijciendo species rerũ, quæ ad tales passiones excitandas plurimũ valent; vel interius mouendo phantasmata ad similes res representandas, vel agitando & accẽdendo humores qui sunt harum passionũ materia, nimirum vel sanguinem, uel atrã aut flauam bilem. Atque hæc sunt & alia horum similia quæ Dœmones per motum localem facere possunt, & interdum quidem faciunt: neque enim quęcumque possunt facere, licet eis facere, sed quantum eis per diuinã prouidentiam permissum est. habent enim potentiam à Deo restrictam & quasi ligatam, quam eis interdũ laxare solet Deus, uel ad exercendos bonos, ut aduersus Iob; uel ad puniẽdos malos ut aduersus Achab & Prophetas eius. Sicut enim Dęmones, permissu Dei, ingressi in porcos, præcipitarunt eos in mare: sic homines in omnia malorum tam culpæ quàm pœnæ genera deturbarent, si eis Deus quantam uellent potentiæ ac malitiæ suę exercendæ potestatem faceret.

Iob. 1. & 2.
3. Reg. 22 sup. 18.

Per alteram porrò actionem Dœmonum, quæ non est motus localis eorum, sed eum consequitur, hoc est, per actiones causarum naturalium, quas Dœmones inuicem applicarũt & temperarunt, mira quoque Dœmones possunt efficere. Sunt enim singulares quædam virtutes occultæ & ignotæ hominibus, sunt, inquam, in certis quibusdam aquis, terris, succis, gemmis, lapidibus, herbis, lignis, animalibus, & in ipso hominis corpore mirabilium ac penè incredibilium operum effectrices: quarum rerum exempla, supra tractando tertiam quæstionem, nonnulla posuimus, sed plurima reperiuntur apud Solinum, Plinium, & Albertum, in lib. de Mineralibus, & Animalibus. Hæ virtutes quibus in rebus naturalibus insint, vbi locorum lateant, quibus cum rebus componi & misceri ac temperari debeant, quo tempore tempestiuè & opportunè ad operandum adhiberi oporteat, notissimum est Dœmonibus; quas etiam vndecumque & quocumque voluerint, maxima facilitate, celeritateq; clàm homines transferre possunt. Huiusmodi autem effectus, quatuor ob causas sunt hominibus admodum mirabiles. Primo, quia sunt noui, & inusitati. Secundo, quia modus quo Dœmon illos molitur, est occultus & inuisibilis. Tertio quia sicut homines variè temperando & accommodando res naturales possunt aliquos effectus producere, quos nonnunquam per se causæ naturales produxissent, sicut patet in arborum insitionibus, in distillationibus aquarum, ciborum & condimentorum confectionibus, & in medicamen

torum

torum compositionibus: sic Dœmones, effectus aliquos singulares, per causas naturales possunt producere, quos ipsæ per se nunquam produxissent. Quarto quia ut inquit S. Thomas 3. lib. aduersus Gentes, c. 103. & prima parte, quæst. 110. art. 2. ad 3. cum Angeli vel Dœmones adhibent causas naturales ad effectus aliquos procreandos, vtuntur eis tanquam instrumentis, nō secus quàm medicus vtitur herbis ad sanandū, ex instrumento autem procedit effectus, non tā tum virtuti eius respondens, sed etiam ea superior, & præstantior, nempe respondens uirtuti principalis agentis à quo mouetur ad operandum illud instrumentum, quemadmodum securis non solum secat, sed etiam facit lectum vel mensam, uel hominis statuam, ut est instrumētum hominis ex arte operantis: & calor naturalis qui est in semine, uel in animali, non solum calefacit, rarefacit, aut segregat, sed etiam generat sanguinem carnes, & ossa, in uirtute animæ uel animalis cuius est instrumentum. Sic etiam causæ naturales interdum producunt effectus præstantiores suis, ipsarum uirtutibus, ex eo quod sunt instrumenta Angelorum vel Dœmonū à quibus mouentur, & regūtur. Posset igitur Dęmō plurimos morbos arte medicinę quā homines callent incurabiles, magna celeritate ac facilitate sanare: tum quia nouit optimè omnes morborum etiam abstrusorum causas, & affectiones, tum quia scit omnia genera remediorum, & idoneam eorum applicationem; sed nō omnes tamen posset sanare, quia sunt morbi aliqui simpliciter incurabiles.

CAPVT VII.

QVAS RES DOEMON NEC per Magos, nec per seipsum possit efficere.

PER motum localẽ, qui est immediata eius operatio transiens, multa non potest facere Dœmon. Primo enim, vt inquit S. Thomas in Quæstionibus de Potentia, quæst. 16. art. 8. & 3. libro aduersum Gentes, cap. 108. non potest destruere aut subuertere ipsum vniuersum, sunt enim Dœmones partes vniuersi, pars autem nõ habet vim atque potestatem in totum cuius est pars, & vt inquit Paulus ad Hebr. 2. *Non subiecit Deus Angelis orbem terrę.* Nec possun peruertere ordinẽ vniuersi, cum auctore Aristotele, bonũ vniuersi sit ordo: Non possunt item perturbare, vel suis locis commouere principes partes mundi, ex quibus eius integritas coalescit. Non possunt sistere cœlum vel motum eius in contrarias partes agere. Non possunt elemẽtum aliquod ex vno loco in alium transferre. Non possunt facere vt detur vacuum, cum vacuum tollat cõiunctionem, connexionem atq; subordinationem omnium partium vniuersi, in quo eius conseruatio atque gubernatio consistit. Dixi non posse Dœmonem eiusmodi res facere, vel simpliciter, vel secundum potentiam ordinariam eis à Deo concessam, & quam eis concedi poscit æquissima diuinæ prouidentiæ ratio. Et cum Dœmones habeant vim motiuam definitam, alij quidem maiorem, alij verò

rò minorem, non possunt quantumlibet corpus, quantalibet velocitate mouere, nedum in instanti. Non possunt facere vt duo corpora sint simul in eodem loco, vel vnum corpus in duobus locis simul, vel vt vnum penetret dimẽsiones alterius. Nec potest Dœmon distãs à corpore, illud mouere secundùm locum, quia mouẽs & mobile debent esse simul: alioqui posset mouere per vacuum, & per quantamcunq; distantiam. Non potest transferre corpus de extremo ad extremum, & non per medium.

MVLTA quoq; sunt, quæ per alterã actionem Dœmonum quam mediatam diximus, cuiusmodi est naturalis alteratio, corruptio, generatio rerum naturalium, non possunt à Dœmonibus effici. Non enim potest Dœmon immediatè producere vllam formam substantialem vel accidentalẽ; cum enim sit incorporeus, non potest immediatè alterare materiã corpoream, vnde formæ naturales educuntur. Secundo, nõ potest aliquid creare ex nihilo, tum quia id requirit infinitam virtutem actiuam, qualẽ Deus solus habet, tum quia nec motus localis Dœmonis, nec operatio quam per causas naturales exercet, in nihilo recipi, aut circa nihil versari possunt. Tertio, non potest ex quolibet facere quodlibet. Quarto, nec per quamlibet causam vel instrumentum potest quemlibet effectum producere: sicut medicus non potest per quamlibet medicinam, quemlibet morbum sanare, nec artifex per quæuis instrumenta, quodcunq; voluerit opus perficere: atque hoc est quod Augustinus compluribus locis docet, nec Dœmo-

nes nec Angelos esse creatores rerũ, nec posse transmutare formas rerum, nec materiam corporalem ad nutum illis obedire. Quinto, non possunt Dœmones producere formas substantiales non præuijs alterationibus & præmissis dispositionibus. Sexto, nec possent eas in instanti, aut quantumlibet paruo tempore producere. Septimo, non possunt quamlibet rem naturalem immediatè in quamlibet aliam transmutare, etiam adhibendo causas naturales. Octauo, non possunt animalia perfecta sine semine producere; quare si visi sunt vnquam vel ex lapidibus & lignis producere equos vel leones, vel ex nubibus pluere vitulos, non est putandũ sic eos fuisse generatos, sed vel aliunde inuisibiliter per Dœmones illuc translatos, vel non fuisse vera animalia, sed eorum tantum imagines & simulachra cernentium oculos fallentia. Nono, nec potest animal producere subitò secundum perfectam magnitudinem & virtutẽ eius: deniq; quod superat vires agentium naturaliũ, quodq; naturali eorum dispositioni & ordini repugnat, & ad quod virtus agentium naturaliũ nullo modo se extendit, id fieri à Dœmone nequaquam potest. Decimo, non potest peruertere atque immutare ordinem qui est inter formas & dispositiones rerum naturalium, ut possit posteriores inducere non inductis prioribus, aut extremas non inductis medijs. Vndecimo, non potest mortuos ad vitam reuocare propter causam supradictam. Duodecimo, non potest impedire ne agens naturale habens omnia requisita ad agendum, non agat. Disputari

possent

posset hoc loco an vlla res naturalis habere posſit vim in Dœmones, expellendo eos, vel etiam actiones impediendo, propter id quod dicitur in libro Tobiæ, cap 6. & 8. de iecore cuiusdam piscis cuius fumo fugabantur Dœmones in perpetuum, & de melodia Dauidis qua expellebatur spiritus malus à Saulē. Vide 1. Reg cap. 16. & 4. Regum, cap. 3. Lyranum & Burgensem super primum Regum, cap. 16. & ibidem Tostatū quæst. 40. Vide Iosephum octauo Antiquitatnm de radice Salomonis, cuius odoratu Dœmon exibat per nares eius hominis quem tenebat. Verum hac de re nostram lector disputat ionem & sententiam reperiet in alio libro qui hunc proxime sequitur, & in quo eam quęstionem tractamus explanantes illa verba quæ sunt in Cantico trium puerorum: *Benedicite cete & omnia quæ mouentur in aquis, Domino.*

CAPVT VIII.

AN OPERA MAGORVM SINT vera miracula, & quomodo à veris miraculis differant ac dignoscantur.

ADMIRANDA Magorum opera non solū Ethnici, sed ét nostri Theologi interdum vocant miracula, vel quia verorum miraculorum sunt simillima, vel ęstimatione hominum, quod ea ipsi nec facere, nec quemadmodum facta sint intelligere possunt, non naturæ, sed diuinitatis opera existimantium. Et sanè nonnulla faciunt Magi in speciem non dissimi-

Exod. 7. lia eorum quæ faciunt sancti: namq; Magi Pharaonis similiter vt Moses, & virgas suas verterunt in serpentes, & aquam mutarunt in sanguinem; & magnam ranarum vim subitò produxerunt. Sanant interdum Magi ægrotos, & Dœmones ex corporibus hominum eijciunt. Nec tamen hæc operum similitudo facit vt Magorũ opera vera sint miracula; alioquin miraculum non esset idoneum declarãdæ probandæq; Deitatis atque veritatis argumentum; quare ratio fidei & doctrinæ Christianæ, quæ miraculis tãquam veris diuinæ potentiæ sigillis obsignatur, & quasi quibusdam fulcris quodammodo sustinetur, omninò periret. Docere igitur conuenit hoc loco, cur eiusmodi Magorum facta non sint miracula, & quibus rebus differant, quibusùe notis atque insignibus à veris miraculis internoscantur.

Quid sit miraculum. TRIPLICITER igitur potest intelligi aliquid esse miraculum. Primo simpliciter & absolutè, nepe cõparatione cuiuslibet naturæ; hac significatione, nullum plane est miraculum: nihil enim est, quod diuinæ potẽtiæ & sapiẽtiæ cõparatione, miraculum dici queat Nam miraculũ alicui dicitur, ꝙ eius & facultatẽ & intelligẽtiã excedit: Deus autẽ nihil est qđ admirari possit, quippe cum & causas omniũ quæ fiunt, optime nouerit, & ipse princeps causa sit efficiendi

Prou. 8. oĩa. Nã qui per ludũ & iocum (vt est in Prouerbijs Salomonis) ex nihilo mundum condidit, quid ei magnum, ne dum miraculũ esse queat? cum vt est apud Esaiam cap. 40. & in libro Sapientiæ, cap. 9. Omnes gentes totusq; terrarum

orbis

orbis apud ipsum sit tanquam gutta roris antelucani,& quasi puluis,& tanquam inane, & nihil. Deinde potest appellari miraculum respectu hominum, qui quæ sunt ipsis inusitata, & quorum causas ignorant, quoniam ea maximè admirantur, dicunt miracula: qua ratione non modo Dœmonum, & Magorum, sed etiam sapientum hominum inuenta quædam noua,& artificiosa opera, qualia fuerunt illa Architæ, & Archimedis, quæ supra commemorauimus, miracula nominantur. Sed uerè ac propriè miraculum dicitur, opus quod ideo uerè ac meritò mirandum est, quia omnis naturæ creatæ uim atque potestatem excedit. Hoc autem multis modis potest euenire: namque excessus naturæ creatæ, vel est in eo quod fit, quale nullo modo natura potest facere; cuiusmodi est, ut duo corpora simul sint in eodem loco, & sic permeent, vel vt corpus humanum euadat immortale, impassibile, & gloriosum: atque hæc tenent primum locum, & gradum in miraculis. Vel excessus est nō in eo quod fit, sed in eo vel ex quo vel in quo res fit: potest enim natura producere aurum vel arborem, sed non ex nihilo: potest dare vitam, sed non mortuo; potest item facultatem videndi largiri, sed non nato cæco: & hęc secundum locum in miraculis tenent. Vel excessus nec est in eo quod fit, nec in eo ex quo aut in quo fit, sed vel in modo, uel in ordine, uel in alia quapiam circumstantia, alijsve rebus cum quibus omnibus naturaliter opus illud fit: Exempli causa, potest medicus sanare ægrotum, verùm non subitò, nec absque medicina: potest

Tres gradus verorum miraculorum.

Magus vel Dœmon, vel etiam natura ex ligno producere serpentem, verum non immediate: atque hic est infimus miraculorum gradus & locus. Sed quia hæc breuiter diximus, vereor ne obscure dicta sint, quare quò melius intelligantur, latius explicabuntur. Dœmonum & Magorum miracula non vera, differunt à veris miraculis, quæ in scripturis & historijs Ecclesiasticis, à seruis Dei facta legimus, his quinque modis, Dignitate virtutis efficientis, Qualitate eorum qui faciunt, Diuersitate factorum, Modo faciendi, & Fine cuius gratia fiunt vera miracula, cum (vt supra diximus) omnis naturæ creatæ vim exuperent, solius Dei potestate possunt effici: nam quamuis per Angelos vel seruos Dei fieri videantur, illi tamen non agunt virtute sua, sed Dei cuius sunt administri & tanquam instrumẽta. Magi autem opera sua faciunt, vel virtute quarundam rerum naturalium quibus vtuntur occultè, vel opera Dœmonum, qui clàm Magis auxiliantur. Vera miracula licet interdum faciant etiam homines mali, rarò tamen, nec nisi ad confirmationem ueritatis, & diuinæ uirtutis declarationem: ferè autem magi homines sunt flagitiosi & malefici, quos proinde diuinis humanisque legibus consulere & adire prohibemur. Quæ faciunt Magi, vel sunt tantum phantastica & simulata, & ideo nec diuturna, vel sunt perniciosa, vel inutilia: vera autẽ miracula, sunt opera solida & vera, vtilissima hominibus, & non nisi magna aliqua necessitate & vtilitate facta. Magi, opera sua faciunt vel per causas naturales, vel ope Dœmonum, vtuntur multis præstigijs,

Quinque differẽtiæ verorum miraculorum à falsis & simulatis.

gijs,

gijs, mendacijs, ludificationibus hominum, figu
ris, characteribus, verbis, vel nihil, vel absurda
significantibus, alijsque superstitiosis cæremo-
nijs, miscentq́. sacra profanis: namq́ue nonnulla
verba sacra quæ vsurpant, adiunctis superstitio-
nibus fœdant & contaminant. Docent enim ea
dici debere sub certo quodam constellationum
situ certoq́ue loco & tempore, toties signo cru-
cis facto, tot cadelis accensis adhibitis, vel filis,
aut velis, aut chartis, quas vel pueri vel virgines
tantum tetigerint: adhibent etiam quædam, quę
nihil prorsus ad effectum producendum perti-
nent, sed ridiculam habent uanitatem, dicunt
enim oportere tali hora & toties, & tali aqua la
uare faciem, radere capillos, hac, vel illa veste
indui. Sed quod impietatis plenissimum est, san-
guinem ex humano corpore mittunt, eoq. liba-
mina quædam consecrant, nomina quorundam
dœmonũ vsurpant, quibusdam animalibus fa-
miliariter vtuntur, & cum eis colloquũtur, Dœ
monibus sacrificant, nomen & fidẽ Christi abiu
rant, prohibent homines signare se signo cru-
cis, & alia faciunt partim superstitiosa, partim
ridicula, partim penitus execranda. Nihil tale
sancti faciunt edendis miraculis, sed vel inte-
riore vel etiam exteriori supplicatione & in-
uocatione diuinæ virtutis, uel facto signo cru-
cis, vel aliquibus verbis sacris recitatis, miracu-
la operantur. Ad extremum, cur vel Dœmones
vel magi faciant illa sua miracula, non est obscu
rum, nimirum uel lucri, vel gloriæ & honoris
cupiditate, sibi diuinum nomen & cultum au-
cupantes, vel vt veritatem peruertant & falsita

tem hominibus persuadeāt; vel ad patranda maleficia, Veluti furta, adulteria, homicidia. Sancti autem faciunt miracula, nō sua causa, cum & diuitias contemnant, & honores fugiant; sed vt Deum honorent, Ecclesiam ædificent, hominesque nō solum corpore, sed multo etiam magis animo iuuent. Qui igitur sanæ mentis est, & studiosus veritatis nam torque virtutis, non erit ei difficilè vera miracula à falsis discernere: qui autem flagitiosè viuit, & Chisti doctrinam odit, nec studio veritatis, sed vanæ curiositatis cupiditate miracula quærit; is iusto Dei iudicio permittitur, vt quia veritati consentire & acquiescere noluit, circumueniatur mendacijs & falsis miraculis persuasus, peruersam doctrinam falsaq. dogmata, pijs verisq. repudiatis, amplectatur. Hoc est enim quod docuit Beatus Paulus in 2. epist. Ad Thessal. c. 2. præmonens venturum Satanam vel Antichristum in omni virtute, in signis & prodigijs mendacibus, & in omni seductione iniquitatis, non quidem omnibus, sed ijs qui charitatem veritatis nō receperunt, vt salui fierent, his. n. mittet Deus operationem erroris vt credant mendacio, & iudicentur oēs qui non crediderunt veritati, sed cōsenserunt iniquitati.

CAPVT IX.

QVOTVPLEX SIT MAGIA.

VARIAS Magiæ species, ne hanc artem in totum vel commendemus, vel damnandā execrandamq. existimemus, & ne hoc institutæ tracta-

tractationi desit, uel tantum indicare conuenit. Ac primò, quam alij Magiæ varietatem tradiderint, ostendamus. Plinius lib. 30. cap 2. complures Magiæ species ab Osthane principe eius artis doctore traditas esse commemorat. Namque ait, & ex aqua, & ex sphæris, & ex aëre, & stellis, & lucernis ac peluibus, securibusq; & multis alijs modis, diuina promittit: præterea vmbram, inferorumq; colloquia. Hæc ibi Plinius. Sed Iamblicus in libro suo de Mysterijs Aegyptiorum, Proclus in libro de Sacrificio & Magia, & Porphyrius in libro de Sacrificijs duplicem faciunt Magiam, sicut etiam ex Porphyrij doctrina refert beatus Augustinus lib. 10. de Ciuitate Dei, cap. 9. Alterum vocant Theurgiam, nempe bonam & laudabilem, qua certis quibusdam hostijs & sacrificijs, munditia quadam animæ & corporis alijsq; sacris ceremonijs, bonos ac beneficos dœmones inuocant, quorum afflatu & auxilio, & occulta manifestant, & futura prænunciant, & mira edunt opera, quæ supradicti scriptores miris laudibus in cœlum efferunt. Alteram appellant Goëtiam, & Necromantiam quæ mortuos excitat & cõsulit, & per eos responsa de rebus occultis vel futuris reddit. Dicitur Goëtia à planctu, quo circa mortuorum sepulchra eorum animæ ex inferis euocantur: Necromantia verò, quia sit diuinatio ex mortuis euocatis petita. Suidas autem distinguit Magiam, quam ait Persarum esse inuentum, in Goëtiam, Magiam proprie dictam, & Pharmatiam. Magia, inquit, est inuocatio Dœmonum, scilicet beneficorum ad aliquod bonum

Variæ species Magiæ.

num conficiendum; cuiusmodi Apollonij Tyanei prędictiones fuerunt. Goëtia fit per coactionem & inuocationem mortuorum; sic enim dicta est à planctu qui fit circa sepulchrū, Pharmacia verò fit, cum aliquid porrigitur alicui sumendum ore, quod mortem ei sit allaturum; vel vehementes aliquas perturbationes & mutationes, aut corporis aut animi in eo sit effecturum, certis incantamentis præparatum, Hæc Suidas.

NOBIS autem omnes Magiæ species hac ratione & ordine distingui posse videntur. Magia, alia est Naturalis, quę per res naturales singulari quorundam hominum artificio adhibitas mira facit: Altera est non naturalis, quæ Dæmonum inuocatione & ope vtitur ad operandum Hæc in Treurgiam & Goëtiam & Necromantiam, de quibus paulò ante diximus, rectè diuiditur. Nam si quæ suut aliæ, ad has species commodè reuocantur. Illa, quam naturalem diximus, partim est physica, cuius nomine medicinā ēt cōplectimur, quę circa occultas rerum naturaliū virtutes, rerū mirabilium effectrices, versatur; partim est Mathematica; cuius excellenti peritia, quàm mira fecerint Architas & Archimedes, supra commemorauimus. Rursus Magia tam naturalis, quàm non naturalis, bipartito diuiditur: altera enim hēt veros & naturales effectus altera simulatos tantū, nec tales reuera quales videntnr: hāc vno vocabulo Præstigiatricē appellamus, suis enim præstigijs adeo pręstringit & eludit sensus humanos, vt faciat videre q̄ nō sunt, & nō videre quæ sunt idq; vel in-

teruentu & adminiculo Dœmonum, vel operatione naturalium agentium, vel incredibili tractu atque agitatione manuum. Itaque qui edit panem, uidetur farinam ſpuere: qui vinum bibit, per frontem aut iugulum id reijcere; videntur gladij vorari, ingens vis euomi acuum minorum, & zonularum, quarum rerum circulatores miri ſunt artifices. Hæc diuiditur in Opticam, & Pharmaticam: illa, manuum, digitorum aliarumq; partium corporis incredibili agilitate, & motione, defixum in res obtutum ſpectantium fruſtratur, hæc collyrijs, ſuffumigationibus, alligationibus, potionibusq; ſenſus interiores & exteriores ita perturbat, vt ſecus quàm reuera eſt, iudicent de ſenſibilibus exterioribus. Vtitur etiam illa prior laminibus, annulis, imaginibus, ſpeculis vario ſitu varioque modo poſitis & tranſpoſitis.

MAGIAE porrò Naturali, quidã duas alias ſpecies adiungunt, alteram vocant Aſtronomicam, alteram Cabaliſticam, quæ an ſint meræ nugæ & quorundam hominum commenta, an reuera aliquid ſolidi habeant & præſtent, nunc paucis diiudicandum eſt. Aſtronomicam appellãt, quę certas quaſdam imagines & figuras, annullos, ſigilla, ſtatuas & alia quædam horum ſimilia fabricãtur, in quibus, eius cultores & defenſores affirmant, cœleſtium corporum virtutes & influxus recipi, receptosq; miros effectus præſtare. Sed hæc vana ſunt, nec modo a chriſtiana veritate & pietate, ſed etiam à philoſophica ratione & diſciplina longè remota. Virtus enim cœleſtis per ſe vniuerſalis eſt & indetermi

Contra Magiam Aſtronomicam.

nata ad hunc vel alium quemlibet effectũ pro. ducendum, determinatur autem per causas naturales particulares: Illæ autem imagines & figuræ astronomicæ, non sunt causæ naturales, nec habent vim, aut efficiendi quippiã, aut præparandi materiam ad hunc vel illum effectum recipiendum. Deinde cœlum naturaliter operatur; illæ autem imagines sunt ingenio & artificio hominũ inuẽtæ, & pro eorum arbitrio ad hibitæ; non igitur per illas, virtus cœlestis mo. dificari aut determinari potest. Postea, lignum quocunque modo figuretur, non potest in se re cipere immediatè formam equi vel leonis: nec uitrum aut aurum formam plantæ: multo igitur minus huiusmodi materiæ, propterea quod ab ipsis Astronomis variè figurentur, idoneæ habilesq; reddentur ad certas quasdam virtutes siderum recipiendas, & ad aliquos mirabiles effectus producendos. Adhæc, quæ est naturalis conuenientia illarum Astronomicarum imagi. num cum cœlo? neque enim est vel secundum figuram, vel secundum naturam, vel motum vel qualitates; quomodo igitur res naturales si ne ipsis figuris nõ sunt idoneæ ad diuinos illos siderum influxus accipiendos, signatæ autem & adornatæ istis imaginibus, statim fiunt idoneæ? His accedit, quod insignia uisu effectuq. sidera, si Mathematicis demonstrationibus credimus, ampliora sunt quàm uniuersa terra, quomodo igitur influxus illorum ad unam imagunculam astronomicam restringitur, ut non etiam per alias res quamplurimas tali figura carentes diffundatur? Nullus igitur nouus effectus ab huiusmodi

iuſmodi Magia aſtronomica proficiſcitur; & ſi quis fortè cernitur aliquando, is non earũ imaginum aut ſiderum potentia, ſed occulta dœmonum opera, quò eiuſmodi fraudibus mortales circumueniant, proficiſcitur.

CAPVT X.

DE MAGIA CABALISTICA.

SED venio ad Cabaliſticam, quam Philoſophi quidam Iudæorum, & de noſtris nonnulli vanitatis magis quàm veritatis ſtudioſi, & res curioſas atque inauditas quàm veras & ſolidas diſcendi auidiores, affirmant ſcientiã eſſe Moſi primùm à Deo in monte Syna traditam; deinde non quidem literarum monumentis, ſed oretenus à prioribus, per quandam veluti manuum traditionem & receptionem, poſteris traditam, adhuc fuiſſe conſeruatam: ideoq; dictam eſſe cabala, quod verbũ Hebraicè idem ſonat quod Latinè recipio; nimirum eam doctrinam poſteriores à prioribus ore tenus auditione accipiebant, & animo memoriaq; cuſtodiebant; qua etiam ratione ferunt veteres, diſciplinam Pythagoricam multis ſæculis eſſe conſeruatam. Complectitur autem hæc Magia Cabaliſtica vniuerſam Philoſophiã, diuinam & humanam, necnon & naturalem: omniumq; rerum doctrinam myſticè ac ſymbolicè cõtinet, nõ eam, more aliarum humanarum diſciplinarum, rationibus & argumentis diſputationibuſq; tractans, ſed numeris, figuris, ac Symbolis: itaq; in ea ſingulæ literæ, figuræ, nomina, elementa, apices,

pices, lineæ, puncta, accentus, spiritus, & si quid aliud est minutius, profundissimam quandam & abditissimam ingentium rerum significatricẽ doctrinam habent. Hanc Magiam qui benè teneat, eum nihil non pollere aiunt, omnia scire & præscire, naturæ imperare, cunctasque res ei obedire; hac Mosen prodigia illa fecisse in Aegypto, & in deserto; hac Iosue, Eliam, Eliseũ, Isaiam, Danielem, Samuelem tot tantaq; fecisse miracula. Dicunt enim, nomina quæ Deus per Adamum cunctis rebus secundum suas cuiusq; rei proprietates imposuit, fuisse Hebraica, quibus rerum omnium substantiæ, qualitates & proprietates exprimantur: quocirca his nominibus naturales res appellanti, confestim res omnes se illi subijciunt, & eius obsequio se totas addicunt. Huius amentiæ expers non fuit VViclef, qui vt memorat Thomas VValdensis in opere suo de Sacramentalibus, dixit, in statu innocentiæ Adam imposuisse nomina animalibus secundùm naturales eorum proprietates; quibus nominibus appellata ab homine, statim ei obediuissent, eiusq; omnia iussa fecissent: & huius rei reliquias remanere in exorcistis, & incãtatoribus, & ad id magnam vim habere voces Hebræas. Cuius sententiæ doctam copiosamq; refutationem lege apud ipsum VValdensem.

Exo. 4. & seq.

Gen. 2.

Refellitur Cabalistica ars.

VERVM adeo est inerudita, insulsa, & ridicula hæc Cabalistarum opinio, ut nihil ęquè mirum sit quàm vlli hominum sanæ mentis aliquãdo eam probari, & persuaderi potuisse, sed ita est profecto, sunt ingeniorum similiter ut hominum monstra quædam, & portenta è quibus

eiusmodi

eiusmodi opinionum cõmenta & deliramenta proficiscuntur. Principiò, nonne incredibile est, Solem & Lunam, & cætera astra, elementa item & stirpes cùm ratione careant, diuinam il lam vim quæ latet in vocibus Hebræis sentire, eaq; sic affici & permoueri, vt homini pro eius arbitrio pareant? Sed esto, nouerint illam vim, vel omnes res naturales, vel certè animãtes aut homines; num ideo eiusmodi nominum appellatione eas continuò moueri necesse est? Si quis mihi proponeret nomen, totam meam substantiam omnesq; proprietates perfectissimè declarãs, num eo nomine appellatus ab illo, cogerer eius imperio obsequi, & quæcunque ille vellet, facere? Si reconditissimã illã vim & efficaciam vocum hebræarum quam iactant Cabalistę, paucissimi hominum intelligunt, nec nisi quia illa eadem ante sunt initiati, quomodo eã agnoscent & sentient bruta, cæteraq; non ratione modo sed etiam sensu carentia? Cur tribuunt tantam vim vocibus & characteribus hebreæ linguæ, quam omnium vetustissimam & primã ferunt, cum certè constet alios esse characteres hebræos qui nunc extant, quàm qui olim fuerant ante captiuitatem Babylonicam? quod Beatus Hieronymus in Prologo galeato affirmate scribit. Certum, inquit, est, Esdram post captam Hierosolymam, & restaurationem templi sub Zorobabele, alias literas reperisse, quibus nunc vtimur, cum ad illud vsque tempus ijdem Samaritanorum & Hebræorum characteres fuerint. Nec verum est, in lingua hebræa reperiri voces quæ omnium rerum natu-

ras,infimasq; differentias & proprietates exprimant, nec in declarandis rebus vberior est aut significatior hebræa lnigua quàm græca vel latina:nec vllum est nomen in vlla lingua, quod simul alicuius rei & substantiam & differentias atque proprietates tam genericas quàm specificas atque indiuiduales aperiat: nec in vocibus hebræis per se sumptis, plura maiorave latent mysteria, quàm vel in Græcis vel in Latinis. Legimus in scriptura, quomodo Moyses & Aaron per virgam eis à Deo traditam plurima maximaq. fecerint prodigia. Legimus Iosue retinuisse cursum Solis & Lunæ, cùm dixisset: *Sol cõtra Gabaon ne mouearis, & Luna cõtra vallẽ Aialon, Stetitq; Sol in medio Cęli, & non festinauit occumbere spatio vnius diei. Nec fuit antea & postea tam longa dies, obediẽte Dño voci hominis et pugnãte pro Israel.* Narrantur ét Samuelis, Eliæ, Elisæi & Danielis miracula, nec tamen vsquã de istis Cabalisticis mysterijs ulla mentio aut verbum fit, si tanta est Cabalisticæ Magiæ uis & potestas, vt cœlis imperet, solem sistere aut retrocedere cogat, maria diuidat, flumina siccet, totamq. naturã cõmutet, & sibi ad nutum obedire faciat, cur isti sapientes Cabalistæ, eius artis peritissimi, talia nũquam patrarunt, uel etiam nũc patrare possunt? Certè Philosophi Iudæorum qui sibi hanc sapientiam arrogant, si quid ea pollerent, ad excutiendum iugum durissimæ seruitutis, quo miseri iam mille & quingentis annis oppressi tenentur, uti debuissent.

Iosua 10.

CAPVT

CAPVT XI.

DE NECROMANTIA.

DE Necromantia nõnihil dicamus, ut qualis quantaue sit eius uis; uel potius fraus, & fallacia, ostendamus. Necromantici profitentur se animas mortuorum euocare posse, ex ijsque cognoscere multa quæ sunt occultissima, uel etiam futura; animas autem mortuorum, præsertim eorum qui flagitiosè uixerunt, aut uiolenta morte de uita deturbati sunt, Magis eas inuocantibus adesse, respondere, multaque manifestare docet Porphyrius lib. 2. De Abstinẽtia animaliũ, nam cum de prauis, & fallacibus dęmonibus dixisset, mox subdit hæc de animabus: Tales, inquit, sunt & animæ mortuorum, quæ uitijs oppletæ è corpore migrarunt; conflictantur enim etiam tunc, irę, & concupiscentiæ, perturbationibus, & in naturam conuersæ dęmonum, similes illorum redduntur, noxiæ ac turbulentæ, in varias se uertunt formas, ac modo conspicuas se oculis præbent, modo recondunt, & ita eludunt aciem tum intuentium, tum etiam cogitantium. Et quodam alio loco: Praua, inquit, anima quæ corpus suum uiolenter reliquit, expoliata ad hoc ipsum deinde se admouet, ibique moras trahit. Vnde nonnunquã uisæ sunt animæ lamentari: nam animæ carentium sepultura, circa corpora immorantur, quibus malefici sæpius abutuntur ad ministerium suum explendum, compellentes, animas a positione corporis vel partis cuiusdam assumptione. Quocirca qui uaticinantium animalium in-

Porphyrius de reuocatione animarũ ex inferis.

ſinuari ſibi animas optant, præcipua illorum membra deglutiẽtes, veluti ceruorum vel talparum, vel aliorum accipiunt, & ita præſentem ſibi faciunt animam, Dei ritu vaticinantem: talis enim anima vnà cum ſui corporis integra ſumptione, in corpus humanum ſe penitus ingerit. Hæc Porhyrius.

An fuerit verus Samuel qui per Pythoniſſam repreſentatus eſt Sauli.

MAGNAM ſanè huic arti fidem facere videtur, quod legitur primi libri Regum, capite vigeſimooctauo Pythoniſſam rogatu regis Saulis, excitaſſe à mortuis animam Samuelis, feciſſeq́;, vt Sauli de euentu impendentis belli cõſulenti, quæ mox ei euentura erant prænũciaret. Et quidem Beatus Auguſtinus libro 2. ad quæſtiones Simpliciani, reſpondens ad tertiam quęſtionem, & in libro de octo Dulcitij qnæſtionibus, quæſtione ſexta diſputat in vtramque partem, an fuerit ille verus Samuel, an potius Dęmon ſpecie, & figura Samuelis, propenſior tamen eſt ad credendum, illum non fuiſſe verum Samuelem, ſed eius imaginem, & ſimulachrum, arte diabolica formatum, & aſpectui Saulis præſentatum: appellari autem in ſcriptura Samuelem, quòd illum habitu, ſpecie, & authoritate repræſentaret. Non enim raro tum in cõmuni hominum loquendi conſuetudine, tum in ſacris literis rerũ imagines, & ſimulachra, nominibus ipſarum rerum appellantur. Hoc idem citra dubitationem ullam traditur in libro ſecundode Mirabilibus ſacræ ſcripturæ, capite ſecundo, & in libro Quæſtionum veteris, & noui Teſtamenti qnæſt. 27. qui libri, nomine Beati Auguſtini in eius Operibus numerantur. Ter-

tullianus

tullianus in libro De Anima, non solũ hoc probat, sed contrariam sententiam omninò improbat: nam loquens de Samuele, hæc scribit: Ecce hodie eiusdem Simonis hæreticos tanta præsumptio artis magicæ extollit, ut etiam Prophetarum animas ab inferis mouere se spondeant: & credo, quia mendacio possunt; nec enim Pythonico tunc spiritui minus licuit animam Samuelis effingere post Deum mortuos consulente Saule. Absit autem vt animam cuiusquam sancti, nedum Prophetæ, à dœmonio credamus extractam, certi quod ipse Satanas transfiguretur in angelum lucis, nedum in hominem lucis, et Deum se asseueraturus, signaq; portentosiora editurus, ad euertendos, si fieri possit, electos. Hæc Tertullianus. Quibus verbis alijsq; proximè consequentibus, apertè docet, non fuisse illum verum Samuelem. S. Thomas prima parte quæst. 89. art. 8, & secunda secundæq, uæst. 95. art. 5. ad 2. & quæst. 174. art. 5. ad 4. dubitanter de hoc loquitur, secutus nimirum Augustinum: idem q; fit in Decretis 25. Quæstione 5. cap. Nec mirum. Sed vt Lyrano & Tostato, & ni fallor etiam, B. Augustino, lib. De cura pro mortuis agenda, cap. 15. Sic etiam mihi probabilius est, immo certum est, fuisse veram animã Samuelis quæ Sauli apparuit, exercente quidẽ Pythonissa artem suam magicam, sed non eius artis vi & potentia, sed Dei imperio ab inferis excitatam, quæ dispensatione diuina Pythonissam & Saulem latente, ostendit se aspectibus iniqui regis, diuina eum sententia percussura; vt impius rex, quę post mortẽ supplicia suæ im

2. Cor. 11.

pietati debita passurus erat, iam tum acerbissimo doloris sensu prægustaret. Nec ad hoc probandum aut persuadendum opus est testimonijs vel argumentis, cum id in sacra Scriptura perspicuè traditum sit. Nam in libro Ecclesiastici. cap. 46. sic est: *Et post hoc dormiuit Samuel, & notum fecit regi, & ostendit illi finem vitæ suæ, & exaltauit vocem illius de terra in prophetia, delere impietatem gentis.* Et sanè B. Augustinus libro illo De cura pro mortuis agéda, & S. Thomas secunda secundæ, non obscurè significant, si liber Ecclesiastici tãquã sacer & canonicus recipiatur, necessariò sentiendũ esse, verũ Samuelé apparuisse Sauli. Loquuntur autem illi conditionaliter de auctoritate libri Ecclesiastici, non quod non eum pro sacro & canonico haberent; sed quia nec Hebræi eum recipiunt & reponũt inter libros Canonicos, & quidã Catholicorũ olim, de eius auctoritate dubitarunt. Quare nobis vt de eius libri fide & auctoritate, sic nec de vero Samuele Sauli post mortem prophetante, dubitare licet. Nec obstat huic sententiæ. quod ille Samuel dixisse legitur Sauli: *Cras tu & filij tui mecum eritis;* cũ certum sit diuersas esse sedes post mortem, bonorum & impiorũ, & in Euãgelio legatur Abraã dixisse illi epuloni, inter se, & ipsum, maximum & intransibile chaos intercedere: hoc, inquam, non obstat. Nam illa verba Samuelis, vt benè interpretatur S. Augustinus respondens ad tertiam quæstionem Simpliciani; non ad æqualitatem fœlicitatis, sed ad similem conditionem mortis referri debent;

Lucæ 16.

debent: vt sit sensus; Cras & non amplius eris inter viuos, sed inter mortuos, inter quos ego sum, quin etiam & tunc, & vsque ad Christi Domini resurrectionem, omnes tam boni quã mali, apud inferos, licet sedibus disclusi, detinebuntur.

SED redeo ad Necromantiã, quæ olim multis locis & apud multas gentes celebratissima fuit. Osthanes apud Plinium lib. 30. cap. 2. huius artis nobilissimus professor, promittebat quorumlibet mortuorum excitationes & colloquia cum viuis: & sanè maioris est admirationis, quod extremo illo capite subdit Plinius: Adolescentibus nobis, inquit, visus Appion grãmaticæ artis, prodidit Cynocephaliam herbam, quę in Aegypto vocaretur Osyrites, diuinam non in viuos modo, sed etiam in mortuos habere potentiam, eaq. se euocasse vmbras ad percunctandum Homerum qua patria quibusque parentibus genitus esset. Cicus Asculanus in commentarijs quos in Spherã edidit, nominat librũ qui olim extabat, & inscribebatur SCRIPTVRA CHAM; opus magicæ ac maleficę impietatis plenum, continens elementa & praxim Necromantiæ. Tertullianus lib. De Anima, vbi de inferis & defunctorum euocatione differit: Publica, inquit, iam literatura est, quæ animas etiam iusta ætate sopitas, etiam proba morte disiunctas, & prompta humatione dispunctas, euocaturam se ab inferorum incolatu pollicetur. Fuerunt quondam multa apud varias gentes loca, Necromantiæ vsu nobilitata, vbi & à defunctis oracula & responsa petebantur. Homerus lib. 11.

Antiquus Necromãtiæ vsus.

Odyſſeæ Cymmericum oraculum ad Auernum Campaniȩ lacum celebrat, quo Vlyſſes conceſſit, vt Thyreſiam de reliquo itinere ſuo conſuleret, cuius etiam meminit Strabo libro quinto Geographiæ. Theſprotiũ in Epiro Orpheus celebre fecit, in èo Manes cantu permulcendo, & Euridicȩ coniugi ad ſuperos reditum impetraſſe creditum fuit. Vnde Virgilius libro ſexto Aeneidos.

Si potuit Manes accerſere cõiugis Orpheus,
Treÿcia fretus cythara fidibusque canoris.

Apud Lucanũ Erictone venefica Theſſala mortuum euocat, qui Sex. Pompeio exitum Pharſalicȩ pugnȩ denunciet. Phigaria Arcadiæ ciuitas, habuit huiuſmodi Necromãtas, à quibus occulta & futura ſciſcitari vſitatum fuit. B. Aug. lib. 9. de ciuitate Dei, c. 11. citat Apuleium affirmãtem animas hominum dœmones eſſe; & ex hominib. fieri Lares, ſi meriti boni ſunt; Lemures autem aut laruas, ſi mali; qui nullis bonis ſedibus in terra vagatione puniuntur, inane terricu lamentum bonis hominibus, cæterum noxium malis. Cum verò incertum eſt quæ cuique ſorti tio obuenerit, vtrum lar ſit an larua, Manes deos nominant, & fanis atque ceremonijs vulgo admittuntur, vt oracula reddant, vt in Bœotia Amphiaraus, in Africa Mopſus, in Aegypto Oſiris, alius alibi gentium, Aeſculapius vbique. Hęc ex Apuleio: quem ibi Aug. verè grauiterq. refellit. Et apud Tertullianũ in lib. De Anima ſic habes; Noſomanas propria oracula, apud parentum ſepulchra manſitando captare, Eraclides ſcribit,

Celtas

Celtas apud virorum fortium busta, eadem de causa obnoctare, Nicander affirmat.

VERVM has omnes mortuorum, quæ arte Necromantica fiunt, apparitiones, vanas & fallaces esse non est dubitandum: plerasque enim ab ipsis Necromantis alijsue fictas esse compertum est. Si quæ aũt reuera contigerunt, in his existimandum est, non animas defunctorum apparuisse viuis, sed ipsos Dœmones tales se ostẽdisse Necromantis, vel eos consulentibus, tales inquam, habitu, specie, ætate, voce, & affectu, quales fuerant olim mortui, cũ inter viuos versarentur. Hanc ego opinionem vt proculdubio veram putem, rationibus testimonijsque & experimẽtis adducor. Ratio nec obscura nec sanè infirma sit ea, qua Sanctus Thomas prima parte q. 117. art. 4. hoc ipsum confirmat. Non potest, inquit, anima separata, naturali virtute sua, mouere aliquod corpus: cum enim sit naturalis forma humani corporis, non habet vim mouendi secundum locum, nisi corpus quod informat & viuificat: nam etiam cum est vnita corpori, si sit aliquod membrum mortificatum, non obedit animæ ad motum localem. Quare animæ defunctorum, nec assumere corpora, nec cum illis ad viuos venire possunt. Deinde, Necromantæ non habent vim & imperium in animas defunctorum quæ sunt in cœlo, nec quæ sunt in Purgatorio; non enim conuenit aut decet animas sanctorum, impijs Necromantarum artibus subiacere: neque in animas quæ sunt in inferno; nam cum illuc sint à Deo tanquam in carcerem detrusæ, vt æternas scelerum suorum pœnas luãt,

Confutatur Necromantia.

Argumentatio B. Thomę cõtra Necromãtiam.

nulla inde vi possunt efferri, nec nisi Dei manda
to egredi: non est autem credibile, Deum id cō-
cessurum Necromātis, per quos Dœmon satagit
mortales decipere, & à veri dei cultu auertere:
sic enim Deus artem Necromanticam & per se
infamē, & toties à se in sacris literis reprobatā,
extremoque mortis supplicio condemnatā, non
solum honoraret, sed etiam fide cultuque apud
mortales dignam redderet. Profectò, si cui mor
tuorum reditus ad viuos concedendus fuit, vi-
debatur concedendus diuiti illi, cuius mentio
fit apud Lucam c. 16. qui obnixe rogabat Abraā,
vt de ijs qui simul erant in inferno, aliquem mit
teret ad amicos cognatosque suos monendos,
vt benè viuendo, diras, & perpetuas Inferni
pœnas euaderent, nec tamen ei concessum est.
Non inficior, animas quæ sunt in Purgatorio,
nonnunquam apparuisse viuis: id enim Beatus
Gregorius in quarto libro Dialogorum nōnul-
lis, & quidem certis probat exemplis. Nec equi
dem nego, etiam animas Beatas vel Martyrum,
vel aliorum Sanctorum, descendere in terras
hominibus eorum auxilium implorantibus,
opem, & solatium laturas: id enim confirmat B.
Augustinus in lib. De cura pro mortuis agen-
da, c. 16. exemplo B. Felicis Nolæ Episcopi, quē
ciuibus suis Nolanis, cum à Barbaris opugna-
rentur, apparuisse & subuenisse affirmat Augu-
stinus, se non incertis rumoribus, sed certis te-
stibus audiuisse: Hæc, inquam, non nego; sed
aio animas mortuorum, cum apparent viuis, nō
id facere sua voluntate & arbitratu, nec natu-
rali potestate, multoque minus vi & potētia ar-

tis Necromanticæ, sed id fieri singulari quodam Dei consilio, voluntate ac potestate. Nec animas defunctorum interesse rebus viuorum, minus est miraculum secundum B. Augustinum loco supra dicto, & secundum B. Thomam prima parte, quęst. 89 art. 8. ad 2. quam vel illuminatio cæci, vel alia quę in magnis Dei miraculis numerantur. Adscribam hic in hanc sententiam B. Augustini verba ex eo loco quem proxime indicaui: Verùm ista, inquit, diuinitus exhibentur, longè aliter quàm sese habet vsitatus ordo, singulis creaturarum generibus attributus. Non enim ideo putandum est viuorum rebus quoslibet interesse posse defunctos, quoniam quibusdam sanandis vel adiuuandis Martyres adsunt: sed ideo potius intelligendum est per diuinam potentiam Martyres viuorum rebus interesse, quoniam defuncti per naturam propriam, viuorum rebus inter esse non possunt. Hæc Augustinus.

Augustini obseruāda sententia.

SED audiamus Tertullianum, qui in libro De Anima, vbi de inferis & animarū euocàtione agit, hanc nostrá sententiam grauissimis disertissimiq; uerbis comprobauit: Necromantia, inquit, secunda est idololatria, in qua se Dęmones perinde mortuos fingunt, quemadmodum in illa Deos. Quid ni? cum & dij mortui sint? itaque inuocantur quidem defuncti, sed Dœmones operantur sub eorum obtentu. Hanc autem fallaciam Diaboli sub personis defunctorum delitescentes (ni fallor) etiam rebus probamus, cum in exorcissimis nostris, interdū Dœmon aliquem se ex hominibus affirmat, inter-

Notabilis Tertulliani sententia.

dum gladiatorem vel bestiarium, sicut & alibi Deum nihil magis curans quam hoc ipsum excludere quod prædicamus, ne credamus animas vniuersas malorum ad nihilum redigi; vt & iudicij & resurrectionis fidem turbent. Et tamen ille Dœmon postquam circumstantes circumuenire tentauit, instantia diuinæ gratiæ victus, id quod in vero est, inuitus confitetur: Sic etiam in Necromancia quæ iam quiescentes animas euellere ab inferis creditur, & conspectui exhibere, non alia fallaciæ vis est, operatior plane, quia & phantasma præstatur, & corpus effingitur, nec magnum illi exteriores oculos circumuenire, cui interiorem mentis aciem excæcare, perfacile est: Nulli autem animæ omnino inferos patere, satis Dominus in argumento illo pauperis requiescentis & diuitis ingemiscentis, ex persona Abrahæ sanxit, non posse relegari renunciatorem dispositionis infernæ, quod vel tunc licere potuisset & Moysi, & Prophetis crederetur. Sed etsi quasdam reuocauit Dei virtus in documentum iuris sui, non idcirco communicabitur fidei & audaciæ Magorum & fallaciæ somniorum & licentię poëtarum: nam in hac mortuorum resurrectione qua Dei virtus in corpora animas repræsentat, solida & contrectabili & satiata veritate præiudicatum est hanc esse formam veritatis, vt omnem mortuorum exhibitionem incorporalem, præstigias iudices. Hæc Tertullianus. Simulant igitur Dœmones, animas defunctorum secundum Augustinum & Chrysostomum, quorum testimonia loco supra dicto memorat S. Thomas, quo facilius errores

Luc. 16.

Cur Dœmones simulent.

Genti-

Gentilium animis hominum inferat ad eos decipiendos. Primum enim sic Dœmon facilius homini quicquid vult persuadet: namque homines animabus defunctorum, vel parentum, vel cognatorum, vel amicorum suorum quos diligunt, & à quibus se diligi non dubitant, libentius, & promptius credunt, quàm Dęmoni quem naturaliter horrent. Deinde, ita persuadet hominibus, infernum non esse carcerem perpetuum, ex quo non liceat aliquando egredi: nec esse adeo graues, & perpetuas inferni pęnas, sicut homines putant. Adhæc sic facit, ut homines putent, animas etiam post mortem habere corpora, uel posse quælibet se in corpora induere, uel in quælibet hominum aut bestiarum corpora migrare: qua re concipitur error Pythagoricus de transmigratione animarum, eoq; concepto labascit fides, & spes Christianæ resurrectionis. Præterea, hac ratione faciunt Dœmones, ut viui mortuos vel tanquam terrificos, & noxios sibi metuant, & uarijs superstitionibus placare sibiq; conciliare studeant, uel tanquam beneficos sibiq; uel amicitia vel necessitudine deuinctos, nimium superstitiosè diligant, & colant; vel tanquam animas hominnm quorundam apud mortales, aut sapientia, aut fortitudine, aut potentia clarissimorum, non humanis modo, sed diuinis etiam honoribus prosequantur atque venerentur.

animas demortuorum.

HVGO Sancti Victoris lib. 6. Eruditionis Didascalicæ, c. 5. numerosius, & enucleatius eã de qua disputauimus, Magiæ varietatem enarrans, ad hunc modum scribit: Magicæ repertor

Variæ species Magiæ secundum Hugonem.

primus

primus creditur Zoroastres rex Bactrianorum: quem nonnulli asserunt ipsum esse Cham filiũ Noe, sed nomine mutato, hũc postea Ninus rex Assyriorum bello victum interfecit, eiusq; codices artibus maleficiorum plenos igne cremari fecit. Scribit autem Aristoteles de hoc ipso, quod vsque ad bis, & vicies centum millia versuum eius de arte magica ab ipso dictata, libri eius vsque ad posteritatis memoriam traduxerunt. Hanc artem postea Democritus ampliauit tempore quo Hippocrates in arte Medicinæ insignis habebatur. Magia, in Philosophia non recipitur, sed est extrinsecus falsa professione, omnis iniquitatis, & malitiæ magistra, de uero mẽtiens: & veraciter lædens animos, seducit à religione diuina, culturam Dęmonum suadet, morum corruptionem ingerit, & ad omne scelus ac nefas mentes sequacium impellit. Hæc generaliter accepta, quinque complectitur genera maleficiorum: Manticem, quod sonat diuinationem, & Mathematicam uanam, Sortilegia, Maleficia, Præstigia. Mantice autem quinque continet species sub se: Primam, Necromantiam, qđ interpretatur Diuinatio in mortuis. νεκρὸς enim Græcè, id est, mortuus Latine: & νεκρὸν cadauer dicitur, unde est diuinatio quæ fit per sacrificium sanguinis humani quem Dęmones sitiunt, & in eo delectantur effuso. Secunda, est Geomantia, id est, Diuinatio in terra. Tertia, Hydromantia, id est, Diuinatio in aqua. Quarta. est Aerimãtia, id est, Diuinatio in aere. Quinta, est Diuinatio in igne, quæ dicitur Pyromantia. Varro eum quatuor dixit esse, in quibus diui-

natio constaret; terram, aquam, aërem, ignem. Prima ergo, id est, Necromantia, ad infernum videtur pertinere, secunda ad terram; tertia ad aquam; quarta ad aërem, quinta ad ignem, Mathematica diuiditur in tres species, in Aruspicinam, in Augurium, in Horoscopicam, Haruspices sunt dicti quasi horuspices, id est, horarum inspectores, qui obseruant tempora in rebus agendis, vel haruspices quasi haras inspicientes, qui in extis & fibris sacrificiorum futura considerant. Augurium vel auspicium aliquando ad oculum pertinet: & dicitur auspicium, quasi auispicium, quia in motu & volatu auium attenditur: aliquando ad aures pertinet, & tunc dicitur augurium, quasi garritus aurium, quia aure percipitur. Horoscopia, quę etiam Constellatio dicitur, est, quando in stellis facta hominũ quæruntur, sicut Genethliaci faciunt, qui natiuitates obseruant, qui olim specialiter Magi nuncupabantur, de quibus in Euangelio legimus. Sortilegi sunt, qui sortibus diuinationes quærunt. Malefici sunt, qui per incantationes dœmoniacas siue ligaturas, vel alia execrabilia remediorum genera, cooperatione Dœmonum atq. instructu nefanda perficiunt. Præstigia sunt, quando per phantasticas illusiones circa rerum immutationé sensibus humanis arte dœmoniaca illuditur. Sunt ergo omnes simul vndecim. Sub Mantice, quinque, id est, Necromantia, Geomantia, Hydromantia, Aërimantia, Pyromantia. Sub Mathematica, tres, Haruspicina, Auspicium, Horoscopia. Postea tres alię, id est, Sortilegium, Maleficium, Præstigium, Præstigia dicitur Mer-

curius

curius primus inueniſſe: Auguria Phryges inuenerunt: Haruſpicinam & Sortilegia Tages primus Etruſcus tradidit: Hydromantia primum a Perſis venit. Hactenus Hugo.

CAPVT XII.

AN PER ARTEM MAGICAM verum aurum fieri poſſit ab Alchimiſtis.

SI verum & perfectum aurũ ab Alchimiſtis poteſt effici, haud dubie chymica facultas vna de præcipuis Magiæ partibus cenſenda eſt; nimirum tale opus Magiæ, tum propter vim & potẽtiam artis maxime admirandum eſſet: tum propter magnitudinem vtilitatis; optatiſſimũ atque gratiſſimum mortalibus accideret. Audiat lector quid eruditus vir Iulius Scaliger ea de re ſcriptum reliquerit. Triplex eſt, inquit, Magia; vna hic infima & noſtras, ſanè & fœda & ſordida cũ cantiunculis, cadaueribus, & funibus ſuſpendioſorum: quæ ſi quis attrectare audeat, etiam mereatur. Altera ex aſtris deducit vires in ſpecula, ſigilla, annulos, tabellas: Tertia diuina eſt. Nomen apud vulgus odioſum fecit colluuies impoſtorum. At Magus apud Perſas, nihil aliud quàm ſapientem ſonat: ſed propter Smerdis proditionem & perfidiam, nomen Magorũ infenſum diu fuit. Hac Magia Dominum Ieſum fuiſſe promiſſum regem, cognouerunt Magi, qui ad eum adorandum longinquis è regionibus profecti ſunt. E Syrorũ libris hæc deſcripſimus. Aiunt Magiæ & tranſmutatoriæ artis

Scaliger cõtra Cardanũ exercitat. 327.

Smerdes Magus ĩuaſit regnũ Perſarum. Herodotus lib. 3. & Iuſtinus lib. 3. Matt. 2.

-tis vires, vias, & fines esse perquã similes. Opus & finem Chimistarum, esse corpus in corpus: Opus & finem Magiæ, esse spiritum in corpore. Magi suas affectiones, violentias appellant, propterea quod vires suas, supra eas quæ naturæ ordine fieri videntur, exercent. Chimistæ suum opus nominant fortitudinem: hoc enim significat decantatum illud, Elixir, in cuius fide omnem opignorant naturam. Sic eo loco Scaliger. Ergò digna cumprimis inquisitione ac disputatione res est, vtrũ non modo ex solis causis naturalibus, & in solis naturalibus locis, atq; ordine tantùm modoq; naturali aurum generari queat, verum etiam per artificialem viam ac rationem, quam iactant Chimistæ, perfectum vsquequaque aurum, & tale omninò, quale est naturale, possit effici.

DVPLEX circa hãc quæstionem Philosophorum est sententia: multi negant, quidam verò aiunt. Nos primo loco aliorũ sententias enarrabimus ac perpendemus: extremo autem loco etiam quid sentiamus ipsi, & similius vero iudicemus, breuissime indicabimus.

EXPONITVR SENTENTIA eorum qui negant verum aurum posse fieri ab Alchimistis.

AVICENNA in quibusdã suis commentarijs in libros Meteororũ, vt refert Aegidius in 3. Quodlibeto, quæst. 8. de Alchimistico auro ita scripsit: sciant artifices Alchimiæ, species metallorum mutari non posse, quamuis *Auicenna.*

ſimilia illis fieri poſſint;& quamuis Alchimiſtę queant tingere ipſum æs colore quo volũt,donec ſit multũ ſimile auro,& abſtergere immundicias plumbi, ita vt uideatur argentum, ſemper tamen ſecundum ſubſtantiam manebũt æs & plumbum.

Auerroes AVERROES in Paraphraſi ſuper primũ librũ de Generatione animalium, explanando primum caput,in eandem ſententiam hæc ſcribit: Similiter etiam ſi datur aliquid artificialę valde ſimilę naturali, tanta poterit eſſe ſimilitudo;quod ęxiſtimabitur ęſſe idẽ ſpęcię, & ſi ars Alchimiæ habet eſſę, hoc eſt, quod poteſt fieri in ea. Et ibidem Auęr. declarat ſicut ſe habent mures ęx putri materia ad mures ęx ſemine, inter eos enim ęſt tanta ſimilitudo, vt quamuis re uera inuicem differant ſpecies,tamen vulgo putentur eſſe eiuſdem ſpeciei, ita etiam aurum alchimiſticum ſe habere ad verum & naturalę aurum.Idem ſenſit Auicenna, cuius verba paulò infrà memorabuntur initio capitis proximę ſequentis.

B.Thom. S. Thomas in ſecunda ſecundæ conditionaliter loquens de auro alchimico quæſt. 77. art. 2.ad primum ait: Si aurum quod fit ab Alchimiſtis, non ſit verum & tale,qualę fit à natura, eius venditionem pro vero fraudulentam & iniuſtam ęſſe; ſin autem fiat verum aurum ab Alchimiſtis,id licite pro vero auro vendi poſſe,nihil enim prohibere, artem vtendo cauſis naturalibus naturales & ueros effectus producere.Sed quid ipſe ſimpliciter & abſolutè ſentiret de auro alchimico,ſatis perſpicuè declara-

uit

nit in 2 sent.dist.7.quæst.3.artic.1. ad quintum, ita scribens: Potest quidē ars p virtutes naturalium agentium aliquas formas substantiales inducere in materiam; sunt tamen quædam formæ quas nullo modo ars potest efficere, quod propria actiua & passiua earum non potest inuenire atque adhibere, sed benè aliquid simile illis efficere, sicut Alchimistæ faciunt aliquid simile auro quantum ad accidentia exteriora, sed tamen non faciunt verum aurum, quod forma substantialis auri non est per calorem ignis quo vtuntur Alchimistæ, sed per calorem solis in loco determinato, vbi viget virtus mineralis, & ideo tale aurum non habet operationem consequentem speciem, & similiter in alijs, quæ eorum operatione fiunt.

Aegidius

AEGIDIVS in tertio Quodlibeto quæst. 8. affirmat Alchimistas posse quidē facere metallum aliquod quod tantum constet ex permixtione aliorum simplicium metallorum, cuiusmodi est electrum, quod dicitur constare ex tribus partibus auri & vna argenti; & quia sępè in venis metallicis vnum metallum confunditur & permiscetur cum alio, Alchimista per actionem ignis segregando & separādo aurum, quod erat permixtum cum alio metallo, videbitur de nouo facere aurum, tantum autem abest, vt possit verum aurum facere, vt ne simile quidem vero auro ita effici queat, vt non possit aliquo modo dignosci & discerni. Porrò existimat Aegidius aurum alchimisticum non posse sine peccato vendi pro auro naturali; non solum quia incertum pro certo, & falsum pro ve-

ro uenditur, ſed etiam quia in medicinis adhibetur aurum ad confortandum cor, & morbos quoſdam profligandos; maximum autem periculum eſſet, ne aurum Alchimiſticum propter diuerſam rationem conſtitutionis, nimium læderet complexionem humani corporis, eiq; inſigne aliquod detrimentum afferret. Quod autē verum aurum confici nequeat, Aegidius ita probat, vel potius declarat. Cernimus in vnoquoq; genere entium, quædam illius generis eſſe perfecta, alia verò imperfecta; perfectorum autem generationem eſſe determinatam tam ſecundum principium actiuum, & ſecundum materiam, quàm ſecundum locum in quo fit: Imperfectorum autem minimè: Exempli cauſa, in genere animalium, quæ ſunt perfectiora, ita ſe habent natura, ut equus non generetur niſi ab equo, & ex ſanguine menſtruo equæ, & intra matricem; at mures poſſunt generari ex ſemine, & ſine ſemine, intra matricem, & extra. Idem perſpicitur in plantis; idemque ſimiliter contingit in elementis, nam purus ignis elemētalis, nec generari, nec conſeruari poteſt, niſi in ſuo loco naturali, id eſt, in concauo Lunæ, ergo ſimiliter etiam eueniet in metallis, quare cum aurum ſit perfectiſſimum omnium metallorū, habebit determinatum agens, & materiam, & locum naturalem, & propriam venam quæ latet intra ſinum, & ventrem terræ, extra quem locum, aurum nullo modo confici poſſit. Neque ualet illud, quod poſſet afferri contra hoc quod diximus, nimirum ſi mures, qui ſunt perfectiores auro, poſſunt generari extra matricē, multo magis

Aegidius negat aurum chimicum licite vendi poſſe p vero.

mágis aurum effici poterit extrà suum locum naturalem ; & si serpentes fuerunt arte magica producti à Magis Pharaonis, vt legimus in Exodo, cur non etiam poterit effici verum aurum industria & beneficio artis ? Hoc inquam non valet, nam eadé ratione probari posset, cũ mus sit perfectior qualibet planta, & mus generari queat sine semine, quamlibet etiam plantã posse absque semine procreari; quod falsum est: nihil ergo prohibet, quod est imperfectiùs alio simpliciter, esse perfectiùs illo secundum quid. Quamobrem quod aurum requirat determinatum locum suæ generationis, nõ arguit ipsum simpliciter esse perfectiùs aliquo animali, sed tantùm secundum quid Hæc ex Aegidio.

Exod. 7.

CONCILIATOR in differentia 209. sic ait: Metallũ non potest fieri per arté, & in aliud transmutari; cum ars solum faciat permutationé in accidentibus, non auté in substantia; vel fortasse si possibile est, tamé id est homini ignotum, vnde Commentator tertio De anima, ait; Dicitur de multis artificijs, quod uidentur esse possibilia, sed sunt causarum ignotarum, vt v. g. Alchimia, etsi talis ars cõstituatur, fortasse hoc erit per accidens, & inspiratione diuina potius quàm artis humanę sapientia. Non enim (inquit Conciliator) ars eo peruenire potest, vt agentia, & materiam, cũ tépore, modo, & alijs circumstantijs sciat ita proportionare, ut indè nouum constituatur metallum. Quod si apparenter videatur, id erit, quia ars fallaciam eius humano ingenio nequit detegere. Vnde aurum arte constructum, vim non puto habere con-

Conciliator.

fortandi cor,ſicut habet aurum à natura produ-
ctum. Fideles mihi tamen experti, dicunt ar-
gentum decoctione per artem fieri verum,non
tamen videtur apparenter lucrari, probationi-
bus omnibus quibus vtuntur,exploratum.

QVIDAM rerum metallicarum peritiſſi-
mi,de quibus etiã ſubtiliter & accuratè ſcripſe
runt,dixerunt, primum atque ſummum fun-
damentum, quo nititur ac ſuſtentatur ars Al-
chimię,nullũ eſſe:ex quo licet intelligere,ipſam
artem (ſi tamen ars dicenda eſt quæ in ſe nihil
veri & certi habet) inanem & fallacem eſſe. Et-
enim Alchimiſtæ putant materiam omniũ me-
tallorum eſſe ſulphur & argentũ viuum,quam-
obrem profitentur ſe ex varia ſulphuris & ar-
genti viui inuicem permixtorum temperatio-
ne, poſſe quodlibet metallum efficere: in quo
ſanè vehementer falluntur. Nam ſi ſulphur &
argentum viuum eſt materia auri & argenti,er-
go in venis in quibus generatur aurũ & argen-
tum,apparerent aliqua veſtigia ſulphuris & ar
genti viui; ſimiliter etiam in venis ſulphuris &
argenti viui, reperirentur aliqua indicia auri
vel argenti; ſed ipſi qui totam pene vitam curio
ſiſſime luſtrandis,& cõſiderandis venis,locisq;
metallorum conſumpſerunt,nunquam tale ali
quid reperire potuerunt.quare falſa eſt opinio
Alchimiſtarum, & aurum quod ab ipſis fit ex
ſulphure & argento viuo,non eſt verum aurũ:
non enim,vt dictum fuit,talis eſt materia veri
& naturalis auri. Aurum autem quod fit ab Al-
chimiſtis, licet ſimilimum videatur uero auro,
falſum tamen eſſe multis modis cognoſci & iu-

Non eſſe materiã omnium metallorum ſulphur & argẽtum viuum.

dicari

dicari poteſt, nempe vel ex pondere; vel ex eo, quia non ſuſtinet vim ignis; vel ex eo quia iniectum in vrinam, amittit colorem ſuum, vel quia non eſt ductile in tenuiſſimas laminas; vel denique quia non habet naturalis auri proprietates, quarum in primis illa commendatur, confortandi cor humanum. Hæc illi.

Cardanus.

CARDANVS lib. 17. de ſubtilitate hæc ſcribit: ſunt verò chimica inuenta, vitrum ducere in longiſſimas lineas, tenax aut prædurum efficere poſſe. Vidi ego dudum ſphæram exiguã ex vitro, quæ omni conatu illiſa ſolo lapideo, non comminuebatur, ſed reſiliebat ad trabes. Eiuſdem facultatis chimicæ eſt, vitrum albis lineis interſtinguere, cælare in eo imagines, falſas fabricare gemmas, purgare caphuram, metalla miſcere, immutare, aut nobiliora imitari. Exempla vero fallacis Alchimiæ vide apud eundem in 10. lib. De varietate rerum, cap. 51. Quo in loco etiam hæc ſubiungit: aurum & argentum facere, ſeu ex alijs metallis ea conficere, aut gemmas factitare, aut viles in nobiliores tranſmutare, nemo non optare debet, vt ſciat; at quid horum fieri poſſit, difficile ſcitu admodum eſt; & ſi hoc etiam ſciuerimus, longè difficilius eſt ſcire, quomodo fiat. Quæ autem ab Alchimiſtis fiunt, ea vel ad voluptatem pertinent, vel ad vſum; ad voluptatem ſunt gemmæ & metalla nobiliora; ad vſum tincturę, colores, materiæ vaſorum & alia ſimilia. Circa quodlibet autem horum, tria excogitari poſsunt, vel vt fiat, quod maximum eſt; vel vt purgentur, vel vt perficiantur. Horum primum, de metallis, adhuc ſub

Inuẽta & opera artis chimicæ.

iudice lis est an fieri possit; secundum & tertiũ, fermè inuentum est ad summam perfectionem, ac licet ars chimica non faciat verũ aurũ, quattuor tamen præstat magnas vtilitates. Prima est, quia potest vnum metallum facere simillimum alij, vt ferrum æri, & æs auro & argento, idque clarius apparet in gemmis. Secũda, cum id quod in aliquo potentia continetur, per vim ignis excitat, extrahit, & ad perfectionem perducit. Tertia cum ea quæ superflua sunt, vt sua absumẽdo detegit, vt cum ex calce alumen excipitur, quod non genitum est vi ignis, sed exceptum; ita fit id quod vocant multiplicationem, cum ex terra ipsa quę aliquid continet quod continetur, excipiunt. Quarta, Ars chimica vi ignis multas facere potest compositiones atque separationes, non minus vtiles & lucrosas ijs quæ ab Alchimistis tam anxiè quæruntur & ambitiosè promittuntur transmutationibus. Hæc Cardanus. Ex quibus verbis perspicitur eum arbitrari chimicam illam auri generationem, vel esse impossibilem, vel propemodum impossibilem.

Vtilitates artis chimicæ.

DECLARATVR OPINIO EORVM qui defendunt Alchimiam.

ALBERTVS in libro suo 3. de Mineralibus c. 9. hanc de facultate Alchimiæ quæstionem pertractans, primum exponit sententiã Auicennæ, quæ fuit hęc: sciant (inquit Auicenna) artifices alchimię species metallorum permutari non posse, quamuis aliquid illis simile fieri possit; quod enim differentia specifica ali-

Opinio Auicẽnæ.

quo tollatur ingenio, non credo possibile, sed expoliatio accidentium non est impossibilis, vel saltem diminutio eorum: non enim permutatur species metallorum, nisi prius in primam materiam metallicam redducantur, & sic iuuamine artis deducantur in speciem metalli quod voluerit Atque idem quoque sensisse ait Hastem Philosophum præcipuum in physicis & in mathematicis, deinde Albertus subiungit ea quę sequuntur: Oportet nos dicere, Alchimicos peritos, non aliter operari quàm peritos medicos, qui per medicinas purgatiuas purgant materias corruptas & nocentes sanitati, & postea per remedia confortantia naturam, iuuant virtutem naturalem, vt digerendo, sanitatem inducant: quę sanitas est effectus & naturę & artis, sed illius effectiuè & principaliter, huius autem organicè & instrumentaliter: sic Alchimistæ primo benè purgantes materiam argenti viui & sulphuris insitam omnibus metallis, confortãt, deinde deducunt virtutes elementares, & cœlestes tali materiæ inhærentes ad proportionem mixtionis metalli quod intendunt inducere, & tũc ipsa natura operatur, & non ars nisi organicè iuuando & expoliendo vt diximus, & sic verum aurum & argentum educere, & facere videntur: quod enim virtutes elementares, & cœlestes faciunt in vasis naturalibus, hoc etiam faciunt in vasis artificialibus, si artificialia formantur ad modum vasorum naturalium: & quod facit natura calore solis & stellarum, hoc faciet ars calore ignis, dummodo sic contemperetur, vt non excedat virtutem se mouentem & infor-

Sententia Alberti Magni.

mantem quæ eſt in metallis:huic enim cœleſtis ineſt virtus,quæ primo commiſcuit eam,& hæc inclinatur ad hoc vel ad illud per artis iuuamẽ. Alchimia igitur per hunc modum procedit, id eſt,corrumpẽs vnum,à ſua ſpecie remouendo, & cum iuuamine eorũ, quæ in materia inſunt, alterius ſpeciẽ inducendo,quare omnium operationum alchimicarum melior eſt illa quæ procedit ex eiſdem,ex quibus procedit natura; ſicut ex purgatione ſulphuris, per decoctionem & ſublimationem & expurgationem argenti viui horumque bona permixtione cum materia metalli,in his enim & ex virtutibus horum, omnis metalli ſpecies inducitur. Qui autem per alba albificant, & per citrina citrinant, manente ſpecie prioris metalli in materia, proculdubio deceptores ſunt, & verum aurum atque argentum non faciunt; & hoc modo ferè omnes vel in toto, vel in parte procedunt, propter quod ego experiri feci aurum alchimicum quod ad me delatum eſt,& poſtquã ſex aut ſeptem ignes ſuſtinuit,tandem amplius ignitum conſumitur & perditur & quaſi ad fecem reuertitur. Hæc Albertus.Ecce ſupradictis verbis Albertus,non ſolum docet verum aurum poſſe fieri per Alchimiam,ſed etiam quis modus eius ſic eficiendi ſit poſſibilis, & quis impoſſibilis, manifeſtè declarat.

Quinque rationes p Alchimiſtis.

QVIDAM Ianus Lacinius, qui de facultate chimica in tranſmutandis metallis multa diſputauit,eiusque diſputationis ſummam memorat Cardanus loco ſupradicto, probat arte chimica poſse confici verum aurũ, his rationibus.

Primò,

Primò, metalla sunt quædam pura & concocta, vt aurum & argentum: quædam cocta sed impura, vt æs, ac ferrum: quædam cruda & impura, vt utrumque plumbum; sed impura repurgari, cruda concoqui possunt, igitur ex ęre, ferro & plumbo, aurum & argentum fieri potest. Quod autem talia concoqui possiut, demonstrat ex sententia Aristotelis 4. Meteororum, vbi de concoctione agit. De purgatione dubium non est, quippe cum proprium sit ignis separando purgare. Deinde propinquitas, paruumque causarum discrimen, hoc idem suadet, cum ab ijsdẽ omnia fiant. Supponit autem omnia metalla cõstare sulphure & argento uiuo; quæcumque uerosimilia sunt, facilè inuicem transmutantur, eoq; magis, quod natura uidetur semper perfectissimum intendere in omni genere, uelut aurum; quæ igitur imperfecta sunt, artis beneficio perfici posse uidentur, tum ut ad finem, tum ut ad motus ipsius perfectionem perducantur, Postea, si ars auctore Arist. in. 2. Phys. & 4. Meteororũ est imitatrix naturæ, cum natura cõcoquendo purgandoq; ex sulphure & argento uiuo, aurum argentumq perficiat, cur non etiã idem simili ratione operans ars possit efficere? Adhæc, ea dici debent secundùm naturæ ordinem copulata & inuicem transmutabilia, quę non habent omninò diuersas operationes sed easdem, in eo tantùm differentes, quod quædam habent eas imminutas & imperfectas, uelut fœtus, infantis comparatione, ouum pulli, aurelia papillionis. At plumbum, æs, ferrum, argentum, nullas habent operationes ab auro di-

stinctas, sed quas illud habet, vtpote liquescere, duci, graue esse, nitere, ignibus resistere; easdem habent hæc, sed vitiatas & imminutas, nō enim ita splendent, non sunt adeo grauia, minus resistunt ignibus, non tota liquescunt, non tàm tenuiter ducuntur; igitur hæc dici debent aurum imperfectum, & beneficio artis perduci queunt ad perfectionem auri. Atque hoc putat Cardanus esse maximum argumentum quod pro Alchimistis afferri possit. Postremò, idem astruit exemplo ranarum, quæ statim, ob præparationem materiæ, ex puluere generantur. Sunt autē ranę perfectiores auro, & vt animalia perfecta, non solum partium similarium compositione, sed etiam instrumentorum compositione indiguerunt. Auicennam quoque citat dicentem, vitulum in nubibus generatum semiuiuum excidisse inter imbres. Generantur etiam ex iuuenculo strangulato apes, ex Basilico scorpiones, ex exilatura Anatis sub dio expositæ bufones, ex Asinis vespæ, ex equis Scarabæi, ex mulis locustæ, aquæ, quibusdam in locis conuertūtur in lapides: aër concussus inter duriora corpora, repentè transit in ignē, fumus metallorū, præcipuè plumbi, cogit argentum viuum, cortex mali punici ferrum mutat in chalybem. Si igitur hæc tam admiranda & pene incredibilia fieri possunt, atq; adeò quotidie fieri videmus, cur incredibile videat̄, posse ab Alchimistis verū aurū cōfisci? Hæc ille disputat pro Alchimistis.

Antonius Mirandulanus. ANTONIVS Mirādulanus, Philosophus nostræ memoriæ præstans, & in Aristotelis doctrina excellenter versatus, in illo suo opere

quod

qđ ſcripſit de Euerſione ſingularis certaminis, libro 19.lect.7. hanc de Alchimiſtis ſententiam pronunciat. Dicimus veram eſſe Alchimiſtarũ opinionem quod aurum poſſit fieri, & ab arte, & à natura, quia tranſmutare poſſunt argentum viuum, & alia quæ ad id requiruntur, ita vt fiat eadem materia: ſicut non ſolum à natura ſed etiam ab arte animalia, ut ſcorpiones generari poſſunt. Verùm quia illud aurum fit rariſſime, & cum maxima difficultate, multa enim quæ ad id concurrunt, facillimè impediri poſſunt, idcircò non uidetur fieri poſſe, ſed rei difficultas non arguit impoſſibilitatem. Non eſt autem danda opera illi arti, non quia non ſit vera, ſed quia tantæ eſt difficultatis, ut ſit vtilius eam omittere quàm exercere: & multi quidem ditiſſimi ad magnam inopiam redacti ſunt, propterea quod maximis ſumptibus impenſis, vel nunquam aſſecuti ſunt, quod hæc ars pollicetur, uel certe raró, & parum, ita ut ſumptus longè ſit maior lucro, quare ſatius eſt alijs artibus certioribus operam dare, quæ maiori ex parte operam ſuam præſtant, quàm huic quæ rariſſimè propter res naturæ abſconditas, finem ſuum aſſequitur. Hæc Mirandulanus.

EXPLICATVR BREVITER *opinio auctoris.*

Sñia auctoris de auro alchimiſtico.

NOBIS autem propoſitam quæſtionem philoſophicè conſiderantibus atque perpendentibus, tria uidentur hac de re ualde probabilia dici, & firmari poſſe, unum eſt, nullã eſſe

ratio-

rationem philoſophicam, vel neceſſariam, vel etiam admodum probabilem, qua demonſtretur rationem chimicam efficiendi verum aurum, eſſe impoſſibilem. Cur enim putetur impoſſibilis? An quia nihil eorum, quæ fiunt à natura poteſt fieri ab arte? at hoc in generatione multorum animalium, aliarumque rerum, quæ opera, & miniſterio artis non ſecus generantur quàm à ſola natura, falſum eſſe cognoſcitur. An quia (vt volebat Aegidius) nihil eorum, quæ ſunt in genere ſuo perfectiſſima, poteſt produci niſi vno modo, id eſt, ſolùm ab agente ſuo naturali? Verum ſi Aegidius uerisimili aliqua ratione hoc probaret, aliquantulum fortaſſe valeret ad perſuadendum: cùm autem nullam huius rei probationem afferat: qua facilitate ab eo id dicitur, eadem planè à nobis contemni ac reijci poteſt. An denique quia aurum naturale generatur uirtute caloris cœleſtis, aurũ uerò chimicũ efficitur à calore igneo, qui duo calores cum multum inter ſe differāt, non poterunt eundem effectum præſtare? ſed hæc ratio dupliciter peccat. Primum enim falſum eſt calorem cœleſtem & igneum ſpecie inuicem diſtingui: cum enim ab eodem contrario, hoc eſt, à frigore ſimiliter corrumpantur, cum ab eadem cauſa interdum producantur nimirum à lumine, cùm ſe inuicem intendant atque augeant, cum ad productionem ignis, & mixtorum ſimili ratione conducant, fieri non poteſt, vt ea ratione qua colores ſunt, ſpecie diſtinguantur inter ſe: differunt igitur ea re ſolum, quòd calor cœleſtis propter ordinatum,

Calor cœleſtis, & elementaris non differunt ſpecie.

cœli motum, eſt valde temperatus & accõmodatus ad generationem & conſeruationem rerum ſublunarium, quam ob cauſam appellatur ſalutaris & viuificus; calor autem igneus ex ſe non eſt temperatus, ſed agit quantum poteſt agere, & res ſibi ſubiectas tandem deſtruit atque interimit, quocirca vocatur à Philoſophis deſtructiuus & corruptiuus rerum. Verum ſi hic calor aliunde corrigatur atque temperetur, nimirùm vel à facultate animæ, vt in animalibus contingit, vel ab arte, vt fit in multis mixtis & medicamentis, quæ à calore igneo moderatione artis procreantur; efficietur profectò vt calor igneus talis propemodum euadat, qualis eſt cœleſtis. Deinde, experientia manifeſte oſtendit quędam animalia ſimiliter generari poſſe calore igneo atque calore cœleſti. Nam apud Aegyptios pulli calore igneo ex ouis excluduntur atque procreantur. Quam rem Iulius Scaliger, vir propter excellentem omnium diſciplinarum eruditionem admirandus, in ijs quæ ſcripſit contra Cardanum exercitatione 23. pulchrè deſcribit his verbis: In Aegypto ad Cayrum fumos conſtruunt alij alio multiplici fornice impoſito: in quorum tholi ſupremi medio, foramen eſt, per quod caloris vis, quæ immodica poſſit officere; ſubit atq; exhalat; in imo ignem accendunt temperatum: Ouorum multas centurias in fornicũ ſuperiore planitie diſponunt: ſtatis diebus erumpit pullorum turba, quos illi non numero ſed menſura venales habent, modiolum ſtatuunt ſine fundo: quem vt implerũt, tollũt, neque hæc fabula eſt, ſed fabulæ ipſi qui

Aĩalia generari poſſe ſolo calore ignis, argumentũ Iulij Scaligeri.

negant,

negāt. Hæc Scaliger. Cæterū poſſe ex alijs metallis verè aurū effici, probari argumento & experiméto poſſet auripigmēti, ex quo perfectū aurū poſſe fieri, teſtis eſt Plinius, qui rē nō priſcis temporibus ſed ſua ætate factā teſtatamque cōmemorans, ita ſcribit lib. 33. cap. 4. Aurū faciendi eſt etiā vna ratio ex auripigméto quod in Syria foditur pictoribus, in ſumma tellure, auri colore, ſed fragili lapidum ſpeculariū modo. Inuitaueratque ſpes Caium principé auidiſſimum auri; quamobrem iuſſit excoqui magnū pondus: & planè fecit aurum excellens, ſed ita parui ponderis, vt detrimentum ſentiret, illud propter auaritiam expertus, quanquam auripigmenti libræ 14. permutarentur. nec poſtea tentatum ab vllo eſt. Sic Plinius.

Ex auripigmēto, teſte Plinio, fieri verum aurum.

ALTERVM verò, quod eadē de re probabiliſſimè poteſt aſſeri, illud eſt, chimicam rationem efficiendi verum aurum non quidem phyſicè, ſed moraliter vt aiunt, loquendo, vel impoſſibilem, vel propemodum impoſsibilem videri, non propter vllam rationem philoſophicā quæ adhuc ab vllo ſit allata, ſicut oſtenſum eſt, ſed propter ipſam experientiā quæ in rebus naturalibus, moralibus atq; artificialibus, ſummi argumenti firmiſsimæq; rationis vim debet obtinere. Etenim cū plurimi in chimicæ facultatis tractatione & exercitatione diu multumque laborauerint, & in veri auri effectionem acerrimis ſtudijs atq; incredibili cupiditate incubuerint, nemo tamen adhuc fuit præter vnum aut alterum probatis proditum hiſtorijs, quem liquido conſtet verum aurum & omni ex parte

Cur non videatur eſſe vera ars Alchimia.

proba-

probatum ac perfectum effecisse. Quod si effectio auri per artem chimicam est possibilis, cur ea cùm tamdiu & tam multum optata, quæsita, & procurata fuerit, nondum tamen reperta & vsitata fuit? nam quia possibilis est generatio animalium, medicamentorum, aliarumq: multarum rerum non solum per naturam, sed etiã per solertiam & industriam humanam, iampridem inuentæ sunt artes, quæ huiusmodi res & verè & facilè possunt perficere; cur igitur idem non contingit in auro chimico? nisi quia vel talis modus efficiendi tale aurum simpliciter est impossibilis, vel si est possibilis, nondum tamen is est humano ingenio, & fortasse non potest esse, exploratè perfectèq; cognitus. Atque hoc argumentum ab experientia ductum, non solùm apud Philosophum naturalem, qui nunquam à rebus sensatis experientiaq; comprobatis, uel transuersum (vt aiunt) digitum discedit, sed ét apud quemcumque hominem sanæ mentis rectiq. iudicij plurimum valere debet. Quod si habent isti, ut iactant, veram certamq; artem faciendi aurum, cur sibi primùm non faciunt tantum auri, vt null iusegeant, sed bonis omnibus quę parari auro possunt, abundent? At enim videre licet istos, semper egentes & mendicos, quique per vana promissa, alienis opib. exhauriendis, suam quoquomodo egestatem subleuare, suamq. famem explere cupiant.

AD extremum, illud non tantum probabiliter dici, sed etiam pro vero certoq. confirmari potest, artem chimicam, licet ea fortassis sit utilis in distillationibus & alijs reb. quas superius

ex sententia Cardani memorauimus, tamen in eo quod spectat ad effectionem veri auri quam illa profitetur atque in primis pollicetur, vanam esse, noxiam, ac perniciosam Reipublicæ. Primò, Quia aut nunquam, aut rarissimè præstat quod promittit, ex quo non semel factum est, vt multi ad extremam inopiam atque paupertatem redacti fuerint; vnde rectè quidã ait, Alchimistas non efficere aurum, sed absumere; non implere crumenas, sed magis deplere & exhaurire. Deinde, quia faciunt falsum aurũ falsamq; monetã, atq. falsas gemmas pro veris passim distrahunt, atque diuendunt, ex quo Respublica hominumq; societas magnum caperet detrimentum. Postremò, quia verum aurum non rarò adhibetur in medicinis ad exhilarandùm & roborandum cor; aurum autem chimicum cùm vel non sit verum aurum, vel certè imperfectius sit auro naturali, vel non vtiq. habebit eiusmodi proprietates, aut certè non ita vitales & salutares humano corpori, quare non sine discrimine salutis & periculo vitæ, in medicinis adhiberetur. Hæc igitur nobis visa sunt de chimica facultate efficiendi verum aurum, probabiliter posse disputari.

Non esse permittẽd. in Republica vsum Alchimiæ.

CAPVT XII.

DE ORIGINE MAGIAE ET ijs qui in ea clari fuerunt.

ORIGINEM Magiæ, præsertim eius q̃ diximus non esse naturalem, variè tradũt scriptores. Philo libro De specialibus legibus censet

censet ex vera,& naturali Magia adulterata, & corrupta,natã esse fallacem, & quæ uulgo propriè dicitur Magia,ita scribens: Ex hac adulterata, & deprauata, descẽdunt quas proprio maximè vocabulo malas artes dicimus, circulatorum,ariolorumq; studia,mulierum,mancipiorumq; nequissimorũ expiationes, & lustrationes profitẽtium,mutationesq; amoris in odiũ, aut ex aduerso in amorem odij, per quasdam passiones amatorias,& incantamenta idonea:atque his dolis circumueniunt homines,& ingẽtium malorum atque ruinarum sunt causæ,non priuatis modò hominibus aut familijs,sed ciuitatibus,regnis,& prouincijs. Quamobrem huhusmodi artes, meritò lege Mosaica, grauissimis propositis pœnis prohibentur. Hæc Philo.

Philo de origine Magiæ.

Vetus tamen opinio est plurimorum scriptorũ probata consensu, principem huius Magiæ doctorem,& quasi parentem fuisse Zoroastrẽ, vel Persam,ut Plinius,& Diogenes Laertius uocãt: vel Bactrianum,ut Diodorus Siculus,& alij nominant. Et Plinius lib.30.cap.1.ita de eo scribit:Sine dubio in Oriente orta est Magia,in Perside à Zoroastre,ut inter auctores conuenit. Eudoxus Zoroastrem hunc, sex millibus annorũ ante Platonis mortem fuisse prodidit: sic & Aristoteles;Hermippus, qui de tota ea arte diligentissimè scripsit,& vicies centum millia uersuum à Zoroastre condita,indicibus quoq; voluminum eius positis explanauit,præceptorem à quo institutus est Zoroaster, tradidit Azonacem quinque millibus annorum priorem bello Troiano.De quo Zoroastre mira alijs locis scri

Zoroastres Magia parẽs.

Plin. lib. 7.

bit Plinius: Vnum enim eum, (inquit) mortaliũ eodem quo natus eſt die riſiſſe, cerebrumque ita ei palpitaſſe, ut impoſitam repelleret manũ, futuræ præſagia ſcientiæ, viginti annis in deſerto Magiæ vacantem, caſeo vixiſſe ita temperato, ut uetuſtatem non ſentiret. Iuſtinus quoque hiſtoricus libri primi initio, inuentorem artis Magicæ facit Zoroaſtrem: idemq; ſentit B. Auguſtinus lib.21. De ciuitate Dei, cap. 14. Solum inquit, Zoroaſtrem quando natus eſt, ferunt, riſiſſe, nec ei boni aliquid monſtruoſus ille riſus portendit: nam magicarum artium fuiſſe perhibetur inuentor, quæ quidem illi nec ad præſentis vitæ vanam felicitatem contra ſuos inimicos prodeſſe potuerunt; à Nino quippe Aſſyriorum rege, cum eſſet ipſe rex Bactrianorum, bello ſuperatus eſt. Suidas etiam ait, Magiam inuẽtum eſſe Perſarum, apud quos Magi magnam fidem, & auctoritatem habuerunt. Auctor Hiſtoriæ Scholaſticè enarrans hiſtoriam libri Geneſeos, cap. 39. Ninus, (inquit) vicit Cham, qui adhuc viuebat, & regnabat in Bactria, ſeu in Thracia, ut alij uolunt, & uocabatur Zoroaſter inuentor artis Magicæ, qui & hanc, & ſeptem liberales artes in quatuordecim columnis ſcripſit: ſeptem æneis, & ſeptem lateritijs, contra duplex orbis excidium, quod timebatur, vnum per aquas, alterũ per ignem. Ninus verò libros eius combuſſit. hinc etiam orta ſunt idola. Hæc ille. Verùm de antiquitate Zoroaſtris non conuenit inter ſcriptores; nam Eudoxus, & Ariſtoteles, ut ex Plinio retulimus, uolunt eum antiquiorem fuiſſe Platone ſex millibus annorum,

Chã idẽ qui Zoroaſter.

Hermip-

Hermippus autem vel (vt citat Laërtius) Hermodorus Platonicus libro De disciplinis, facit eum quinque millibus annorum bello Troiano vetustiorem; è contrario autem Xantus Lydius, vt refert Laërtius, multo recentiorem eum facit, hoc est, sexcentis duntaxat annis ante Xerxis transitum in Gręciam. Sed illi nimium multos computant annos, hic nimium paucos. Constat enim Zoroastrem fuisse tempore Nini primi Assyriorum regis, quo regnante natus est Abraam: ab ortu autem Abrae, vsque ad primã Olympiadem fluxerunt anni mille centum septingenti, & paulò amplius sexaginta: nam qui plures quam cæteri annos monarchiæ Assyriorum & Medorum vsque ad Cyrum attribuerunt, illi mille trecentos sexaginta, huic trecentos quinquaginta asignarunt. Cœpit autem Cyrus regnare initio quinquagesimæquintæ Olympiadis: Secundum hanc igitur laxissimam cõputationem, à Nino & Zoroastre vsq; ad primã Olympiadem, numerantur anni mille quadringenti nonagintaquatuor. Bellũ porrò Troianum septem & quadringentis annis præcessit Olympiades: Xerxis transitus in Græciam, in 75. excessus Platonis in 108. Olympiadem incurrit. Ex quo apparet multitudinẽ illam annorum, quam Eudoxus, Aristoteles & Hermippus tribuunt antiquitati Zoroastris, vel esse fabulosam, vel annos illos nõ quales nostri sunt, sed quales Aegyptij & Arcades habuerunt, hoc est, trimestres, esse cẽsendos. Nec dissimile fuit eodẽ in loco Plinij quippe qui ait Moysem multis annorum millibus posteriorem fuisse Zoro-

Laërtius initio Operis.

astre; cum subtilissima Chronologiæ ratione compertum sit, paulò amplius sexcentis annis Moyse priorem fuisse Zoroastrem.

Cassiani de origine Magia opinio
Gen. 6.

APVD Cassianum Serenus Abbas collat. 8. cap. 21. originem Magiæ & omnium maleficarum artium altius repetit, nimirum etiam ante diluuium, ex eo tempore quo filij Dei, vt scriptura narrat, permitti sunt filiabus hominum, ait enim, scientiam omnium rerum cœlestium & sublunarium quam Adam à Deo acceperat, tradidisse ipsum filio suo Seth, cuius semen eam seruauit incontaminatam, & donec diuisum à sacrilega propagine Cayn perdurauit, eam doctrinam ad Dei cultum, & ad vtilitatem vitæ communis exercuit: cum verò fuisset impiæ generationi permixtum, ad res profanas atque noxias, quæ piè didicerat, instinctu Dœmonis deriuauit; curiosasq; ex ea maleficiorum artes atque præstigias ac magicas superstitiones audacter instituit. Sed quomodo hæc curiosa & malefica doctrina diluuio non perierit, in causa fuit Cham, vt antiquæ ferunt traditiones, qui superstitionibus & sacrilegis artibus fuit infectus, easq; artes, cùm in arcam in quam cum Noë patre suo iustissimo, & sanctis fratribus ingressurus erat, inferre non auderet; diuersorũ metallorum laminis, quæ scilicet aquarum non corrumperentur iniuria, & durissimis lapidib. qui vim ignis non sentirent, insculpsit: quę diluuio peracto, eãdem qua ille celauerat curiositate perquirens, sacrilegiorum ac perpetuæ nequitiæ seminarium transmisit in posteros. Hac itaque ratione illa opinio vulgi qua creditur

Angelos vel maleficia, vel diuersas artes hominibus tradidisse, in veritate completa est. Hactenus Abbas Serenus.

Prima origo Magicarum artiũ à Dœmone.

SED mihi verius sentire videntur, qui Diabolum primum Magicarum artium auctorem & parentem faciunt, à quo mortales earum cognitionem acceperint, & vsum didicerint. Et sanè primum Magiæ vsum & effectum memoria repetentibus, haud improbabiliter videri potest, Magiæ vsum vnà cum mundo cœpisse, & quidem in Paradiso, salua etiam tunc & integra illibataq. hominis innocentia. Ibi enim Diabolus formam sibi induens serpentis, vel occultè per verum & naturalem serpentem Euam alloquens, blandissimis deceptam promissis, ad vetitum pomum maximo sui suæq. totius humanæ sobolis exitio, edendum induxit. Nec mirum videri debet si Diabolum Magiæ auctorem faciamus; cùm ipse, vti apud Ioannem capite octauo Dominus noster dixit: *Homicida sit ab initio, & in veritate non steterit, quia nõ est veritas in eo. Cum loquitur mendaciũ, ex proprijs loquitur, quia mendax est & pater mendacij.* Rectè igitur Lactantius lib. 2. Diuinarum institutionum, omnium maleficarum artium inuentores & magistros fuisse Dœmones, confirmat, his verbis: Eorum inuenta sunt Astrologia & Aruspicina & Auguratio, & quæ dicũtur Oracula, & Necromantia & ars Magica, & quicquid præterea malorum exercent homines vel palam, vel occultè: quæ omnia per se falsa sunt, vt Sibylla Erythræa testatur. Hæc & alia multa in

Lactantius.

eandem ſententiam eo loco Lactantius comme morat. Sed nemo grauius & elegantius omnes Magiæ ſpecies omneſque fallacias ex Dœmone profectas eſſe oſtendit quàm Cyprianus in libro de Idolorum vanitate: Nequiſſimi, inquit, ſpiritus, ſub ſtatuis ac imaginibus conſecratis deliteſcunt hi afflatu ſuo vatum pectora inſpirant, extorum fibras animant, auium volatus gubernant, ſortes regunt, oracula efficiunt, falſa veris ſemper inuoluunt: nam & falluntur & fallunt, vitam turbant, ſomnos inquietant, irrepunt in corpora, mentes terrent, membra diſtorquent, valetudinem frangunt, morbos laceſſunt; vt ad cultum ſui cogant, vt nidore altarium & rogis pecorum ſaginati, remiſſis quæ conſtrinxerant, curaſſe videantur. Hæc eſt de illis medela, cum illorum ceſſat iniuria; nec aliud illis ſtudium eſt à Deo homines auocare, & ad ſuperſtitionem ſui, ab intellectu veræ religionis auertere: cum ſint ipſi pœnales, quærunt ſibi ad pœnam comites, quos ad crimen ſuum fecerint errore participes. Hi tamen adiurati per Deũ vnũ à nobis, ſtatim cedunt, & fatentur, & de obſeſſis corporibus exire coguntur. Videas illos noſtra voce & operatione, quaſi flagris cædi, igne torreri, eiulare, gemere, deprecari, vnde veniãt, aut quando diſcedant, ipſis etiam qui ſe colant audientibus confiteri, & vel exiliunt ſtatim, vel euaneſcunt gradatim, ꝓut fides patiẽtis adiuuat, aut gratia curantis adſpirat. Hinc vulgus in odiũ noſtri nominis cogunt, vt nos odiſſe incipiãt homines antequam noſſe, ne cognitos aut imitari poſſint, aut damnare nõ poſſint. Hęc Cyprianus.

Præclara Cypriai ſententia.

SED

SED ne christianorum hominum duntaxat hæc videatur opinatio, excitabo etiã testes Philosophos Græcorum, & quidem nobilissimos. Aristoteles in primo de Philosophia libro, vt Laërtius initio sui Operis memorat, Magos Aegyptijs antiquiores esse prodidit, duoque iuxta illos esse principia, bonum Dœmonem, & malum: alterum ex his Iouem & Onomasdem, alterum Plutonem & Arimanium dici: quod Hermippus quoque in primo de Magis ait, atque Eudoxus & Theopompus, qui & reuicturos homines, iuxta Magorum sententias dicit, immortalesque futuros: & vniuersa illorũ mysteria & effectus precationibus quibusdam constare. Ista Eudemus quoque Rhodius tradit. Hæc Laërtius. Verùm nihil luculentius testimonio Porphyrij: quod libro 5. De præparatione Euangelica, cap. 7. his verbis refert Eusebius: Magicæ artis dij Gentilium & inuentores & doctores fuerunt. Vnde namque homines quibus rebus Dœmones colantur & cogantur, quàm ab ipsis Dœmonibus discere potuissent? Neque putes id à nobis tantum dici: Porphyrius testis citetur, qui in libro De responsis sic ait: Non solum fęlicem conuersationem suam, verum etiam quibus rebus gaudeant & quibus alligẽtur, Dij hominibus significarunt. Adhæc quibus rebus cogantur, & quæ sibi afferenda sint, & quos dies vitare oporteat, figuras quoque ipsas simulachrorum quales esse debeant, & in quibus locis ipsi versentur, & omninò nihil est, quod ab ipsis dijs homines non didicerint. Atque hæc Porphyrius ex varijs Proserpinæ responsis demon-

Porphyrius.

ſtrat & confirmat. Quid ergo mirum, Magicæ artis & inuentionem & ſtudium & vſum fuiſſe antiquiſſimum? Certè nos ſupra à Mundi vſque primordijs, Magiæ originem repetiuimus, & liber Exodi ſatis clare oſtendit, iam tēpore Moyſis, hoc eſt, plus quam trecentis annis ante bellū Troianum, Magiam claram & celebrem fuiſſe, Magosque magna apud eam gentem, & ſapientiæ & diuinæ cuiuſdam virtutis auctoritate & exiſtimatione floruiſſe, vtpote qui ſe Moyſi opponere auſi fuerint, ſimiliter illi mira quædam operantes. Nec Deus per Moyſem tam graues pœnas aduerſus Magos conſtituiſſet, nec tam ſeuerè eorum conſuetudinem & congreſſum Iudæis interdixiſſet, niſi iam tunc eorum ars, ſicut hominibus exitioſa erat, ſic nota & celebris fuiſſet. Porrò circa belli Troiani tempora claram fuiſſe Magiæ famam, non obſcurè indicat Homerus, præſertim in Vlyſſis erroribus, adeò vt totum opus non aliunde conſtet. Siquidem Protea & Syrenum cantus apud eum, non aliter intelligi volunt; Circe vtique & inferorum, euocatione hoc ſolùm agi. Deinde apud Theſſalas vrbes diu Magia, magna celebritate viguit. Orpheus quoque magnam ei fidem & auctoritatem addidit. Sed primus extat, vt inquit Plinius, de eo commentatus Oſthanes Xerxem Regem Perſarum bello quod Græcis intulit, comitatus, qui velut ſemina artis portentoſæ ſparſit, obiter infecto quocunque commeauerat mundo; & hic maximè ad rabiem, non auiditatem modo ſentētiæ eius Græcorum populos egit. Sed ante hunc, clariſſimum in ea arte Pythagoræ nomen

Exod. 7.

fuit,

fuit Is autem quem dixi Pythagoras, & post eũ Empedocles, Democritus & Plato ad hanc discendam nauigare, exilijs verius, vt inquit Plinius, quàm peregrinationibus susceptis, hanc reuersi prædicauere, hanc in arcanis habuere. Sed maxime omnium Democritus, & aliorum suisq; editis de ea voluminibus, eodem tempore in Græcia, quo medicinam Hippocrates, hoc est, circa Peloponesiacum Græciæ bellum, & annum Romæ conditæ trecentesimũ, eam illustrauit. Multis post hos sęculis, Apostolorum temporibus apud Brachmanas Indorum Iarchas, & apud Gymnosophistas Aethiopum, Tespesion Magiæ existimatione illustres fuerunt: quo tempore Simonem cognomento Magum, propter hanc artem multum claruisse, omnis loquitur Ecclesiastica historia. Is Apostolorum æmulus, non apud Samaritas modo, sed apud Romanorum quoque principes, ad magicas eius pręstigias attonitos, honores etiam diuinos obtinuit: ex quo velut parente, multiplex hæreticorum soboles prognata, & sub Christiano nomine magicas artes professa, religionẽ & disciplinam christianã apud ignaros, infamem & odiosam fecit. Verùm omnes ante se postq; eius artis famæ celebres, longè superauit Apollonius Tyaneus, eius perdiscendæ studio totum penè orbem peruagatus, & cum ijs congressus quicunque tunc in ea clari habebãtur. Is Magiæ scientia tantam nominis claritatem gloriamq; sibi comparauit, tantaquè sui admiratione hominum animos impleuit, vt à multis eius sapiẽtiã operaq; æstimantibus, & viuus & mortuus

Simõ Magus.

Actor. 1.

quasi

quasi Deus haberetur. Taceo hic Plotinum, Porphyrium, Iamblicum, Proclum, Apuleiũ aliosq; Pythagoricæ ac Platonicæ sectæ plurimos, qui Magiam & coluerunt studiosissimè, & pugnacissimè defenderunt, & tanquam inter omnes sapientię partes clarissimam, vtilissimamquè, summis laudibus prædicauerunt. Sed quæret aliquis, quomodo Magia artium omnium vanissima & fraudulentissima, tantum in toto terrarum orbe totq; sęculis valuit? Huic quęstioni respondens Plinius primo capite tricesimi libri. Auctoritatem, inquit, ei maximam fuisse nemo miretur: quandoquidem sola, artium, tres alias imperiosissimas humanæ mentis complexa, in vnam se redegit. Natã primum è Medicina, nemo dubitat. ac specie salutari irrepsisse, velut altiorem sanctioremq; quàm medicinã: ita blandissimis desideratissimisq; promissis, addidisse vires religionis, ad quas maximè etiam nunc caligat humanum genus. Atque vt hoc quoque suggesserit, miscuisse artes mathematicas, nullo non auido futura de sese sciendi, atque ea è cœlo verissimè peti credente. Ita possessis hominum sensibus triplici vinculo, in tantum fastigium adoleuit, vt hodieq; etiam in magna parte gentium præualeat, & in Oriente regum regibus imperet. Hæc Plinius.

Vnde tanta Magiæ auctoritas.

CEATERVM illud hoc loco magno nostro gaudio ingentiq; gloria Christianæ religionis considerandum est, cùm primum Euangelicæ doctrinę lux mundo affulsit, omnium magicarum fraudum caliginem fuisse discussam atq; dissipatam. Simul enim fides Christi prædicata

Religio & disciplina Christi tenebras Magiæ & veterum malefica-

& rece-

& recepta mundo fuit, omnis magicarũ artiũ, oraculorum, vaticinationum cæterarũque diabolicarum fraudum vis concidit, defecit, euanuit. Post Euangelium (inquit Tertullianus in libro de Idololatria) nusquam inuenies aut Sophistas, aut Chaldæos, aut Incantatores, aut Cõiectores, aut Magos, nisi planè punitos. Vbi sapiens? vbi literator? vbi conquisitor huius æui? Nonne infatuauit Deus sapientiam huius sæculi? Sic Tertullianus. Atque hæc ita fore, uti cernimus euenisset, multò antè Christus Dominus discipulos suos docuerat, nam apud Ioannem cap. 12. dixit: *Nunc iudicium est mundi, nunc princeps huius mundi eijcietur foras: & ego si exaltatus fuero à terra, omnia trahã ad meipsum:* Et apud Lucam capite 11. *Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea, quæ possidet. Si autem fortior eo superueniens uicerit eum, vniuersa eius arma aufert in quibus confidebat, & spolia distribuit.* Quantum (inquit Eusebius libri primi De præparatione Euãgelica, c. 2.) recepta Christi fide mũdus profecerit, ipsis oculis cernimus. Non enim Persæ, qui eũ secuti sunt, matres suas nefandis nuptijs cognoscunt, non humanis vescuntur carnibus Scythæ, nec carissimos, falsa religione impulsi liberos ingulant: nõ Massagetæ ac Derbices propinquos atq; affines suos senectute confectos immolant, aut eorum carnes epulantur: nõ Tybareni senes suos præcipitare, Hyrcani rapaci auiũ gñi, nõ Caspij canibus proijcere solent: quæ q̃dé antea religiosissimè faciebãt: nũc verò

rũartiũ à mũdo discussit.

Esa. 29.
1. Cor. 1.
Ibidem.

euange-

euangelica virtute vndiq; hæc tetra, fęda & immania flagitia explosa sunt. Quis iam doctrinã Christianam amplexus, Deos putat aut inania, & surda simulachra, aut maleficos Dœmones in eis habitantes, aut partes mundi, quæ conspiciũtur, aut mortuorum vmbras, aut etiam animalium vel abiectissima, & nocentissima? quibus tamen rebus uniuersæ penè gentes ante prædicationem Euangelij diuinos honores cultusq; tribuebant. Non satis existimari potest, inquit Plinius lib. 30. cap. 1. quantum Romanis debeatur, qui sustulere monstra, in quibus hominem occidere religiosissimum erat, mandi etiam saluberrimum. Quis ergo satis æstimet, quantum debeant Christo, cum aliæ gentes, tùm in primis, & gens, & vrbs Romana, cuius fidei ac doctrinæ beneficio, maximis est malis liberata, summisque beneficijs affecta? Roma enim (vt ait B. Leo sermone primo De natiuitate Apostolorũ Petri, & Pauli) Deum suum ignorans, cum penè omnibus dominaretur gentibus, omnium gentium seruiebat erroribus: & magnam sibi uidebatur assumpsisse religionem, quia nullam respuebat falsitatem, in qua diligentissima superstitione habebatur collectum, quicquid vsquã fuerat vanis erroribus institutum, vnde quantò est per Diabolum tenacius illigata, tantò fuit per Christum mirabilius absoluta.

CAPVT

CAPVT XIV.

AN MAGIAE STVDIVM ET *vsus sit licitus*.

DVPLICEM supra Magiá fecimus, vnã naturalem, alteram non naturalem. Naturalis cùm sit doctrinæ Physicæ, Medicæ, ac Mathematicè pars nobilissima, per se bona & honesta est, hominumque studio & cognitione dignissima. Fortasse autem eius studium & tractatio publica meritò prohiberi posset in Republica, videlicet, si timeretur ne ea in vulgus prodita, multi (quæ est humani ingenij ad mala procliuitas) ad perniciem exitiumq. aliorũ abuterentur. Nam licet medicina quoq; abuti possint medici, & ob eandem causam etiam prohibenda videretur, attamẽ alia est ratio Medicinę, alia Magiæ: nam Medicina, & eius vsus est per se necessarius mortalib. & abusus manifestior est, quã vt omninò celari queat; ideoq; punitu ac emendatu facilior. Magiæ verò, nec vsus societati hominum est per se necessarius, & est abusus occultus: latet enim per quas res & qualiter Magia operetur. Quamobrem valde timeri potest, ne, quò est occultior in operãdo, eò magis fiducia impunitatis, lubrica sit ad nocendum.

De studio Magiæ.

MAGIA verò nõ naturalis, præsertim quę commercio & fœdere inito cum Dœmone nititur, dupliciter addisci potest, vel speculatiuè tantum, vel etiam practicè, hoc est, uel noscẽdi tantùm causa, vel etiam vtendi & exercendi. Nuda cognitio Magiæ per se mala non est: omnis

nis enim cognitio veri bonum quoddã & perfectio est intellectus;si enim cognitio malorum bona non esset, Deus eam non haberet; atqui Deus omnium bonorum pariter atque malorum scientiam perfectissimam habet, si per se mala esset cognitio huius Magię,ergo nulli ,prsus eam discere aut nosse liceret. Quomodo igitur Ecclesiæ Doctores & rectores,huius Magiæ vanitates,fallacias ,maleficia,impiasq; superstitiones detegere & confutare possent?quomodo probare,mira illa quæ faciunt Magi, vel esse meras imposturas vel opera Dœmonum,vel occultarum virtutum naturalium effecta ? quomodo demonstrare;nullum opus Magorum verè posse dici miraculum ? quomodo docere , Christi miracula multum differre ac præstare Magorũ miraculis,& nec Magos virtute diuina operari, nec Christum eiusq; seruos miracula magicis artibus edidisse?Atq; hoc animo & consilio nõ nullis magiæ studere concessum est . Nos christiani(inquit Tertullianus libro de Anima) fallacem magiam non socia conscientia, sed inimica sciẽtia nouimus,nec inuitatoria operatione, sed expugnatoria dominatione tractamus multiformem hanc lucem mentis humanæ , totius erroris artificem,salutis pariter, animæq; vastatricem . Itaq mihi quidem videtur recte dixisse Ioan.Picus Mirandulanus: Quò quis est magiæ peritior,eò clarius eum cernere quantum inter magorum & Christi atque sanctorum miracula intersit . Sed studium eius potest tripliciter non esse bonum ; vel si quis illud præferat studijs vtilioribus,& tantum propter inanẽ quan

dam

dam curiositatem illud capessat; uel si ad malè agendum id referre velit; vel si propter imbecil litatem mentis periculum sit, ne huius magiæ fraudibus & superstitionibus circumueniatur. Meritò igitur id studij publicè christianis vetitum est, nec vlli nisi permissu rectorum Ecclesiæ conceditur.

De vsu Magia.

VSVS autem huius Magiæ in totum dānatus est & vetitus, non solū lege diuina & Ecclesiastica, sed etiam ciuili, nec christianorum tantum, sed etiam Gentilium. Non est autem usus Magiæ licitus: aut enim ibi est peccatum infidelitatis, si quis Dœmoni credens, tribuat ei diuinum numen: aut est peccatum idololatriæ, si oblationibus & sacrificijs cultum dœmonibus adhibeat: aut saltem est peccatū inobedientiæ; quia tam Magus quàm qui opera Magi vtitur, facit contra prohibitionem diuinam & ecclesiasticam. Causa autē huius prohibitionis triplex est. Primò, quia is peccat in seipsum, conijciēs se in maganum descrimen, scilicet deceptum magicis fraudibus in graues errores labendi. Deinde iniuriam facit ecclesiæ, cum Dœmone habens commercium & familiaritatem, qui est omninò præcisus ab ecclesia eiq. aduersarius. Postremò grauissimè Deum offendit, dum confugit ad Diaboli opem & auxilium, quasi nō sit omnipotens & homini abundè prouidens & consulens Deus Christianorum. Quàm grauibus autem, & minacibus uerbis Deus & vsum & studiū huius Magiæ prohibeat, ex uarijs scripturæ locis liquidò cernitur. In cap. 19. Leuitici sic habes: *Nō augurabimini, nec obseruabitis*

Magia vetita diuinis legibus.

ſomnia.Nõ declinetis ad Magos,nec ab ariolis aliquid ſciſcitemini,ut polluamini per eos. Et cap. ſequenti 20. *Aĩa quę declinauerit ad Magos & ariolos, ponã faciẽ meã cõtra eam, & interficiã illã de medio populi ſui.* Et cap. 18.Deutero. *Nõ inueniatur in te qui ſciſcitetur ariolos,et obſeruet ſomnia et auguria: nec ſit maleficus,nec incantator,neq; qui Pythones cõſulat,aut quærat à mortuis veritatẽ.Oĩa .n.hæc abominatur Dñs; & pp iſtiuſmodi ſcelera delebit has gentes in introitu tuo.* Et 4.lib. Reg.c.1.Ochozię regi Iſrael qui miſerat nunciũ ad conſulendũ Beelzebub Deũ Accaron de ægritudine ſua:Elias hæc renunciari iuſſit: *Nũquid non eſt Deus in Iſrael,vt eatis ad conſulendũ Beelzebub Deũ Accaron? Quamobrẽ hæc dicit Dominus ;De lectulo ſuper quẽ aſcendiſti, non deſcendes,ſed morte morieris.* Et lib.2.Paralipom cap.33.inter alia ſcelera regis Manaſſis,hæc connumerantur: *Obſeruabat ſomnia, ſciſcitabatur auguria,maleficis artib.inſeruiebat,habebat ſecũ magos & incantatores;multaq; mala operatus eſt corã Dño,vt irritaret eũ.* Cuius ſeueriſſimi præcepti hãc rõnẽ reddit Philo in lib. De ſpecialib.legibus:Non ſinit noſter legiſlator procraſtinari veneficorũ ſupplicia,ſed abſq; mora vult exigi:qđ dilatio,noxijs opportunitatẽ peccandi præbeat, cæteris metũ afferat, exiſtimantib.q̃cquid illorũ vitæ accedit ſuæ ſecuritati decedere, Idcircò ſicut viperas, ſcor-

Egregia Philonis ſententia.

ſcorpios,aliaſq; venenoſas beſtiolas, priuſquã mordeant aut ſaucient, aut etiam ſe commoueant, ſine mora ad primum aſpectum occidimus, præcauendo naturalem eorum malitiam priuſquam noceant,eodem modo eiuſmodi homines plectendi ſunt,qui magicis ſuis artificijs & maleficis artibus incautos homines non ſolũ errore implicãt ſed in graues calamitates intrudunt.Sic Philo.Quàm eſſent autem hæ artes magicæ, & Apoſtolis, & naſcentis Eccleſiæ Chriſtianis abominabiles,& exoſæ, uel vnus locus, qui eſt in 19. capite libri De Actis Apoſtolorum, apertiſſimè declarat, ubi ſic legimus: *Multi ex his, qui fuerant curioſa ſectati,contulerunt libros, & cõbuſſerunt coram oĩbus.* Vt autẽ,& multitudinẽ,& pretiũ librorũ intelligeremus,ſubditur eos quinquaginta denariorũ millibus fuiſſe æſtimatos,illos autem libros de rebus curioſis, Chryſoſtomus, Auguſtinus, Beda,Oecumenius alijq;,de rebus magicis ſcriptos fuiſſe interpretantur. Reſtat ut de magis Pharaonis,qui ſe oppoſuerunt Moyſi,nonnulla diſputemus.

DE MAGIS PHARAONIS, Exodi 7.

SACRA Scriptura narrat Pharaonẽ aduerſus Moyſen iuſſiſſe accerſiri ſapientes,& maleficos, qui per incantationes Aegyptiacas, & arcana quædã ſimilia fecerũt, tribus prioribus ꝓdigijs à Moſe factis:ſapiẽtes uocat, uel Aſtrologos, uel Philoſophos, præſertim Magiæ na- *Exodi 7.*

turalis peritos: Maleficos autem, qui Magiam il lam quam supra nominauimus, nō naturalem, tenebant, & exercebant. Itaque horum nomine significantur præstigiatores, Necromantici, & qui magicis artificijs abutuntur ad patranda scelera, velut adulteria, furta, homicidia, atq; ob id dicuntur malefici: nam & faciunt mala, & malo modo, nimirum Dœmonum auxilio cū multis item fraudibus, mendacijs, & hominum deceptionibus. Dicuntur autem, ut refert Iosephus lib. 2. Antiquitatum, illi Magi fuisse sacerdotes: apud Aegyptios enim tales erant existimatione omnis sapientiæ sacerdotes, quales apud Indos Brachmanes, apud Aethiopes Gymnosophistę, apud Græcos Philosophi, & apud Iudæos Prophetæ. Dicit autem Scriptura, eos operari solitos per incantationes Aegyptiacas, & per quædam arcana: nam operabantur cantando quædā verba modo carminum: sed quia vel verba illa erant secreta, OnKelus vertit, susurrationes: uel modus quo operabantur, erat secretus, & occultus, ideò vocantur arcana. Dicuntur autem Aegyptiaca, non quod primum in Aegypto inuenta fuerint, sed quia verbis, & ritibus Aegyptiacis constabant, uel quia nō idem est genus, & modus incantationum apud omnes gentes, sed alius alibi gentium. Septuaginta interpretes uocant Sophistas, & Pharmacos, id est veneficos, & incantatores, OnKelus Magos, Aquila vertit κρυφιαςάς, id est, occultorum cognitores, & patratores.

CAPVT

CAPVT XV.

QVI FVERVNT ILLI MAGI qui restiterunt Moysi coram Pharaone.

SCRIPTVRA neminem eorum nominatim appellat: Sed B. Paulus posterioris Epistolę ad Timotheum cap.3 ait Ianne & Mambre restitisse Moysi. Chrisostomus illum locum exponens ait, Paulum illorum duorũ nomina cõperta habuisse ex antiqua certaq; Hæbreorum traditione, uel ex Spiritus sancti reuelatione. Sic etiam Theodoretus & Theophylactus. Alij dicunt fuisse librum quendam apocryphum, qui inscribebatur liber Iannis & Mambres, ex quo libro uolunt Paulũ transcripsisse illorum magorum nomina. Quod probare uidetur Origenes Tractatu 35. in Matthæum, ubi exponẽs verba illa Pauli, ait nomina illa Magorum non inueniri in scripturis publicis, sed in secreto quodam libro qui inscribitur, Liber Iannis & Mambres. Quapropter nonnulli epistolam illã Pauli reijcere ausi sunt, tanquam apocryphis utentem testimonijs: cum tamen, inquit Origenes, nemo adhuc ausus sit reijcere priorem epistolam ad Corinthios, in cuius capite 15. citatur sententia quædam ex menandro Poëta. Hactenus ex Origene. à quo non discrepat vulgo putatus Ambrosius, eundem illius epistolæ locum explanãs, exemplum, inquit, hoc de apocryphis est: Iannes enim & Mambres fratres erãt magi vel venefici Aegyptiorum, qui arte Magiæ suæ, uirtuti Dei quæ per Moysen operabãt æmulatione cõmẽtitia resistere posse putabãt.

Sed cum Moysi uirtus operibos cresceret, humiles facti, cum dolore vulnerum fateri coacti sunt Deum in Moyse operari. Gelasius Papa Distinct. 15. sancta Romana Ecclesia, hunc librum Iannes & Mambres inter apocryphos numerãs reprobat. Horum etiam Magorum meminit Plinius lib. 30. cap. 1. & vocat Iamne & Iotape, falsò dicens eos fuisse Iudæos: sed in eo præterea fallitur, quòd istos multis annorum millibus fuisse dicit post Zoroastrem; cum Iustini libro primo constet Zoroastrem fuisse tempore Nini primi Assyriorum regis, quo regnante natus est Abraã, à cuius ortu vsque ad tempus istorũ prodigiorum, non nisi quingentiquinque anni fluxerunt, quin ab ipso diluuio non amplius septingentis nonagintaseptem prę terierunt. De his quoque Numenius Pythagoricus in 3. lib. De bono, ita scribit: Iannes & Mãbres, Aegyptij erant, magicis artibus adeò præpotentes, vt Musęo Iudęorum duci viro Deo cõiunctissimo, soli resistere posse à cunctis Aegyptijs iudicati sint: multas enim calamitates quas Musæus Aegypto intulit, soluere visi sunt. Hæc refert Eusebius lib. 9. De præparatione Euangelica, cap. 3. Hos autem Magos fratres fuisse, & Ambrosius loco supradicto affirmat, & ex narratione B. Macharij Palladius commemorat. Sed quia in Macharij & Palladij mentionem incidimus, non alienũ fuerit hoc loco quæ narrat Palladius, vitam Macharij scribens de mirabili horum Magorum sepulchro ab ipso Machario visa & comperta, & deinde narrata Palladio, hic adscribere. Dicebat Machariꝰ Iãnẽ, & Mam-

Exod. 8.

Memorabilis historia.

Mambrem fuisse fratres, propter magicæ artis excellentiam, maximam apud Pharaonem & Aegyptios tunc temporis habentes auctoritatē atque potestatem: qui dū viui essent, intra quandam Aegypti solitudinem, in hortis quibusdam sepulchrum sibi construxerunt ex lapidibus quatuor pedum magnitudine, multúmque auri illic condiderunt, & omnis generis arbores plātauerunt, & maximum aquæ puteum foderunt, sperantes fore vt post suum obitum in illo paradiso delicijs fruerentur. Hic autem locus, vt communi illius regionis fama ferebatur, à Dœmonibus tenebatur atque custodiebatur. Incessit Macharium cupido visendi locum profectúsque; cum iam propè accessisset, obuiam illi occurrerunt ad septuaginta Dœmones varijs formis, alij clamantes, alij exiliētes, alij magno cum fremitu in eū stridentes dentibus, alij figura coruorum in eum inuolantium, quibus euanescentibus, ingredienti iam in paradisum, occurrit Diabolus cum districta romphæa ei minitans: quem facto crucis signo repellens, ingressus est locum; omniaq́ue contemplatus, reperit cadum æneum catena ferrea pendentem ex puteo, iam tempore consumptum, & fructum malorum punicorum, quæ nihil intus habebant, fuerant enim arefacta sole; & plurima aurea donaria. Hæc Palladius de sepulchro horum Magorum ex Macharij relatione.

CAPVT XVI.

AN PRODIGIA QVAE MAGI ILLI fecerunt, fuerint vera, an tantum simulata.

MAGNA quæſtio eſt, varijs ſcriptorum ſententijs in vtramque partem agitata, an ſerpentes illi ſeu dracones, in quos ſcriptura narrat virgas à Magis proiectas, fuiſſe Aegyptiacis incantationibus atque arcanis cõuerſas, fuerint veri & naturales ſerpentes, non minus quã is in quem virga Aaron mutata fuit, an potius fuerint ſimulachra quædam tãtum & imagines ſerpentum qui à Dœmonibus, ſerpẽtum modo mouebantur. Quod autem de ſerpentibus Magorum diximus; de aqua mutata in ſanguinem, & ranis productis itidem intelligi volumus.

Exod. 7. & 8.

MVLTI & graues ſcriptores exiſtimarunt ſerpentes illos fuiſſe naturales: hoc enim docet Theodoretus in Quæſtionibus ſuis in Exodũ, quæſt. 18. idemq́ue apertius & copioſius B. Auguſtinus libro 3. de Trinitate, c. 7. & 8. & in lib. octogintatrium quæſtionum, quęſt. 79. quem in hoc ferè ſecuti ſunt Thęologi Scholaſtici. Sanctus Thomas affirmatiſſimè hoc tradit in Commentarijs ſuper 24. c. Euangelij ſecundum Matthæum, & prima parte, quæſt. 14. art. 4. in eandẽ inclinat ſententiam Beatus Bonauentura 2. Sententiarum, diſtinct. 7. quæſt. 2. Caietanus adeo clarum id eſſe inquit in ſcriptura, vt in dubium minimè verti poſſit, hoc etiam ſentiunt Lyranus, Toſtatus, & Paulus Burgenſis, & confirmari poteſt

Prima opinio, fuiſſe veros ſerpentes.

poteſt arguméris B. Thomæ deſumptis ex prima parte, loco ſupra citato.

VERVM ex aduerſo multo plures & antiquiores, nec minus doctrina & antiquitate præſtantes, prodigia illa Magorum non fuiſſe veros & naturales effectus, ſed tantum ſimulatos, & apparentes & artificio quodam magico ac diabolico ſpectantium oculis imponétes, & ſenſerũt, & ſcriptis ſuis prodiderunt. Nam Ioſephus lib. 2. Antiquitatum ait illos ſerpentes Magorum, ſpecie verorum ſerpentum reptaſſe, ſed fuiſſe præſtigias, veritatis ſpecie hominibus non admodum cautis imponentes. Simile quippiam innuit Philo lib. primo De vita Moyſis hoc factũ Magorum enarrans. Iuſtinus martyr in libro Reſponſionum ad quæſtiones Orthodoxorum, in reſponſione ad quęſtionem 26. Quæ, inquit, à Moyſe facta ſunt miracula, quia diuina virtute ſunt edita, facta ſunt mutatione rei propoſitæ, in naturam eius quod efficiebatur: at, quæ à Magis, opera Dœmonis ſunt facta, ſpectantium oculis præſtigias offundebant, vt qui ſerpés nõ eſſet, eum viderent quaſi ſerpentem, & non ſanguinem quaſi ſanguinem, & non ranas quaſi ranas. Tertullianus in libro De anima: Poſſunt, inquit, & ſolent Dœmones phantaſmata præſtare, & corpora fingere, quibus exteriores oculos circumueniant. Corpora enim videbantur Pharaoni & Aegyptijs magicarum virgarum dracones: ſed Moyſis veritas, mendacium eorum deuorauit. Gregorius Niſſenus: Qui ex virga Moyſis, inquit, factus eſt ſerpés, vere animatus, Magorum virgas reuera ligna, viſus autẽ deceptione

Altera opinio nõ fuiſſe veros ſerpentes.

ſerpentes, facilè deuorauit. Græcus interpres, quem citat Catena in Exodum ait, illos ſerpentes Magorum fuiſſe meras præſtigias, nihil verorum ſerpentum præter ſpeciem & imaginem habentes, hoc etiam ſuper cap. 7. Exodi affirmant Rupertus, Rabanus, & Hugo de S. Victore. Idem quoque ſatis indicat Ambroſius interpretans cap. 3. poſterioris epiſtolæ ad Timotheum: Iannes, inquit, & Mambres virtuti Dei quæ per Moyſem operabatur, commẽtitia æmulatione reſiſtere conati ſunt. Eundem Pauli locum explanans Beatus Hieronymus: Sicut, inquit, illi Magi artis magicæ præſtigijs Moyſi, ſic nonnulli argumentorum fallacijs, chriſtianæ veritati ac ſimplicitati reſiſtere, ac illudere conantur.

Auctoris ſententia fuiſſe veros illos Magorũ ſerpentes.

NEVTRA hęc opinio euidenter ex ſacris literis, aut humanis rationibus, vel probari vel reprobari poteſt: videtur tamen aliquanto probabilior B. Auguſtini ſententia. Scriptura enim Exodi 7. ijſdem verbis eodemque modo narrat virgam Aaron verſam eſſe in ſerpentes, & item virgas Magorum: ergo ſi ille Aaron fuit verus ſerpens, pariter etiam ſerpentes Magorum veri fuiſſe videntur. Ibidem quoque dicitur virgam Aaron deuoraſſe virgas Magorum, hoc eſt, ſerpentem ex virga Aaron factum, deuoraſſe ſerpentes ex Magorum virgis factos, non diceretur autem deuoraſſe illos, niſi fuiſſent veri ſerpentes. Deinde ſequenti capite octauo traditur Magos defeciſſe in tertio ſigno, nec potuiſse ꝓducere ciniphes: ex quo ſatis intelligitur, verè & non in ſpeciem tantum eos duo priora ſigna

feciſse.

fecisse. Moyses item detexisset fallaciam, si non fuissent veri serpentes. Quid quod scriptura vocat simpliciter serpentes, & ex nulla circumstãtia narrationis colligi potest eos non fuisse veros serpentes: nec repugnat fuisse veros, ergo probabile valde est veros & naturales serpentes fuisse.

CAPVT XVII.

QVOMODO MAGI EFFECERINT illos serpentes.

QVATVOR vel quinque modis cogitare possumus Magos fecisse serpentes, sanguinem, & ranas; duobus vel tribus in speciẽ tantũ & simulatè, duobus alijs, vere. Primo enim species & phantasmata virgarum & serpentũ, aquæ & sanguinis & ranarũ quæ erãt in phantasia & imaginatricè facultate, Dœmones cõmouendo & turbando spiritus in quibus erant illæ species, potuerunt facere vt illę species refluerent ad sensum cõmunem vel etiam ad sensum visus; verbi gratia, primò species virgæ mox ea sublata, species serpentis: ita vt uideretur virga conuersa in serpentem. Vide hæc tractata apud S. Thomam prima parte, quæst. 114. & 111. artic. 3. & 4. idemq; in alijs fieri cernitur. Namq; in somno motu vaporũ ascendentium in cerebrum, atque descendentium, refluentibus speciebus rerum sensibiliũ ad primum sensitiuum, dormientes videntur sibi & uidere & audire, & vi morbi idem contingit phreneticis. Deinde potuit fieri, vt Dœmon virtute aliqua naturali occulta, spectantium visum ita inficeret

ret vel turbaret, vt viderentur esse quæ non erant,& non esse quæ aderant: quemadmodum ægrotus corrupto palato & gustatu, dulces cibos iudicat amaros. Tertio modo potuerunt Dæmones virgas illas Magorum subitò conuertere in serpentes, applicando illis inuisibiliter aliqua agentia naturalia nobis ignota, ad producẽdos serpentes potentissima & efficacissima. Quarto modo fieri potuit vt Dœmones non aduertentibus qui spectabant, virgas à Magis proiectas, subito è conspectu illorum clàm auferrent, & pro illis serpentes mole æquales ipsis, vel ante præparatos, vel aliunde tunc celerrimè asportatos, intuentium oculis subijcerent, ita vt virgæ in serpentes viderentur esse conuersæ. Potuit etiam quinto modo illud fieri, vt Dœmones virgas illas in modum & formam serpentum figurarent, vel figuram serpentum illis affingerent, & in illis motum qualis est verorum serpentum, ipsi efficerent.

QVI negant illos serpentes magorum, fuisse veros & naturales, eos necesse est sequi vel duos priores modos, vel certè quintum modũ Sed contra priores duos modos illud pugnat, quod scriptura ait factos esse serpentes: non igitur solum erant in imaginatiome vel aspectu intuentium, sed extra quoque erant serpentes: nõ enim dixisset scriptura, Magorum virgas versas esse in serpentes. Contra quintum modum facit quod scriptura dicit, serpentẽ factum ab Aaron deuorasse serpentes Magorum: quomodo autem deuorasset illos, nisi fuissent ueri serpentes. B. Augustinus, S. Thomas, Bonauentura,

Caieta-

Caietanus, & Burgensis sequuntur tertium modum; qui tamen sicut nec Lyrano, nec Tostato, nec mihi fit probabilis. Certum enim est, nec Dœmones potuisse immediatè producere serpentes, sed tantùm adhibendo causas naturales eorum productrices. Certum etiam est, nullum agens naturale naturaliter operando posse subito producere formam ex materia non ante dispoſita, & præparata. Certum etiam est, diuersas formas exigere diuersas materię pręparationes, & quò formæ sunt nobiliores, eo plures, & operosiores præparationes deposcũt: maior.n. præparatio fit materiæ ad formam mixti quàm ad formam elementi, & maior ad formam animalis perfecti, quàm vel mixti inanimati uel plantæ. His positis, quæ secundum veram Philosophiam negari non possunt, quæramus an Dę mones produxerint illos serpentes immediatè ex uirgis: at materia virgæ est admodum remota, & aliena recipiendæ formæ serpentis. Si dicant non immediatè ex uirga productos esse serpentes, sed varijs transmutationibus præmissis: at tot, & tam variæ transmutationes subito fieri non potuerunt, statim enim atque Magi proiecerunt virgas, apparuerũt serpentès. Quid qđ, cum naturaliter producitur serpens, non statim producitur magnus, sed primo paruus, deinde paulatim acquirit iustam magnitudinem: at illi serpentes statim producti sunt magni, nimirum æquales uirgis Magorum, non enim uisum fuisset virgas mutatas esse in serpentes, nisi serpentes fuissent æquales virgis.

CAIETANVS vt uim harum rõnum ab

ipso

Caietanus refellitur.

ipso, vt arbitror, præuisam effugere, duo reperit effugia: altera est, eo tempore quod effluxit, dum Pharao uocauit Magos, & ipsi ad eum adierunt, Dœmones vltimam dispositionem pro forma serpentis induxisse in illas virgas, atq; ita cum proiectæ fuerunt, statim potuisse produci serpentes: alterum est, licet agens naturale per se non possit ex virga, & subitò producere serpentem, tamen vt est instrumentum Dæmonis, illud posse, sicut motus, & lumẽ cœli multa producunt quæ sunt ipso nobiliora, quatenus sunt instrumenta intelligentiæ mouentis. Sed contra primum effugium facit illud, quod sic non fuissent illæ virgæ, non enim potest manere forma virgæ cum vltima & proxima dispositione materiæ, & formæ serpentis, præterea dubium est an illi serpentes seu vt alij uertunt, dracones, potuerint aliter generari quàm ex semine. Secũdũ effugium nihil ualet: nam licet agẽs naturale vt est instrumentum uel hominis, vel Angeli, possit uel citius vel melius aliquid facere, tamen non ob id potest ex qualibet, & in qualibet materia effectum suum producere, nec potest posteriorem formam inducere non inductis prioribus. Posterior enim, & nobilior forma, præsupponit necessario priores, & sicut inter formas, ita inter earum dispositiones est ordo naturaliter immutabilis, ut non possit esse posterior in materia nisi antea fuerit prior. Præterea verus sanguis naturaliter non potest produci nisi in animali, & per calorem animalis, & per certa instrumenta quæ in solo sunt animali.

RE-

RESTA igitur quartus modus supra expositus, qui & Lyrano & Tostato mihiq; sit verisimilor: nam secũdum eum modum defendimus fuisse veros serpentes, atque ita euadimus difficultates obiectas contra primum, secundum & quintũ modum: nec tamen dicimus eos productos fuisse ex virgis, ne vrgeamur illis rationibus quibus tertius modus premitur. Vnus tãtum scrupulus hæret, quomodo si nõ fuerũt serpentes producti ex virgis, dicantur virgæ conuersæ in serpentes? sed respondendum est, scripturam id dixisse, non quod ita fuerit secundũ veritatem, sed quia ita videbatur & æstimabatur spectantium iudicio. Nam & hoc quoq; dicere oportet eos qui negant illos fuisse veros serpentes, & Caietanum qui vult illas virgas habuisse vltimam dispositionem pro forma serpẽtis: sic enim non poterant esse veræ virgæ, ut ostendimus, sed secundum speciem tãtum, quare secundũ eũ, nec magi proiecerunt veras uirgas, nec veræ virgæ sunt cõuersæ in serpentes.

Auctoris sñia, qũo facta sit à Magis illa virgarum in serpentes mutatio.

SED dicet aliq̃s, cur ꝑmisit Deus vt magi q̃ cõtradicebãt Moysi prodigia facerẽt, cũ ea res & diuinã virtutẽ q̃ ꝑ Moysem operabatur, obscurare videretur, & Pharaonis animũ magis in perfidia & inobediẽtia obfirmatũ & destinatũ redderet? Ad hoc Chrysost. homil. 46. in Acta Apostolorũ, ita respondet: Permisit Deus magis aliq̃d aduersus Moysem, ne magus putaret esse Moyses: permisit illos docere omnes quãtũ magia imponat sensibus: vltra aũt nõ deceperunt, sed ipsi se victos confessi sunt: & non potest, inq̃t, sine certamine clara esse victoria, & quò po

Cur Deus sit passus illa ꝓdigia fieri à magis.

ten-

tentior est hostis, eò illustrioré reddit eius gloriam à quo se victũ esse ipse cõfitetur sicut Magi victos se à Moyse cõfessi clarioré eius gloriã effecerunt. Theod. in Quæst. suis in Exod. q. 18 Ne qs, inquit, suspicaretur Moysem arte magica mira illa fecisse, pmisit Deus Magos similia aliqua facere, vt quantũ inter diuinã virtutem & magicas operationes interesset, tum euidentia rerũ, tum ét Magorũ confessione, clarissimè innotesceret. Mutat Aaron virgã in serpentem, mutant etiam Magi virgas suas in serpentes: sed serpens Aaron præualens, Magorũ serpétes deuorauit. Mutant Magi aquam in sanguinem: sed nõ rursus possunt sanguinem mutare in aquã, sicut fecit Moyses: pducũt ranas, sed eas auferre sicut Moyses nõ possunt: & qui maiora animalia fecerunt, minora, id est, ciniphes, facere nõ potuerũt. Deniq. nec vlcera ipsi cauere, nec vlcerũ doloré quo veheméter affligebantur mitigare, nedum auferre potuerunt. Quamobré Moysem lõgè superioré q̃ ipsi essent, & diuinã uirtuté quæ operabatur, artib. suis magicis præstãtiorem confessi, dixerunt: *Digitus Dei est hic.*

Exodi 7.

Exodi 8.

Verùm nos quia hunc de Magia librum, ut perspicuitate orationis, & varietate atque ordine disputationum, delectuq; probabiliorũ sententiarum, firmiorumq; rationum; sic breuitate (quæ magna est legendi discendiq; illecebra) commendatum lectori & probatum esse cupimus, expositis iam quæ ad propositi a nobis argumenti tractationem & explicationem pertinebant, hic ei finem imponamus.

BENE.

BENEDICTI PERERII,

LIBER SECVNDVS,

qui eſt

DE OBSERVATIONE Somniorum.

NON vnum eſt genus nec vna ſomniorũ ratio; quocirca nec par eſt omnium cauſa, vt æque oĩa vel approbari vel improbari debeant. Multa quidem ſomnia derident ſacræ literæ: alia etiã damnant: quædam verò cõmendant ac venerantur. Sunt.n. pleràq; inania: nec pauca ſunt naturalia, ex certis naturæ cauſis profecta. Sunt idem alia Dęmonis calliditate ac malitia mortalibus iniecta: denique nonnulla diuinitus hominibus data ſunt. Diligens porro ſomniorũ tractatio, pulcherrimam per ſe ac iucundiſſimam parit cognitionem, & ad obſcuros diuinæ ſcripturæ cõplures locos illuſtrandos valet plurimum: regendæ verò ac moderandę hominum vitæ vtiliſſima eſſe poteſt. Sed in primis ad redarguendam quorundam hominum inſcitiam (ſed verius dixerim ſtoliditatem & vecordiã) qui nimis curioſè &

anxiè ac superstitiosè obseruāt somnia, perma gno est adiumento. His ego rebus adductus, de somniorum natura, varietate ac veritate nōnul las quęstiones scitu maximè dignas atque vtiles hoc libro explicandas suscepi.

INDEX QVAESTIONVM libri Secundi qui est de Somnijs.

PRIMA.

QVAE-

QVAESTIO PRIMA,

AN VLLA SOMNIIS habenda sit fides.

IN diuersa, vulgi ac sapientũ super hac re distrahuntur sententiæ: quamquam vno verbo ea quæstio posset expediri facta somniorum distinctione: nõnullis enim somnijs sine dubitatione fides habenda est: plerisque tamen penitus deroganda. Nimirum, aut omnibus, aut nullis credere somnijs, par est vecordia, & videtur extremæ utrũque uel stoliditatis, uel contumaciæ. Sed profecto, & scitum, & uerum est illud Ciceronis dictum: nihil tam absurdè dici posse, ut non ab aliquo Philosophorum dicatur. Quid enim esse potest magis ἄλογον & ἀδύνατον, quàm omnia somnia uera, & credenda esse arbitrari? Ecce tibi Prothagoras, unus sanè ex illo priscorũ philosophorum senatu, omnibus somnijs fidem arrogat, magna auctoritate decernens, ueritatem, & falsitatem nõ ipsa natura rerum, sed sola existimatione hominum constare: hominem esse mensuram omnium, & tale unumquodque esse, quale uidetur homini, siue sobrio, siue uinolento, siue sano, siue insano, siue uigilanti, siue dormiẽti. Affines huic errori fuere quidam Stoici, nimio plus superstitiosi, ac penè fanatici Philosophi. quia nulla reijciunt somnia, in omnibus esse rati uim significandi, ac denotandi aliquid. Existimari tamen aiunt, quædam somnia inania, & falsa, q̃ sint admodũ tenuiter exp̃ssa,

Cic. in 2. de Diuinatione.

Omnia somnia esse vera, Prothagora, & Stoicorũ opinio.

ob idq; obſcura, & ad intelligendum difficilia: & quia propter ambiguitatem, varias ad res videntur poſſe applicari, propterea nihil certum ex eorum obſeruatione nobis conſtare: præſertim verò, quòd ad eorum ſomniorum vim diſpiciendam, par hominum ſolertia, & ſagacitas non facilè inueniatur. Ex aduerſo, his contraria ſentientes Xenophanes Colophonius, vel ipſa vetuſtate memorabilis Philoſophus (naſcentis enim in Græcia philoſophiæ propemodum ę-qualis fuit) mollis item ac delicatæ Epicureæ diſciplinæ ſectatores, omnium ſomniorum fidem & auctoritatem ſuſtulerunt. Non eſſe autem vllis credendum ſomnijs, ſic illi argumentabantur. Vna vis eſt, eademq; natnra omnium ſomniorum: par igitur credendi aut omnibus, aut nullis ratio eſſe debet. Sed plerisq; ſomnijs nõ eſſe credendum, confeſſio eſt omnium: nihil ergo cauſæ eſt, cur plerisq; reiectis, aliquibus prę-cipuè credere debeamus. Adijce, quòd ſi quædam ſomnia vera, & certa ſunt, aliquas eſſe certas ipſorũ effectrices cauſas neceſſe eſt. At quas? naturam, inquiunt, & Deum. Sed natura quidẽ amica eſt ordinis, & conſtantiæ; in ſomnijs nullus ordo ineſt, ſed plena temeritatis inconſtantia. Dei autem maieſtate alienum, & indignum videtur, obire Deum lectos dormientium, concurſare grabatos, & ſtertentibus inijcere ſomnia, quæ illi expergiſcentes, uel non recordentur, vel non intelligant, vel etiam contemnant, uel ſi curanda ſibi putent, ſtulta impleti ſuperſtitione, dies noctesq; animi pendeãt, aut inani impendentium malorum metu perterriti, aut

Xenophanis, & Epicureorũ opinio omnia ſomnia eſſe vana.

fallaci

fallaci futurorum expectatione bonorum elati. At, quantò & rationi conuenientiùs, & Dei præstantia dignius, atque utilitati hominis consultùs fuisset, uisa dare non sordidis & indoctis hominibus, sed optimis & sapientibus uiris, nõ dormientibus, sed uigilantibus, nempe magis ad intelligendũ idoneis: nec per circuitionem, & anfractus, atque ænigmata, sed propriè, apertè, & explicatè significare Deum, quod ab homine uellet intelligi.

HAEC isti de somniis balbutiunt, in totum ea uel approbantes, uel damnantes; uidelicet semper extrema, ueritati deuia, inerrantes. Sed uera sententia, quasi media insistens uia uaria facit somniorum genera; quorum plurima tanquam inania, & ab omni ratione uacua; nec ulla fide digna planè abiudicat & reijcit. Hoc, cum luce solis clarius sit, superuacaneum est argumenta ri. Id enim quotidiana docet experientia, totas quotidie noctes somniamus, quotum igitur quotq; de tot somnijs, verum euadit? Euadit quidem aliquod nonnunquam verum, sed quia id rarissimè, ac sine ratione ulla contingit, nihil afferri potest, cur non casu & temerè accidisse credatur. Idem quoque ratio ipsa fateri cogit. Nam quæ alia est istiusmodi somniorum causa nisi quia spiritus, sentienti animæ, præsertim autem phantasiæ, cuius est fingere somnia, deseruientes, in quibus insident atq; inhærent, rerum in vigilia perceptarũ reliquiæ, ac vestigia, quas in scholis appellamus species, eiusmodi inquã spiritus, in somno vaporib. cibi potusq. caput subeuntibus agitati, & huc illac iactati, uaria

Vera sententia de somnijs.

Pleraque somnia esse vana.

Causa somniorum.

reddunt visa & somnia, sed propter inordinatã eorum spiritum iactationem, valdè incomposita, sæpè etiam turbulenta & distorta, denique talia, vt nullam vim significandi aliquid habere queant. Sic profectò sunt somnia, vt quæ in nubibus variè figurantur, vel animantium, uel aliarum rerum similitudines & imagines, quas cernimus breuissimo tempore in alias, atque alias commutari, & mox dissolui omnes, ac penitus euanescere. Has imagines, qui certam vllius rei significationem facere putaret, obtusus & excors haberetur, at non minoris videtur inscitiæ, certas significandarum rerum notas, & signa eiusmodi somnijs attribuere. Si ebriorum, phreneticorum, & insanorum visa negligimus, & pro nihilo ducimus, æquè profectò ridenda, & contemnenda sunt somnia, quin eo magis, quod plerũque magis ipsa sunt inordinata, cõfusa, & monstrosa, Facetè quidam, sed verè tamen dixit, si natura sic esset comparatum, vt ea dormientes agerent, quę somniant, fore omnino necessarium, ut alligarentur omnes, qui cubitum irent, quippe magis ridicula & absurda, magisq; incredibilia, quàm vlli faciant insani, facturos esse somniantes. Hanc quoque sententiam confirmat diuina scriptura, deridens leuitatem & vanitatem eorum, qui somnij, hoc est, rebus futilissimis ac mendacissimis credendo, dignos se præbent, qui omnium irrisione ludantur. Itaq; in libro Ecclesiastæ capite quinto sic est: *Vbi multa sunt somnia, plurimæ sunt vanitates, & innumeri sermones.* In lib. itẽ Ecclesiast. capite

Testimonia diuinæ sceiptura de vanitate sõniorum.

capite 34. ita legimus: *Somnia extollunt imprudentes, quasi qui apprehendit vmbrã, & persequitur vẽtum, sic & qui attendit ad insomnia, multos errare fecerunt somnia, & exciderunt sperantes in illis.* Denique, cum scriptura vult significare aliquid vanum, instabile, fugax, & fallax, somniorum comparatione, ac similitudine persæpè declarat.

Multa somnia esse vera.

CAETERVM, vt plurimis somnijs abesse veritatem, fidemque, non est negandum, ita quædam esse vera, & certa somnia, fatendum est. Nã si nullis insomnijs, quidquam veri & certi esset, inscienter profectò, ac superstitiosè clarissimi medicorum, somnia, quæ frequenter ægris contingunt, ad eorum morbos dijudicandos curandosque tã subtiliter & curiosè obseruarẽt. Stulto item labore physiologi se fatigarent, somniorum causas, vires, ac significationes tãto studio, & diligentia venando ac speculando. Mendaces præterea essent tot superiorum temporum historiæ, clarissimis testatæ consignatæque monumentis, refertæque exemplis verorum somniorum, quæ ad verbum cum rerum euentis mirificè conuenerunt. Quid in sacris literis quot memorantur somnia, non vera & certa modò, sed etiam diuinorum mysteriorum plenissima, repetat memoria lector somnia Abraæ, Abimelech, Iacob, Laban, Ioseph, Pharaonis, Salomonis, Regis Nabuchodonosor, Danielis, Mardochæi, Iudæ Machabæi: in nouo autem Testamento, somnia Beati Ioseph, Magorum, vxoris Pilati, denique somnium D. Pauli, quod à Luca in

Matt. 1. & 27.

Act. 16. li b.de Actis Apostolorum narratur. Hanc somniorum distinctionem, etiam Homerus poëtico more, fabularum integumentis velatam, significauit, cum duas finxit portas, vnam corneam per quam emitterentur ad homines vera somnia: alteram eburneam, per quam ederentur falsa. Homerum imitatus, vt ferè solet, Virgilius lib. 6. Aeneidos, eandem sentētiam expressit his versibus:

Homeri cōmētum ad significandam verorum atque falsorū somniorū distinctionem. Odyss. 7.

Sūt geminæ somni portæ, quartū altera fert̄
Cornea, qua ueris facilis dat̄ exitus umbris,
Altera candenti perfecta nitens elephāto,
Sed falsa ad cœlū mittunt insomnia manes.

Cur autem poëta, veris somnijs corneā portam, falsis eburneam assignauerit, causam exponit Macrobius in eo commentario, quo somniū Scipionis explanauit.

Mac. lib. 1. c. 3.

QVÆSTIO II.

DE CAVSIS VERORVM Somniorum.

DICTVM est, alia esse somnia falsa, & alia vera: reiectis igitur falsis, vera contemplemur: Verum, quia quæ sint vera somnia, & quo insigni atque nota internoscantur à falsis, planè intelligi non potest, nisi verorum somniorum causas omnes rimemur, & aperiamus, propterea quid ab alijs de huiusmodi causis creditū & proditum sit, hoc loco docere conuenit. Hippocrates in libro de Insomnijs, duo statuit somniorum verorum genera, alterum nominat diuinum

Varia de somniorū causis, auctorum sētentia. Hippocrates.

uinum, alterum naturale. Diuina somnia, inquit à Deo mitti, & semper memorabiles aliquos casus, insignesque vel ad lętitiam & tristitiam, vel ad fœlicitatem & miseriã, siue priuatã, siue publicam, euentus portendere, horum autem somniorum interpretationem, ex vatibus, rerumq. diuinarum interpretibus petendam esse. Tale fuisse dicitur somnium Cyri maioris, qui monarchiam Persarũ condidit ad cuius pedes dormiẽtis, sol visus est, terque ab illo appetitus manibus, ter se conuoluens, elapsus est. Quo somnio magi Persarum sapientes, significari respon derunt, eum triginta annos, & ita sanè contigit, imperio potiturũ. Naturalia somnia, ex causis ferè intra corpus dormientis latẽtibus, existere putat Hippocrates, atque hisce somnijs affectiones ipsius corporis aut bonas, aut malas, indicari, hoc est vel plenitudinem ac redundantiam, vel cõtra inopiam atque inanitatem, vel aliquẽ eorum, qui sunt in corpore humorum, aut corruptum, aut suo loco motum, aut inordinatè & immoderatè agitatum. Horum verò somniorũ obseruationem & coniectationem spectare ad medicum, eamque ad dirigendas ordinandasq. curationes permagni referre arbitratur. Plato in conuiuio, somnia vera & pręnuntia futurorum, à dœmonibus proficisci existimat: dœmones enim esse medios inter Deum, qui est immortalis & incorporeus, atque homines corporatos & mortales. quippe cum sint ipsi & corporei, quales nos sumus, & immortales, qualis est Deus. Deũ nãque censet Plato non immiscere se rebus humanis, nec proximè cũ hominibus

Somnium Cyri.

Plato.

Dœmonũ natura & munus secundum Platonẽ.

bus societatem aliquam & consuetudinem habere, sed comercia & colloquia inter Deum, hominesque, siue vigilantibus ipsis, siue dormientibus, per dœmones agitari & confici. Nimirũ, dœmonum munus & officium esse inquit, preces & vota hominum referre ad Deum, & Dei munera & auxilia deferre ad homines: per hos, vaticinia, incantationes, magia, omnisque diuinandi ratio, & prodigiorũ effectio, ad homines peruenit. Itaque dœmones esse Dei nuncios, interpretes, & administros: hominum verò esse quasi patronos, aduocatos, magistros, & vt ficti tio Apulei verbo dicam salutigerulos. Atq. hæc non solius Platonis, sed ante Platonem etiam Empedoclis & Pythagorę fuit sentẽtia: de qua, & contra quam, in libro 8. de ciuitate Dei. cap. 20. & 21. & in lib. 9. acutè docteq. disputat Augustinus. Aristoteles in libello quem inscripsit de Diuinatione ex somnijs ducta, negat vlla dari hominibus à Deo somnia. Vera autem somnia, inquit, vel esse naturalia quædam signa, & ex naturalibus causis profecta, quæ scilicet periti Philosophi & medici vtiliter obseruant: vel esse quodammodo principia quædam eorum, quæ postea vigilantes acturi sumus: nonnunquam enim in quiete quædam occurrunt, quæ videntur ad aliquid agendum posse conducere, quibus post, a somno excitati ad benè agẽdum accommodatè vtimur, & iuuamur. Stoici tres causas verorum somniorum constituunt. Primam Deum, qui cum sit rerum omnium scientissimus & prouidentissimus, hominiquè beneuolus ac beneficus, quo sit homo cautior, dat ei somnia,

Aristoteles.

Stoici.

quæ

quę sint ipsi futurorum incidia, & eorum, quæ agenda ipsi cauendaq sunt, documenta. Alterã causam ponunt fatum, quo cuncta sunt velut æterna quadam serie, nexuq; colligata: siquidem rerum omnium futurarum, putant Stoici, & antecedentes causas, & præcurrentia signa, tũ alijs in rebus, tum etiam in ipsis somnijs pręmitti. Tertiam causam faciunt naturam animi nostri, quæ diuina est: animus enim hominis, exterioribus sensibus per quietem consopitis, & ab omni actione vacãtibus, ipseq; negotijs curisq; omnibus solutus ac liber, vegetior fit, & habilior ad intelligendum, tunc enim clarius præterita meminit, præsentia sentit, futura prouidet. Porphyrius, veritatem somniorũ refert, partim ad innatas animis hominum notiones, & velut insignitas rerum omnium notas, quas ex altera vita detulit animus, ad hoc corpus veniens: sed eo vehementer obrutus, atque oppressus, non potest eas vigilantibus sensibus cernere: in quiete vero clarius ei apparent, atque innotescũt. Partim refert somnia ad dœmones: ad bonos quidem bona: & veracia; ad malos autem, praua, fœda, & fallacia. Synesius multa disputat de spiritu phantastico, quod est vehiculũ animę, eo namque medio, ceu quodam vinculo, cum terrestri hoc corpore colligatur & copulatur: in quo item solutus corpore animus, ex vno loco in alium mouetur, atque in eo maleficiorum pœnas persoluit apud inferos, nec sine eo dum est in corpore, quicquam potest intelligere: In hunc porrò spiritũ, omniũ quæ sunt, fuerunt, eruntq; simulachra imprimuntur, & in eo lucẽt

Porphyrius quid de veritate somniorum senserit.

Sinesius mira sed falsa tradit de spiritu phãtastico.

tanquam

tanquam in ſpeculo, præſentium quidem rerum, clariora, præteritarum autem, quo ſunt vetuſtiores, minus perſpicua, minima uero futurarũ, quæ ſcilicet nec ſunt, nec fuerunt unquã. Sed quia futuri effectus, in poteſtate cauſarum cohibentur, quaſdam habent prægreſſiones, & præcurſiones ſignorum, quę hoc minus manifeſta ſunt, quo illa longius abſunt, atque in hoc genere, ponenda cenſet ſomnia. Quapropter, ferè obſcuris imaginibus & ſimilitudinibus, res per ſomnia ſignificantur, non æqualiter tamen, ſed prout uaria eſt illius phãtaſtici ſpiritus temperies & ratio ſimiliter ut in ſpeculis, pro uarietate eorũ materiæ aut figuræ. uarię ac diſſimiles redduntur imagines, Monet præterea Syneſius non parum conferre ad quieta & veracia in ſomno uiſai percipienda, benè præparare hunc ſpiritum phantaſticum, moderato nempe uictu honeſtis ſtudijs, & actionibus, ſedandiſquè animi perturbationibus. Pythagoras certè iturus cubitum, cantu & ſono lyræ ſomnum captabat, atque hac ratione ad bona lætaq; ſomnia accipienda ſe ipſe comparabat: ob eandemque cauſam, eſu fabæ ſuis interdicebat: quod haberet is cibus inflationem magnam, tranquillitati mentis vera quærentis contrariam. Verum hæc de ſpiritu phantaſtico à Sineſio prodita, nugæ ſunt, & Phytagoræorum ac Platonicorum figmenta, vel ipſis poëtarum fabulis inaniora ueritatis, atque incredibiliora.

Mos Pythagoræ.

SED, ut aliquid ét ex auctorib. Eccleſiaſticis delibemus, B. Gregorius in quarto libro Dialogorum cap. 48. ſex cauſas colligit ſomniorũ:

Aut

Aut enim, inquit, *ex plenitudine, uel inanitate corporis somnia existunt, aut ex antecedētibus diurnis cogitationibus, & curis: aut ex illusione dæmonis, aut ex reuelatione Dei, aut deniq; ex cogitationē hoīs simul, & reuelatione Dei.* Easdē sex cās somniorū, cū idē Gregorius cōmemorasset in lib. 8. Moraliū, c. 13. mox eas aptis diuinæ scripturæ lnijs, & exemplis illustrat atq; confirmat. *Duo*, inquit, *prima, quæ diximus somniorum genera, omnes experimēto cognoscimus: quatuor autem reliqua in sacris literis inuenimus. Nisi enim somnia plerumque ab occulto hoste per illusionem fierent, nequaquam scriptura dixißet, Ecclesia. 34. Multos errare fecerunt somnia, & illusiones vanæ, uel certè in Leuit. cap. 19. non eßet scriptum, Non augurabimini, nec obseruabitis somnia. Quibus verbis, cuius sint detestationis, ostēditur, quæ augurijs coniūguntur. Rursus nisi aliqn̄ ex cogitatione simul, & illusione procederēt, Salomō minimè dixisset Eccle. quinto capite, multas curas sequuntur somnia. Et nisi aliquando somnia ex mysterio reuelationis orirentur, Ioseph Geneseos trigesimoprimo, præferendum se fratribus, per somnium non uideret, nec Mariæ sponsum, ut ablato puero in Aegyptum fugeret, per somnium Angelus admoneret. Rursum, nisi aliquando somnia ex cogitatione simul, & reuelatione*

D. Grego. sex cās somniorū tradit.

Mat. 2.

Dan. 2.

pro-

procederent, nequaquã Daniel uisionẽ Nabuchodonosor edisserẽs, a radice cogitationis inchoasset, dicẽs: Tu rex cogitare cępisti in stratu tuo qd esset futurũ post hæc. Hæc ibi Grego. De causis igit̃ somniorũ, sic ab alijs proditũ est.

Quatuor causę verorũ somniorum.

EGO cãs sõniorũ, q̃ ad sigñandũ aliq̃d valẽt, & dignæ sũt obseruatione, diligẽter scrutatus, eas ad quatuor pręcipuas reuocari posse aĩaduerti.

Prima cã aliqua corporis affectio.

PRIMA cã continet aliquã corporis affectionẽ, quæ in ipso corpore præpollet, ac præualet, vt si flaua, vel atra bilis, pituitosusve humor, aut sanguis redundet, aliudve aliquid vitiatum, & corruptũ immoderatè iactetur in corpore. Galenus in libr. de Præsagijs, quæ ducũtur ex somnijs, narrat quendam somniasse alterũ crus factum esse sibi lapideum, mox autem cępisse illũ ea parte corporis fieri paralyticum. Præterea, qui instãte crisi sudaturi sunt, sæpè somniant se sudare, aut in balneo calidis aspergi aquis, aut in flumine lacuve natare. Illud quoque nonnũquã vsu venit, vt quod dormientes agimus, aut patimur, etiam somniemus, vt qui in somno sudant, aut febri corripiuntur, itidem se affici somniẽt. Proditum est à Plinio in libro 7. capite 50. P. Corneliũ Ruffinũ dormientẽ amisisse visum, idq; cum sibi acccideret, etiã ipsum somniasse.

Secunda animi vehemẽs perturbatio.

ALTERA causa somniorum spectat ad aliquem uehementem concitatumque animi affectum, & perturbationem, amorem dico, spem, metumque, & odium. Nam qui ardẽter amant, frequenter amores suos somniant: qui timent, minacibus, & terrificis in somno visis sæpè tur

ban-

bantur. Huc etiam pertinet vetus consuetudo, & vitæ, quã agimus, exercitatio. Piscator enim ferè somniat maria, lacus, flumina, retia, pisces: venator, nemora, saltus, montes, ferasq;: miles tubarum sonitus, fragores armorũ, vulnera, sanguinem, cædes. Lepidè quidam apud Theocritum piscator, *omnis*, inquit, *canis panes somniat, & ego pisces.* Continet eadem cá antecedentes vigilantiũ curas, & solicitudines, & quæcunque nos vehementer premunt, & angunt: quarum rerum, sępissimè in somno, similia visa contingunt. Quamobrem in lib. Ecclesiastici, c.5. scriptũ est *Multas curas sequuntur somnia.* In hoc genere somniorum, equidem reponerẽ somnium illud Annibalis, & proditum, & creditum a multis. Ardebat Annibal insatiabili odio Romani nominis omniq; cupiditate perdẽdi funditus imperiũ Romanum flagrabat; quò autem facilius id perficeret, bellũ ex Hispania transferre in Italiam cupiebat, arcem imperij Romam, petiturus: Cum igitur varijs super ea re cogitationibus ac deliberationib. æstuaret, visum habuit in somno, mirè proposito suo, votoq; respõdens. Visus ipsi est iuuenis, specie supra humanam, qui se diceret à Ioue missum ducem ei ad inuadendã Italiam, iussitq; ne respiceret, quid retrò & a tergò fieret. Pauidus primo Annibal, nõ est ausus oculos ab illo quoquam deflectere. Sed, prout est humanũ ingenium ad vetita pronum, diu temperare oculis nõ quiuit, respiciensq; vidit, horrendum nõ visu modo, sed etiam dictu ostentum, belluam vastam & immanem, multis circumplicatam serpentib.

Somnium Annibalis Italiæ vastitatẽ p̃tendens.

qua-

quacunque incedebat, omnia proterentem, atque peruertentem: cœlum item nigerrimis undequaque occæcatum nubibus, densosq; ac fulguribus mixtos præcipitare nimbos. Attonito Annibali, percontantiq; ex illo suo duce, quid illud monstri & portenti esset, respondit ille, vastitatem esse Italiæ, pergeret ipse porrò ire, quò parabat, nec præterea quicquam inquireret, sineretquè in occulto esse fata. Atque hoc quidem somnium ex antegressis in vigilia Annibalis cogitationibus & curis extitit: sed eius tamen somnij veritatem, rei euentus satis superque comprobauit plus enim mali Annibal Italiæ attulit, quàm illo fuerat viso præmonstratum.

Tertia dæmonū calliditas.

TERTIAM causam somniorum, ego potestati & calliditati dœmonis adiudico. Is enim multa dormientibus inspirat, & suggerit somnia, semper insidiosè ac malitiosè, quo videlicet quacunque possit ratione incommodet, ac noceat homini Esse autem quorundā somniorum dœmonem architectum, atque effectorē, eò liquet, quòd ex sacris literis planè intelligitur, obseruationem somniorum adeo exosam esse Deo, vt ea magorum, augurum, & incantatorum maleficijs aggregata, extremis damnetur supplicijs. Nimirum non aliam ob causam, vt interpretatur Beatus Gregorius in lib. 4. Dialogorum, cap. 48. nisi quia dœmon plerumque se somnijs immiscet, implens noxia superstitione hominum animos, eosq; non tantùm variè deludens, sed etiam perniciosè decipiens. Hoc genere somniorum solitum esse olim dœmonem

Quædam sōnia mitti a dæmone.

genti-

gentibus impietate cæcis multifariam illudere, constat arguméto Aesculapij, Serapidis, & Amphiarai: nam vt apud Philostratum, Pausaniam, & Strabonem scriptum est, templa eorum adeuntibus, qui varijs morborum generibus affli̇ctabanẽ, fama erat tres illos vulgò existimatos, quasi Deos singulorum morborum curationes per somnia præscribere consueuisse. Ex hoc genere fuisse reor nobile illud somnium Alexandri Magni, scriptorum, qui res eius prodiderũt, auctoritate, apud multos fidem promeritum. Cum enim in quodam prælio Ptolemæus, qui primus post Alexãdrum Aegypti rex fuit, venenato telo ictus, summo cum dolore ex eo vulnere moreretur: assidens ei Alexãder, somnoq; sopitus, vidit in quiete draconem radiculam ore ferentem, simulq; commonstrantem, quò illa loci nasceretur, quæ scilicet præsentissimam vim haberet Ptolemæum, multosq; milites eodem teli genere vulneratos, protinus sanandi. Quæsita est herba, inuenta, adhibita, mox con secuto, qui promissus fuerat effectu. Sũt autem duo somniorum dœmonis præcipua genera, alterum pertinens ad occultarum rerum demonstrationem & significationem. Potest enim dœmon naturales effectus ex certis causis aliquando necessariò prouenturos, potest quæcunque ipsemet postea facturus est, potest tã presentia, quam præterita, quę hominibus occulta sunt, cognoscere, & hominibus per somnium indicare. Alterum somnij genus vim habet cõcitandi perturbationes animi, agitatis turbatisq;, qui sunt in corpore humoribus & spiritibus, quò

Somnium Alexãd. Magni.

Duo genera somniorum dœmonis.

nimirum inflammentur homines, vel ad libidinem, vel ad odium & vindictam, vel alios prauos animi affectus.

Quo internosci possint somnia dœmonũ ab alijs somnijs.

DVPLICITER porrò, & quidē satis probabiliter, coniectari potest, quæ somnia missa sint à dœmone: primò quidē, si frequenter accidant somnia significantia res futuras, aut occultas, quarũ cognitio nō ad vtilitatem, vel ipsius, vel aliorum, sed ad inanem curiosæ scientiæ ostentationem, vel etiam ad aliquid mali faciendum conferat: eorum somniorum auctorem esse dœmonem, non temerè crederetur: quippe qui ea ratione tentet animos hominum vana imbuere superstitione, quin etiam crimine impietatis obstringere. Deinde, si sobrijs, castis, & religiosis viris, tetra, obscæna, plenaq; crudelitatis, & impietatis somnia sæpenumerò contingāt, ea proficisci à Dœmone, nō immeritò existimabitur. Dęmon. n. conatur impuris somnijs polluere ac fœdere dormientium corpora, ut eius fœditatis, etiam animos expergiscentium, quodammodo participes faciat. Quod si ne hoc quidem assequi potest, illud saltē curat, vt pios homines talibus visis contristando, perturbando, & affligendo, ad orationem, ad charitatis officia, ad diuinorum sacramentorum perceptionem, segniores, frigidoresq; reddat. Cuius diabolicę calliditatis & malitiæ, luculentissimum in vigesima secunda Collatione cap. 6. Cassianus narrat exemplum. Verum hac de re Iustinus Martyr, in responsione ad quæstionem vigesimam primam Orthodoxorum; disertè docteque sententiam suam exposuit. Nam cùm hæc

sibi

ſibi ab illis poſita eſſet, quæſtio, ad eam ipſe q̃ſtionem ita reſpondet, ut nos hic diximus. Reſtat quarta, & vltima ſomniorum cauſa, quam diuinam rite nominare poſſumus: cuius potiſſimum gratia omnis hæc noſtra inſtituta eſt diſputatio, huic enim: uel declarandæ, uel illuſtrādæ, adhuc prædicta deſeruiunt. Somniorum autem, quæ à Deo miſſa ſunt, exempla, paſſim in diuinis libris ſunt obuia: nos ſuprà ex ſacris libris multa protulimus, pluraq; poſſent afferri, ſi quis omnia vellet colligere. Cæterū vt uis, & natura diuinorum ſomniorum pleniùs planiuſque cognoſcatur, q̃ſtiones aliquot more ſcholaſtico, diſtinctè quidem, ſed carptim, breuiterque perſtringam, multa etiam, breuitati ſeruiens, lectoris cogitationibus integra illibataq; reſeruabo.

Quarta cauſa sō-niorum diuina.

QVAESTIO III.

QVIBVS SIGNIS COGNOSCI queat, ſit aliquod ſomnium à Deo miſſum, necnè.

DVPLICITER, prout nunc mihi ſuccurrit, deprehendi poteſt, quodnā à Deo ſit miſſum ſomnium. Primò quidem, ex præſtātia rerum, quæ per ſomnium ſignificantur: nimirum, ſi ea per ſomnium innoteſcāt homini, quorum certa cognitio, ſolius Dei conceſſu ac munere poteſt homini cōtingere, huiuſmodi ſunt, quæ uocantur in ſcholis Theologorum, futura contingentia, arcana item cordium, quæq; intimis animorum incluſa receſſibus, ab omni penitus mortalium intelligētia obliteſcunt, deni-

Duplex rō cognocendi diuina ſomnia.

que præcipua fidei nostræ mysteria, nulli, nisi Deo docente manifesta. Somnium igitur, quod eiusmodi rerum cognitionem, & demonstrationem continebit, diuinũ esse existimari poterit. Deinde, hoc ipsum maximè declaratur interiori quadam animorum illuminatione atq; commotione, qua Deus sic mentem illustrat, sic voluntatem afficit, sic hominem de fide, & auctoritate eius somnij certiorem facit, ut Deum esse ipsius auctorem, ita perspicuè agnoscat, & liquidò iudicet, vt id sine dubitatione vlla credere, & velit, & debeat. Huc spectat memorabilis illa in lib. 4. Dialogorum, cap. 48. B. Gregor. sñia: *Sancti uiri*, ait Gregorius, *inter illusiones, atq; reuelationes, ipsas visionum voces, & imagines, quondam intimo sapore discernunt, ut sciant quid à bono spiritu percipiant, et quid ab illusore patiantur. Nam si erga hæc mẽs hominis cauta nõ esset, per deceptorẽ spiritum, multis se uanitatibus immergeret, qui nonnũquam solet multa vera prædicere, vt ad extremum ualeat animam ex una aliqua falsitate laqueare.* Hactenus Greg. apud quẽ hãc ipsã sñiam, sed plenius ac luculẽtius tractatã, in lib. 8. Moralium, cap. 13. lector inueniet. Quemadmodũ igitur naturale mentis nostræ lumẽ facit nos euidenter cernere veritatẽ primorũ principiorũ, eamq; statim, citra vllã argumentationẽ, assensu nostro cõplecti: sic in somnijs à Deo datis, lumẽ diuinũ aĩs nostris affulgens, pficit, ut ea somnia, & vera, & diuina esse intelligamus,

Memorabilis sñia D. Gregorij.

cer-

certoq; credamus, Rectè igitur illud traditur in libro Ecclesiast. cap. 34. *Nisi à Domino missa fuerit visitatio, ne des in somniis cor tuum.* ex quo significatur, nonnulla somnia dari hominib. à Deo, animos eorum mirabiliter visitante.

Varijs modis Deus afficit homines per somnia.

HAEC autem Dei per somnia visitatio, sicut ex diuinis literis colligitur, multis & diuersis fieri solebat, Nonnunquam enim Deus per somnia turbabat, & terrebat hominem, sicut de Abimelech, & Laban narratur in libro Geneseos; *Terrebis me* .inquit Iob 47 *per somnia, & per visiones, horrore concuties me.* Aliquando in somno hortatur & incitat hominem Deus ad magnum quidpiam & arduum subeundũ, certã spem prosperi exitus presignificando : uelut in Gedeonis & Iudæ Machabæi somnijs euenit. Sepè monet & docet, quid hominem agere, aut fugere oporteat, talia fuere B. Ioseph & Magorũ somnia : huc spectant illa verba, quę sunt in c. 33. libri Iob. *Quando homines dormiunt in lecto, tunc aperit aures virorum, & erudiens eos, instruit disciplina.* Quin etiã solebat olim Deus spiritũ propheticũ nõnullis in somno largiri: nã in lib. Numerorũ, c. 12. ait Deus. *Si quis fuerit inter vos Propheta Domini, apparebo illi in uisione, aut per somniũ loquar ad illum.* Et apuid Ioelem in c. 2. inter alia Spiritus sancti dona, numerantur somnia. Legimus et in 3. Reg. Salomoni fuisse à Deo promissum in somno prudentiæ & sapientiæ donum, Interdum quoque futura alicuius viri excellẽtia, dignitatis &

Gen. 20. & 31.

Iud. 7.

2. Mach. 11.

Matth. 2.

3. Reg. 3.

 gloriæ,

gloriæ, præmonstrata est per somnium, id quod adolescenti Ioseph, & Mardochæo accidisse legimus in sacris literis. Quibusdam præterea in somnis patefacta sunt diuina mysteria, cuiusmodi fuit somnium Iacob de illa mystica scala, & Danielis de regno Christi, Denique præsignificauit aliquando Deus, & prædocuit futuros rerum humanarum euentus: cuius generis fuëre somnia Abraæ, Genes. 15. Pharaonis, Genes. 41. & Nabuchodonosor, Danielis 2. & 4.

Genes. 37. Esth. 11.

Gene. 28. Daniel. 7.

VARIIS item modis diuina somnia hominibus contigerunt, interdum cum magna corporis & animi commotione & horrore, sicut accidit Abraæ, & Nabuchodonosor. Nonnunquã datum est alicui somnium, sed non eius somnij intellectus, sicut in somnijs Pharaonis & Nabuchodonosor animaduertere licet. Danieli tamen cæterisq; prophetis, simul cum somnijs, intelligentia eorum diuinitus suggerebatur. Quamquam duorum somniorum, quibus Ioseph supra fratres ipsius futura dignitas & potestas prę signabatur, nulli tunc datus est intellectus: sed postea ipso euentu, successuq; rerum veritas eorum somniorum cognita est, atque comprobata. Illa quoque in somnijs diuinis varietas cernitur: alia enim clara sunt, & aperta, euidenter res ipsas significantia; vt fuere somnia beati Ioseph, trium Magorum, & D. Pauli: alia vero sunt inuoluta & obscura, per uarias similitudines recte aliquid insinuantia, huiusmodi fuere somnia Pharaonis de septem spicis, & bobus, & Nabuchodonosor de statua & arbore, nec non & pincernæ, atque pistoris ipsius Pharaonis, Adhæc, inter-

Varijs modis diuina contingunt somnia.

Daniel. 2.

Genes. 15.

Genes. 41.

Genes. 37.

Matthæi. 1. & 2.

Actor. 16.

Genes. 41.

Daniel. 2.

Genes. 40.

interdum videtur in somno loqui cum homine, vel Deus ipse, vt in somnio Iacob, & Salomonis, vel angelus, vt in somnijs beati Ioseph, vel homo aliquis, vt in somnio D. Pauli. Præterea sępè Deus vltro mittit somnia, nonnunquam etiã rogatus, quemadmodum interpretationem somnij, quod acciderat Nabuchodonosor, Deus in quiete tradidit Danieli, qui eam ab ipso vigilãs intentissima precatione postulauera.. Quin fuisse quondam apud Hebræos admirabilem quandam rationem & consuetudinem in rebus maximè dubijs atque grauissimis, cõsulendi Deũ, vt quod verum esset, aut quod facto esset opus, per somnia indicaret, ex c. 28. primi libri Regũ, intelligitur. Postremò quædam somnia diuinitus data respondent antecedentibus in vigilia hominum cogitationibus & curis, ad hoc genus referri debet primum somniũ Nabuchodonosor, à Daniele 2. capite narratum, itemque primum beati Ioseph, quod in capite primo narrat Diuus Matthæus, atque illud Annibalis supra memoratũ, illud quoque Scipionis Aemiliani, à Cicerone, vel acutè confictum, vel disertissimè narratum.

Genes. 2. 3. Reg. 3. Matt. 1. & 2. Actor. 16

Daniel. 2.

QVÆSTIO IV.

CVR DEVS IN SOMNO ARCANA sua hominibus referet.

CVM animus hominis in somno, minimè docilis, minimeque habilis ad percipiendas res diuinas esse videatur, dignũ sanè videt inquisitione, cur Deus per somnia & arcana suę

prouidentiæ,& mysteria rerum cœlestium non rarò docere homines voluerit. At enim verò, multas eius rei, variasque causas afferre possumus. Primam causam tāgit Hippocrates in principio libri de Insomnijs, animam hominibus in vigilia varijs distingui occupationibus, grauib. distineri negotijs, curisque distrahi: per sensus item exteriores euocari ad ea, quæ extra ipsum sunt, & per varia eorum sensuum spectacula diuagari, multiplicique rerum humanarum strepitu interpellari, & à sui, rerumque cœlestium cōsideratione auocari, incertis præterea fluctuare deliberationibus, varijsque studijs & affectibus æstuare, qui non sinunt eum, quod verum & rectum est, id aut liquidò cernere, aut incorruptè iudicare. Contra verò in quiete & somno, ab eiusmodi omnib. interpellationib. & impedimētis vacuus & liber animus, sibi totus præsens & præsto est, sibique attendit, in se suas omnes vires, atque facultates collectas & cōiunctas habet, expeditus & acer ad intelligendum, atque omnium quę illi extrinsecus obiecta sint, amplissimè ac facillimè capax. Alteram eiusdem rei causam hanc ponere licet, quæ vigilantes accipimus, ea solemus subtiliter ratiocinando discutere & examinare, reuocare ad calculos, atque humanæ rationis trutina diligenter expendere: ad rationis enim normam exigimus omnia: cui si congruant, quæ nobis oblata sunt, à nobis approbantur, si discrepent, abiudicantur atque reijciūtur. In somno autem res sibi obiectas animus hominis citra examen accipit, paratior prō ptiorque ad visis diuinitus datis credēdum, atq. ob-

Quinque causæ cur dormiēti bus multa diuinitus reuelentur.

Habilior animus noster in somno ad percipiendas diuinas reuelationes.

obſequendum. Conſtat autem inter omnes qui de reb. diuinis ſcripſerunt, ad eas res non tantũ intellectu, ſed etiam affectu, & quodam animi quaſi ſenſu, guſtuq́. percipiendas, ſatius eſſe agi & regi hominem extrinſecus, quam ipſum agere ſe, & auditorem eſſe potius, quam arbitrum, & exiſtimatorẽ, denique ſimpliciter credere potius, quã cauſas credendi diſquirere & expendere. Tertia cã ex Ariſtotelis libello, qui inſcribit de Diuinatione, quæ fit ex ſomnijs, deſumpta eſt: ait ille, *Quemcunque motum, quo animus dormiẽtis extrinſecus pulſatur & cietur, quãuis leuem & exiguum, magnam tamẽ habere vim commouendi animum, vehementerque in ipſum imprimi, atque altè in eo inhærere: id autem fieri propter noctis ſilentium, & ſenſuum exteriorum vacationem & quietẽ, atq. omniũ, quæ animi intentionem remittere ſolent, vacuitatem, tunc enim ſenſibus ſomno conſopitis, languenteque corpore, quæ extrà ſunt nequaquam ſentiuntur.* Quapropter opportuniſſimè Deus eo tpe docet hoĩem ſine vlla eius perturbatione, ſine aliorũ hominum obſeruatione, denique ſine vllius rei interpellatione: præſertim autẽ, quia quò magis animus noſter à ſenſuũ cõſociatione, & corporis cõtagione abſtrahitur, tãtò vr̃ effici vegetior, & acrior ad res diuinas intelligendas. In ſomno aũt, qui eſt imago quædã & repreſentatio mortis, videtur animus quodam modo ſeiugari à conſortio corporis, eiusque vinculis, ſi non omninò, certè

Ariſtoteles.

aliquatenus relaxari. Quartam causam esse arbi tror, vt ea re ostendatur, quantò sit Deus potentior, & efficacior ad hominem docendum & eru diendum, quàm sit alius quiuis homo: quippe homo hominem docere, nisi vigilantem, audien tem & attendentem non potest: Deus autem, et altissimè dormientem, atque somniantem. Quo satis declarat se in omnes humani animi vires, ac facultates summum imperium, & efficacitatem habere. Quintam causam equidem posuerim, ne videlicet quispiam existimaret, mortem auferre homini omnem scientiam: aut non esse aliam viam rationemque cõparandi scientiã, quam per sensum, discursumque rationis, & ex antecedenti aliarum rerum cognitione. Auerroes quidẽ super libello Aristotelis de Diuinatione per somnia, in cõmentario suo, non audet inficiari prophetiã posse homini accidere, vel in somno, vel per reuelationẽ, negat tamẽ ea ratione vel artes, vel sciẽtias speculatiuas posse vlli contingere. *Vna*, inquit, *est natura hominis: vnus igitur duntaxat erit intelligendi, & discendi modus, scilicet internũtijs sensibus, varijs item præceptis, experimentis, diligentique ratiocinatione. Nam si præter cõem, & vsitatum discendi modũ, esset hic alter per somnia, vel reuelationem, cum is multo sit facilior, atque præstantior, ille alter quò difficilior & laboriosior est, eò magis fuisset superuacaneus, non igitur datus eßet homini. Deus namque, & natura nec frustra quicquam faciunt, &*

Contra Auerroem.

de iјs, quæ poſſunt fieri, quod melius & præſtabilius eſt, nunquam non faciunt. Sic ille. Quæ ſanè argumentatio, non eſſet planè infirma, ſi quiſquam diceret, nemo tamen noſtrum id dicit, modum illum diſcendi per ſomnia, vel per reuelationem, aut eſſe homini naturalẽ, aut eſſe frequentem, & vſitatum. Verùm hæc Auerrois commenta, vt alia eiuſdem, de ſcientia, potentia, & prouidentia Dei, & humani animi natura, ex inſcitiæ diuinarum rerum, & impietatis fonte redundantia, quam ſint inerudita, obtuſa, falſaq; ſatis liquet vel ſolis exemplis, quæ memorantur in ſacris literis, Adami, Salomonis, Danielis, multorumq; Prophetarum, quibus multarum rerũ ſcientia ſubitò data eſt à Deo: quin ét Beſeleel, & Oliab, quos in libro Exodi proditũ eſt, ſubito diuinitus edoctos, Molaycũ tabernaculũ, ſimul cũ omnibus eius inſtrumentis atque ornamentis, ſumma arte pfeciſſe.

Gen. 2.
1. Reg. 1.
Exod. 31.

QVAESTIO V.

CVR A DEO SOMNIA DENTVR obſcuris & indoctis hominibus, non autem ſapientibus.

Error Ariſtotelis & Ciceronis.

VEL hac vna ratione Ariſtoteles & Cicero omniũ ſomniorũ, quæ diuina credun-tur, fidem & auctoritatem eleuari, & eludi poſſe putauerũt. *Nã, ſi quæ ſomnia,* inquiũt, *darentur hominibus à Deo, ea non obſcuris & indoctis hominibus, ſed viris ſapientia prudẽtiaq; præſtãtib. dari, par erat.* In quo fefellit eos ꝙ diſtinctionẽ diuinorũ ſomniorũ, eorũ dico quæ

verè

verè diuina sunt ab ijs, quæ non sunt, esse tamen falsò putantur, planè ignorauerunt. enim vero Dij Gentilium, quos fuisse dœmones nobis Christianis nequaquam dubium est, quemadmodum futuros rerum humanarum casus & euentus certò prouidere, ac scire non poterant, id enim solius Dei est, ita nec eos certis aut verbis, aut signis prædicere, ac præmonstrare poterant: Quapropter somnia, quibus præsignificabantur futura, non dabant viris doctis & prudẽtibus, videlicet ne illi eorum somniorum vanitatem, ac falsitatem deprehendentes, auctoritatem ipsorum Deorum apud alios contererent, eorumq; oracula tanquã diuinitatis vacua, & inania veritatis, in publicũ etiã vulgi ludibrio & contemptui exponerent: dabant igitur ea sõnia indoctis, & veri falsiq; discernendi imperitis, maximè vero superstitiosis, ob idq; ad credẽdum qui duis, satis per se paratis atque propensis. At vero somnia, quæ à verò Deo missa sunt, ea legimus plerumq data viris sanctitate, ac sapientia eximijs, vt Abraæ, Iacob, Salomoni, & Danieli. Data sunt tamen etiã nonnulla viris nõ admodum doctis, sed pietatis tamen, ac innocentię pręstantia clarissimis: excellens autem virtus & pietas, dociliorem reddit hominis animum, aptioremq; ad rerum diuinarum perceptionem, quàm humana vel prudentia, vel sapientia. Qui enim mundana excellunt potentia, vel sapientia, hi fere sunt aut impij, aut superbi, aut turpissimis inquinati flagitijs: quæ res cœlestibus doctrinis, diuinisq; illustrationibus, aditum ad animos hominum, penitus occludũt.

Cur dœmones sõnia olim dare soliti fuerint non doctis & prudentibus, sed imperitis, & contẽptissimis hominib.

Nec

Nec me fugit, etiam quibusdam sceleratis atque impijs hominibus, ut Pharaoni, & Nabuchodonosor, quædam diuinitus somnia contigisse, sed hæc illis, nec ipsorum præcipuè causa, neq; cũ intelligentia eorũ somniorũ data sunt: quo scilicet illi, eorũ interpretationẽ, cũ apud suos sapientes inuenire nõ possent, à veri Dei cultoribus eã petere cogerentur, atque ea ratione uerũ Deum agnoscerent, ac venerarentur, eiusq; seruos in admiratione, & honore haberent: id quod somnia Pharaonis, & Nabuchodonosor à Iosepho, & Daniele interpretata, manifestè declarant.

Cur quædam somnia ẽt impijs hominibus à Deo sint data.

QVÆSTIO VI.

CVR DIVINA SOMNIA *nonnunquam sint obscura, & perplexa.*

SED cur diuina somnia non sp sint clara, & aperta, sed obscura, & perplexa, & aliarum rerũ imaginibus, ac similitudinibus inumbrata, & offuscata, nec alijs tm̃ occulta, sed ẽt ijs, quibus dantur, minimè conspicua, cãs rimemur, & aperiamus. Dij gentiliũ, hoc est dęmones, quia certã futurorũ euentuũ scientiã hr̃e nõ poterãt, ad significãda futura, dabãt illi quidem non rarò somnia, sed obscura tñ, & ambigua, quęq; ad diuersos, etiã cõtrarios euentus facilè detorqueri, & applicari possent, ut ad quodcunq; cecidisset, somniũ quadrare videretur. Quod si sõnia euentis minimè rñderent, id non falsitati sõniorum, sed interpretum inscitiæ, qui somnia pro-

Astutia dęmonũ ĩ dãdis sõnijs futura significãtibus.

propter obſcuritatem,& ambiguitatem non ritè eſſent interpretati, adſcriberetur. At verò ſõnia, quorum auctorem fuiſſe Deum ex ſacris literis cognouimus, ſæpenumerò diſtinctè, & explicatè tradita ſunt, qualia legimus fuiſſe Abimelech, Laban, Iudæ Machabæi, Salomonis, B. Ioſeph, & trium Magorum. Non eſt tamen negandum quædam ſomnia eſſe data tectè, & obſcurè, ſed hominibus gentilibus, ad eum nempè finem, vt intelligẽtiam eorum ſomniorum, cùm non ab alijs, quàm à viris ſanctis accipere poſſent, & ipſos Dei ſeruos honorarent, & ſumma Deum reuerentia, ac veneratione proſequerẽtur. Si quæ uerò ſomnia etiam ſeruis Dei obſcura data ſunt, propterea id factum eſt, ut eorũ ſenſum atque intellectum, ſummo illi ſtudio, aſſiduis precibus, multisq; lachrymis à Deo flagitantes, tandem impetrarent, & propter difficultatem impetrandi, pluris facerent, & cariorem haberent. Denotatur præterea obſcuritate ſomniorum, earum rerum, quæ ſignificantur ſomnijs, obſcuritas. Adde quòd p̄ imagines, & ſimilitudines, breuiſſimè plura, & ſublimiora myſteria ſignificantur, quam ſi apertis, & proprijs fuiſſent expreſſa vocabulis. Nam q̃ multa, quàm varia, quàm profunda myſteria, vna illa ſtatua Nabuchodonoſor in quiete viſa, adũbrauit, quæ ſi fuiſſent proprijs verbis efferenda, vix longiſſima oratione declarari potuiſſent. Denique vult Deus nonnunquam, ſomnia eſſe ad aliquod tempus occulta, & incognita, quo ad nimirum, ipſo euentu, rerumque ſucceſſu, eorum ueritas agnoſcatur, & comprobetur: quod in

Quatuor cauſæ cur interdum diuina sõnia ſint ualde obſcura.

duobus

duobus illis Iosephi somnijs, promotionē eius ad summam potentiam & dignitatem præsignā tibus, liquidò cernitur.

QVAESTIO VII.

AN LICITVM CHRISTIANO homini, obseruare somnia.

DVAE tanguntur his uerbis difficultates, & prior quidem est, an sit fas Christianis, curiosè somnia obseruare: ad quam facilis est, & in prōptu responsio.. Etenim quædā somnia licitum est obseruare, quædam verò minimè. Principiò, somnia quæ bonam, vel malam cor poris affectionem aliquam, morbosq; tam animi, quàm corporis significāt, utiliter a medicis tam animi, quàm corporis obseruantur & expenduntur. Tum, somnia, quæ nos crebrò infestant, territant, conturbant, & vexant, animaduertere quibus ex causis accidant, ut vel noti ef fectus ignotas nobis causas scrutemur, ac teneamus : vel ut rationem aliquam ineamus eam à nobis molestiam depellēdi, licitum est, & a san ctis viris sæpè vsurparum. Legimus enim apud Cassianum in Collatione 22. veteres illos monachorum magistros & rectores, in perquirendis, & excutiendis quorundam somniorū causis, diligenter esse versatos. Postea obseruare somnia, quatenus in illis pernotescit homini ueri tas aliqua pertinēs ad sciētias speculatiuas, vel ad res gerendas conferens, nec vt superstitiosum, nec vt vanum damnari debet. Deniq;, somnia quæ nos sæpè cōmouent, & incitant ad fla

Quatuor genera somniorū, sine vitio possunt obseruari & curari.

gitia,

gitia, considerare num à dœmone nobis subijciantur, sicut contrà, quibus ad bona prouocamur & instigamur, veluti ad cælibatum, largitionem eleemosynarum, & ingressum in religionem, ea ponderare num à Deo nobis missa sint, nō est superstitiosi animi, sed religiosi, prudentis, ac salutis suæ satagentis, atque solliciti.

AT verò, cuiuscunque somnij, quoquomodo nobis contingat, etiam si rarò, si temerè, si fortuitò eueniat, putare habēdam esse rationē, curamq; suscipiendam, stolidi hominis est, ne dicam stulti. Supra enim ostensum est, maximā patrem somniorum nihil veri, & certi habere, sed vanitatis, ac temeritatis esse plenissimam. Præterea obseruare somnia, quasi esset in ipsis aliquid diuinum, scilicet quale Gentiles existimabant esse in garritu, volatu, cibatuq; auium, & in extis animantium, atque ex illis prænosse, ac diuinare velle futura, non modò non est licitum, sed est in scriptura grauissimè reprehensum, damnatum, & interdictum, non minus sanè quàm magorum, & incantatorum maleficia, quod ex cap. 19. Leuit. ex 18. Deuteron. ex 33. posterioris libri Paralipomenon, alijsq; sacrorum voluminū locis perspicuè intelligitur. Et verò, scire velle futura, quæ Deus in sua solius potestate posuit, arrogās & impia est curiositas. Putare autem certa futurorum signa contineri in somnijs, quæ nullam cum rebus futuris connexionem & conuenientiam habent, fatuum est: parum dixi, planè impium, & stultum est, hoc enim arguit eiusmodi somniorum obseruatores, stultis, impijs, & absurdis opinionibus

esse

esse infectos, atque deprauatos. Nam, vel isti putāt res omnes futuras, ex naturalibus causis pendere, & hoc falsum est: vel eas res quibuslibet somnijs significari posse, quod planè stultū est: vel futura omnia certò prouideri, & sciri à dœmone, quod est perquàm impium: vel denique à Deo promiscuè, atque indiscretè per quęlibet somnia, & quibuslibet hominibus, præmonstrari futura, quod esse absurdum, nemo nō uidet. Ad exremum, tanti facere somnia, & vsquè adeò pendere ex illis, ut ad eorum quasi normā dirigat quis omnem vitæ suę rationem, & respectu habito ad somnia, actiones, & negotia, uel suscipiat, vel omittat, non modo præstantia hominis indignum est, sed olet etiam fatalē illam Stoicorum, toties in ecclesia damnatam, & a melioribus philosophis explosam reiectamq; necessitatem. Quòd si meritò vituperantur, & a sapientibus redarguuntur astrologi, qui res humanas ex astris, quasi suspensas & religatas omninò pendere arbitrantur; eo magis profectò, reprehendendi sunt superstitiosi somniorum obseruatores, quò magis astra dignitate naturæ æquabilitate motus, constantia ordinis, amplitudine potestatis, & præstantia efficacitatis, somnijs antecellunt.

Maior vanitas est obseruantium somnia, quam astra.

QVÆSTIO VIII.

CVIVS HOMINIS SIT RITE interpretari somnia.

AD posteriorem quæstionē, qua quæritur, cuius hominis sit benè interpretari somnia,

nia, hunc in modum respondemus. Somniorum quæ vim habent ad aliquid significãdum, & obseruatione, atque interpretatione digna sunt, ea non cuiusuis hominis est interpretari. Tria enim huiusmodi, somniorum genera distingui possunt, nam multa sunt naturalia, quædam humana, nonnulla etiam diuina. Naturaliũ somniorum interpretatio, non est dubium, quin solertiũ & doctorum physicorum, ac medicorum sit propria: eorum maximè, qui norunt similitudines in somnijs ostensas comparare inter se, & quarum rerum similitudines esse, & ex quibus causis proficisci soleant, discernere: similiter, ut qui figuras aliquas & imagines dilaceratas sumens in manus, earumq; partes dissipatas, benè componens inuicem, apteq; conformans, cuius rei fuerint similitudines, hominisvè, anequi, an aliarũ rerum, acutè dispicit, vereq; iudicat. Humanorum autem somniorum, ita erit quisque sagacissimus coniector, & idoneus, ac ueridicus interpres, ut fuerit rerum humanarum peritissimus, & callidissimus, & ingeniorum item, studiorum, morum, & propensionum, quæ in varijs hominibus magnam quoque uarietatem habent exquisitam, multisque confirmatam experimentis notitiã sit adeptus, quasi venas omnes rerum ciuilium & humanarum tenens. Cuius autem sit exponere diuina somnia, in promptu est intelligere: patet enim, neminem interpretari ea posse, nisi diuinitus afflatũ & eruditũ. *Nemo enim nouit*, inquit Paulus primæ ad Corinth. secũdo, *quæ Dei sunt*,

nisi

nisi ſpiritus Dei. Præſertim vero cum diuinorũ ſomniorum ſignificationes, ex ſolius Dei conſi lio, & voluntate ſint inſtitutæ, ob idque ſolius Dei reuelatione, notæ hominibus eſſe poſſint. Quocirca regem Nabuchodonoſor ſomnij ſui, quo maxime territus fuerat, ſollicitum, & anixum, quod eius ſomnij rationem ex nullo ſuorum ſapientum cognoſcere potuiſſet, ſic affatus eſt Daniel, *Myſteriũ, qđ rex interrogat, magi, arioli, aruſpices, & ſapiẽtes nequeũt indicare regi: ſed eſt Deus in cęlis reuelans myſteria.*

Dan. 2.

IAMBLICVS exiſtimat diuina ſomnia fere non cõtingere hominibus: niſi aut primo, aut extremo ſomni tempore, videlicet, quia tũc animus hominis, aut nondum eſt cibi potusq; ſaporibus occupatus, & oppreſſus: aut iam euaneſcente ſomno, vaporumq; diſcuſſa caligine, ex illis ſordibus emerſus animus, purior & acrior eſt ad diuinas illuſtrationes accipiendas. Quapropter vates, ac ſomniorum interpretes, in more habebãt, ex deferentib. ad ipſos ſomnia ſciſcitari, quo ea tempore ipſis contigiſſent: nã ſi profundo ſomno accidiſſent, ea planè abijciebant, rati nõ eſſe conſentaneum, animo tunc obruto, & demerſo, dari cœlitus ſomnia: ſin autem ſomnia illis accidiſſent, exeunte ſomno, & animo ad ſuas functiones propè iã expergiſcente, tunc ea ſomnia diuinitus miſſa, Deoque auctore digna iudicãtes, ponderanda ſibi, & interpretanda ſuſpiciebant. Legendus etiam eſt Philoſtratus in cap. 14. lib. 2. de vita Apollonij. Veruntamen Iamblici documenta ex ſuperſtitioſis

Iamblici opinio, de tempore quo diuina ſomnia contingant hominibus, refutatur.

Aegyptiorum ſacerdotum obſeruationibus, vel vt dicam veriùs, figmentis, quorum fuit ille ſtudioſiſſimus, exprompta ſunt. Deus nempe, iſtiuſ modi temporum legibus non eſt alligatus, nec opportunitate temporum eget ad operandum, vbicunq; n. vult, quandocunq;, & quibuſcunq; vult, ſua inſpirat ſomnia: poteſt. n. quouis tempore, imò etiam ſine tempore, ſedare ſubitò agitationem humorum, tranquillare ſpirituum animalium iactationem, purgare phantaſiam, mentem illuſtrare, animumq; ad percipienda diuina ſomnia idoneè comparare.

QVAESTIO IX.

AN IN SOMNO, LIBER VSVS rationis, & voluntatis eſſe queat.

Sapè in ſomnio liber eſt rationis vſus.

SAEPENVMERO in ſomnijs, præſertim quæ doctis, prudentibus, & ſanctis viris cõtingũt, aĩus hoĩs, quod pertinet ad vſum rationis, & agitationem mẽtis, ſolutus, expeditus, ac liber eſt. Etenim nõnunquã ratio dormientis planè cognoſcit res ſimplices, eaſq; vel cõponit inuicem, vel diſiũgit, rõcinatur, iudicat, miratur, noua quædã inuenit: quin ẽt ad ſe ipſe aĩus cõuertitur, & ad ſuas actiones cõſiderãdas, & dijudicandas aciem ſuam, vimq; reflectit, cũctatur, hæret, dubitat, ſecũ ipſe diſceptat, an tunc hõ dormiat, nec ne. Hæc autem liberum eſſe tũc rationis vſum, manifeſtè demonſtrant. Non ꝓpea tamen exiſtimandum eſt, quia in ſomno interdum ſoluta eſt vis rationis, eſſe itidem perfectũ liberi

Nunquã in ſomno eſt perfectꝰ liberi

liberi arbitrij vſum. Nam ad plenum & perfectum liberi arbitrij vſum, opus eſt perfecta hominis libertate, hoc eſt, ſolutione omnium ſenſuum, & potentiarum, ita vt ſit ipſe homo, qui tunc agat, nec aliundè agatur, ſitq; dominus ſui, atque ſuarum omnium actionum, & in poteſtate eius ſit tunc hoc, vel illo modo agere, aut etiam nihil agere: id quod in ſomno nequaquã euenit.

arbitrij vſus.

QVAESTIO X.

DE SOMNIO SALOMONIS, IN quo donum ſapientiæ à Deo promiſſum ei, & tributum eſt.

CAETERVM nonnihil habet difficultatis, quod legitur in 3. lib. Regum, cap. 3. Deum in ſomno viſum eſſe Salomoni, iuſſiſſeq; vt peteret ab ipſo quodcunque omnium maximè optaret: ipſum autem petijſſe ſapientiam, & prudentiam benè regendi populum, cui præerat, poſthabitis omnibus alijs bonis, quæ tamẽ principibus huius mundi, ſuper omnia, concupiſcenda, & expetenda videntur: eam porrò petitionẽ vſq; adeo placuiſſe Deo, vt ſummam ei ſe daturum ſapientiam, & præterea quæ nõ poſtulaſſet bona, cumulatiſſimè largiturum pollicèretur. Ex qua narratione ipſius ſcripturæ, ſatis intelligi videtur, Salomonem in illo ſomnio ſolutè ac liberè, non tantùm ratione, ſed etiam voluntate eſſe vſum: neque enim illa eius petitio facta in ſomno, tãtopere Deo placere, tantum

Solutio triplex.

que ſapientiæ munus pro mereri potuiſſet, niſi eſſet ex libera voluntate profecta. Hęc difficultas tribus modis poſſet diſcuti, ac diſſolui. Nam primò quidem reſponderi poſſet illam Salomonis in ſomno petitionem, placuiſſe Deo, non per ſe, ſed propter antegreſſam eiuſdem in vigilia ſimilem quandam petitionem, ex qua ſcilicet illa in ſomno extitit. Salomon enim ardentiſſimè expetierat, & à Deo poſtulauerat donũ ſapientię, ac prudentiæ: hanc eius petitionem, Deus illo ſomnio declarauit fuiſſe ſibi gratiſſimam, & optatum habituram effectum. Sed hæc fortaſſe cuipiam videbitur nonnihil dura, & cõtorta reſponſio. Quocirca ſubijciam alterum reſponſum: poſſet enim dici, à principio fuiſſe illud quidem ſomnium, ſed poſtea Deo mirabiliter operante, conuerſum eſſe in ecſtaſim ſeu raptum, qualis nempe diuo Paulo, & Prophetis ſępe contigit: in quo animus Salomonis, licet à corporis, & rerum externarum ſenſu abſtractu & ſimilis dormientium eſſet, per Dei tamen potentiam factum eſt vt ſolutus, & liber tunc fuerit ad exercendas actiones tum rationis, tum liberi arbitrij, ita vt liberè peteret à Deo Salomõ quod vellet, & petendo, quæ grata erant Deo: ea quoque mereretur ab ipſo conſequi. Sed non placet hoc reſpõſum. Mitto nunc examinare, an in raptu & ecſtaſi, perfectus liberi arbitrij vſus eſſe queat: tantum dico, huic reſponſo minimè ſuffragari diuinam ſcripturã, quippe, ſupra dicto loco narratura viſionem illa Salomonis, præfatur, Deum apparuiſſe Salomoni per ſomniũ, & narrata iã viſione, ſubiungit. *igitur euigi-*

euigilauit Salomon, & intellexit, quod esset somnium. quo perspicuè significatur, illã uisionem nullatenus fuisse raptum, vel ecstasim, sed totam fuisse somnium, diuinum tamen somniũ, scilicet à Deo ad erudiendũ docendumque Salomonem datũ. Atque duas hasce solutiones propositæ quæstionis tradit D. Thomas in 1.2. quęst. 113. art. 3. ad 2.

ERIT igitur, nisi fallor, similius & proprius vero tertium responsum, quod etiam Tostado super 3. cap. lib. 3. Regum, in quæst. 12. maximè probatum est. Dicimus, cum Salomon tunc verissimè dormierit, & illa eius visio fuerit somniũ, quemadmodum scriptura testatur, hinc necessariò effici, quicquid ibi factum esse dicitur, non reuera, sed per imaginariam tantum dormientis visionem esse factum. Videbatur igitur tunc sibi Salomno petere sapientiam à Deo, videbatur etiam ei Deus petitionem ipsius approbare, cum reuera tamen nulla fuerit tunc petitio, nullum meritum Salomonis, nullũ item responsum, nullumque Dei promissum. Cur igitur, inquies, somnium illud à Deo datum est Salomoni? Videlicet, nisi mea errat cõiectura, tres ob causas. Primò, vt intelligeretur omnium bonorum auctorem, & largitorem esse Deum, & ab eo esse omnia bona expetenda & postulãda. Deinde vt manifestum fieret, quæ bonorum electio, & petitio, grata esset, & accepta Deo: ea nimirum, qua spiritualia bona corporalibus, cęlestia terrenis, denique ad communem aliorum vtilitatem & salutem pertinentia, inanibus & infructuosis præoptantur, atque præferuntur.

Cur somniũ illud datũ fuerit Salomoni.

Ad extremũ, vt exemplo Salomonis appareret & extaret, quanta sit Dei benignitas & munificentia erga seruos suos, quorum optata & postulata non solùm impleat, sed etiam longè superet, & abundanter excedat. Ecce Salomon solam à Deo sapientiam postulauerat, præ hac cęteris bonis, quæ hominibus pretiosissima, & carissima sunt, contemptis: cui tamen Deus, & sapientiam supra ipsius votum, & reliqua bona, præter votum ipsius, largissimè donauit. Verum hæc nostra de somnijs disputatio, hunc habeat terminum: vereor enim ne si longius producta sit, molesta & odiosa lectori esse incipiat. Quẽadmodum enim somnus, quoad quietus & placidus est, mẽbra dulcissimè refouet ac recreat, viresq; reficit, ac redintegrat, si tamen in eo nimis longa nimisq; seria, & grauia contingãt somnia, corpus pariter atque animum languefacit, & debilitat: sic omninò cauendum nobis fuit, ne nostra hæc de somnijs disputatio, præter modum longa, gratiam perderet legentium, & quam ex ipsa fortasse voluptatem cœperaut, in fastidium odiumq; conuerteret.

BENEDICTI PERERII,

LIBER TERTIVS,

qui est

DE DIVINATIONE ASTROlogica.

TANTA est Astrologorum (qui vulgo Iudiciarij appellantur) vel impudentia, vel amentia, vt etiã sibi diuinam scripturam suffragari, suæque Astromantiæ fidem & auctoritatem firmare iactent. Etenim verba illa quæ dixit Deus creans luminaria cœli; *Et sint in signa, & tempora, &c.* ad suam referunt diuinationem astrologicam, per quam ipsi profitentur ex obseruatione siderum futura rerum euenta posse prædici. Quocirca B. Basilius & Ambrosius alijq; permulti Patres in explanatione eorum verborum, benè longam & accuratam in refellendis istiusmodi Astrologorũ prædictionibus orationem posuerunt. Quorũ nos Patrum exemplis prouocati, & grauissimis Dei sententijs contra Astrologos multifariam in diuina scriptura proditis permoti, quin etiam iustissimo aduersus Astrologos odio, ꝑpter frau-

Genes. 1.

dulenta, & perniciosa eorum figmenta, incensi, librum hunc ad confutandas eorum prædictiones à nobis scriptum, gratum multis atque vtilem fore existimauimus. Scripsit aduersus Astrologos copiosè quidem & eruditè Io. Picus Mirandulanus; sed multos ab eius lectione deterret prolixitas operis. Nos, licet in prædiuiti atq. vberi versemur argumento; eo tamē breues erimus, quod non omnia quæ disputari possent, sed aptiora duntaxat causæ firmioraque tractabimus. Quinque autem erunt huius libri & disputationis aduersus Astrologos capita: Primò enim docebimus, sacræ & Ecclesiasticę doctrinæ diuinationem Astrologicam esse cōtrariam: Tum ostendemus, Astrologos esse rerum cęlestium imperitos: Deinde, diuinatricem istam artem rectæ rationi ac philosophiæ aduersari demonstrabimus: Adhæc, probabimus, astrà nō solum non esse causas efficientes rerum futurarū, verum nec esse certa signa quæ res futuras prænotent ac præmonstrent: Ad extremum, cur nōnulla Astrologorum prædicta sint vera, causas exponemus.

INDEX DISPVTATIONVM Quæ singulis in prædictis capitibus explicantur.

CAP. I.

CAPVT II.

CAPVT III.

19. Ex-

35. Quos

DIVINATIONEM Astrologicam diuinæ Scripturæ, disciplinę Ecclesiasticæ, ac doctrinæ Theologicæ esse contrariam.

CAPVT PRIMVM.

§. 1. *Sententijs diuinæ Scripturæ; antiquis itē Ecclesiæ institutis, & exemplis, rationibus etiam Theologicis refelluntur Astrologi.*

CLAMAT multis in locis diuina Scriptura certā futurarū rerū præsciētiā, & prædictionem, & non esse hominum sed ne dœmonum quidem, verùm vnius Dei propriam. Quapropter apud Isaiam cap. 41. ita scriptum est, *Annunciatæ quæ ven-*

venturæ sunt in futurum, & sciemus quia dij estis vos:& cap.44. *Ego sum Dñs irrita faciẽs signa diuinorum, & hariolos in furorem vertens, conuertens sapientes retrorsum, & scientiam eorum stultam faciens*? cap. aũt 47. deridẽs Deus Babylonios, & Chaldæos syderalibus suis obseruationibus præsidẽtes, *Sta*, inquit, *cũ incantatoribus tuis, & cum multitudine maleficiorum tuorum, in quibus laborasti ab adolescentia tua, si fortè quid prosit tibi, aut si possit fieri fortior. Defecisti in multitudine consiliorum tuorum: stent, & saluent te Augures cœli, qui cõtemplabantur sydera, & supputabãt menses, ut ex eis annunciarent vẽtura tibi.* Et paulò ante dixerat: *Sapientia tua, & scientia tua, hæc decepit te.* Hieremias quoq; c. 10. monet Iudæos, vt Astrologicas obseruationes pro nihilo ducant, nihil.n. sibi à stellis vel sperandũ vel timendum esse, sic aũt ait: *Iuxta uias gentium nolite discere; et à signis cœli nolite metuere, quæ timent gentes, quia leges populorũ vanæ sunt.* Salomõ aũt Eccl. c. 10, scientiã futurarũ rerũ denegat homini, *Ignorat hõ*, ait ipse, *quid ante se fuerit: et quid post se futurum sit qs poterit indicare?* idem c. 8. eiusdem lib. *Homo*, inquit, *ignorat præterita, et futura nullo scire potest nuncio*. Liquet igitur diuinationẽ astrologicam in sacris literis contemni, derideri, ac reprobari.

Cum doctrina ſacrarum literarum, etiam iudicium Eccleſiæ, vt par erat, mire congruit. Semper enim Eccleſia inde vſque à primordijs ſuis, Iudiciarios Aſtrologos odit, fugit, damnauit. Extant aduerſus ipſos plurima & ſeueriſſima decreta Eccleſiæ, quæ legere licet in ſecunda parte Decretorum cap. 26. per primas quinque quæſtiones, & in Cōcilio Bracarenſi I. cap. 9. & 10. & in Toletano I in aſſertione Fidei contra Priſcillianiſtas. Fertur Alexander Papa huius nominis III. quendā presbyterùm qui ſemel dun taxat conſuluerat Aſtrologum de quodam furto in Eccleſia ſua facto, in vnum annū priuaſſe altaris miniſterio. Crebras item reperimus in ſcriptis ſanctorum Patrum aduerſus Aſtrologos, quos illi nunc Chaldęos vel Genethliacos, aliàs Mathematicos aut Planetarios appellant, diſputationes, ex quibus apparet quam fuerit maiorib. noſtris genus hoc hominum exoſum & abominatum. Multa contra illos diſputat Baſilius hom. 6. in Geneſim, Chryſoſtomus & Gregorius Magnus in cap. 2. Matth. ſed præter cæteros Auguſtinus lib 2. ſuper Geneſim ad literam cap. 17. lib. etiam 2. de doctrina Chriſtiana cap. 21. & aliquot proximè ſequentibus capitibus, ſubtiliter tamen & copioſè primis aliquot capitibus lib. 5. de ciuitate Dei. Eodem pertinet quæ contra Mathematicos in lib. 14. cap. 4. & in lib. 6. cap. 9. de Præparatione Euangelica argumentatur Euſebius.

Decreta Eccleſia contra Aſtrologos Iudiciarios.

Alexan. Papa.

Baſilius. Chryſoſt. Greg. homil. 10. ſup Euangel. Auguſtin. Euſeb. Caeſ.

Ridiculus fuit, vel potius amens Iulianus Apoſtata, q in libris quos aduerſus Chriſtianos effutiuit, ꝑbare voluit, ex his quæ ſcripta ſunt

Iulian. Apoſtata calūnia.

in

in cap. 15. Genes. Abraamum & Astrologiam & aruspicinam coluisse. Astrologiã quidem eius, significari putat illis verbis: *Eduxit Deus Abraã foras, & ait illi, Suspice cœlũ et numera stellas si potes: Sic erit semen tuũ*. Aruspicinæ verò scientiã eius, illis ẽt verbis denotari ait, *Sume mihi vaccã triennẽ, & caprã trimã, & arietẽ annorũ trium, turturem quoq; & colũbam. Qui tollens vniuersa hęc, diuisit ea per mediũ, & vtrasq; partes contra se altrinsecus posuit: aues autẽ non diuisit. Descenderuntque volucres super cadauera, & abigebat eas Abraã*. Deinde, subijcitur prædictio peregrinationis & seruitutis posterorum eius per quadringentos annos. Sed hunc Iuliani errorem vel potius furorem, egregiè cõfutat Cyrillus extremo lib. 10. eius operis quod aduersus Iulianum edidit. Alij fidem huic vanissimæ astrologiæ asserere & astruere conãtur ex illa stella quę nato Christo apparuit, cuius aspectu excitati tres illi Magi, ductuq, ad adorandum Christum venerant. Sed istos manifestis argumentis Chrysostom. & Gregorius in homilijs super illud Euãgelium scriptis, redarguunt & conuincunt.

Iulia. Apostatæ calumnia à Cirillo repulsa.

Matt. 2. Chrys. homil. 6. in Matth. Greg. homi. 10. in Euang.

Argumẽtis ex sacra Theologia ductis, astrologica diuinatio refellitur.

Cæterùm, errorem Astrologorum etiam rationib. ex doctrina Theologica contextis refutare possumus. Principiò, *Nemo*, vt ait Pau. 1. Corint. 2. *Nouit quę sunt hominis, nisi spiritus hominis*, sed homo nescit quid ipsemet postmultos annos aut etiam dies acturus sit: nam vt inquit Scriptura, Prouerb. ca. 27. *Ne glorieris in*

crasti-

crastinum, ignorans quid superuentura pariat dies: &c. Non est via hominis in manu eius: homo enim proponit, Deus autem disponit. Est namq; non modò quorũlibet hominũ, sed ét Regum cor in manu Dei, & flectit illud quocumq; vult. Si igitur ipsemet homo nescit quid futuro tẽpore facturus sit, quanto minus id scire põt Astrologus? Deinde, ne ipse quidem diabolus certò põt nosse res futuras: si.n. futura omnia dœmon sciret, nunquã profectò impulisset Iudæos ad crucifigẽdum & occidendum Christum Dominum, quippe prævidisset per crucem & mortem Christi, imperium quod tamdiu habuerat in homines, fore labefactandum & funditus euertendum. nec sanè dœmon tentaret & infestaret seruos Dei a quibus in tẽtatione vincitur, ne videlicet propter victoriam tentationum crescente Sanctorum gloria, magis ipse, quæ eius est superbia & inuidia, torqueretur.

§. 2. *De vanitate oraculorum Apollinis.*

HOC etiam patet argumento oraculorum, quæ olim reddebant dœmones, cuiusmodi erãt responsa & oracula Apollinis Delphici, quõdã apud Græcos nobilissima & clarissima; quæ ad diuinationem astrologicã pertinuisse, locuples auctor & testis est Porphyrius in libro de Oraculis (refert autem hoc Eusebius lib. 6. de Præparatione Euãgelica, cap. 1.) vbi tradit, quæcunque dij ceu fatis definita prædicunt, ea ipsos stellarum motu ita esse futura significare, id quod maxime Apollo multis respõsis aperuit In hisce aũt oraculis & diuinationib. sæpè mentitũ

Porphyrius.

esse Apollinem, idem auctor est Porphyrius, ex quisitam enim futurorum cognitionem ait nō hominibus modo, sed multis etiam deorum in comprehensibilem esse. vnde interrogati mentiuntur nonnunquam, sed non sponte: solent enim præmouere, se tunc vera respondere non posse, homines tamen ex amentia perseuerant vrgere & cogere eos vt respondeant. Apollo igitur Delphicus, cum eiusmodi esset cœli & cōtinentis affectio vt verum præuidere non posset, retine, dicebat per Vatem, uim istam, & potentia verba hæc ne proferas, falsa enim dicam, si coges. Et in alio responso, Nihil hodie, inquit Apollo, stellarum mihi via dicendum præstat. Deinde concludens Porphyrius ait, Manifestū iam fecimus vnde falsitas ad deorum oracula subrepat. Hæc ex libro Porphyrii de Oraculis, in libro sexto de Præparatione Euangelica. cap. 4. Eusebius commemorat. Fuit etiam olim quidam Oenomaus, vir apud Græcos tam philosophia quam eloquentia nobilis, qui respōsis delphici Apollinis sępè delusus atque deceptus, diligenter & curiosè collegit quamplurima eius oracula, eaque ut vana, futilia, & falsa cōfutauit, ut refert Eusebius lib. 5. de Præparatione Euangelica, cap. 10.

Oenomaus vehemens & disertus oraculorū Apollinis confutator.

§. 3. *Cur Dœmones prędicando futura sæpè fallant.*

QVATVOR porrò ob causas vsu uenit in prænuntiando futura falli dœmonem. Primò, quia nimis asseueranter affirmat quæ pendent ex libero arbitrio hominis, quod cum sit admodum

dum

dum mutabile, & ad omnia flexibile, & planè liberum, nonnunquam extraordinaria quadam ratione operatur. Deinde, quod nos sæpè diuinitus incitati, & adiuti Dei gratia, contra facimus quàm antea facere cogitabamus, & quàm nostro ingenio nostroq; arbitratu facturi eramus. Fit ēt interdū, ut quod dęmon agere constituerat, & prædixerat, prohibente impedienteque Deo, non possit exequi. Denique, multa Deus solet aliquando præter cōmunem ordinem naturæ, præterque gñalem suam & ordinariā prouidentiam agere. Atque his rebus crebro dęmō in errorem inducitur. Quis ergo credet Astrologos prædicendis futuris rebus veraces esse, cū in eo uel dęmones falli sæpè contingat? Sed q d ego de dęmonibus loquor? Theologi docent, ne ipsos quidem spiritus cęlestes ac beatas mentes, q̄ liquidò cernūt, & clarissimè vident Deū, tenentq; perfectissimā cognitionē cęlorū cūctarūq; rerū naturaliū, certò scire futura, quæ nimirum pendent ex libero arbitrio, nisi earū rerū Deus singularem ipsis notitiā impertiat. Cuius aūt amentiæ est, Astrologis tribuere, quod nec Angelis nec beatis mentibus cōcessum est?

§. 4. *Non posse veritatem Christianæ religionis cohærere cum veritate Astrologiæ Iudiciariæ.*

Egregia ratio aduersus Astromantiam.

SED illa in primis fortis est argumentatio. Si Christiana religio, & disciplina vera est, ut ēst profectò verissima, non potest esse vera, nec Christianis probari potest illa opinio Astrologorum,

gorum, vt quã illa vanitatis, falsitatis, & impietatis persæpè damnauit: sin autem falsa est doctrina Christiana, cum ipsa totum ferè orbem complexa sit, omnesq; propemodum gétes suo Imperio subiecerit, & plus mille quingétos annos vigeat, & regnet in mundo, si omnia quæ apud homines fiunt ex cęlo proueniunt ac pendent, necesse est tãtam hominum ad fidem Christi accipiendam tuendamq; propensionem tantumq; studium, ex insigni aliqua, & præpotẽti constellatione prouenire: quare cęlum inclinaret, & induceret homines ad malum. Si enim fides Christi esset falsa, magis profectò esset falsa, & detestabilis, quàm alia quælibet secta: ea namque docet de Deo, & rebus diuinis, quæ si falsa sunt, nefariam sanè superstitionem, & execrandam impietatem contineant necesse est. At verò, cum vita, quæ ad normam fidei Christianæ agitur, sit optima, & inculpata, nec laude tãtum sed summa etiam admiratione dignissima, hinc necessariò efficeretur, ab eadem constellatione proficisci bonum, & malum: malum quidẽ, propter falsitatem doctrinæ Christianæ: bonum autem, proper vitæ, quæ ad eius doctrinæ regulam informatur, & dirigitur, probitatem atque præstantiam.

Praclara argumẽtatio.

Ad hæc, maxima probatio, & confirmatio fidei nostræ, & clarissimum diuinæ prouidentiæ argumentum illud est, quæcumque circa Christum Dominum, & eius Ecclesiam euenerunt, ea multis ante sæculis fuisse per Prophetas, ad vnũ oĩa propriè, distinctè, explicateq; ꝑdicta: si autem eiusmodi prædictio per Astrologiam

fieri

fieri posset, rueret funditus & ad nihilum recideret firmissimum nostrę religionis fundamentum. Ne multa, istiusmodi Astrologorum doctrina veram Philosophiam moralem, nedum sacram Scripturam & Theologiam, quantum in ipsa est, planè peruertit qui enim certum habet omnia pendere è cœlo, ob idq cuncta hominum opera facta, casus, & euenta ex cœli obseruatione præsentiri & p̄dici posse, huic quoque necessariò persuasum esse debet, materialem & mortalem esse animum nostrum, nullūq; esse liberum arbitrium, nec talem esse prouidentiam Dei qualem Fides nostra prædicat; mysteria item Christianæ religionis pendere è cœlo, cunctaque miracula tam in veteri quàm in nouo Testamento edita, licet dicantur, vt re vera sunt, supernaturalia, ad cœlestes nihilo minus causas & virtutes reuocari. Huic quoque opinacioni cōsequens est, neglectio & prætermissio bonorum operum, licentia omnium cupiditatum, quorumlibet flagitiorum excusatio, denique inutilitas atque crudelitas humanarum pariter atque diuinarum legum. Caietanus in Summula vbi agit de astrorum obseruatione, simillima docens eorum quę diximus, verè magis & doctè quàm eleganter & ornate ita scribit, Astrorū obseruatio circa natiuitates hominum & occurrentia humana tripliciter peccato subijci potest. Primo, si ea quæ fidei Christianæ misteria sunt, tanquam subsint cœlestib. causis, habeantur: secundo, si futura contingentia quærātur vel habeātur vt certa ex cœlestib. causis; tertio, si electiones suas quis subijciat cœlestibus

Caietani breuis, sed vera & memorabilis aduersus prędictiones astrologorum sententia.

stibus causis tanquam legi illarum ita vt vitam & actiones suas regulet secundum cœlos. Et quodlibet horum trium est ex suo genere peccatum mortale:quia primum est contra spiritualitatem Christianæ religionis,quæ super cœlos est, immutare pontensetiam ipsos cœlorũ cursus iuxta id quod scriptum est in Psal. 148. Confessio èius super cœlum & terram:& hoc experientia testata est. Secundum verò, est contrà veritatem doctrinæ Christianæ & liberi arbitrij, quo domini sumus nostrorum operum. Tertium est contra dignitatem gratiæ, legis diuinæ, ac humanę mentis,qua super omnia corporalia sumus constituti.Et sicut erraremus subijciendo nos passionibus iræ,odij,spei,timoris, ita quod haberemus impetus passionũ ꝑ lege: ita vilificamus nos ,si inclinationes cœlorum pro lege habeamus :corpora enim sunt, & per modum passionum inclinant nos Hæc Caietanus.

In actis autem Apostolorum cap. 19. refert Lucas,multos de his qui Ephesi concionibus & sermonibus B. Pauli conuersi erant ad Christum,& curiosa prius fuerant sectati, attulisse libros suos, & coram omnibus combussisse: fuisse autem eos libros de rebus ad iudiciariam Astrologiam pertinentibus, grauis auctor in Commentariis super Psalmos dixit Augustinus qui etiã Mathematicum quendã, hoc est, istam Astrologiã professum, postea pœnitentem professionis suæ cupientemq; recõciliari Ecclesiæ, nisi publica & solenni penitentia præmissa,non recepit,verùm sententiam Augustini, quod ea

maxi-

maximè attingit id quod nunc agitur, totidem verbis hic ascribam. Post enarrationem igitur 61. Psalmi, cum Mathematicus ille veniam publicè petens coram sisteretur, hæc dixit Augustinus: Iste ex Christiano, & fideli pęnitens redit, & territus potestate Domini conuertitur ad misericordiam Domini: seductus enim ab inimico cũ esset, fidelis diu Mathematicus fuit, seductus seducens, deceptus decipiens, illexit, fefellit, multa mendacia locutus est contra Deũ qui dedit hominibus potestatem faciẽdi, quod bonum est, & nõ faciendi quod malum est. Ille dicebat, quod adulterium non faciebat voluntas propria, sed Venus; & homicidium non faciebat voluntas propria, sed Mars: & iustum nõ faciebat Deus, sed Iupiter: & alia multa sacrilega non parua. Quàm multis eum putatis Christianis nummos abstulisse? Quàm multi ab illo emerunt mendacium? quibus dicebamus, Filij hominum vsquequo graui corde, vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Modo sicut de illo credendum est, horruit mendacium, & multorum hominum interitum: se aliquando à diabolo sensit illectum, conuertitur ad Deum pęnitens. Nostis in Actibus Apostolorum esse scriptum, capi. 19. quia multi perditi, id est, talium artium homines, & doctrinarum nefariarum sectatores, omnes codices suos ad Apostolos attulerunt, & incensi sunt libri tam multi, ut pertineret ad scriptorem æstimationem eorum facere, & summam pretij conscribere. Hoc vtique propter gloriam Dei, ne tales ét perditi desperarent ab illo qui nouit quęrere

Notabilis orõ quam habuit August. ĩ reconciliatione cuiusdã Mathematici cũ Ecclesia.

Psal. 4.

quod perierat. Perierat ergo iste, nũc quæsitus inuentus, adductus est: portat secum codices incendendos, per quos fuerat incendendus, vt illis in ignem missis, ipse in refrigerium transiret. Ante Pascha enim cœpit petere de Ecclesia Christi medicinam, sed quia talis est ars in qua exercitatus erat, quæ suspecta esset de mendacio atque fallacia, dilatus est ne tentaret, & aliquãdo tamẽ admissus est ne periculosius tẽtaretur. Hactenus Augustinus.

§. 5. *Quàm seuerè olim Ecclesia in istiusmodi Astrologos animaduerterit.*

CERTE in primitiua Ecclesia istiusmodi astrologia non secus quàm ars magica, reprobata, vetita, & damnata erat. Narrat Ephiphanius in libro de mensuris & ponderibus, Aquilam Ponticum Scripturę interpretem ob eam maximè causam fuisse à patrib. ex Ecclesia pulsum, quod natiuitatum obseruationibus cæterisq; diuinationibus astrologicis studiose vacaret. Non est pro derelicto habendum, cum sit admodum memorabile, quod Origenem in commentarijs super Genesim de ista astrologia prodidisse, libro 6. de Præparatione Euangelica, capite 9. tradit Eusebius, sic enim scripsisse illum ait: Non solum Gentiles stellarum coniunctione atque aspectu quæ in terris sunt, necessariò accidere credunt, quàm vim Fatum appellant, verum etiã multi ex fidelibus conturbantur, impossibile aliter fieri credentes quàm stellarum cursus effecerit. vnde sequitur nullam in nobis esse libertatem, nullam operationem nostram laudari aut

B Epiphanius.

Origenis egregia cõtra Astrologos disputatio.

ri aut vituperari iure posse:ita prędictum a Scripturis Dei iudicium quo alij ad æterna supplicia,alij ad æternam beatitudinem prædestinantur, falso fore prædicaretur. Quid plura? ipsa quoque fides & Saluatoris nostri aduentus, & omnis Prophetarum labor, ac Apostolorum in constituendis Ecclesijs prędicatio,inania erunt, nisi forte Christum quoque quis audeat dicere, cœlestium corporum vi coactum fecisse quæ fecit,passumq.fuisse quæ passus est,nec eius deitatis potentia sed stellarum virtute cuncta euenisse:his impijs verbis etiam illud conficitur,ut fideles Fato ducti in Christum credant: denique, vt vel nullum sit boni & mali discrimen, uel et malorum auctor sit Deus: nullusq; hominum propter bene uel male facta præmio aut pœna dignus censeri debeat,nec orationibus,votis,& Dei obsecrationibus locus aliquis relinquatur. Sic Origenes.

Eat igitur nũc Petrus de Aliaco, & istam Astrologiam amplexetur, exosculetur, præfracteque defendat, atque obnixè conetur eam cum philosophia,quin etiã (si Deo placet) cũ Theologia consociare atque coniugare; scilicet falsitatem cum veritate,tenebras cum luce, dœmonem cum Deo qui nec veritus est scripto prodere, diluuium Noeticum, & ortũ Christi Domini,aliaq;summa prodigia & miracula,etiam syderalis scientiæ peritia ex astrorum obseruatione prænosci ac prædici potuisse.

Animaduersio in Petrũ de Aliaco.

§.6. De multis perſpicuè falſis, & impijs Aſtrologorum ſententijs.

SED quo manifeſtius appareat quàm ſit impia, & execranda iſtorum doctrina, ponam hic paucas quaſdã eorũ ſnĩas, & decreta, è quibus iudicium fiet de illius artis impietate. Quidam iſtorum, ex Marte in nona cœli regione fęliciter conſtituto, tantum præſtare nobis cõtendũt, vt ab obſeſſis corporibus ſola præſentia dęmones expellamus. Alij iactant ſe hac arte, de eius qui naſcitur conſcientiæ arcanis, & ſecretis ſine errore iudicaturos. Vulgatum quoque apud illos eſt, duos eſſe planetas auctores fęlicitatis humanæ, Venerem quidem præſentis, Iouẽ autem poſt hanc vitã futuræ. Maternus porrò eiuſmodi figmentorũ, & mẽdaciorũ ſtudioſiſſimus, & curioſiſſimus, cum multa memoret quæ à Saturno conſtituto in Leone accidunt hoĩbus, ſubdit, eiuſmodi hoĩes lõgæuos fore, & poſt mortem animas eorum in cęlũ dijs applicatas euolaturas, Saturnus enim, inquit, in Leone poſitus aĩas eorũ, qui ſic ſe habuerint in terra, inumeris anguſtijs liberatas, ad cęlũ, & originis ſuæ primordia reducet. Deniq; Albumazar ſcribit, qui Lunã Ioui coniuncta in capite Draconis, Deo ſupplicauerit, eũ quicquid petierit à Deo, certiſſimè impetraturum: id qđ Petrus Apponẽſis expertum ſe eſſe cõfirmat, nã cum vigente illa cõiunctione, ſcientiam rerum à Deo poſtulaſſet, ait ſe poſt eã diem, magnã ſibi factã eſse ſcientiæ acceſſionem, ſenſiſſe. Hæc autẽ, & alia

Maternus.

Albumazar.

Petrus Apponenſis.

corum

eorum similia, quàm sint nefaria, detestanda, & Christianæ religioni exitialia; quantumq; valeant ad eleuandam, uel potius delendam fidem eoram quæ diuina Scriptura docet immediate, supernaturaliter, ac miraculose fieri a Deo, nemo est tam hebes ingenio & tardus intelligentia, ut non clarissime intelligat. Si quis aũt hęc plenius atq; subtilius scire auet, legat quæ in hanc sententiam cum alibi, tũ lib. 2. c. 5. & in lib. 5. cap. 11. & inde usque ad finem eius libri, Picus Mirandulanus diligenter & copiose tractat.

ASTROLOGIAM IVDICIARIAM A Philosophia redargui & conuinci, primò quidem ea ratione, quod istiusmodi Astrologi cœlestium rerum sint imperitissimi.

CAPVT II.

Multiplex & preualida contra Astrologos ex Philosophia argumentatio.

DIVINATIONEM Astrologicã futilem esse nulloq; nixam fundamento, Philosophus quidem ad hũc modum argumentabitur, Astrologi nec certò sciunt omnes astrorum uires, defluxus, & effectus; nec si eas res scirent, satis id foret ad certam rerum futurarũ præsensionem; ergo prædictiones astrologicas inanes & fallaces esse necesse est. Duo in hac argumentatione sunt posita, explicatius à nobis tractanda & confirmanda; alterum est imperitos esse Astrologos rerum cœlestium, alterũ vero est, ut essent illi peritissimi earum rerum, non propterea tamen posse eos futura omnia prænosse, de priori autem dicamus prius.

§7. *Astro-*

§. 7. *Astrologos Iudiciarios esse rerum cœlestium imperitos.*

ESSE igitur Iudiciarios Astrologos sydera lis doctrinæ ignaros, patet ex his quæ subijciã, Principiò, valde arduum & operosum est, etiam quæ de cœlo videntur minus difficilia magisq; nobis obuia, perfectè cognoscere: veluti quę sit cœli natura, magnitudo, numerus orbium, & inter eos ordo & differentia dignitatis, varietas motuum, denique astrorum numerus, eorumq; inter se in magnitudine, luce, potestate & effectu comparatio, atque huius difficultatis facit clarissimum indicium tanta opinionum varietas quantam esse his de rebus inter maximos Philosophos cernimus. Aristoteles certe, Philosophorum omnium facilè princeps, ingenue fatetur se multarum rerum cœlestium non exquisitam scientiam, sed opinabilem, & coniecturalem tantùm notitiam tenere: Et quia manifestis certisq; rationibus destituatur, cogi se non raro probabilibus duntaxat argumentis & coniecturis. Vdere hæc licet apud ipsum Aristotelem in secundo libro de Cœlo textu 17. 34. 60. & 61. hoc si est, quis credet Astrologis, quos solis luce clarius est nulla re comparandos esse maximis illis philosophis, quod est in cœlo abstrusissimnm, & iudicio summorum Philosophorum mortalibus incomprehensibile, veritatem pico rerum omnium futurarum, esse liquidò cognitam exploratamq; perceptam? Deinde, rogemus istos Astrologos, vt faciliores quasdam quæstiones de cœlo nobis enodent: percuncte-

Aristoteles.

cunctemur ex ipsis, an cęlum sit natura quædam simplex, an composita ex materia, & forma, vtrum talis sit materia cęli qualis est rerum omnium sublunarium, an omninò diuersa; sitne cęlum animatum an inanimum; num sua vi, & à se moueatur, an extrinsecus ab Angelo; unde potissimum in cęlis æstimari & iudicari debeat dignitatis eorum præstantia: quid causæ sit cur non omnes orbes vno motu circũagantur, sed alij vnò tm̃, alij pluribus, alij vero pauciori bus: aperiant nobis quã habebant propriã vim, & potentiam singulæ stellæ in elementa, metalla, stirpes, atque animantes, hæc, inquam, & alia horum similia sciscitemur ex istis Astrologis, profectò reperiemus ipsos doctrinæ harum rerum planè rudes, & prorsus expertes. Qui fit igitur credibile, planiora hæc, & apertiora ignorantibus, mortalium intelligentiæ remotissima, & occultissima, esse comperta, & explorata? Postea, doceant nos isti defluxus, & effectus, qui nunc ex varijs astris dimanant ad diuersas, & dissitas mundi regiones, sic enim fortasse credemus illis futuros syderum effectus prænunciantibus, quis enim nescit procliuius, & propensius esse præsentia nosse quàm futura, præsertim mutabilia, & quæ variè possunt contingere, ob idq; incerta? Exponant item nobis occultas proprietates, & vires quas habent res sublunares, quas miramur magis quàm intelligimus in multis lapidibus, herbis & animalibus: hæc. n. cum proxima sint, atque nobis coniuncta, & cunctis penè sensibus nostris subiecta, & q̃ quotidianis experimẽtis puestigari, &

explo-

explorari poſſunt;planiorem intelligentiam, & faciliorem habent explicatum:cognitio verò rerum cœleſtium maximi laboris, & difficultatis eſt,cum tam longè diſtet à nobis cęlũ, nec alio quàm vnico oculorũ ſenſu mortalibus pateat: quem tamen ſæpè falli contingit propter tãtam interualli longinquitatem, vel ſummam vertiginis cœli velocitatem, vel prauam affectionem medij aut viſus, vel propter vitium aſtrolabij, tabularum, & inſtrumẽtorum aſtronomicorũ: Atque hoc etiam apud ſacras literas in c. 9. lib. Sapientiæ teſtatum legimus: *Corpus*, inquit, *quod corrumpitur aggrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit ſenſum multa cogitãtẽ. Et difficilè æſtimamus, quæ in terra ſunt, & quæ in proſpectu ſunt inuenimus cum labore, quę autem in cęlis ſunt, quis inueſtigabit? Senſum aũt tuũ quis ſciet, niſi tu dederis ſapiẽtiam, & miſeris Spũm ſanctũ tuũ de altiſſimis.* Extremum autem huius ſñiæ, omninò redarguit Aſtrologos, qui humana omnia euẽta quorum multa ex ſecretiſſimo Dei conſilio, & voluntate pendent, diuinare ſe poſſe profitentur.

§. 8. *Aduerſus fictitiam antiquitatem obſeruationum quam iactant Aſtrologi.*

PRAETEREA, iactant Aſtrologi, habere ſe innumerabilium annorum obſeruationes rerum euẽtis comprobatas, è quibus ars ipſorũ collecta, & confecta ſit: nam cum in omni præteriti temporis ſpatio, penè innumerabiles res eodem modo euenirent, ijſdem ſignis antegreſ-

ſis;

ſis, ars eſt effecta eadem ſæpè animaduertendo atque notando: quare Chaldæos ferunt quadringenta ſeptuaginta millia annorum, monumentis huiuſmodi obſeruationum aſtrologicarum comprehenſa habuiſſe. Verùm, hoc quàm ſit commenticium & improbabile, uel ex eo liquet quod Aſtrologi non potuerunt eiuſmodi obſeruationes & experientias, nõ dico millies vt ipſi iactitant, ſed ne ter quidem biſue colligere & comparare potuerunt. nam cœli facies, & omnium ſignorum cœleſtium poſitura quæ ſemel fuit, eadem omnino vel nunquam, uel nõ niſi poſt immẽſa annorum ſpatia redire poteſt: quippe octauus orbis in quo ſunt inerrãtes ſtellæ, non ante ſex & triginta annorum millia circuitum ſuum abſoluit. quin doctiſſimi quidam Mathematici, optimis rationibus probarunt, motus cœli eſſe inter ſe incommẽſurabiles, ob idq; eandem cœli faciem, eundemque ſtellarũ poſitum ſæpius euenire non poſse.

Phauorinus cõtra Aſtrologos.

Hanc rationem Phauorinus philoſophus apud Gellium lib. 14. cap. 1. paulò enucleatius, certè luculentius & elegantius tractat his uerbis, Si Chaldæorum iſto modo cœpta fieri obſeruatio eſt, ut animaduerteretur quo habitu, qua forma, quaque poſitura ſtellarum aliquis naſceretur: tum deinceps ab ineunte vita, fortuna eius & mores & ingenium & circumſtantia rerum negotiorumque, & ad poſtremum finis etiam vitæ ſpectaretur; eaque omnia, ut vſu venerant, literis mandarentur: ac poſtea, longis temporibus, cum ipſæ illæ eodem in loco eodemque habitu forent, eadem cæteris

quoque

quoque euentura existimaretur qui eodem illo tempore nati fuissent: Si isto, inquit, modo obseruari cœptum est, ex eaque obseruatione cōposita quædam disciplina est, nullo id pacto potest procedere. dicant enim quot tandem annis, vel potius quot sæculis orbis hic obseruationis perfici quiuerit. Constare quippe inter Astrologos dicebat, stellas istas quas erraticas dicerent, quæ esse omnium rerum fatales dicerentur, infinito propè & innumerabili numero annorum ad eundem locum, cum eodem habitu simul omnes vnde profectæ sunt, regredi; vt neque vllus obseruationis tenor, neque memoria vlla, neque effigies literarum tanto æuo potuerint edurare. sic Phauorinus. Adhæc, licet Astrologi cognoscere possent singulares vires & defluxus cuiuslibet astri separatim, tamē quā vim habeant sydera, cum defluxus diuersorum astrorum vnà coeunt & permiscentur, vt in cœlo vel in aëre vel in terra vel etiam cum causis sublunaribus earumque actionibus; ab ipsis nequaquam sciri potest. Audiat lector Origenem, cuius ex Commentarijs super Genesim, hanc Eusebius extremo lib. 6. de Præparatione Euangelica citat sententiam: Quæ autem, inquit, commistione, compositione, ac temperie diuersorum aspectuū fieri asserunt, profecto concedent nullo modo sciri posse. Quomodo enim quantum diminuatur de læsione maligni aspectus propter aspectum benigni syderis percipies? & vtrum auferat malignus quod a benigno conceditur, quoniam locum eius aspexerit; aut mutet, aut imminuat, aut mistura quæ-

Origines.

dam inde fiat, quis percipiet? quæ omnia si quis altius inspiciat, facile credat non posse ista humano ingenio penitus percipi. Vnde si quis harum rerum periculum fecerit, videbit in pluribus errare, quam veritatem consequi Genethliacos. Quamobrem Esaias etiam quasi hæc omnibus impossibilia sint, ad filiam Chaldęorũ qui maxime ista profitentur ait, *Adsint & saluũ te faciant Astrologi, cœli Augures annunciant tibi quid euenturũ sit*. His enim uerbis docemur, vel diligētissimos in hac re Chaldęos, non posse prędicere quæ velit vnicuique genti Deus attribuere. Hactenus Origenes.

Esa. 47.

His accedit, multas esse stellas quæ vel non clarè cernuntur, vel etiam nullatenus cernuntur: earum verò quæ cernuntur, paucas sibi esse cognitas, permultas vero necdum exploratas fatentur Astrologi. qua ratione igitur ex paucis astris, quorum vires norunt tam confidenter prænunciant futura, cum per aliorum syderum quæ nesciunt influxus, notorum sibi syderum effectus, aut impediri aut variari possint? nisi fortè astrorũ quæ latent ipsos nullas esse vires nullosq; defluxus, impudenter & absurdè mentiantur. Certè constat inter Astrologos numerari in octauo cælo mille præterq. viginti duas stellas, quarum cum quælibet maior sit terra, necesse est ingentem esse earum vim & potentiam. huiusmodi stellarum, vel nullam uel perexiguã notitiam habent Astrologi, quippe cum ars eorum iudiciaria ferè cõstet ex planetarum obseruationibus, in quibus tota propemodum

verſetur & conſumitur. Vidit hoc, qua erat per ſpicacia ingenij Seneca, & in libro 2. Natural. quæſtionum, cap. 32. eleganter expoſuit, Quid eſt aliud, inquit, quod errorem incutiat peritis natalium, quàm quod paucis nos ſyderibus aſſignant; cum omnia quæ ſupra nos ſunt, partem ſibi noſtri vendicent? Submiſſiora forſitan in nos propius vim ſuam dirigunt, & ea quæ frequentius mota, aliter nos, aliter cætera animalia pro ſpiciunt. cæterum, & illa quæ aut immota ſunt, aut propter velocitatem vniuerſo mundo parem, immotis ſimilia, non extra ius dominiumque noſtri ſunt. Hæc Seneca.

§. 9. *De noua stella, quæ ſuperioribus annis viſa eſt.*

SVPERIORIBVS annis vidimus ſtellã: nouã ante illud tẽpus nunquã in cęlo viſam, & iudicio Aſtrologorum in eodẽ loco vbi ſtellæ fixæ lucent poſitam: hæc cum ad aliquod tempus conſpicua fuiſſet, repente tota ex aſpectu noſtro diſceſſit & prorſus euanuit. hãc ſtellam neceſſe eſt vel in cœlo eſſe generatã & poſtea corruptam, idemq; in alijs ſæpius euenire, longis tamen temporum interuallis veriſimile eſt: vel eſſe ſupra ſeptem planetas alia ſydera errantia quæ proprios quidem meatus, ſed nobis tamen ignotos habeant: vel denique quas nos in octauo orbe ſtella inerrantes, & infixas putamus, eas quoque proprios circuitùs & motus agere. de quo addubitaſſe olim Hipparchũ nobiliſſimum in aſtrologia virum, locuples auctor & teſtis eſt Plinius, in cap. 26. lib. 2 Hipparchus,

Hipparchus.

parchus, inquit, nunquam satis laudatus nouam stellam, & aliam in æuo suo genitam deprehendit: eiusque motu qua die fulsit, ad dubitationé est adductus, anne hoc sæpius fieret, mouerenturq;, & eæ quas putamus affixas. Quid quod permagni ad artem suam referre censent Astrologi, conuenientiam, & discrepantiam quæ est inter duos Zodiacos, alterum octaui alterū noni cœli, exploratam habere? quæ tamen ipsis nota esse non potest: quippe cum nonum cęlū omni stella luceq; careat, nec aliud de ipso quàm motus, isque ex motu octaui cœli deprehendi possit. Latet etiam Astrologos quemadmodū isti duo Zodiaci se habuerint in exordio mundi, quod tempus ab origine mundi ad hanc diem exactum, certo teneri nequeat: nam vt annorū eius tēporis ratio aliqua iniri, & numerus colligi possit, dierum tamen, & horarū non potest: quorum tamen subtilis, & certa computatio, isti doctrinæ Astrologicæ opus est.

Duplex Zodiacus apud Astrologos.

10. *Quàm difficile sit, aspectum syderum qui in cuiusque hominum ortu uiget annotare.*

IAM verò vix potest sine errore vllo notari, & cognosci positus astrorū, qui est in eo momento quo quisque nascitur. Etenim difficillimum est, vel punctum temporis, in quo quispiā oritur, uel in eo ipso puncto aspectum syderū omnium, qui tunc viget, obseruare: sæpè namque cęli, & stellarum aspectum, nubila & crassorum vaporū interpositus, vel adimunt nobis,

vel interturbant, & infuscant; & quod caput est, rapidissima cœli vertigo facit vt constellatio prius transuolet, quàm à nobis propriè annote tur: quippe per singula ferè momenta, alia, & alia cœli facies, & identidem diuersa astrorum positura existit. Profitentur isti Astrologi se cuiusuis hominis euenta omnia prænunciare posse, dummodo sibi ortus eius certum tempus per notescat: at eiusmodi tempus subtiliter, & propriè, ita nimirum vt opus esset Astrologo, ferè nescitur. Nam vt dicatur, exempli causa, Petrum esse natum vigesimo ab hinc anno, die Septembris vltimo, hora noctis decima, uel ineunte vel media vel iam exeunte, at momentum illud, vel potius minimum illud tempus quo Petrus aluo matris fusus, & in lucem editus est, nec obstetrix, nec parentes seu cognati, subtillimè annotatum, & perspectum habent: qua tamen tempo ris illius subtilissima obseruatione, & cognitio ne, ad diuinandum eget Astrologus.

B. Basilij argumen tatio con tra Astro logos.

Non possum facere, ut adscribere hoc loco prætermittã verba Basilij quibus ipsa hæc ratio quam nos strictim attigimus, latius ab eo expli catur, & acrius vrgetur. Sic enim ille homil. 6. su per Genesim scriptum reliquit, Genethliacæ ar tis inuentores, cum in temporis amplo spatio complures figuras suam ipsorum scientiam fugere percepissent, in angustum admodum temporis contraxere mensuras, ut minutissimo quo que, & subitaneo articulo, quale est quod Apostolus dicit: *In momento tẽporis, in ictu oculi.* plurimum differentiæ sit inter natiuitaté, & natiuitatem. Vt is quidem qui hoc in momento

1. Cor. 15.

genitus

genitus est futurus sit Rex ciuitatum, populo-rumq; princeps, locupletissimus, præpotens: Is autem qui natus est temporis sequentis momẽto, pauper quidam sit futurus, aut mendicus circulator, vel præstigiator, ex ostijs ostia permutans quotidiani consequendi causa victus, quãobrem eo orbe qui signifer appellatur duodecim in partes diuiso, cum in triginta dierum spatio partem Sol eius globi transeat duodecimam quem inerrantem appellant, triginta in portiones singulas illas duodecim partes secuerunt, tum singulis portionibus illis in sexaginta minuta diuisis, minuta hæc singula rursum in alia sexaginta modo simili diuisere. Posito igitur enixu eorum qui in lucem eduntur, videamus, obsecro, si hanc exactissimam temporis diuisionem Auctores hi sibi valeant conseruare. Nam simul atque editus pusio est, mas an femella sit, obstetrix explorat: tum vagitum expectat infantis, nimirum indicium vitæ eius qui natus recens est. Quot hoc tempore vis sexagesima præterijsse minuta? Dicit obstetrix deinde Chaldæo partum qui editus est: quot minutissima momenta vis interea dum obstetrix loquitur prætercurrisse? præsertim si fortè fortuna fuerit non in conclaui mulierum Chaldæus ille pręsens, sed in ędium atrio, aut vestibulo, tempus horamq; reponeos. Et cum eum qui difiniturus est diligenter tempus ac horam, exploratoria nimirum horarum percipere oporteat instrumenta, siue diurna sint siue nocturna: quot minutorum hoc quoque tempore, quæso, præteruolat præteritq; examen? Compertam enim

eam esse stellam qua tempus horaq; sit exploranda, non solum quanta in parte sit duodecima, sed etiam quam iuxta duodecimæ portionem partis, in quotoque minuto sexagesimę eorum, in quæ subdiuisa sunt singula sexagesima illa prima, necesse est. Atque hanc tamen adeo tenuem subtilemq; temporis inuentionem, quanquam attingere nequeunt, singulis in stellis errantibus faciendam esse necessariò dicunt, vt qualem ad cœlo adfixas stellas ipsæ dispositionem habitudinemuè haberent, qualisq; ipsarũ esset inter sese figura, cum in lucem ederetur fœtus, compertum sit tandem ac exploratum. Quę cum ita sint, si fieri non potèst vt tempus illud exactissimè quisquam attingat, variationeque vel breuissimi temporis fit vt tota via penitus aberretur; deridendi profectò non mediocriter esse videntur, tam ij qui studio huius indulserunt artis quam in ratione rerum nusquã esse constat, quam illi qui hiantes ab illorum ore pendent intenti, perinde quasi omnia illi scire possint quæ ipsis sunt euẽtura. Hactenus sunt quæ Basilius eo loco aduersus Astrologos disputat.

ETIAM SI ASTROLOGI SVMMAM rerum cœlestium cognitionem tenerent, non posse tamen eos futura diuinare, probatur octo rationib.

CAPVT III.

SED concedamus Astrologis quod ipsi falso & impudenter sibi arrogant, perfectam vi-

 deli-

delicet aſtrorum & cæli ſcientiam: hanc ipſam nunc contendo non poſſe certam futurarum rerum prænotionem & diuinationem efficere; idq;multis & validis rationibus confirmo.

11. *Octo rationes,quibus probatur ex cognitione aſtrorum etiam perfecta, non poſſe diuinari omnia quæ futura ſunt.*

Prima ratio.

PRIMA RATIO. Vera & trita eſt in ſcholis illa Philoſophorum ſententia, Sicut res ſe habet ad eſſe,ita quoque ſe habet ad cognitionẽ, hoc eſt,propter quas cauſas quęque res fit & eſt per eas cognoſci debet,ſi quidem perfectam eius rei ſcientiam adipiſci volumus: ad generationem autem futurorum effectuum particularium, non modo concurrit cælum ſed etiam cauſa particularis,& enim cœlum cauſa vniuerſalis,quo fit vt eius vis & efficientia ſit etiam vniuerſalis & indeterminata ad producendum quoslibet effectus particulares: determinatur autem vis cœli per cauſas particulares. quamobrem veriſſimum eſt illud quod dixit Ariſtoteles,Sol & homo generant hominem. quin effectus particulares, licet quod attinet ad eorum effectionem & conſeruationem, maximè pendeant ex cauſis vniuerſalibus;tamen quod pertinet ad propriam cuiuſque eorum naturam & ad naturales proprietates, tam ſpecificas quàm indiuiduales,magis particularem cauſam quàm vniuerſalem ęmulantur atque imitantur.

12. *Præter causas cœlestes, necessariam esse notitiam causarum particularium ad prænoscendos earum effectus.*

CVM igitur præter causas cœlestes, ad producendos effectus futuros opus sit etiam causa particulari efficiente, & materia idonee præparata, quorum si desit alterutrum, prorsus nullus futurus est effectus, ex his necessariò concluditur, ad prænotionem futurorum effectuũ, cęlestium causarum notitiam non esse satis. Atque hoc etiam quotidianis & manifestis experimentis constat. cernimus enim agricolas eodem tempore & sub eodem syderum aspectu varia seminum genera in terram iacere, ex quibus tamen diuersa nascuntur: quæ sane diuersitas nõ ad causas cœlestes, sed ad diuersas tantùm species & vires seminum referri potest, Ad hanc eandem sententiam, in libro secundo de Genesi ad literam, cap. 17. ita scribit Augustinus: Cum multa corpora diuersorum generum, vel animantium, vel herbarum & arbustorum, vno simul puncto temporis seminentur, vnoque puncto temporis innumerabiliter multa nascantur, non tantum diuersis sed etiam ijsdem terrarum locis, tantæ sunt varietates in progressibus, in actibus, & passionibus eorum, vt verè isti (sicut dicitur) perdant sidera, si ista considerent. Quid autem insulsius & hebetius, quàm cum istis rebus conuincũtur, dicere ad solos homines sibi subijciendos fatalem stellarum pertinere rationem? sic Augustinus: cuius extremum dictum paulo vberius tractat apud Gellium libro 14.

Sicut ad generationem rerũ futurarũ nõ tantũ concurrit cœlũ sed etiã causæ particulares, ita ad certã earũdem rerũ prænotionẽ, non solius cœli notitiã satis esse posse. B. Augu.

capite

capite 1. Phauorinus: Si vitæ, inquit, mortisque hominum rerumque humanarũ omnium tempus, & ratio, & causa in cœlo & apud stellas foret, quid de muscis aut vermiculis aut echinis, multisque alijs minutissimis terræ marisq; animantibus dicerent? an ista quoque ijsdem, quibus homines legibus nascerentur, ijsdemq. itidem extinguerentur? vt aut ramunculis quoque & culicibus nascendi Fata sint de celestium syderum motibus attributa, aut si id non putarent, nulla ratio videretur cur ea syderum vis in hominibus valeret, si deficeret in cæteris.

13. *De simili ortu & dissimilibus euentis Geminorum.*

Secunda ratio.

SECVNDA RATIO. Si vera esset istiusmodi Astrologorum doctrina, necesse esset Geminos qui vno tempore concepti & nati sunt, similimos omninò fore: quod falsum esse, satis perspicuum est. nam vt cæteram eorum dissimilitudinem taceam, euenit nonnunquam vt alter sit mas, alter verò femina. Cicero quidem in altero libro de Diuinatione, Proclum & Euristhenem reges Lacedæmoniorum fratresque geminos commemorat, quorum tamen & exitus vitæ dissimilis, & gloria rerum gestarum dispar fuit. Verùm, in sacris literis luculentissimum eius rei habemus exemplum: Iacob enim & Esau eodem cõcubitu, vt inquit Paul. Rom. 9. sati eodemque tempore nati, dissimillimis tamen ingenijs, studijs, moribus, & euentis fuerunt. Nec verò firmum est illud præsidium in

quod refugiunt Aſtrologi,cum hoc argumento vrgentur, videlicet breuiſſimam illam moram quæ inter Geminorum ortus intercedit,licet ea nobis perexigua videatur, in cœlo tamen,ob eius vaſtitatem & rapidiſſimam conuerſionem, eſſe admodum inſignem magnamq; facere variationem. Hoc Nigidius Figulus declarabat exemplo rotæ, quam incitatiſſimè contortam, cum his eodem loco ſignare atramento vel percutere ſumma celeritate conatus eſſet, ceſſante ipſius rotæ circumactione,reperta ſunt duo illa loca ab ipſo percuſſa vel ſignata,haud paruo inter ſe interuallo diſiuncta. Hoc,inquam, præſidium & refugium infirmum eſt, parumque tutum Aſtrologis. Etenim,licet in ortu Geminorum aliqua fuerit mora,in eorum tamen conceptu prorſus nulla fuit. Deinde, ſi tam breui variatur ratio conſtellationis ſub qua quiſque naſcitur, erit profecto proprium tempus ortus cuiuslibet, Aſtrologis incomprehenſibile. Denique,valebit hoc loco aduerſus Aſtrologos argumentatio illa Beati Gregorij:Si propterea Iacob & Eſau non cenſentur nati ſub eadem conſtellatione,quod non ſimul nati ſunt, ſed vnus poſt alterum; ob eandem profecto cauſam iudicandum erit,nullum hominum ſub eadem cōſtellatione totum naſci. non enim totus ſimul ex vtero procedit, ſed particulatim & membratim: primo enim effert caput, tum collum, deinde pectus, poſtremò pedes. Iacob enim proximè natus eſt poſt Eſau manu plantam pedis eius tenens, perinde quaſi, ſicut inquit Auguſtinus libro ſecundo de Geneſi ad literam, ca-

Similitudo Nigidij Figuli

B Grego. homil. 10. ſuper Euangel.

Auguſti.

pite 17. vnus infans instar duorum vel duplo longior nasceretur.

Verùm, hanc rationem admodum disertè Phauorinus aduersus Chaldæos disputans, exequutus est. Atque id velim etiam, inquit, vt respondeat, si tam paruum atque rapidum est momentum temporis in quo homo nascens Fatum accipit, vt in eodem illo puncto sub illo circulo cœli, plures simul ad eandem competentiam nasci non queant: & si idcirco Gemini quoque non eadem vitæ sorte sunt, quoniam non eodem temporis puncto editi sunt: peto, inquit, respondeant, cursum illum temporis transuolātis qui vix cogitatione animi comprehendi potest quonam pacto aut consulto assequi queant, aut ipsi perspicere & deprehendere; cum in tam præcipiti dierum noctiumq; vertigine, minima momenta ingentes facere dicant mutationes? Sic Phauorinus. Ipsum hoc argumentum de Geminis diligenter & subtiliter pertractat August. lib. 5. de Ciuit. Dei primis aliquot capitibus; atq; in 2. lib. de doctrina christiana, c. 22. & vero maximum facessit negotium Astrologis si enim tā breui temporis momento mutantur oīa, vt nō diuersa modo, sed ēt aduersa plerūque eueniant, quis de nato puero possit quicquā certi prædicere, cū illud tpis punctū quo vel cōceptus vel natus est ita vti est, nemini possit esse cognitū? Itaq;, vt magna in homines vi & potestate pollerent astra, quid ea tamen in singulorū hominum generatione & ortu efficerent, in compertum esset nobis: quippe cum aspectus cœli & positus astrorū qui est tempore quo

Phauorinus apud Aulum Gell. lib. 14. cap. 1.

Augustinus.

re quo quiſque naſcitur, certo deprehendi nequeat: incitatiſſimus enim cœli & aſtrorum motus, tarditatem noſtræ conſiderationis & obſeruationis præteruolat & anteuertit.

Tertia ratio.

TERTIA Ratio. Miſſos nunc facio Geminos, quorum interruptus partus aliquam præbuit latebram Aſtrologis, conſideremus in præſentia quamplurimos prorſus eodem tempore, & in eadem regione, eodemque ſyderum aſpectu & poſitura, ex diuerſis tamen parentibus progeneratos: de iſtis non poteſt Aſtrologus ex obſeruatione ſyderum, non eadem euenta prænunciare; cum ſimul concepti & nati fuerint, & ſub eadem conſtellatione. At longè ſecus eſſe, quotidiana demonſtrat experientia, quam multi enim toto orbe ſimul & generantur in vtero & in lucem eduntur, quorum deinde maxima eſt ingeniorem, ſtudiorum, morum, religionis, caſuum, denique uitæ ac mortis euentorum diſſimilitudo? Omnium Romanorum qui Cannenſi pugna quamplurimi cæſi ſunt ab Annibale, idem fuit vitæ exitus & interitus: quis autem exiſtimet, eodem illos omnes ſtellarum aſpectu, poſituque fuiſſe natos? Idem dico de tot millibus Turcarum qui nauali pugna ab hinc octo & decem annos, memorabili ad immortalitatem victoria, à Chriſtiana claſſe profligati, & internecione deleti ſunt: quorum omnium eandem fuiſſe rationem ortus, eandemq; in generatione eorum viguiſſe cœli conſtellationem, ſtultum eſt dicere, An quo tempore natus eſt Homerus, Hippocrates. Ariſtoteles, & Alexander Magnus, non eodem quoque

alios complures natos esse putabimus? at quis, illorum similis adhuc extitit? Phauorinus sic argumentationem hanc contexebat. Quàm multi homines vtriusq; sexus, omnium ætatum, diuersis stellarum motibus in vitam editi, regionibus sub quibus geniti sunt longè distãtibus, omnes tamen isti, aut hiantibus terris, aut labentibus tectis, aut oppidorũ expugnationibus, aut eadem in naui fluctu obruti, eodemque genere mortis, eodemq; ictu temporis intererunt? Qđ .s. nunquam eueniret, si momenta nascendi singulis attributa, suas vnumquodque leges haberent. Quod si quædam in hominum morte atque uita et diuersis temporibus editorum, per stellarum pares quosdam postea conuentus paria nonnulla, & consimilia posse dicuntur obtingere, cur non aliquando possint omnia quoque paria vsu venire, ut existant per huiuscemodi stellarum concursiones, & similitudines, Socrates simul, & Antisthenes, & Platones multi, genere, forma, ingenio, moribus, uita omni, & morte pari? quod nequaquam, inquit, prorsus fieri potest. Non igitur hac causa Chaldæi probè vti quæunt aduersus hominum impares ortus, interitus pares. Hæc Phauorinus.

Phauorinus apud Aulum Gellium lib. 14. capit. 1.

14. *Pulcherrima disputatio Bardesanis aduersus Astrologos.*

QVARTA RATIO. Bardesanes Syrus in doctrina rerum cęlestium excellenter versatus, in eo dialogo, quem rogatu amicorum de Fato, & aduersus Chaldæos conscripsit, futilissimas

Quarta ratio.

esse

esse Astrologorum obseruationes, & raró non ementientes eorum prædictiones, ad hunc ferè modum (vt memorat Eusebius lib.6.de Præparatione Euangelica, c. 8.) demonstrabat: Apud Seras lex est prohibens occidere, fornicari, & adorare simulachra: vnde in illa regione nullũ templum conspicitur, nulla mulier meretrix, nulla adultera, nemo fur, nemo homicida: nec voluntatem alicuius illorum ardentissima stella Martis in medio cœli constituta ad cædem hominis coëgit; nec Venus Marti coniuncta vt alienam quispiam solicitaret vxorem potuit efficere. Atqui, singulis etiam apud eos diebus in medium cœli Martem peruenire necesse est, & in tanta regione singulis horis nasci homines non est negandum. Apud Indos autem, & Bactros, multa millia hominum sunt, qui Brachmanes appellantur: hi tam traditione Patrũ q̃ legibus nec simulachra colunt, nec animatum aliquid comedunt, uinum aut ceruisiam nunquam bibunt, ab omni demum malignitate absunt, soli Deo attendentes. At verò, cæteri omnes Indi in eadem ipsa regione adulterijs, cęde, temulentia, simulachrorum cultu inuoluuntur: inueniunturque ibi nonnulli, immò verò gens quædam Indorũ est in eodem climate habitãs, quę homines venantes atque sacrificantes deuorant: nec ulli planetarum quos fęlices ac bonos appellant, à cæde ac sceleribus istis eos prohibent: nec maligni, Brachmanas pellere ad malefaciendum potuerunt. Apud Persas lex erat, filias, sorores, matres quoque ipsas in matrimonium ducere, nec in Perside solum, ve-
rum-

rumetiam quicunque Persarum ad alia climata orbis è patria exiuerunt, nefanda hæc diligenter matrimonia celebrarunt: quos, aliæ gentes hoc scelus abominatæ, Magusseos appellant. Snntq. vsque ad hodiernum diem in media Aegypto, Phrygia, Galatiaq; plurimi Magussei successione patrum, eisdem sceleribus contaminati. Nec dicere possumus in terminis & domo Saturni, cum Saturno ipso in natiuitatibus omnium, Marte aspiciente Venerem fuisse. Amazones viros non habent, sed tempore veris fines suos egredientes cum vicinis conueniunt. Vude omnes naturali lege eodem tempore pariunt, masculisq. interfectis solas fęminas alũt, bellicosæque omnes similiter sunt, magnam exercitationis bellicæ curam gerentes. Stultum autem est opinari, omnes istiusmodi fœminas prorsus ijsdem natalitijs astris esse genitas. Fit hoc confirmatius argumento exemploque Iudæorum, qui vbicumque terrarum & gentium sint nati aut versentur, inuiolabili obseruatione & infantes suos octauo die circũcidũt, & omnem diem sabbathi feriatum festumque religiosissimè agunt. Non sunt autem Iudæi omnes sub eadem cõstellatione procreati, nec eos à patrijs legibus & institutis vlla vis & potẽtia cęlestium corporũ abstrahere potest. Sed quid dicemus de Christianis? qui innumerabiles toto orbe sparsi; idem vitæ genus atque doctrinæ custodiunt, nec à disciplina quam ipsis Christus Dominus tradidit vel promissis ullis, vel minis aut supplicijs vel latum vnguem amoueri possunt, an dicturi sunt, Christianos omnes eodem

aſtro eſſe natos? Sed illud maximum eſt argumentum, qui ante ſuſceptam Chriſti diſciplinam patrias leges & inſtituta ſtudioſiſſime acerrimeque tenebant, eos poſtea factos Chriſtianos, illis deſertis abiectisq; longè diuerſam vitam agere, diuerſos mores induere, & diuerſiſſimam religionem & doctrinam colere. Itaque nec multas Parthi Chriſtiani ducunt uxores, nec Medi canibus mortuos obijciunt, nec Indi mortuos ſuos cremant, nec Perſæ cum ſororibus aut cum filiabus nefario matrimonio miſcentur, nec Aegyptij Apin, aut canem, aut hircum, aut felem colunt; ſed vbicumque ſunt, eiſdem legibus, moribus & inſtitutis viuunt. Quid plura? ſingulis horis apud omnes gentes homines naſcuntur: ubique autem leges atque mores propter liberam hominis poteſtatem præualere videmus. Nec natalitia ſydera nolentes Seras ad homicidium compellunt, aut Brachmanas ad eſum carnium, nec Perſas a ſceleratis nuptiis remouent, nec Medos prohibent vita defunctos canibus exponere, nec Parthos multas ducere vxores. Singulæ namque gentes, vt volunt & quando volunt, libertate ſua vtuntur, legibus, moribuſq. obedientes. Hactenus ſunt quæ ex diſputatione Bardeſanis aduerſus Aſtrologos commemoranda hoc loco cenſuimus.

Quinta ratio.

QVINTA RATIO. Stante libero arbitrio hominis & immortalitate animi noſtri, ars iſta nullo modo ſtare poteſt? Si aũt ea ſtet, illa funditus corruere neceſſe eſt. quo intelligere licet qualis iſtiuſmodi ars exiſtimanda ſit, quæ

nisi pessundata & obtrita, sublataq; nostrorum animorum libertate atque immortalitate, nihil progredi, nec vllo modo cōsistere queat. Quod autem, si animus noster immortalis & in agendo liber sit, diuinatio astrologica nulla esse possit, his argumentis concluditur. Primò, Astrologi profitentur se futuras hominum actiones euentaque, ex suæ artis obseruationibus præsentire & prænuntiare posse: hoc autem falsum est; futura enim quæ ex libera hominis voluntate proficisci debent, nullo modo possunt esse nota Astrologis. nam vel cognoscerent futura in se ipsis, quod fieri non potest, quippe, quæ futura sunt, nondum per se actu sunt; quod autem non est, prout non est, non intelligitur, sed prout aliquo modo est; nimirum potestate in suis causis. Nec prænosci queunt futura in ipsorum causis quæ tres sunt, Deus, cœlum, voluntas humana, quæ autem ex Dei proposito, consilio & absoluta volūtate euentura sunt, ea nulli mortaliū vel ex cœlo, vel alia quacunq; rōne nisi cui Deus ea voluerit aperire, cognita esse pñt. *Quis enim*, inquit Scriptura, *cognouit sensum Domini? aut quis cōsiliarius eius fuit?* & vt scriptū est in 9. cap. lib. Sapiētię: *Quæ in prospectu sunt, inuenimus cū labore, quæ autē in cœlis sunt, quis inuestigabit? sensum aūt tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiā, & miseris Spiritūsanctū tuum de altissimis?* Exc œlo autem futura quæ pendent ex volūtate hominis non possunt cognosci, tum quia cœlum est cau

Ro. 11. & Esa. 40.

 sa vni-

ſa vniuerſalis, quare futuri effectus particulares non niſi vniuerſaliter & indeterminatè in cœlo contineri & cognoſci poſſunt: tum etiam quia coelum eſt cauſa corporalis & materialis, quare animus noſter qui per ſe incorporeus & expers materiæ eſt liberque in agendo, cœli efficientiæ ac operationi directè & neceſſariò minime ſubiacebit. Voluntas porro humana quæ eſt proxima cauſa humanarum actionum, reſpectu fnturorum quæ ex ipſa proficiſci debēt, per ſe indifferens & indeterminata eſt: multa enim acturi ſumus, de quibus nihil dum cogitauimus, nedum deliberauimus: quomodo igitur cauſa indeterminata & indifferens poteſt definitam certamque futuri effectus cognitionem parere? Confirmatur hoc: exteriores actiones hominis pendent ex interioribus, ex deliberatione dico & electione, non poteſt igitur futura hominis actio exterior prænoſci, niſi cognita ſit futuræ voluntatis electio vnde illa proficiſci debet: at futura hominis electio non poteſt alteri homini eſſe cognita; ſi enim propoſitum animi & deliberationem quam quis in præſens habet mente conceptam, nemo alius ſcire poteſt, quanto minus ſcire poterit conſilium, propoſitum, & voluntatem alterius hominis, quæ multos poſt annos futura eſt?

15. *Vtrum ſit facilius, diuinare quid facturus ſit vir bonus, an vir improbus.*

DEINDE, aut cōſideratur homo vt viuit & opera-

operatur secundum rationem, aut secundum sensum, & appetitum: si secundum rationem, sic homoo non pendet è cœlo, est enim mens & ratio expers materiæ, & incorporea: nullum autem corpus per se agere potest in id quod est incorporeum ratio item libera est, suarumque actionum domina, & suo arbitratu ac voluntate potest ad hoc vel illud agendum se ipsa applicare. nam qnamuis uel a cœlo, uel ex naturali constitutione, & tẽperatione sui corporis, vel à diabolo, vel aliunde instigetur ad malè agendum, potest ea tamen reniti, & vi sua omnes instinctus, impulsus, & irritamenta extrinsecus ei obiecta, comprimere, & irrita facere: quinetiam contra quàm incitatur agere. Hoc manifestum fit vel vnius Socratis exemplo, qui ex naturali corporis affectione, & comparatione, & bardus, & mulierosus erat; sed eiusmodi vitiosas naturæ propensiones, adeo animi robore, & diligentiæ magnitudine emendauit, ut omnium sui temporis prudentissimus, & continentissimus sit habitus. Homo autem viuens secundum sensum, & appetitum carnalem, tam variabilem, & incertam vitam agit, vt qualis futurus sit, nullo modo prædici queat. Quamobrẽ Salomon (quod est in 30. capite libri Prouerbiorùm) dixit: Alia quædam sibi esse cognitu difficilia; illud autem esse prorsus ignotum, qualis sit via adolesentis in adolescentia sua. Est enim ea ætas adeo lubrica ad quodlibet vitium, adeo mollis, & flexibilis in omnes partes, adeo vagans, & errans per omnia, & nulla in re

Hominẽ, vt operatur secundum rõnẽ nõ è cœlo, nec alia ex cã vlla præter Deũ, per se ac necessariò pendere.

Quã sit instabilis vita, & actiones hominis viuẽtis non secundum rationem sed secundum sensum.

diu perseuerans; vt nulla certa ratione modoq; regi & duci, sed quocũque impellit cupiditas, illuc inconsultè, & temerè rapi videatur: quo fit, vt facilius sit diuinare quid acturus sit qui uiuit secundum rationem, & virtutem, quàm quid sit acturus, qui rationis, & virtutem regula, & lege posthabita, suas duntaxat cupiditates sectatur. Sic etiam facilius est diuinare quid facturus sit Rex, qui secundum rectam rationem iustasque leges imperat, quàm quid facturus sit Tyrannus, qui omnia pro suo commodo, & libidine administrat. Qua ratione igitur Astrologi certa scientia consequi possunt ea quæ nihil ratum, firmum, fixumque, & certum habent?

Pulchrũ dilemma aduersus Astrologos.

Adhæc, aut istud Fatum cœleste, & potentia syderum potest ab homine impediri ita vt effectus eius non eueniat, aut nullo modo impediri potest: Si potest impediri, & non euenire, ergo sicut effectus est incertus, ita prædictio eius certa esse non potest. Si non potest impediri, ergo nullum est liberum arbitrium; & ex eo conficitur animum nostrum esse materialem atque mortalem, vtpote syderum potestati necessariò subiectum. Nec verò si ita res se haberet, quicquam prodessent hominibus prædictiones Astrologorum: quid enim iuuaret nosse tanto ante futura, si ea nullo modo declinari, & caueri possent? quin, vt ego censeo, plus mali quàm boni afferrent nobis, quos necesse esset non solum præsentibus malis torqueri, sed etiã tam longinqua, & ineuitabili eorum expectatione

Si Astrologorum prædictiones veræ, & certæ essent, profecto inutiles, & odiosæ essẽt hoĩbus.

ctatione acerbissimè cruciari. Probè hoc intellexit Seneca, licet non minorem quàm Astrologi syderibus in homines vim & potentiam tribueret: in libro enim decimo tertio epistolarũ, octogesima nona epistola ita scripsit: Venio nũc ad illum qui cęlestium notitia gloriatur.

Frigida Saturni quo sese stella receptet,
Quos ignis cœli Cyllenius erret in orbes.

Hoc scire, quid proderit? vt solicitus sim, cum Saturnus & Mars ex contrario stabunt, aut cum Mercurius vespertinum faciet occasum vidente Saturno. Potius hoc dicam, vbicumque sunt ista, propitia esse nec posse mutari. Agit illa continuus ordo Fatorum, & ineuitabilis cursus. Per statas vices remeant effectus rerum omniũ, aut mouent sydera, aut notant: sed siue quicquid euenit faciunt, quid immutabilis rei notitia proficiet? siue significant, quid refert prouidere, quod effugere non possis? scias ista, nescias, fient. Hæc Seneca. Sed vide quàm argutè ac philosophicè hanc ipsam sententiam breuissimis verbis cõclusit Phauorinus: Aut aduersa inquit, euentura dicunt, aut prospera. Si dicunt prospera, & fallunt, miser fies frustra expectando. Si aduersa dicunt & mentiuntur, miser fies frustra timendo. Si vera respondent, eaque sunt non prospera, iam inde ex animo miser fies antequam è Fato fias. Si fęlicia promittunt, eaque euentura sunt, tum planè duo erunt incommoda; & expectatio te spe suspen-

Phauorinus apud Aulum Gellium, lib. 14. c. 1.

ſum fatigabit,& futurum gaudij fructum ſpes tibi iam diflorauerit Nullo igitur pacto vtendũ eſt illiuſmodi hominibus res futuras præſa- gientibus:Sic Phauorinus.

16. *Quàm ſit vana ac futilis prædictio Aſtro logorum de aliquo, quod ſit futurus ſummus Pontifex.*

VERVM, illud maximè arguit prædictio- num aſtrologicarum vanitatem : etenim audent etiam Aſtrologi prædicere & promittere, ali- quem futurum verbi gratia ſummum Pontificẽ: atqui prouectio alicuius ad ſummum Pontifica tum,non ex ipſis vel alterius vnius hominis vo luntate aut poteſtate pendet, ſed ex volunta- te atque ſuffragijs plurimorum Cardinalium, quorum munus eſt creare ſummum Pontificẽ. Quapropter vt certò prænunciari poſſit. Pe- trum, verbi cauſa, fore Papam, non ſatis eſt noſſe compoſitionem aſtrorum quæ in cœlo fuit naſcente Petro,ſed ſimul etiam opus eſ- ſet, Aſtrologo perſpectos & cognitos eſſe om nes ſyderum poſitus & conſtellationes, ſub qui bus nati ſunt quorumcunque volunratum & ſuffragiorum concurſus ad creandum illum Pa pam futurus eſt neceſſarius. Quare,ſi verum eſt quod narrat in Auguſto Suetonius. Nigidium Figulum eiuſmodi aſtrologia nobiliſſimum apud Romanos, accepta hora partus Auguſti, obſeruatiſquè natalitijs eius aſtris,exclamaſſe, Dominum orbis eſſe natum; profecto exiſti-

Inanis prædictio Nigidij Figuli de futuro Auguſti. dominatu.

man-

mandum est id eum nec scienter, nec certa aliqua ratione; sed temerè ac fortuito dixisse, & casu factum esse vt ita contigerit sicut ille prædixerat. Promotio namque Augusti per multos honorum gradus ad summum vsque principatum & Monarchiam, ex multorum hominum studio, gratia, & opera pendebat; vt ad tantum Augusti dominatum & imperium certò prænoscendum atque prænunciandum, solius Augusti generationis & ortus consideratio satis esse nequaquam potuerit: neque enim natalitia Augusti sydera vim vllam habere potuerunt in eos qui fuere Augusti suffragatores adiutoresque ad consequendum principatum; scilicet multi eorum compluribus annis, vel ante vel post Augustum nati fuerant.

17. *Nullam posse esse scientiam vel artem istius Astrologiæ.*

Sexta ratio.

Ars et scientia in his versantur, quæ sẽper aut plurimũ eueniunt, qualis nõ est Astromantia.

SEXTA RATIO. Omnis scientia, & ars versatur in ijs rebus quæ aut semper, aut certè frequenter ita contingunt vt ab ea doceantur: quæ autem extra hæc sunt, & rarissimè accidunt, ea quia nihil habent fixum & certum, propterea nullam possunt scientiam vel artem efficere. Cum igitur prædictiones Astrologorum ferè sint falsæ, nec nisi perquam raro veridicæ sint, satis liquet eas non ex arte aliqua & certis obseruationibus proficisci, sed inscienter & inconsultè ac temerè ab illis effutiri. Quamobrem Phauorinus identidem commonebat, vt caue-

Phauorinus apud

Aulũ Gellium lib. 14.c.1.

rent homines ne quà ipsis Chaldæi ad faciendam fidem irreperent, quòd viderentur quædam interdum vera effutire aut spargere. Non enim comprehensa, aiebat, neque definita, neque percepta dicunt, sed lubrica atque ambagiosa coniectatione nitentes, inter falsa atque vera pedetentim quasi per tenebras ingredientes eunt: & aut multa tentando incidunt repentè imprudentes in veritatem, aut ipsorum qui eos consulunt, multa credulitate ducente perueniunt callidè ad ea quæ vera sunt: & idcirco videntur in præteritis rebus quàm futuris, veritatem facilius imitari. Ista tamen omnia quæ aut temerè aut astutè vera dicunt, prę cęteris; inquit, quæ mentiuntur, pars ea non fit millesima. Hæc Phauorinus apud Gellium. Sed audi quid in eandem sententiam libro secundo de Diuinatione scriptũ sit apud Ciceronem. Quid plura, inquit? quotidie refelluntur Chaldæi. quàm multa ego Põpeio, quàm multa Crasso, quàm multa huic ipsi Cæsari à Chaldæis dicta memini, neminem eorum nisi senectute, nisi domi, nisi cum claritate esse moriturum: vt mihi permirum videatur, quenquam extare qui etiam nunc credat ijs quorum prædicta quotidie videat re & euentu refelli. Seneca in eo libello cuius inscriptio est: Ludus in mortem Claudij Cæsaris, initio introducit Mercurium apud Parcas mortem Claudij procurantem; & vt obiter Chaldæorum illudat vanitati, inter alias rationes quib. conatur Mercurius Parcas inducere ad necem Claudij, hanc affert, ne to-

M. Tallius.

Seneca.

ties videlicet miseri Chaldæi mentiantur: Patere inquit, Mathematicos aliquando verum dicere, qui illum postquam princeps factus est, omnibus annis, omnibus mensibus efferunt. Prędicebant enim illi Mathematici Claudium singulis annis & mẽsibus moriturum: quod etiam nostri temporis Astrologis contingit, à quibus mortes summorum Pontificum in singulos annos atque adeo menses prænuntiari audimus, & ridemus. Beatus Ambrosius lib. 4. in Hexameron, cap. 7. Cum, inquit, ante dies paucos esset sermo de pluuia, quæ fore vtilis diceretur, ait quidam, Ecce Neomenia dabit eã. & quamuis cupidi essemus imbrium, tamen eiusmodi assertiones veras esse nolebam. Denique, delectatus sum quod nullus imber effusus est, donec precibus Ecclesiæ datus, manifestaret non de initijs Lunæ sperandum esse, sed de prouidentia & misericordia Creatoris; quo exemplo & vanitas istius astrologiæ confutata est, & efficacia Christianæ pietatis visque religiosarum precum re ipsa comprobata.

B. Ambr.

18. *Vanitas & falsitas multarum prædictionum Astrologicarum.*

ALBVMAZAR princeps huiusce superstitionis, astrologica ex obseruatione & pręceptis huius artis, prædixit Christianam legem duraturã non plus annos mille quadringẽtos sexaginta: sed bene habet, quod post id temporis, exacti iam anni centum vigintiocto falsam esse illius

Abraam Iudæus.

prædictionem apertè demonstrant. Abraam Iudæus prænunciauit ex obseruationibus astro logicis, expectatum a Iudæis Messiam venturum anno post Domini nostri ortum millesimo quadringentesimo sexagesimoquàrto; quod nimirum tum futura esset eadē astrorum cōpositio, quæ fuerat olim cum Moses ex AEgypto populum Hebræum eduxit: cuius prędictionis vanitatem dies ipsa redarguit. Petrus de Aliaco scriptum reliquit, quo anno generale Concilium celebratum est Constantiæ ad tollēdum schisma quod multos annos afflixerat Ecclesiam, prædixisse Astrologos eius temporis, nullam fore in Ecclesia pacem & concordiam, sed habitu cœli & conformatione astrorum præsignificari maximas fore dissensiones ingenti cum religionis Christianæ detrimento & exitio. Atqui, per illud Concilium Constantiense, diuturnum illud & perniciosum schisma eo anno extinctum est, pace ac tranquilitate Ecclesiæ reddita. qui euentus planè contrarius prædictionibus Astrologorum, sanè multum mouere debuerat Petrum Aliacensem, vt is nullam deinceps isti astrologiæ fidem haberet: præsertim verò, cùm ipsemet vel suis deceptus obseruationibus, vel alienis occupatus & circumuētus opinionibus, veritus fuerit ne illud tam graue & odiosum schisma breui Antichristum mundo pareret.

Petrus de Aliaco.

Albumazar.

19. *Errores Astrologorum in Chronologia.*

ALBVMAZAR istorum Astrologum coryphæ-

ryphæus, neſcio. quas Saturni reuolutiones dilaudat: affirmat enim, quoties Saturnus denas ſui orbis conuerſiones perfecerit, hoc eſt expletis annis trecentis, ſemper magnas quaſdam res & admodum inſignes euenire. Poſt Alexandrū enim, inquit, annis trecentis apparuit Arelaſor filius Bel qui Perſas contriuit: & proximè poſt tranſactis alijs trecentis annis apparuit Ieſus magiſter & dux Chriſtianorum. O turpem ἀνιστορησίαν, O incredibilem temporum inſcitiã. nam nec tunc fuit iſte filius Bel qui Perſas fregerit & Afflixerit; & Chriſtus Dominus noſter non ſexcentis annis poſt Alexandrū vt iſte mentitur, ſed trecentis duntaxat & viginti annis poſt Alexandri mortē natus eſt. Quamquã quis miretur in hoc lapſum Albumazarē, cum tam inſigniter errauerit in Ptolemæo Mathematico, quem facit vnum de Ptolemæis Aegypti regib. qui poſt Alexandrum Magnum Aegyptijs imperarunt? cum in confeſſo ſit, nec Ptolemæum Mathematicum fuiſſe regem, & cum Hadriano Imperatore floruiſſe, nouiſſimo Ptolemęorum Aegypti regum plus centum & ſexaginta annis poſteriorem. Iactant item Aſtrologi, nullam fuiſſe apud homines vllo tempore mutationem legum, nullius Prophetæ nobilis aduentum, nullā nouæ religionis introductionem, nullam magnorum regnorum conuerſionem, denique nullum inſignem & memorabilem caſum aut euentum, quin magna aliqua coniunctio ſyderum; præcipue verò Saturni & Iouis præceſſerit. Hæc, inquiunt, conſtellatio, naſcen-

Aliquot errata circa Chronologiam Albumazaris.

nascentem orbem initiauit : illa præparauit diluuium, alia Abraam vel Mosyem genuit : illa Iesu aduentum prænuntiauit, alia Mahumeti legem antecessit. quæ quàm sint futil'a, commentitia, & erroris plena, vel vno hoc argumento constare potest.

Quā multa peccauerit contra verā Chronographiā Petrus Aliacensis in suis rationib. Astrologicis.

Petrus Aliacensis istiusmodi figmentis stultissimè credens ac vanissimè gaudens, in libro suo de concordia historiæ & astrologiæ, ad id quod ex sensu Astrologorum proximè docuimus probandum, hoc quasi fundamentum supponit: Ab initio mundi vsque ad diluuium fluxisse annos bis mille ducentos quadraginta duos: à diluuio autem ad Christi Domini aduentum & ortum, ter mille centum & duos annos hoc posito, probare nititur quicquid in orbe terrarum valde memorandum & insigne quocunque tempore acciderit, eodem tempore magnam aliquam constellationem in cœlo apparuisse. At enimuero, cum perspicuè falsa sit cōputatio annorum qua velut fundamento illorum ratio & doctrina fulcitur, nonnè consequens est quæ ducuntur & pendent ex illa computatione esse falsa? Etenim ab Adamo ad diluuium, non plus mille sexcentos quinquaginta sex annos preterisse constat ex sacris literis; pauciores nempe quam illi numerant, annis propè sexcentis: quo fit, vt constellationem, quam aiunt isti fuisse in exordio mundi, sexcentis annis mundum præcessisse necesse sit. Deinde tempus quod inter diluuium interfuit & Christi Domini aduentum, ne numerum quidem

bis

bis mille quadringentorum annorum impleuit. Ex quo efficitur vt coniunctio astrorum quam aiunt ducentis annis antegressam diluuium, nō nisi sexcentis octogintaquatuor annis post diluuium potuerit existere. Præterea, dicunt quartam coniunctionem maximam fuisse annis nongentis quadraginta duobus post diluuium, sexdecim nimirum annis ante natum Abraam: quem tamen liquet ex sacra Chronologia, ducentis nonagintaduobus annis natum esse post diluuium, quare necesse est, quartam illam coniunctionem sexcentis triginta annis post Abraæ ortum contigisse. Adhæc, notarunt illi sextam coniunctionem magnam ducentos viginti quinque annos fuisse ante Christum; nimirum falso: nituntur enim supradicta computatione annorum à diluuio ad Christi aduentũ, quam nos mendosam esse ostendimus, quin, si veram sequamur Chronologiam, necesse esset sextam illam coniunctionem sexcentis fermè annis post Christi Domini ortum contigisse. Postremò, quàm fuerit Petrus Aliacensis veræ Christianæ Chronographię rudis, & prorsus expers, vel hoc vno indicio manifestum esse potest: affirmat anno ab ortu Christi septingentesimo, ad quod tempus septimam coniunctionem magnam refert, natam esse in Ecclesia pestem Hæreticorum, maximè vero eam quæ fuit Arrianorum, quorum tamen hæresis circa annum Domini trecētesimum exorta, ante sexcentesimum extincta est. Quis igitur tam multas istorum prædictiones nixas mendacissimis

Chro-

Chronologijs, inanes & mendaces esse dubitet?

Sed quid ego falsarum prædictionum exempla colligo, quorum plena est, & historia omniũ temporum, & referta uita communis? Equidẽ reor, quàm difficile est prædictiones aliquas Astrologorum de futuris rerum humanarum euentis, etiam casu ac fortuito, veras inuenire; tam facilè reperiri posse innumera eorum prædicta perspicuè falsa, & rebus ipsis euentisque confutata. Scitè dixit Cato, mirari se quod non deret Aruspex, Aruspicem cum vidisset: quota enim quæque res euenit prædicta ab his? aut si euenit quippiam, quid afferri potest cur non casu id euenerit? Quod de Aruspicibus Cato dixit, id profecto per quam belle quadrat in Astrologos, vt nimirum uideri debeat, cum mendaci homini ne verum quidem dicenti credere soleamus, quo modo illis, si vel unum eorum prædictum verum euasit, simpliciter credamus; & non ex multis potius falsis uni fidem derogemus, quàm ex vno quod casu verum euenit velimus innumerabilia falsa confirmare. Verùm dicet aliquis, Astrologos nonnunquam esse ueridicos, & ea prædicere quæ rei confirmet euentus. prædicunt sanè; sed inconsultè, insciẽter temere, quis enim est qui totam diem iaculans, non aliquando collimet? Verissimè dici potest de Astrologis, quod olim dixit quidam de oraculis Apollinis; quæ vera fuisset memoria teneri, & prædicari, quæ autem falsa, neminem recordari, aut taceri ab omni-

Lepidum Catonis dictũ vt refert Cice. lib. 2. de Diuinatione, in Astrologos bellè competẽs.

Notet hoc Lector.

omnibus. nam qui veritatem illorum oraculorum descendebant, pauca quædam vera crebro sermone vsurpabant, pleraq. falsa silentio premebant, qui autem omnia contemnebant, nec vera nec falsa curabant. Sed causas prædicta Chaldæorum sæpè vera esse videantur, extrema hac disputatione aperiemus.

20. *Astromantiam omni tempore à viris sapientibus, & prudentibus esse contemptam & damnatam.*

SEPTIMA RATIO. Si hæc diuinatrix astrologia vera esset & certa, sine dubitatione vlla pars esset philosophiæ omnium nobilissima & hominibus optatissima atque honoratissima: tum propter materiæ quam tractat, cœlum dico & sydera, dignitatem atque præstantiam. tum propter futurarum rerum, potissimè autem vitæ hominum & mortis casuum & euentorum prænotionem, quas res noscendi auidissimi sunt & curiosissimi mortales. at cum ea doctrina omni tempore à præstantissimis quibusque Philosophis, quinetiam Astrologis, cótempta, derisa & damnata fuerit; maximum profecto argumentum est, eam futilem & inanem, & ab omni ratione, fide ac probabilitate vacuam ab illis esse iudicatam. Xenophon in libro de dictis Socratis, quod etiam refert Eusebius lib. 14 de Præparatione Euangelica capite 4. tradit Socratem dicere solitum, cognitionem futurarum rerum quæ in potestate Dei sunt, nó

Septima ratio.

esse

esse hominibus procurandam: neque enim posse homines eas res cognoscere, nec Deo gratum esse, si quæ ille occultauit, ea mortales velint nimis studiosè curioseq; rimari. Pythagoras, Democritus & Plato longissimis peregrinationibus susceptis, Persarum magos, sapientes Chaldæorum, Aegyptiorumque sacerdotes adierunt; à quibus occultiora quædam vel ad disciplinas mathematicas, vel ad religionem cultumque deorum pertinentia cognouerunt; diuinatricem autem astrologiam, vel discere ab illis neglexerunt, vel si eam quoque didicerũt, certè nunquã ea vsos esse ipsos, ex eorum scriptis manifestè perspicitur.

Democritus. Plato. Xenophõ, Socrates. Pythagoras.

ARISTOTELES, qui vir & quantus? quàm solers, quàm subtilis & copiosus in doctrina rerum cœlestium? quam cum aliquot libris diligenter explicuerit, nusquam tamen de istiusmodi Astrologia verbum vllum fecit. Cum autem in libris Meteororum, & de Partibus atque Generatione aaimalium, præsertim autem in libro Problematum, multarum rerum obscurarum & admirabilium causas perquirat; ad nullius quæstionis enodationem vel admirandi cuiusquam effectus explicationem, istius astrologiæ opera & præsidio est vsus. Quin, multa sunt in eius scriptis quæ istam Astrologorum doctrinam omnino conuellant, veluti est illud, Futurorum contingentium non esse certam & definitam veritatem: Quæ per accidens quæque raro vel ad vtrumlibet contingunt, non posse scientia comprehendi: Versari in rebus humanis casum &

Aristoteles.

Snīa Aristotelis, q̃ Astromãtiã è medio tollunt.

fortu-

fortunam quæ fugiant certam hominis intelligentiam: Particularium & corruptibilium effectuū, causas proximas & proprias esse particulares atque corruptibiles, ob idque ad perfectam eorum cognitionem non satis esse cœlestes & vniuersales causas contemplari: Cœlum non aliter agere in ea quæ sunt infra lunam, nisi per motum & lumen. Nec vsquam ferè indicauit Aristoteles præter solem & lunā, vim & efficientiam aliorum syderum. illud quoque docuit decretis Astrologorum valde contrarium, cœlestia signa etiam corporeorum & sensibilium effectuum, per alias causas aueri & impediri posse.

Eudoxus. *Panætius* *Auicēna.*

Cicero libro 2. de Diuinatione, laudat Eudoxum ætate Platonis & Aristotelis principem Astrologorum: item Panætium Stoicum, Archelaum etiam & Cassandrum, ac Scylacem Halicarnasseum, Astrologorum sui temporis nobilissimos, qui totam hanc rationem astrologię repudiarunt. Auicenna qui post Hippocratem & Galenum principatum medicinæ obtinet, libro vltimo primæ Philosophiæ, negat Astrologis esse credendum in diuinatione futurorum, quia ipsi nec puncta cœlestia teneant, neque naturas rerum inferiorum planè necessarias ad faciendum iudicium de rebus futuris, perspectas habeant, neque nitantur demonstrationibus sed probationib. oratorijs & poeticis.

Ptolomæus.

Ptolomæus, quem isti huius artis principem & ducem sequi se dicunt, in libro primo de Iudicijs, cap. 2. Non est, inquit, putandum, omnia a

ſupernis cauſis directo deriuari neceſſitate quã dam inuiolabili, vt nulla alia vis quin ita operentur obſiſtere valeat. Idem tractatu ſuo quem vulgo appellant Centiloquium, hoc eſt, Centum ſententiarum, prima eius ſententia ſic habet, Soli numine diuino afflati prædicunt futura particularia. Quinta vero ſententia huiuſmodi eſt, Poteſt is qui ſciens eſt multos ſtellarum effectus auertere quando naturam earum nouerit, ac ſeipſum ante illorum euentum ritè præparauerit. vnde manauit illa multorum ſermonibus trita ſententia, Sapiens dominabitur aſtris. Porphyrius in libro de Oraculis confeſſus eſt, exquiſitam rerum futurarum ſcientiam ex inſpectione ſyderum, nõ mortalibus modò, ſed multis etiam deorum eſſe incomprehenſibilem. Idem in vita Plotini ſcribit, eum, cum in iſta aſtrologia ſatis multum temporis, ſtudij, & operæ poſuiſſet, deprehẽdiſſe tandem, Aſtrologorum iudicijs & diuinationi futurarum rerum non eſſe credendum; eamque diuinationem tũ ſermonibus tum ſcriptis cõfutauiſſe. quod manifeſtum eſt cuiuis legenti eius libros de Fato & de Prouidẽtia, maxime verò eum qui inſcriptus eſt, An ſtellæ aliquid agant.

Porphyr.

Plotinus.

21. *Cui generi hominum prædictiones Aſtrologorum arrideant & probentur, quas S. Ambroſius comparat telis aranearum.*

SI hæc porrò Aſtrologia vera eſſet & certa, plurimum ſanè adiumenti afferret, prouiſione

futuro-

futurorum, ad bene regendam, & administrandam rempublicam, ob eamq́ue causam magno in honore, & gloria fuissent Astrologi apud Reges, & rerum publicarum Principes: at contra prorsus euenit; nam seuerissimis multorum Principum decretis, & edictis explosam, & damnatam, & grauissimis supplicijs addictam eam artem inuenimus. Quoties Astrologi seu Chaldæi Roma eiecti sunt principe Tiberio, Diocletiano, Constantino, Theodosio, Valentiniano, præsertim autem Iustiniano, quibus huius artis studium, & exercitatio, non solum vt inanis, & veritatis expers iudicata est, sed etiam vt ciuitatibus, & societati hominum noxia, & pestilẽs, semper visa est detestabilis? Sed quid attinet in re manifesta, quæ turbam testium non desiderat, longiorem orationem ponere? Audeo dicere, post hominum memoriam vix fuisse quenquam vllo tempore vel magnitudine ingenij, vel præstantia doctrinæ, uel prudentiæ ciuilis excellẽtia, vel eximia morum integritate, vel denique insigni aliquo nobilem ac memorabilem virum, qui natalitia Chaldæorum prædicta nõ quasi meras nugas, & quisquilias floccifecerit, penitusq́ue contempserit. Vulgus modo stolidum, ad intelligendum hebes, infirmum ad iudicandum, facilè credulum, & noua miraque audiendi, & noscendi curiosum, istis nugatoribus, & aures, & fidem libenter adhibet. Gaudent etiam hisce commentis leuissima quædam ingenia, lucri magis, quam veritatis cupida, in republica literarum, turbulenta ac seditiosa,

Professores diuinando futura ex astris, publicis multorũ Principum decretis esse ciuitatib. eiectos.

Cui generi hoium prædictiones Astrologorum arrideãt, & probẽtur.

& ſapientiæ optimatibus ſemper infenſa, rerumque vtilium, & alijs notarum faſtidioſa, nouarũ autem, & ignotarum, atque adeo etiam incomprehenſibilium auidiſſima: denique quibus nõ tam cordi, & curæ eſt vera noſſe, quàm videri vulgo ea ipſos ſcire, quæ ſummi philoſophiæ antiſtites neſcire ſe confitentur.

B. Ambroſius prædictiones Aſtrologorũ comparat telæ araneæ.

Hanc rationem egregio S. Ambroſij dicto concludam. Ita ſcribit Ambroſius lib. 4. Hexameron, cap. 4. Sapientia Chaldæorum telæ araneę comparatur, in quam ſi culex aut muſca inciderit, exuere ſe non poteſt: ſi vero validiorum animantium vllum genus incurriſse viſum eſt, pertranſiuit, & caſses rupit, infirmos atqus inanes laqueos diſſipauit. Talia ſunt retia Chaldæorum, vt in his infirmi hæreant, validiores ſenſu, offenſionem habere non poſſint. Itaque uos qui ualidiores eſtis, cùm videritis Mathematicos, dicite: Telam araneæ texunt, quæ nec vſum aliquẽ poteſt habere, nec vincula, ſi tu non quaſi culex, aut muſca lapſu tuæ infirmitatis incurras, ſed quaſi paſſer aut columba caſſes inualidos præpetis volatus celeritate diſſoluas.

22. *Diſputatur contra tria fundamenta Aſtrologiæ Iudiciariæ.*

Octaua ratio.

OCTAVA RATIO. Fundamenta, & firmamenta huius artis, aut nulla ſunt, aut certè infirmiſſima, & fragiliſſima: hæc igitur ars nulla ratione firma, & ſtabili vtitur ad diuinandum, quamobrem nullam quoque apud homines auctorita-

ctoritatem, fidem, ac probabilitatem habere debet. Primum fundamentum istius doctrinæ est, astra habere qualitates omnes elementorum; partim enim esse frigida, partim humida & sicca, si non formaliter, saltem virtualiter. hoc est, si non actu saltem effectu, si non in se habendo eas qualitates, certè habendo facultates earum qualitatum effectrices: Saturnum aiunt esse frigidum, Martem siccum, Lunam humidam. Verùm hoc, & ratio confutat & experientia, Ratio quidem, quoniam sicut astra omnia sunt lucida & ex se lucem fundunt, ita quoque calida esse omnia & calefacere necesse est: lux enim, non sicut omnis per se calefacit, ita frigefacere aut per se humectare vel exsiccare potest. Stemus decretis Astrologorum aientium. vt Lunam, itidem cætera sydera luce à sole mutuata fulgere. Si igitur omnium astrorum vna est eademque lucis origo & ratio; qui potest esse tã multiplex, dissimilis atque discrepans ratio & potestas agendi? Experientia item hoc ipsum redarguit: in plenilunio enim, cum est lumen Lunæ plenissimum, noctes quoque, Aristotele & exeperientia teste, calidiores existunt. Sed Astrologi præter lucem, alias in cœlo & syderibus vires atque facultates, & à luce & inter se multùm diuersas, mirandorumq; operum causas; quas influentias appellant, commenti sunt. Nouitium sanè inuentum; nulli veterum vel Philosophorum vel Astrologorum vnquã probatum: ac si licet ex eorum scriptis coniecturam facere, ne notum quidem illis. Postquam

Aristoteles. Non esse ponendas in cœlo influentias.

verò à recentioribus Astrologis influentiæ inuentæ & palam probatę, ab alijs quoque doceceri & defendi cœptæ sunt quis ex Lycęo paulo grauior & probatior Philosophus non eas repudiauit atque damnauit? Festiuè quidam Asylum ignorantiæ eas appellauit? ad influentias enim quasi ad vnicum perfugium sese recipiunt, & hanc se in latebram conijciunt quicunque mirabilium effectum proprias & naturales causas, vulgaribus ingenijs nec in Philosophia exercitatis occultas, solerter inuestigare ac reperire non possunt. Et verò, si admittuntur influentiæ, vix dici potest quãtoperè debilitetur robur Philosophiæ, deteratur eius dignitas, auctoritas eleuetur, minuatur existimatio, denique studium eius apud homines cultusq; languescat, Quid enim attinet in occultis rerum causis perquirendis & eruendis præclara ingenia Philosophorum tanto studio & conatu laborare, cum in procliui sit, cuiuslibet effectus ex cœlestibus influentijs rationem petere & afferre? quis enim effectus est, cuius naturalis & vera causa paulo obscurior & abstrusior est, quem non per istiusmodi influentias nullo negocio liceat explicare? Cur magnes ferrum ad se rapit? confestim respondebitur, quia propria eius influentia cœlestis eam illi virtutem indidit. Vnde Remora tantulus piscis vim habet sistendi incitatissimum nauigium? in promptu est responsio, nimirum à cœlesti quadam influentia, quæ tanta pisciculum illum vi ac potestate roborauit. Quid moror? nullum erit problema, nihil in

natura

natura rerum adeo reconditum, & ab intelligẽtia nostra remotum, denique nihil de his quorum peruestigatio summorum Philosophorum ingenia fatigauit, & torsit, quod non quiuis è circulo Astrologorum, & indoctorum hominum vno verbo, scilicet per istas influentias expedire queat.

Argumẽtatio contra influẽtias.

Verùm labor equidem longius, reuertar igitur ad propositum. Si Saturnus quia lucidus est, per lucem calefacit, quomodo idem per influẽtiam frigefacit? nonne absurdum est in eodem astro duas esse facultates, vnam calefaciendi, alteram frigefaciendi, non diuersas modo sed etiam aduersas, & contrarias? cernimus ita esse natura comparatum, ut omnibus in rebus in quibus duæ insunt differentiæ, uel proprietates (vt more Philosophico loquar) vna generalis, & quæ vni rei communis est cum alijs multis, altera specialis, & propria eius rei (cuiusmodi sunt in homine sentientem esse, & rationalẽ) vt semper differentia, & proprietas specialis, nobilior, & perfectior sit generali, ut quæ illam cõtrahit, & determinat, nouæ perfectionis gradũ & rationem ipsi adiungens: sicut patet in prædicto exemplo hominis, in quo rationale nobilius est quàm sentiens. At contra omnino se habet res in hac mirabili Astrologorum doctrina. Etenim docent ipsi, in Saturno, exempli causa, duas esse proprietates seu facultates agendi, vnam generalem, & communem ei cum omnibus astris, quæ est uis illuminãdi, & per illuminationem calefaciendi: alteram specialem, &

propriam Saturni, qua ratione differt ab alijs astris, quæ est facultas frigefaciendi, vel aliqua alia vis alicuius influentiæ. Certum autem est, lucem cęlestem multo nobiliorem esse quacũque alia qualitate cęlesti, & facultatem calefaciendi præstantiorem esse facultate refrigerandi. Præterea, duas esse in re quapiam facultates & proprietates ei rei naturales, quarum altera, vt diximus, sit generalis, altera particularis, inter se contrarias, quales sunt in Saturno secundum istos potestas calefaciendi per lucem, & rerfrigerandi per influentiam; nec fert natura rerum, & id fieri non posse ratio ipsa decernit. Nam vt in corpore multiformi, & quod Græci vocant Heterogeneum, secundum diuersas partes inesse queant contrariæ qualitates, & facultates, quemadmodum contingit corpori humano in cerebro, & in corde; id tamen conuenire non potest in astrum Saturni quod est secundũ omnes partes vnius formæ ac naturæ: neque.n. vna pars eius habet lucem, altera vero influentiam, sed vt totum est præditum luce, ita conuenit in eo toto esse influentiam. Ne multa (non enim consentaneum est alieno loco de Influentijs aduersus Astrologos subtiliter disputare) satis argumenti est ad tollendas influentias omnium quæ in natura rerum efficiuntur, tametsi noua, singularia, & mirabilia videantur, veras, naturales, & proprias causas, atque rationes ex duobus principijs cęlestibus, q̃ omnibus sunt conspicua, & experimentis quotidianis explorata, motum dico, & lucem, plenè cumulateq;

ac

ac probabilissimè peti & duci posse. Figuras porro & effigies stellarum quas designant Astrologi in Zodiaco, similitudinem reddentes quorundam animalium vel hominum, magná vim habere in ortu cuiusque censent Astrologi; cũ tamen per se ac natura sua non sint tales, sed sola eorum imaginatione constent, ab ipsis eo modo confictę & figuratæ: possent enim fingi etiã ad similitudiné aliorum animalium, domuum, turrium, mensarum, aliarumuè rerum. quare valde friuolum & ridiculum est, in eiusmodi figuris quicquam momenti ad diuinandum esse positum existimare.

23. Vtrum astra natalitia cuiusquam, possint esse certæ causæ omnium quæ ei euentura sunt.

SECVNDVM fundamentum Astrologorum est; natalitia cuiusq; astra esse obseruanda: ex his enim omnes vitæ casus & euentus prouideri & prænotari posse. Sed quis non videt fundamentum hoc esse infirmissimũ? cur enim Astrologi non potius obseruent tempus, & cœli atque syderum statum quo quisque in vtero conceptus, formatus, & animatus est? cum in eo plus momenti esse videatur ad diuinandum: quippe tunc primum existit homo, & tunc primum vis cœlestis in homine recipitur & imprimitur: Etenim, ante ortum per nouem menses quisque fuit in vtero, potestati & actioni cœlorum subiectus. Cur item non considerant Astrologi alias constellationes & defluxus cœlestes,

Alterum Astromãcia fundamentũ Quàm inano sit, natalitia cuiusque hominis astra obseruare ad diuinandum.

qui contingunt homini sæpius post ortum? Cũ plerumque vsu veniat vt illæ virtutes cœlestes insigniores sint effectu, & valentiores ad immutandum hominẽ, quàm quæ tempore ortus eius fuerunt: effectum enim illum & defluxum astrorum nascenti homini impressum, necesse est variari commutata sæpius humani corporis temperatione, vel ob alias potentes cõstellationes, vel ob educationem, vel ob variam uiuendi cõsuetudinem & rationẽ, vel ob leges patrias, ad quarum normam cogitur quisque vitam, mores, studia, & actiones conformare. Quid quod fortasse nihil illius materiæ primogeniæ quam quisque in ortu habuit, reliquum fit in extrema ætate? hoc enim visum est & multis & magnis Philosophis, nec S. Thomas in 1. par. quæst. ult. art. 1. abnuere videtur. Quo concesso, vis illius primi defluxus & effectus cœlestis in ortu hominis ei indita & impressa, necessariò tandem euanescet tota. nisi fingat quispiam eiusmodi virtutem cœlestem migrare ex subiecto in subiectum, tanquam ex domo in domum mutando domicilia: aut cum præsentit interitum suum, aliam pro se sui similem & quasi vicariam virtutem substituere.

An aliquid primigeniæ materiæ hominis maneatq; totam vitam.

S. Thom.

24. *Vtrum sit plus momenti in conceptu hominis, quàm in eius ortu: ad diuinandum.*

PLVS autem esse ponderis, aut certè non minus, in conceptu hominis quam in ortu, magister istorum Ptolemæus locuples testis est. Is enim in tertio Apotelesmatum ita scribit: Cum prin-

Ptolemæ.

principium temporale hominis aliquod ſtatuatur, natura quidem & per ſe illud erit principiũ cum ſemen vtero genitali admittitur; potentia verò & ſecundum accidens cum hora partus infans egreditur. Qui igitur horam admiſſis ſeminis vel caſu vel obſeruatione deprehendit, illam ſequi potius debet in proprietatibus corporis & animi dignoſcendis, conſiderando quę ſint eo tempore ſtellarum configurationes, cum enim ſemel à principio ſemen ex ambientis aëris affectione, certa qualitate diſponitur, licet per conſequentis conformationis tempora varietur, quoniam tamen propriam cognatamque materiam naturaliter ſibi aſciſcit, magis etiam primæ ſuæ qualitatis diſpoſitioni aſſimilabitur. Hęc inibi Ptolemæus. Quibus verbis non obſcurè docet, primum & naturale atque efficaciſſimum hominis principium, eſſe ſeminis admiſſionem hominisq; conceptum; atque huic principio potiſsimè inſiſtendum & inhærendum eſſe ad pręnoſcendas hominum affectiones & euentus, tam qui ad corpus quam qui ad animam pertinent Sed quia benè nouerat Ptolemæus, punctum illud temporis vel admiſsi ſeminis, vel conceptus, vix cognoſci poſſe ab Aſtrologis; ne illorum iudicia & diuinationes quas ipſi ducunt ex ortu hominis infirmare videretur, mox ſubiecit, Qui autem horã ignorant principij ſeminalis, eos neceſſe eſt ſequi principium natiuitatis. Haly nobilis Aſtrologus in eo libro quem ſcripſit de electionibus, ingenue fatetur, efficaciam decernendi Fatum

Haly.

homi-

hominis esse in hora conceptionis;sed quia hæc nescitur ab Astrologis, proterea eos ad horam natiuitatis confugisse. Quin cum Astrologi præmuntur argumento Geminorum, quorum cum idem sit ortus, dispar tamen euentus & exitus est; respondere solent diuersitatem euentum qui sunt in Geminis, ex diuersitate conceptus eorum esse profectam.

25. *De vanitate Astrologorum diuinationem suam extendentium etiam ad ciuitates, non solùm ad homines.*

SED vide quousque progressa sit istorum audacia & impudentia: etiam vrbium, non hominum modò, facta profitentur hac arte posse prænosci & prænunciari: obseruata enim astrorum compositione quæ fuit cum vrbes conderentur, posse earum casus euentusq; omnes prospici ac prænotari. Fecit hoc in vrbe Roma rogatu Varronis, quidam Tarutius Mathematicus vt in Romulo tradit Plutarchus: quam historiā lib. 2. de Diuinatione his verbis Cicero enarrat, Quidam L. Tarutius Firmanus familiaris noster in primis Chaldæis rationibus eruditus, vrbis etiam nostrę natalem diem repetebat ab ijs Parilibus, quibus eam à Romulo conditam accepimus; Romamque, cum esset in iugo Luna natam esse dicebat, nec eius fata canere dubitabat. O vim maximam erroris. etiamnè Vrbis natalis dies ad vim stellarum & lunæ pertinebat? fac in puero referre, ex qua affectione

Tarutius Mathematicus, oīa quæ vrbi Romæ contigerunt ad vim astrorum, sub qua ea vrbs à Romulo condita est referebat.

cœli

cœli primum ſpiritum duxerit: num hoc in latere aut in cæmento ex quibus Vrbs effecta eſt, potuit valere? Ita Cicero.

26. *Cur obſeruatio Aſtrologica non valeat æque in ſtirpibus, & animalibus, quàm in hominibus.*

VERVM, quærerem equidem ex iſtis Aſtromanticis, num velint eorum diuinationem etiã in animantibus & ſtirpibus valere, vt in homine? Si negent, prodent ſcilicet ſuam inſcitiam, & ſuæ artis infirmitatem, inanitatem atque falla-ciam. Cur enim non æqualiter valeat in ſtirpibus atque in homine? immò cur non plus valeat? ſtirpes namque multo magis quàm homo, à cœleſtium corporum poteſtate, & efficientia naturali neceſſitate pendent. Et cum minus multa, & varia atque incerta ſtirpibus quàm homini ſoleant accidere, facilior profecto eſſe deberet eorum diuinatio, quæ ſtirpibus quàm quæ homini ſunt euentura. Sin verò annuunt, ſimiliter in ſtirpibus vt in hominibus valere aſtrologicam diuinationem; amicè rogarem ipſos, vt diligentiſſimè obſeruarent ſtatum cœli, & aſtrorum, eo videlicet tempore, quo uel prunus, vel cerasus, uel pyrus ſereretur, aut cum ſementis tritici fieret, & ex illa cœli obſeruatione promerent etiam prognoſtica de illis arboribus, ſcilicet vt diuinarent quantã illæ arbores prunorum, ceraſorum, & pyrorum copiam eſſent laturæ: quantus item ex illa tritici ſemẽte ſpi-

carum,

carum, & in singulis spicis quantus granorum numerus esset prouenturus, hæc si negent à se posse prænosci, fateantur etiam necesse est, non posse ab ipsis futuros hominum casus euentusque prouideri.

27. *De antiquitate istius Astrologiæ apud Aegyptios, & Chaldęos.*

Tertium fundamẽtũ Astromantia.

TERTIVM fundamentum eorundem Astrologorum est, artem hanc suam certissimis innumerabilium sæculorum experimentis, & constantissimis obseruationibus esse comprobatã, aiunt enim, hanc disciplinam profectam esse ab Aegyptijs, & Babylonijs seu Chaldæis, mortaliũ omniũ antiquissimis. tradit.n. Aristoteles in lib. 2. de Cœlo, textu 60. & extremo lib. 1. Metereorũ, Aegyptios omniũ hoĩum vetustissimos haberi: & in principio operis Metaphysicorum affirmat, Aegyptios omniũ hominũ vetustissimos Mathematica studia tractare, & colere cœpisse. Iactabãt ẽt olim Astrologi Chaldæos quadringenta, & septuaginta annorum millia in periclitandis experiendisq; pueris quicunq; nascerentur, posuisse. Verùm adeo in aperto, & in promptu sunt omnibus istorum mendacia, vt a nobis ea vel confutari vel etaim indicari non sit opus. Etenim ab exordio mundi ad hanc diem, necdum sex millia annorum effluxerunt. Ab origine verò gentis Chaldeæ, hoc est, post euersionem turris Babel, facta nempe linguarum diuisione, non sunt adhuc quatuor millia anno-

Aristot.

rum

rum completa. Picus Mirandulanus in cap. 2. libro 12. aduersus Astrologos, testes ad redarguẽdam Astrologorum mentitam vetustatem adhibet Hipparchum & Ptolemæum, principes sanè astronomiæ; qui vbi pro dogmate aliquo cõstituendo veterum obseruationes afferunt, nullas profectò afferunt vetustiores ijs quæ sub Nabuchodonosor Chaldæorum rege apud Aegyptios & Babylonios fuere, ab initio autem imperij regis Nabuchodonosor ad præsentem annum qui ab ortu Domini nostri agitur millesimus quingentesimus octogesimus octauus, nõ plus bis mille ducentos & triginta annos præterijsse constat. Porrò commentitiam Aegyptiacarum obseruationum antiquitatem, perbelle ridet & redarguit Augustinus in cap. 40. lib. 18. de Ciuitate Dei: ita enim scribit: Frustra vanissima præsumptione garriunt quidam dicentes, ex quo rationem syderum comprehendit Aegyptus, amplius quam centum annorum millia numerari. In quibus enim libris istum numerum collegerunt, qui non multum ante annorũ duo millia literas magistra Iside didicerunt? non. n. paruus auctor est in historia Varro qui hoc prodidit. sic Augustin. Sed huic disputationi in qua octo rationibus probare voluimus diuinationẽ astrologicã esse contrariam veræ philosophiæ, finem hoc loco statuemus.

Picus Mirandulanus.

August.

M. Varro.

NON

NON MODO ASTRA NON esse causas, sed nec esse signa rerum futurarum.

CAPVT IV.

BEATVS August. in lib. 5. de Ciuitate Dei, cap. 1. tradit fuisse opinionem quorundã non mediocriter doctorum hominum, quibus visum est non esse quidem astra causas humanorum euentuum, sed esse tamen eorum vera & certa signa.

28. *Vtrum astra, si non sunt causę, saltem sint certa signa omnium futurorum.*

ORIGENES quidé certè in tomis suis super Genesim, (sic enim memorat Euseb. lib. 6. de Præparatione Euangelica, cap. 9.) cum explanaret verba illa quæ sunt in primo capite libri Geneseos. *Et erunt in signa*, è quibus videlicet verbis huius nostræ disputationis argumentum pertexuimus, prodidit astra esse à Deo posita in cœlo, vt per varios aspectus & coniunctiones præsignificarent quæ consequentibus temporibus tum vniuersè, tum sigillatim euentura essent, non tamen ea efficerent. Itaque cœlum esse dixit velut quendam librum in quo Deus depinxit atque descripsit quæcunque in toto mundani æui decursu, suo quæque tempore futura sunt. Ad hoc probandum, citat Origenes librum quendam cui titulus erat, Narratio Ioseph, olim apud multos in auctoritatẽ & fidem receptum: in quo Iacob Patriarcha inducitur

Liber, q inscribebatur Narratio Ioseph,

citur

citur filios suos alloquens hunc in modum, Legi, inquit, in tabulis cœli qæcunque contingent vobis & filijs vestris. Plotinus autem condiscipulus Origenis idem sensit; idq. docet in libro qui inscriptus est, Vtrum stellæ aliquid agant: in libro autem de Fato, c 6. hunc pręterea stellarum vsum esse tradit, vt qui illas suspiciãt & quasi literas considerent, qui nimirum huiusmodi literaturam nouerunt, futura legant; ex ipsis figuris comparatione quadam analogica, eorum significationem & intellectum solerter indagantes. Quin, Porphyrius affirmat, cum ipse de se interficiẽdo vehementer cogitaret, Plotinum hoc cęlitus prouidisse, & à tanto facinore eum prohibuisse.

ab Origene citatus.

Plotinus.

Porphyr.

Hanc sententiam Iulius Sirenus libro 9. de Fato, c. 35. minimè damnandam censet: & quo probabilem esse ostẽdat, aliquot ex diuina Scriptura productis sententijs, eam ornat atque cõfirmat. Hoc enim, inquit, non obscurè indicat Esaias cum ait in capite 34. *Complicabuntur sicut liber cœli:* qua oratione significatur, cœlos post diem iudicij conuoluendos esse atque complicandos: quasi nunc cœli instar cuiusdã libri sint explicati & aperti nobis, haud dubie ad legendũ. Eodem pertinet illud quod est in Psalmo 21. *Annunciabũt cœli iustitiam eius*, & in Psalmo 18. *Cœli enarrant gloriã Dei*, & quod est in primo capite libri Geneseos de stellis, *Vt sint in signa*, & in Ps. 88. *Confitebuntur cœli mirabilia tua Dñe.* Nec verò, inquit Ori-

Iulius Sirenus.

Origenes. genes, hæc opinatio tollit liberum hominis arbitrium, non magis profectò quam prædicta futurarum rerũ à sanctis Prophetis edita, vel præscientia omnium rerum quæ est in Deo. *Plotinus.* Plotinus scientiam astrorum ea ratione vt astra signa sunt humanorum euentuum, contingere homini aiebat vel singulari quodam Dei munere, vel propter eximiam astrologiæ peritiam; ad eam enim comparandam, opus esse acerrima indagatione, summaq́ue solertia.

Iulius Sirenus. Iulius autem Sirenus ne Augustinum quidẽ ab hac opinione abhorruisse putat: quippe in 2. lib. contra Manichæos. c. 21. cum is ageret de hominibus, quorum dum sunt in corpore mortali occulta sunt corda, ita scribit: Neque enim in illis corporibus cœlestibus sic latere posse cogitationes credendum est, quemadmodũ in his corporibus latent, sed sicut nonnulli motus animorum apparent in vultu, & maximè in oculis; sic in illa perspicuitate ac simplicitate cœlestiũ corporum omnes omninò motus animi latere non arbitror. Hæc ibi Augustinus.

29. *Vtrum secundum Aug. astra sint signa omnium rerum humanarum.*

Excutitur locus Augustini. VERVM, si quis locum hunc non prorsus inconsideratè legat, planè comperiet Augustinum per cœlestia corpora non intelligere orbes cœlestes, sed corpora beatorum hominum, post resurrectionem cœlesti gloria & immortalitate donata; & ponere eum discrimen inter homines in hisce caducis corporibus viuẽtes, & eosdem

dem post resurrectionem in glorificatis corporibus immortalem, & beatam vitam agentes: quod illi arcana cordium multiplici simulatione callidè tegant, & occultent, ideoq; sæpè alios fallat: in his verò manifesta erunt omnium corda omnibus, omnisque prorsus aberit simulatio, fictio atque deceptio. Atque hũc esse verborum Augustini germanum intellectum, ex proximè consequentibus eius verbis palàm est: hæc.n. subsubtexuit, Itaque illi merebuntur habitationẽ illam, & commutationem in angelicam formã, qui etiam in hac vita cum possint sub tunicis pelliceis occultare mendacia, oderunt tamen ea, & cauent flagrantissimo amore veritatis; & hoc solum tegunt quod ij qui audiunt ferre nõ possunt, sed nulla mentiũtur. Veniet.n.tempus, ut nihil etiam contegatur. Nihil est enim occultum quod non manifestabitur. sic Augustinus. Quare cum Augustinus satis explicatè, & apertè loquatur de corporibus hominum glorificatis, non autem de cœlis vel astris; demiror sanè Iulium Sirenum tam incogitanter, & oscitanter legisse hũc locum, vt propter eum maximè, Augustino affinxerit huiusmodi sententiam, cuius nec ullum eo loci vestigium apparet, & extat apud eundem in lib.5.de Ciuit.Dei copiosa & grauis confutatio.

30. *De natura, & varietate signorum.*

CAETERVM, astra esse signa rerum futurarum, censeo equidem non solum esse alienũ à

Astra nõ esse certa

Signa rerum futurarum.

vera philosophia, sed etiam sacris literis cõtrarium. Ac licet complures earum rationum quas superiori capite tractauimus, etiam valeant ad hoc probandum: nouis tamen aliquot argumẽtis quæ propriè eiusmodi sententiam refellant, hoc loco vtendum est. Principio, quod est naturale signum alicuius rei, id vel eius rei causam vel effectum esse, vel vtrumque ab eadem superiori, & communi causa proficisci necesse est. nam quod, præter hæc, quartum membrum fingi posset, videlicet vt illud signum necessariò sit coniunctum cum causa rei ab illo significatæ, id non est diuersum à tertio membro: talis enim connexio, & coniunctio non aliter esse potest, quam vt causa illa prius ex se pariat id quod est signum: deinde id quod est signatum, aut vt idẽ quod causam excitat vel admouet ad agendum, simul etiam adhibeat, & applicet id quod est signum ad præsignificandum: vtrumque autem horũ ad communem causam refertur. Hinc igitur argumentari licet ad hunc modum: Si cœli & sydera sunt signa omnium rerum sublunarium, vel sunt earum rerum causa, sed hoc negat ista opinio: uel sunt effectus, quod nec illi dicent, nec ullus hominum sanæ mentis audebit dicere: aut, quod tantummodo reliquum est, tam cœlestia quàm sublunaria ab eadem superiori, & communi causa proueniunt; quemadmodum Iris signum est serenitatis, non quia sit eius causa vel effectus, sed quia eadem est communis vtriusque causa. At causam communem cęlestium corporum, & sublunaria-

lunarium, necesse est esse vel corporeã vel incorpoream: corpoream quidem nullam, opinor, ponent isti; nullum enim corpus superius cœlis est: relinquitur igitur vt omnia referant ad causam incorpoream, hoc est, vel Deum, vel Angelos, qui mouent cœlos: ita vt, dum Angeli cœlos mouent, in ipsorum cœlorum statu habituquè, & in syderum positu & conformatione, quasi quibusdam suis nutibus, & tanquam notis atque signis inibi descriptis euenta rerum humanarum prænotent atque præmonstrent. At enimuero id multis de causis non est credibile. Etenim qui sic opinantur, fateri eos oportet induci homines ab Angelis ad maxima scelera & execranda flagitia.

AD hoc, Philosophia docet, necnon & Theologia idem tradit; Angelorum nullam esse actionem quam vocant transeuntem, & quæ proximè ab ipsis prouenit, aliam quã motum localem, nec Angelos posse quicquam proximè agere, præterquam mouere motu locali. Angelos verò qui circumuoluunt orbes cœlestes, nõ aliter circa res sublunares operari censent Philosophi & Theologi, quam per motum & lumen cœli; nam influentias à lumine omninò diuersas paulò superius sustulimus. Per motum autem & lumen cœli, omnes futuros effectus rerum sublunarium, clare distinctè certoq; præmonstrari, nemo dicet qui verisimilia & credibilia loqui velit. Deinde, cum eiusdem causæ duo effectus se inuicem necessariò indicant, vt ab eadem causa, sic eodem quoque modo ab il-

la prouenire debent: alioquin fieri non poteſt vt ſe inuicem certo indicent: a Deo autem & Angelis quę in corporibus cœleſtibus fiunt, ea neceſſariò & inuariabiliter ſe habent, quæ autem in his quæ ſunt infra lunam, valde mutabiliter, & vt ita loquar, defectibiliter contingunt.

Hinc alia quoque ſubtexuntur argumenta. Etenim, quomodo aſtra quę ſunt certo numero comprehenſa, & ſemper vniuſmodi & neceſſariò ac immutabiliter ita ſe habent, ſigna eſſe poſſunt omnium rerum futurarum, quæ propemodum infinitæ ſunt multitudine ac varietate, & inter ſe plurimum differentes atque diſcrepantes? quomodo eadem ſyderum poſitura & conformatio, ſub qua vel Gemini, vel alij quã plurimi eodem puncto temporis naſcuntur poteſt eſſe certum ſignum propriè & diſtinctè præſignificans tot tamque varios ac diſſimiles caſus & euentus qui in illis cernuntur? quare, ſi aſtra ſunt ſigna rerum futurarum, earundem quoque cauſas eſſe fatendum eſt: quod ſi cauſas eſſe negamus, etiam ſigna eſſe negandum eſt.

31. *An Cometæ ſigna ſint humanarum rerum.*

DICES, Cometas qui in ſublimi aëre generantur, ſigna eſſe quæ inſignes admodum caſus futuros portendant, quorum tamen Cometę nec cauſę ſint nec effectus: quare idem quoque aſtris accidere reſpectu rerũ ſublunariũ, nõ eſſe incredibile. At ego, Cometas certa ſigna humano-

manorum casuum, & euentuum nunquam con cedam, licet hoc tam vulgo persuasum sit, quã est à Sapientibus improbatum. Qđ si hoc, cũ vul go consentiens opinarer, dicerẽ Cometas à stel lis rerum futurarum effectricibus excitari, vt eas res antegressi præmõstrent. De stellis aũt se cus est, his n. nulla est corporea causa superior.

32. *An qui astra faciunt signa rerum futurarum, simul etiam necessariò inducant & astruant Fatum.*

SED quid multis moror? coguntur istius opinionis Auctores, quanquam id minimè velint, Fati necessitatem inducere: & sanè, magis etiam quàm qui stellas faciunt causas rerũ sub lunarium. Etenim, ut stellæ causæ sint eorum quæ fiunt infra lunam, non ideo tamen Fati necessitas existet, quod. n. illarum afflatu defluxuque in terris esset efficiendum, id posset vel cõtrarijs materiæ affectionibus, uel obstantibus causis particularibus impediri. At si astra naturaliter futurarum rerum signa sunt, omninò euenire necessarium est quod ab illis significatur: alioquin essent signa inania, & fallacia. Et cum Deus ea instituisset ad significandum, & in cœlo tanquam in quodam volumine ea descripsisset veluti notas futurarum rerum indices; si euentus rerum cum illarum significationibus non congruerent, vel Deus earum auctor, & institutor ignorans esset futurorum euentuum,

vel fallax. Denique, si astra præsignificant quæ futura sunt; aut præmonstrant quæ faciẽda sunt à causis particularibus, non quidem omnibus sed aliquibus tantùm: sed hoc improbabile est ac figmenti simile; cur enim stellæ prænotent futuros effectus aliquarum particularium causarum potius quàm aliarum, vel cur non similiter præmonstrent omnes, cum omnium similis ratio sit? aut stellæ præsignificant omnes futuros effectus causarum omnium particularium: hoc si est, nullæ profectò reliquæ fiẽt causæ per quas quo minus eueniat quod à stellis præsignificatur, impediri & prohiberi queat. Ex quo fit necessario, vt omnia quæ infra Lunam fiunt, immutabili necessitate Fati nexa vinctaque teneantur: quod nec istius sententiæ defensores sentiunt, & id sentire impium est.

Explicatur locus Isaiæ ex cap. 34.

Testimonium autem illud Esaiæ productum ex 34. capite, *Cœli sicut libri complicabuntur*; quod inter cætera Scripturæ testimonia paulò superius commemorata, solum habere aliquid difficultatis, & nonnihil negotij facessere videt; varie interpretatum reperio: ita tamen, vt nulla interpretatio quæ modo vel probati sit Auctoris, vel sit ipsa probabilis, quicquam illi sententiæ suffragetur. Iustinus martyr respondens ad

Iustinus martyr.

quæstionem nonagesimam quartam Orthodoxorum, qua quærebatur quemadmodum intelligendum esset quod dicitur ab Esaia, fore vt cœlum aliquando velut liber complicaretur, sic ait. Quemadmodum cœli creationem diuinæ literæ per similitudinem conferunt aliquando

cum

eum pellis extensione, dicentes: *Qui extendit cœlum sicut pellem*, aliquando cum firmato fumo, *Cœlum*, inquit, *ceu fumus firmatum est*, aliquando cum rotunditate cameræ. *Qui extendit*, inquit, *cœlum velut cameram*: Sic è diuerso, cœli dissolutionem per comparationem cõferunt cum alijs rebus, vt apud Esaiam cum volumine inuoluendo & implicando, sicut apud Dauidem Psalmo 101, cum vestimento veterascente & commutando. Sic Iustinus. Hieronymus verò illis verbis hęc scribit, considerandum, quod non dicat interire cœlos, sed replicari siue complicari quasi librum; vt postquam omnia peccata aperta fuerint & relecta, complicentur qui prius aperti fuerant; vt nequaquam vltra scribantur in eis delicta multorum In Scriptura enim dicuntur cœli annunciare iustitiam Dei, reuelare iram eius, & probare ac testificari hominum scelera.

Psal. 103.

Esaia 51 iuxta 70 Interpretes.

Esaia 40. iuxta 70. Interpretes.

B. Hieronymus.

Sanctus Thomas & Nicolaus de Lira aliter exponunt, Complicabuntur, inquiunt, cœli tanquam liber, hoc est, non exercebunt vltra Ethnici astromantiam suam; nec post hac ex astris diuinare audebunt euenta hominũ, quasi legerent in syderibus descriptos casus & euentus futuros. Alij sic interpretantur: Non patebit amplius introitus in regnum cœlorum, sed ianua cœlestis clausa erit. Sunt etiam qui explanent hoc modo. Ministerium & vsus cœlorum atq; syderum exhibitus homini ante diem iudicij, postea esse desinet; nam licet non prorsus

B. Thomas.

sus interibunt celi, alio tamen statu erunt, & quibus nunc funguntur ministerijs, & obsequijs hominum causa, ab illis post diem iudicij quoquo modo vacabunt: quæ uacatio pulchrè declaratur ab Isaia similitudine libri, quē posteaquā eo vsi sumus, nec amplius nobis vsui futurus est complicare, & claudere solemus.

Nec displicet mihi interpretatio eorum qui aiunt, illa similitudine declarari; tantam fore diuinæ iræ, & vindictæ demonstrationem aduersus gentes de quibus illic Esaias loquitur; tantam rerum omnium perturbationem, & confusionem; tantam denique hominum tristitiam, dolorem, & conflictationem, ut præ magnitudine mœroris atq; doloris, & præ animi perturbatione, & oppressione, videantur hominibus cœlestia lumina restringui, stellæ de cęlo cadere, motusque earum conturbari, denique cœlum complicari, & recedere, nam quod hic dicitur complicari, in Apocalypsi dicitur recedere vel abire, sic enim habes in capite sexto, *Et cœlum recessit sicut liber inuolutus.*

Sed quo planior sit, & facilior ad intelligendum etiam non valde doctis similitudo libri qua vsus est Esaias, sciendum est, apud Hebræos antiquitus libros sacros diuersa forma scribi, & compingi solitos esse, quàm nunc scribuntur libri apud nos. Habebant enim vnum duntaxat folium siue membranam oblongam, quæ circa cylindrum siue axem ligneum circumplicabatur, instar lineæ telæ radio textorio circumuolutæ. Videbantur autem huiusmodi, libri aliquam

Antiquus mos Hebræorum scribēdi.

quam

quam referre cœlorum similitudinem & imaginem; quia sicut axem illum ligneum qui in medio voluminis est, complures ipsius membranæ ceu spiræ, altera super alteram ambiunt & circumdant: ita hanc terram quæ medium totius vniuersi axem tenet, cœlestes orbes alter super alterum, collocati in orbem circumplectuntur. Verùm de testimonio Esaiæ satis dictum sit; cuius cum tam multæ ac varię sint expositiones, nulla earum tamen mirificos istos astrorum Lectores, Interpretes, ac Vates adiuuat.

QVA RATIONE NONNVLLI Astrologi multa vera prædixerint.

CAPVT V.

RESTAT, quò tandem ad exitum hæc disputatio finemq; perducatur, vt causas aperiamus, cur permultæ quorundam Astrologorum prædictiones veræ fuerint, & cum rebus ipsis euentisque mirabiliter congruentes, hanc enim quæstionem, cum eius mentio supra incidisset, quo melius, commodiori scilicet loco tractari posset, in extremam hanc disputationem reiecimus.

Licet igitur prædictiones Astrologorum plerumque falsas esse verissimum sit, & à nobis supra satis explicarum; quoniam tamen & olim proditum est à multis, hodieq; admodum vulgare est, quinetiam à grauibus viris, quibus nō credere difficile est, pro certo traditur, fuisse

quosdam

quoſdam Aſtrologos quorum plerçque omnes prædictiones ueræ fuerunt, vſu ipſo euentuquè comprobatæ: & vix vnum aut alterum de plurimis eorum prædictis ſecus euenit quàm illi prænunciauerant: age, nos etiam hoc credere in animum inducamus, ne peruulgatæ hominum opinioni quaſi publica fide & auctoritate confirmatę, aduerſari videamur. Conceſſa autem veritate huiuſmodi prædictionū, cauſas eius diſquiramus, videlicet qua ratione certò potuerint ab Aſtrologis futura prænūciari, quæ quod incerta ſunt, vim & notionem humanæ intelligentiæ fugiunt Non longum faciam: equidem aſſeueranter affirmo, ſi quæ prædictiones Aſtrologorum veræ fuerunt, earum veritatem non ex veritate firmitateq; artis aſtromanticæ quam nullam eſſe ſatis ſuperquè oſtenſum eſt. ſed alijs ex cauſis proficiſci: quæ autem ſint huiuſmodi cauſæ, breuibus explicabo.

33. *Quatuor cauſæ, propter quas nonnumquam prædicta aſtrologorum vera cadunt.*

34. *Inſtinctu dæmonum agi nonnunquam homines ad diuinandum.*

PRIMA cauſa. Veritas iſtarum prædictionum nonnunquam prouenit ex pacto & ſocietate quam iniuit Aſtrologus cum dœmone, vel ex occulto eius afflatu & inſtinctu, quo etiam neſcientes homines ad diuinandum inſti-

ganturiHoc tradit Auguſt.extremo c.7.lib.5.de Ciuitate Dei:Nõ immerito,inquit,creditur , cũ Aſtrologi mirabiliter multa vera reſpondent, occulto inſtinctu fieri ſpirituum non bonorũ, quorum cura eſt has falſas,& noxias opiniones de aſtralibus fatis , inſerere humanis mentibus atque firmare,non horoſcopi notati,& inſpecti aliqua arte,quæ nulla eſt.Sic Auguſtinus.

35. *Quot modis Dæmon futura,aut ipſe præſentire,aut homini prẹmonſtrare ſoleat.*

DOEMON autem ſuggerit homini quod ab eo diuinetur , vel palàm ſe oculis eius aſpectabilem,& conſpicuum offerens,eumque futura humanis verbis prædocens : uel formatis in aere uocibus præſignificantibus futura, citra vllam corporis ſpeciem , & figuram: vel immiſſa ſcriptura aliqua quæ futurarum rerum prædictiones continet, uel dormienti per ſomnia aut vigilanti afficiendo , & commouendo phantaſiam , fingendoque phantaſmata idoneè ad repræſentandum id quod diuinandum eſt , atque incitando hominem ad prædicendum id quod repræſentant phantaſmata . Scire autem poteſt dæmon futura, quæ prædocet hominem , reuelatione Dei per bonos Angelos ei facta : nonnunquam enim Deus ad agendum aliquid utitur dẹmonum miniſterio . Solet etiam dẹmon prænũciare homini futura quæ ipſemet poſtea factu-

factūrus est: solet ob incomparabilé sui motus celeritatem, quæ in longinquis locis remotisq; mundi regionibus geruntur, ea ad homines qui longissimè absunt deferre. Potest item dæmon ex clandestinis consilijs, verbis, scriptis, ex signis quæ in corpore tã exterius quàm interius apparent, occultas hominum cogitationes, & deliberationes tam præsentes quam futuras, solertissimè coniectando, cognitas habere. Idemque conijcit ex præparatione causarum aliarũque rerum, quæ ad gerendum aliquid debent concurrere. Denique, ob incredibilem subtilitatem, & solertiam mentis, ob tantam tot milliũ annorum experientiam, propter perfectam rerum omnium naturalium absolutamque scientiam; callidissimus atque sagacissimus est ad præsentiendum & prænoscendum futura.

August. Hoc ipsum quod hic docuimus, quia enucleate aperteq; tradit Augustinus in libro 2. de Genesi ad literam, capite 17. libet verba eius adscribere, De fatis inquit, syderum, qualeslibet eorum argutias, & quasi de mathesi documentorum experimenta, quæ illi Apotelesmata vocant, omnino à nostræ fidei sanitate respuamus, Talibus enim disputationibus etiam orãdi causas nobis auferre conantur, & impia peruersitate malis factis, quæ rectissimè reprehenduntur, ingerunt accusandum potius Deum auctorem syderum, quam hominum scelera. Ideoque fatendum est, quando ab illis vera dicuntur, instinctu quodam occultissimo dici, quem nescientes humanæ mentes patiuntur. Quod cum ad

deci-

decipiendos homines fit, ſpirituum ſeductorum operatio eſt: quibus quædam vera de temporalibus rebus noſſe permittitur, partim quia ſubtilioris ſẽſus acumine, partim quia corporib. ſubtilioribus vigent, partim experientia validiore propter magnam longitudinem vitæ, partim à ſanctis Angelis, quod ipſi ab omnipotente Deo diſcunt etiam iuſſu eius ſibi reuelantibus, qui merita humana occultiſſimæ iuſtitiæ ſinceritate diſtribuit. Aliquando autem ijdem nefandi ſpiritus etiam que ipſi facturi ſunt, velut diuinando prædicunt. Quapropter bono Chriſtiano, ſiue Mathematici, ſiue quilibet impiè diuinantium, maximè dicentes vera, cauendi ſunt, ne conſortio dœmoniorum animam deceptam, pacto quodam ſocietatis irretiant. Hactenus ſunt Auguſtini verba.

36. *Quot modis & quã grauiter peccent, qui Dœmonum vel iſtorum Aſtrologorum opera vtuntur ad diuinandum.*

CETERVM, grauiſſimo ſe obſtringunt ſcelere, quicumque cupidi futura noſcendi conſulunt dœmones, vel Aſtrologos dęmonum opera vetentes ad diuinandum, Multis autem modis in eo ipſo peccari poteſt: primò ſi quis conſulat dœmonem de futuris, vel dœmonis diſcipulum Aſtrologum, ratus eſſe doemoni futura omnia explorate percepta. hoc enim cum vnius Dei proprium ſit noſſe futura, ſi quis eandem cognitionem etiam dęmoni tribueret, impieta-

tis & idololatriæ crimē esset. Deinde, si crimini vertitur cum excommunicato ab Ecclesia communionem & societatem habere, quantum crimen erit cum diabolo acerrimo Dei & Ecclesiæ inimico & implacabili hominum hoste, pacto & societate cõiunctum esse? & quem Deus ab omni societate fidelium ablegauit ad inferas & tartareas sedes, æternisque supplicijs mancipauit, eo & amico, & magistro atque doctore vti velle? Postea, qui dœmonis familiaritate vtitur, in magnum certumque periculum animam suam obijcit, vtpote quam dęmon eiusmodi prædictionum illecebris circumuenire ac perdere vehemēter cupit. Peccat etiam grauissimè, quisquis Astrologos consulit, quo per illos aliorum hominum occulta peccata cognoscat. His accedit, immane flagitium esse, propterea dęmonem vel astrologum consulere, vt eorum consilio vel auxilio magnum aliquod scelus perpetrari queat.

37. *Istiusmodi Astrologos fere improbos & flagitiosos esse.*

ISTOS autem veridicos, vt ferunt Astrologos dœmonum esse familiares & discipulos, multa nec obscura sunt indicia: Primò, improbitas morum vitæq. impuritas & sordes: tum, contemptus omnium quæ ad Christianæ disciplinæ ac pietatis cultum exercitationemque pertinent: Postea, odisse lucem, fugitare conspectum congressumque hominū, rarò versari

in

in publico, ferè in obſcuro & abdito, proculq; arbitris viuere: Ad hoc, de ipſorum fide ac religione, mala, nec ſanè immerito ac temerè, hominum exiſtimatio: Denique multi de illis capti à cenſoribus fidei noſtræ, quos Inquiſitores vocant, vel vltro, vel coacti, habita ſcilicet quæſtione, admotisque cruciatibus, ſuam cũ dæmone ſocietatem & familiaritatem confeſſi ſunt. verum de prima cauſa ſatis.

SECVNDA CAVSA. Aſtrologos diuinare futura, nonnunquam accidit ex occulta diuinæ prudentiæ diſpoſitione quæ, vt in 4. & 7. libro Confeſſionum inquit Auguſtinus, cæcas & improbas mentes conſultorum aliquoties ignoto quodam inſtinctu ſic agitat, vt neſcientes proferant, quæ conſulentes vel ex eorum meritis vel ex abyſſo iuſti iudicij Dei oporteat audire.

Auguſt.

38. *De vſu ſortium apud antiquos ad prænoſcenda futura.*

HVC referre etiam conuenit ſortes antiquis vſitatas, quando videlicet verſib. alicuius poëtæ ſortitò acceptis, quid eis futurum portenderetur, inquirebant: quo modo nonunquam contingebant illis carmina vel præſentibus, vel futuris negotijs mirè congruentia: velut Alexandro Seuero etiamnum adoleſcenti, nec imperium ſperãti, dum Virgilianas ſortes ſcrutatur, verſus ex libro Aeneidos 6. exiêre, qui futurũ illi Imperium præſignificabant his verbis.

Tu regere imperio populos Romane memento:
Hæ tibi erunt artes, pacisque imponere morem;
Parcere subiectis, & debellare superbos.

Nec mirũ ita euenire, Deo volente ideoque mente mouente, linguam moderante, & sortes aptè ad id quod præsignificari vult miscente ac temperante: qui nõ solum ex ore Balaam arioli & falsi vatis, sed etiã ex ore asinæ qua ille ariolus vehebat̃, verissima futurorũ edidit oracula.

Nume. 23. & 24.

39. *Permissu Dei, nimis cupidos sciendi futura, laqueis dęmonum irretiri, & varijs ac pernitiosis erroribus implicari.*

NON est hoc loco in præteritis relinquendum, quod valde sapiẽter & salutariter monet Augustinus in libro 2. de Doctrina Christiana, cap. 22. & 23. ait enim permissu Dei nonnunquam vsu venire, vt dœmones vel per ipsos ẽt homines multa vera prædicant, quod nonnulli eiusmodi diuinationum, etiam cum superstitione atque impietate nimium studiosi atque curiosi, noxia ꝑsuasione seducti, in maiora & magis execranda flagitia, ita se derelinqui à Deo promeriti præcedentibus suis peccatis prolabantur. Sed præstat hic Augustini verba subscribere. Hinc fit, inquit, vt occulto quodam iudicio diuino cupidi malarum rerum homines, tradãtur illudendi & decipiendi, pro meritis voluptatum suarum illudentibus eos atque decipientibus præuaricatoribus Angelis; quibus

Augustinus.

Valde obseruanda beati Augustini sẽtentia.

bus

bus ista pars mundi infima secundum pulcherrimum ordinem rerum, diuinæ prouidentiæ lege subiecta est. Quibus illusionibus, & deceptionibus euenit, vt istis superstitiosis, & perniciosis diuinationum generibus, multa præterita & futura dicantur, nec aliter accidant quàm dicunt: multaque obseruantibus secundùm obseruationes suas eueniant, quibus implicati cũriosiores fiant, & sese magis magisque inserant multiplicibus laqueis perniciosissimi erroris. Hoc genus fornicationis animæ salubriter diuina Scriptura nõ tacuit, neque ab ea sic deterruit animam, vt propterea talia negaret esse sectanda, quia falsa dicuntur à professoribus eorum, *Sed etiam si dixerint uobis*, inquit, *& ita euenerit credatis eis*. Non enim quia imago Samuelis mortui Sauli regi vera prænũciauit, propterea talia sacrilegia quibus imago illa præsentata est, minus execranda sunt: aut quia in Actibus Apostolorum ventriloqua fęmina verum testimoniũ perhibuit Apostolis Domini; ideo Paulus Apostolus pepercit illi spiritui, ac non potius illius dęmonij correptione atque exclusione mundauit. Omnes igitur artes huiusmodi vel nugatoriæ vel noxiæ superstitionis, ex quadam pestifera societate hominum, & dœmonum, quasi pacta infidelis, & dolosæ amicitiæ constituta, penitus sunt repudianda, & fugiẽda Christiano. Sic Augustinus. His causis adijciunt quidam alias duas, minus fortasse probabiles, non minus tamen frequentes vsuque compertas.

Deut. 13.
1. *Reg* 27.
Act. 16.

40. *Multos diuinare futura, magis ex prudentia, & usu rerum humanarum, quàm ex arte Astrologica.*

TERTIA CAVSA. Non pauci diuinant non tam peritia artis Astromanticæ, quæ nulla est, quàm singulari quadam sagacis ingenij solertia, & multiplici humanarum rerum peritia vsuq;, & exquisita eorum hominum quibus diuinatio fit, negotiorum, morum, studiorum, & ingeniorum obseruatione atq; notitia. Etenim quidam sunt, qui perspectis quorundam hominum temperamētis, & affectionibus corporū, studijs item, exercitationibus, institutis, familiaritatibus, denique virtutibus aut uitijs, multa euentura eis prouident, ipsisque magna asseueratione, & auctoritate prænunciant ac plerumque diuinant. Ad hoc genus diuinationum pertinet, si quis principem tyrannicè tractantem ciues, & crudeli dominatu prementem, à suis eum occisum iri prædixerit; hominemque frequentissimum in furtis, & rapinis, suspendio periturum; religionis contemptorum, falsæque doctrinæ proseminatorem contra veritatem fidei, & Ecclesiæ Catholicæ auctoritatem, ignis supplicio mulctatum iri. Hoc genere diuinationis vsus est Annibal, qui perspecta imperitia atque temeritate Terentij Varronis, & C. Flamminij Romanorum Coss. & Imperatorum, Afris victoriam, Romanis insignem cladem valde fidenter, & asseueranter prædixit;

Diuinatio Annibalis

eam-

eamque prædictionem mox certaminis exitus, plurimis Romanorum millibus interfectis, cõprobauit.

41. *Nimiam credulitatem ac leuitatem consulentium Astrologos, interdum conducere vt eorum prædicta vera cadant.*

QVARTA Causa. Non raro Astrologorum diuinatio vera existit ob stultam consulentium credulitatem: multi namque facillime credunt quæ dicuntur ipsis de rebus quas vel maximè optant, vel timent vehementer atque perhorrescuut. Solet enim eiusmodi credulitas instillare animis cõsulentium magnam spem rei bonæ à diuinis promissæ, vel ingentem metum inijcere tristium & acerborum casuum calamitatisq. ab illis prænunciatæ. Hi autem duo affectus animi, cum potentissimi sint ad efficiendũ & commonendum hominem, crebro efficiunt, certè multum proficiunt, vt humana negotia ad prædictos fines perducantur. Etenim vehemens quædam spes ardensque desiderium excitant atque incitant homines vt ad bona ipsis promissa sedulo se comparent, & omnibus suis opibus viribusq. contendant: quo fit, vt ob rem plerumque quò intendunt, optatorum suorum & alienorum promissorum compotes facti, perueniant. Ex aduerso autem metus, pauor, horrorq. prædictorum malorum atque calamitatum, sæpè faciunt homines cunctanter ac dubitanter eggredi negotia, timide ac negligenter persequi, & quocumque obiecto impe-

dimento turpite & infęliciter deserere, eaq; ratione in prænunciata ipsis mala delabi. Luculenta eius rei exempla reperimus in Romano exercitu, cui (vt scribit Liuius) cum auguria & auspicia secreto inspecta infaustum belli exitum minarentur, auspices & duces ne militem in arma euntem funesto nuncio consternarent, versis in contrariam partem auspicijs, omnia fausta & triumphalia portendi & à Dijs promitti mentiti sunt. quo mendacio vtiliter decẽpti milites, alacriter prælium inierunt, fortitet pugnarunt, & hostes quos auguria victores fore præmonstrabant, fęliciter vicerunt. Contra verò cum Nicias dux classis Atheniensium, incognita sibi lunæ defectione portendi ratus classis naufragium, si ea noctè portum egrederetur, cũ stulto metu occupatus oppressusquè discessum differt, à Siracusanis cum tota classe captus est. Verùm ne disceptatio hæc longius quàm initio promisimus, & quàm fert instituti nostri ratio producatur, hic finem disputandi de diuinatione astrologica faciemus.

T. Liuius.

Niciæ ducis Atheniensium exitialis inscitia.

F I N I S.

Libros hos tres R. P. Benedicti Pererij aduersus fallaces, & superstitiosas artes, &c. non modo propter breuitatem, perspicuitatem, elegantiam, verùm etiam propter orthodoxam, & accuratam pulcherrimarum, & vtilissimarum quæstionum explicationem, tùm luce tùm laude dignissimos iudico.

Albertus Hungerus, S. Theologiæ D. Professor, & Procancellarius, atque Theologici Collegij pro tempore Decanus in Catholica Academia Ingolstadiana.

INDEX RERVM PRAECIPVARVM IN TRACTATV de Magia contentarum.

A.

Hæbre-

INDEX.

Oeno-

Sul-

Vita

al S.re

~~il Sig don. pietro vaim~~

18.